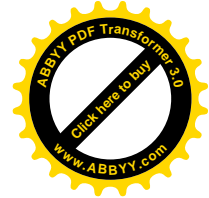

เอกสารประกอบการสอน
วิชากฎหมายทั่วไป ๐๐๐ ๑๐๒

โดย
ดร.วีระ จุฑาทุปต์

ใช้สำหรับประกอบการสอน วิชากฎหมายทั่วไป
หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จังหวัดตาก

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
หลักทั่วไปของกฎหมาย	๓
ระบบประมวลกฎหมาย	๑๘
รูปแบบและการบัญญัติกฎหมาย	๒๕
กฎหมายรัฐธรรมนูญ	๔๓
กฎหมายปกครอง	๕๘
กฎหมายอาญา	๖๓
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์	๘๔
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	๑๕๓

หลักทั่วไป

วิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป ในระยะเริ่มแรกที่มีการศึกษากฎหมายในประเทศไทย เป็นระบบ คือการศึกษาของโรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม เมื่อ พ.ศ.2440(ร.ศ.116) นั้น ได้เรียกวิชานี้ว่า **วิชาธรรมศาสตร์ หรือพระธรรมศาสตร์**

วิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไปเป็นวิชาที่ศึกษาถึงความรู้และหลักเกณฑ์ต่างๆอันเป็น พื้นฐานทั่วไปของวิชากฎหมายเพื่อประโยชน์แก่นักศึกษาที่จะศึกษารายละเอียดของกฎหมายแต่ละลักษณะต่อไป เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า **Introduction to Law** บางครั้งบางตำราบางสำนักก็เรียกว่า **Jurisprudence** ซึ่งมีลักษณะขอบเขตเนื้อหาใกล้เคียงกับปรัชญากฎหมาย หรือ **Legal Philosophy**

สาเหตุที่ทำให้วิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไปจากกฎหมายธรรมดาคือไม่มีบทลงโทษ หรือไม่มีสภาพบังคับ (**Sanction**)

กฎหมายโรมัน ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไปมีมาตั้งแต่สมัยโรมัน สมัยกษัตริย์จัดตั้ง **Justinian** ในศตวรรษที่ 6 ประมาณ ค.ศ. 529 - 534

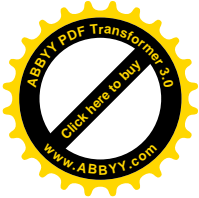
คัมภีร์พระธรรมศาสตร์ คือกฎหมายเก่าดั้งเดิมของอินเดีย

กฎหมาย (Law) ตามบทนิยามของพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานคือข้อบังคับของบ้านเมือง กฎเกณฑ์การปฏิบัติที่รัฐบาลตราขึ้น

ในสมัยโบราณ นักกฎหมายที่มีชื่อเสียงทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศมักมีความคิดว่า กฎหมายเป็นคำสั่งบัญชาหรือคำสั่งของรัฐาธิปไตยหรือผู้มีอำนาจสูงสุดออกมาบังคับความประพฤติของผู้ อยู่ใต้อำนาจปกครอง ดังนั้นนักกฎหมายอังกฤษผู้มีชื่อเสียง เช่น **ออสติน (Austin)** จึงมีความเห็นว่ากฎหมายระหว่างประเทศไม่มีสภาพเป็นกฎหมายเพราะขาดผู้บัญญัติและไม่มีสภาพบังคับ ถ้ามีการละเมิดเกิดขึ้นก็ไม่มีผู้ดำเนินการลงโทษ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับปี พ.ศ. 2466 ซึ่งยกเลิกไปแล้ว บัญญัติว่ากฎหมายให้ หมายเฉพาะแต่ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา หรือพระราชกำหนดอื่นซึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้บัญญัติขึ้นและประกาศใช้เป็นกฎหมาย

ในทัศนะของอดีตศาสตราจารย์ **Gray** แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด คำว่ากฎหมายมีความหมาย เฉพาะคำพิพากษาของศาลในการตัดสินคดีแต่ละเรื่อง ส่วนพระราชบัญญัติหรือตัวบทกฎหมายที่ ประกาศใช้เป็นมาตรา ๆ นั้นถือว่าเป็นบ่อเกิดหรือที่มาแห่งกฎหมายเท่านั้น ผู้สนใจหาอ่านได้จาก **Gray, The Nature and Sources of the Law**

ลักษณะของกฎหมาย มี 5 ประการ ดังนี้

1.สภาพบังคับ (Sanction) กฎหมายจะต้องมีสภาพบังคับคือมีบทกำหนดโทษที่จะใช้บังคับต่อผู้ละเมิดฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตาม เพื่อให้บุคคลเกิดความเกรงกลัว เช่น ประหารชีวิต จำคุก ปรับ ริบทรัพย์สิน กักขัง และการใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน เป็นต้น

2.ใช้ได้เสมอไป เมื่อมีกฎหมายใช้บังคับแล้ว กฎหมายนั้นจะใช้บังคับได้ตลอดเวลาและตลอดไป เพราะบ้านเมืองหรือสังคมต้องมีข้อมีแป มีกฎเกณฑ์เป็นมาตรฐานกำหนดความประพฤติของบุคคล ไปจนกว่ากฎหมายนั้นจะถูกยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์

อย่างไรก็ตามกฎหมายบางฉบับก็อาจมีกำหนดระยะเวลาบังคับใช้ไว้แน่นอนตายตัวก็ได้เช่น 1 ปี หรือ 2 ปี เป็นต้น เมื่อครบกำหนดเวลาแล้ว กฎหมายก็สิ้นผลเป็นการยกเลิกไปทันที

3.เกิดขึ้นโดยรัฐอธิปไตยหรือผู้มีอำนาจ (Sovereign) การที่มีรัฐ (State) ก่อกำเนิดขึ้นจึงเป็นที่รวมจอบุคคลหลายคนจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่หมู่คณะ และจะต้องเกิดขึ้นจากความรับผิดชอบของผู้มีอำนาจรัฐอาจเป็นบุคคลหรือคณะบุคคล ในสมัยโบราณมีกษัตริย์เจ้าผู้ครองนคร ขุนนาง ที่มีอำนาจเด็ดขาดมีอำนาจสูงสุดในการควบคุม

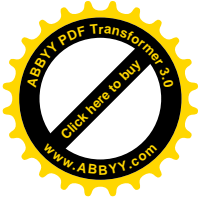
สมัยต่อมาการใช้อำนาจ ได้วิวัฒนาการมาเป็นหมู่คณะหรือเป็นตัวแทนของผู้ที่จะต้องถูกบังคับใช้กฎหมาย ดังเช่นในระบอบประชาธิปไตย ถือว่าประชาชนมีอำนาจกำหนดนโยบายออกกฎหมายและหลักเกณฑ์ในการปกครองซึ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติให้รัฐสภาเป็นผู้ใช้ เป็นผู้มีอำนาจในการออกกฎหมาย โดยถือว่าสมาชิกรัฐสภาเป็นตัวแทนของประชาชน รวมทั้งอำนาจบริหารและอำนาจตุลาการก็เป็นองค์กรของประชาชน

4.ใช้ได้ทั่วไปกับบุคคลที่อยู่ในรัฐหรือประเทศ เมื่อกฎหมายได้ออกมาใช้แล้วบุคคลทุกคนจะต้องอยู่ในบังคับของกฎหมาย ดังประมวลกฎหมายอาญามาตรา 4 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักรต้องรับโทษตามกฎหมาย เพราะบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันตามกำหนดหมายรัฐธรรมนูญ บุคคลจึงอยู่ใต้กฎหมายไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมายที่เรียกว่าใหญ่คับฟ้า แม้พวกเจ้าพ่อ ก็ไม่มีข้อยกเว้น

5.บุคคลต้องปฏิบัติตาม โดยเหตุที่กฎหมายมีสภาพบังคับ คือมีโทษดังกล่าวมาแล้วจึงทำให้เกิดความกลัวที่จะต้องปฏิบัติตาม ไม่กล้าฝ่าฝืนหรือละเมิดเพราะจะทำให้เกิดโทษ เกิดความเดือดร้อน เกิดความเสียหายแก่ชีวิตร่างกาย สิทธิเสรีภาพและทรัพย์สิน

ลักษณะสำคัญที่สุดของกฎหมาย คือมีโทษมีสภาพบังคับ หรือ Sanction จึงทำให้กฎหมายแตกต่างจากกฎอื่นๆ

โทษทางอาญา ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน

โทษทางแพ่ง ได้แก่ การใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน การบังคับชำระหนี้ การให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด เป็นต้น

กฎหมายกับสังคม กฎหมายมีอยู่คู่กับสังคมหรือชุมชน คือมีชุมชนก็ต้องมีกฎหมาย มีสังคมที่ไหน มีกฎหมายที่นั่น เพราะสังคมเป็นที่รวมหรือก่อให้เกิดชุมชนและก่อให้เกิดพฤติกรรมทำให้เกิดกฎหมายเพื่อบังคับหรือกำหนดขอบเขตของความประพฤติของสมาชิกในสังคมเพื่อรักษาความเป็นระเบียบ ความสงบเรียบร้อย ความอยู่ดีกินดีของการอยู่ร่วมกัน **กฎหมายจึงเป็นปรากฏการณ์ทางชุมชน ชุมชนก่อให้เกิดกฎหมาย** ดังนั้นการควบคุมความประพฤติโดยตั้งใจและเด็ดขาดคือการควบคุมโดยกฎหมาย

การเคารพกฎหมาย ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักที่ขบกล่าวอ้างจากวาทะอันเป็นอมตะของประธานาธิบดี อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) แห่งสหรัฐอเมริกาว่าเป็นการปกครองของประชาชนและเพื่อประชาชน ประชาชนมีส่วนในการปกครองตนเอง เป็นผู้ที่มีอำนาจกำหนดสิทธิหน้าที่ออกมาเป็นกฎหมาย ทำให้บุคคลเป็นเจ้าของกฎหมายและมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่มีผู้มีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น เมื่อออกกฎหมายมีกฎหมายใช้บังคับแล้ว บุคคลจึงต้องเคารพกฎหมายที่เป็นเจตนารมณ์ร่วมกันนั้น การเคารพกฎหมายจึงเป็นลักษณะสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

สาเหตุที่ประชาชนไม่เคารพกฎหมาย หรือกฎหมายถูกละเมิด เพราะเหตุสำคัญดังนี้คือ

1. ประชาชนไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติว่าอย่างไร ไม่รู้ว่ากฎหมายใช้บังคับทำให้เกิดการกระทำผิดหรือการละเมิดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อข่าวสารระหว่างรัฐกับประชาชนไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสม เช่น ในปัจจุบันกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่รัฐสภาพัญญัติขึ้นนั้นก่อนมีผลใช้บังคับจะต้องประกาศกฎหมายนั้นในหนังสือของทางราชการมีชื่อว่าราชกิจจานุเบกษา จัดพิมพ์โดย สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี แต่หนังสือนี้แม้จะพิมพ์ออกมานานกว่า 100 ปีตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 แล้วก็ไม่มีการจำหน่ายตามสถานที่ทั่วไป ทางที่ดีทางราชการน่าจะพิมพ์แจกจ่าย ผู้ใหญ่บ้านเพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนทุกหมู่บ้านด้วย

2. กฎหมายนั้นไม่เหมาะสมกับสภาพของสังคมล้าสมัยไม่มีความยุติธรรมที่ดีพอ กฎหมายคือนโยบายสังคม(Social Policy) เมื่อสภาพการณ์เปลี่ยนไปก็ต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายให้เหมาะสม เช่นอัตราโทษที่กำหนดไว้อาจต่ำไปทำให้บุคคลไม่เกรงกลัว ต้องมีการแก้ไขกำหนดโทษให้สูงขึ้นเพื่อให้เกิดความกลัวไม่กล้ากระทำผิดหรือทำละเมิดฝ่าฝืนกฎหมาย

การบุกรุกเข้าทำกินในป่าสงวน ที่มีมาช้านานแล้วก็เป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทยเพราะมีประชากรอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนทั่วประเทศมากประมาณ 10 ล้านคน แม้สถานที่ราชการเช่นที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจ โรงเรียน สถานือนามัยก็ล้วนอยู่ในป่าสงวน

สภาพการตัดไม้ทำลายป่าก็ไม่สามารถระงับยับยั้งได้ การค้าไม้เถื่อน ค่าของเถื่อน ยาเสพติด การเล่นการพนันสลากกินรวบหรือหวยเถื่อน โสเภณีมากมาย กรณีเหล่านี้จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย โดยการกำหนดนโยบายให้เหมาะสมกับสภาพสังคม

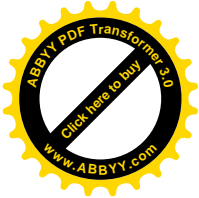
3.ผู้รักษากฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ปล่อยให้มีการละเมิดกฎหมาย ไม่เอาใจใส่ในการป้องกันและปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดอย่างจริงจัง ใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ใต้ดินสินบนคอร์ปชั่น ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวกฎหมายไม่เคารพต่อกฎหมาย บางคนก็มีความสนิทสนมกับผู้รักษากฎหมายร่วมมือกันทำความผิดกฎหมาย หาประโยชน์จากการกระทำความผิดหรือการละเมิดกฎหมายนั้น ทำให้เกิดผู้มีอิทธิพลหรือ เจ้าพ่อ หรืออั้งยี่ หรือผู้กว้างขวาง ดังที่ทราบกันดี

4.คุณธรรม วัฒนธรรม ศิลธรรมของประชาชน มาตรฐานหรือค่านิยม (Social Value) ดังกล่าวนี้เปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยม ศาสนา ความก้าวหน้าทางวัตถุ ธุรกิจ การค้า การอุตสาหกรรม รวมทั้งจำนวนประชากรก็เพิ่มมากขึ้นวิถีการดำรงชีวิตสมัยใหม่ต้องต่อสู้ดิ้นรนในการทำมาหาเลี้ยงชีพทำให้เกิดความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ และกิเลสมีมากขึ้นเพราะความต้องการทางวัตถุเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโฆษณาสินค้าและบริการเป็นสิ่งสำคัญที่มอมเมาประชาชนให้บริโภคสินค้าและบริการที่ไม่เหมาะสมอีกด้วย

การถ่ายเทของวัฒนธรรมต่างชาติอาจไม่เหมาะสมกับพื้นฐานสังคมไทย แบบอย่างการกระทำผิดก็แพร่เข้ามา เช่นการบังคับล่อลวงหญิงให้ไปค้าประเวณีหรือเป็นโสเภณีในต่างประเทศของกลุ่มยาสูบ หรือพวกมาเฟียยาเสพติด รวมทั้งอาชญากรรมทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ ก็เป็นผลมาจากการติดต่อสื่อสาร เกี่ยวข้องกับนานาประเทศ เหล่านี้ทำให้เกิดการละเมิดกฎหมายขึ้นและต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยอยู่เสมอตลอดไป

กฎหมายตามแบบพิธี หมายถึงกฎหมายต่างๆ ที่บัญญัติออกมาใช้บังคับตามกรรมวิธีขั้นตอนของการบัญญัติกฎหมายตามหลักนิติศาสตร์ของประเทศไทยโดยปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เป็นหลักนิติธรรม (Rule of Law) เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงซึ่งแต่ละประเภทมีหลักเกณฑ์ขั้นตอนในการที่จะออกมาใช้บังคับเป็นรายกรณีไป

นิติวิธี (Legal Method) คือวิธีการ หลักการ หลักเกณฑ์ ที่สนคดี แนวความคิดทางกฎหมาย เช่นการบัญญัติกฎหมาย การใช้บังคับ การตีความ การดำเนินคดี การบริหารความยุติธรรม เป็นต้น ต้องดำเนินไปตามขั้นตอนและครรลองทางนิติศาสตร์ไม่ใช่เป็นไปตามอำเภอใจของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือการใช้ดุลพินิจที่ไม่มีข้อจำกัดในขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ในตำแหน่ง

กฎเกณฑ์ของกฎหมาย ส่วนของกฎหมาย กฎหมายแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.ส่วนที่เป็นข้อบังคับให้กระทำหรือไม่ให้กระทำคือข้อห้าม เช่นต้องเสียภาษี ต้องคัดเลือกทหาร ต้องทำบัตรประชาชน ต้องขับรถโดยมิใบขับขี่ ต้องขับรถเร็วตามที่กฎหมายกำหนด ห้ามลักทรัพย์ ห้ามทำร้ายร่างกาย ห้ามฆ่าเรา ห้ามอนาจาร ห้ามปล่อยสัตว์ ห้ามเมาสุราอาละวาด หรือส่งเสียงดัง การซื้อขาย อสังหาริมทรัพย์ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่สัญญาเช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือ เป็นต้น

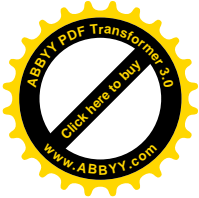
2.ส่วนที่เป็นบทลงโทษหรือส่วนที่เป็นผลร้ายของการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เมื่อมีข้อห้ามหรือข้อบังคับแล้ว ก็ต้องมีบทลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืน เช่นต้องเสียภาษี ต้องคัดเลือกทหาร ฯลฯ นั้น เมื่อมีการฝ่าฝืนก็ต้องมีบทลงโทษ

บทลงโทษการฝ่าฝืนหรือการละเมิดกฎหมายนี้ อาจบัญญัติรวมไว้ในส่วนที่เป็นบทบังคับในมาตราเดียวกันของกฎหมายนั้น หรืออาจแยกบัญญัติไว้คนละมาตราก็ได้ เช่น ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริตผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท

จะเห็นว่าในข้อความตอนต้นของมาตรา 334 นี้เป็นข้อความที่บัญญัติว่าการกระทำอย่างไรเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เป็นข้อบังคับหรือข้อห้ามมิให้กระทำ ส่วนข้อความตอนท้ายของมาตรานี้เป็นบทบัญญัติที่กำหนดโทษของความผิดฐานลักทรัพย์ มาตรานี้จึงมีบทบัญญัติที่แยกออกเป็น 2 ส่วนได้

ในทางตรงกันข้าม ความผิดบางฐาน บางเรื่องของกฎหมายบางฉบับนั้น ได้บัญญัติบทข้อความส่วนที่เป็นข้อบังคับ หรือข้อห้ามไว้มาตราหนึ่ง ส่วนบทลงโทษที่ฝ่าฝืนหรือละเมิดก็บัญญัติไว้อีกมาตราหนึ่ง เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก ความผิดตามประมวลกฎหมายที่ดิน ความผิดตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 38 (2) บัญญัติว่าเมื่อจะเลี้ยวรถ เปลี่ยนช่องเดินรถ หรือแซงขึ้นหน้ารถคันอื่น ผู้ขับขี่ต้องให้สัญญาณยกเลี้ยวสีเหลืองอำพัน หรือให้ไฟสัญญาณกระพริบสีขาวหรือเหลืองอำพันที่ติดอยู่หน้ารถ หรือข้างรถและไฟสัญญาณกระพริบสีแดงหรือสีเหลืองอำพันที่ติดอยู่ท้ายรถไปในทิศทางที่จะเลี้ยว เปลี่ยนช่องเดินรถ หรือแซงขึ้นหน้ารถคันอื่น บทบัญญัตินี้จึงมีพระราชบัญญัติจราจรทางบกอีกมาตราหนึ่งบัญญัติโทษการฝ่าฝืน หรือการละเมิดไว้ต่างหากคือ มาตรา 148 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา...มาตรา 38.. ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท เป็นต้น

องค์กรที่มีขอบเขตอำนาจแน่นอน คือรัฐ ประเทศ กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน มีสิทธิหน้าที่สภาพบังคับของกฎหมาย ซึ่งแตกต่างจากองค์กรที่ไม่มีขอบเขตอำนาจตามกฎหมาย เช่นกฎข้อบังคับของสโมสร ชมรม สมาคม กลุ่ม กฎเหล่านี้ไม่มีสภาพเป็น

กฎหมายที่ใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไป ไม่มีบทลงโทษตามกฎหมายการฝ่าฝืนเป็นเพียงการถูกตัดจากสมาชิกภาพ หรือไม่ให้ร่วมกิจกรรมกับสมาชิกอื่น เช่นกฎข้อบังคับของสนามกีฬาไม่ว่าเฉพาะสมาชิกหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

สหประชาชาติ องค์กรที่มีขอบเขตอำนาจไม่แน่นอน ไม่มีสภาพเป็นกฎหมายคือสหประชาชาติ เพราะไม่มีบทลงโทษการฝ่าฝืนของประเทศสมาชิกโดยชัดแจ้งแน่นอนตายตัวแต่อย่างไรก็ตาม ในระยะปัจจุบันนี้มีมติหรือข้อกำหนดของสหประชาชาติเช่นการคว่ำบาตรและการส่งกำลังทหารเข้าจับไล่อิรักให้ออกจากการรุกรานซาอุดีอาระเบียเมื่อ พ.ศ.2534 การส่งหน่วยทหารเข้ารักษาสันติภาพในกัมพูชา เมื่อ พ.ศ. 2535 - 2536 เป็นต้น ก็ทำให้เห็นบทบาทของขอบเขตอำนาจของสหประชาชาติเพิ่มขึ้น

บ่อเกิดของกฎหมาย

ที่มาหรือบ่อเกิดของกฎหมาย ที่สำคัญมีดังนี้คือ 1.ความยุติธรรม 2.จารีตประเพณี 3.ศาสนาและศีลธรรม 4.กฎหมายลายลักษณ์อักษร 5.คำพิพากษาของศาล 6.ความคิดเห็นของนักปราชญ์ทางกฎหมาย 7.มติมหาชน

1.ความยุติธรรม (Justice) คือความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม ความชอบด้วยเหตุผล ย่อมเป็นที่มาหรือบ่อเกิดของกฎหมาย เพราะกฎหมายจะต้องบัญญัติขึ้นตามความเที่ยงธรรมความชอบธรรม ความชอบด้วยเหตุผลเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ให้ประชาชนได้รับความยุติธรรม ความยุติธรรมจึงเป็นหัวใจของกฎหมาย ก่อนที่จะเขียนหรือบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรเรื่องหนึ่งเรื่องใด ผู้บัญญัติจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า ข้อความในกฎหมายนั้นจะมีความยุติธรรมหรือไม่ เหมาะสมด้วยเหตุผลเพียงใด กฎหมายที่ไม่มีความยุติธรรมจะเป็นกฎหมายที่ไม่มีความเหมาะสม ไม่ได้รับการยอมรับ จะมีการละเมิดกฎหมาย ความสงบเรียบร้อยก็จะไม่เกิดขึ้นสังคมก็จะไม่ปกติสุข จึงมีคำกล่าวในทางกฎหมายว่า หัวใจของกฎหมายคือความยุติธรรม

ประเภทของความยุติธรรม ตามหลักปรัชญากฎหมาย แบ่งความยุติธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ ความยุติธรรมตามธรรมชาติ และความยุติธรรมตามกฎหมาย

ความยุติธรรมตามธรรมชาติ (Natural Justice, Law of Nature หรือ Jus Gentium) คือ ความยุติธรรมที่มีลักษณะสมบูรณ์ของนักคิด นักปราชญ์สมัยโบราณเช่น พลาโต อริสโตเติล ซิเซโร เซนต์ออกุสติน เซนต์โทมาสอะควีนา ตามแนวความคิดของสำนักนี้ถือว่ามีกฎหมายเบื้องบน (Higher Law, Divine Law) หรือกฎหมายของพระเจ้า (Law of God) ผู้บัญญัติกฎหมายจะต้องปฏิบัติตาม กฎหมายใดขัดแย้งกับกฎหมายเบื้องบนถือว่าเป็นโมฆะ แนวความคิดนี้เป็นแนวของศาสนาคริสต์ นิคาชคาซอลิกเป็นสำคัญ

ความยุติธรรมตามกฎหมาย (Justice According to Law , Legal Justice หรือ Jus Civile) คือ ความยุติธรรมที่มีอยู่ตามกฎหมาย กฎหมายบัญญัติอย่างไรก็เป็นความยุติธรรมตามนั้นและยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาวการณ์ มิใช่เป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัวเสมอไป เป็นแนวความคิดของนักกฎหมายสมัยใหม่โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา เช่น เปนัค โฮล์มส์ วิกมอร์ ลีเวลลิน **ดูสำนักกฎหมาย**

2.จารีตประเพณี ในสมัยโบราณ การศึกษายังไม่เป็นระบบแบบแผนเช่นในปัจจุบันการดำรงชีวิต การปฏิบัติตนของสมาชิกของกลุ่ม เผ่าพันธุ์ ของสังคมของประชาชาติมีการถ่ายทอดลอกเลียนแบบลบบมา

จากบรรพบุรุษ ดังนั้นจึงกลายเป็นจารีตประเพณีหรือธรรมเนียมหรือระเบียบความประพฤติหรือการกระทำ ที่ดีงามที่บุคคลได้ปฏิบัติแพร่หลายได้รับการยอมรับเอาเป็นเยี่ยงอย่างสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน จนถือ กันเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ต้องปฏิบัติตาม เช่น จารีตประเพณีระหว่างพ่อค้าในสมัยกลางยุโรป ต่อมาศาล ของประเทศต่างๆ รับรู้ว่าเป็นกฎหมายและนำมาบัญญัติเป็นกฎหมายการพาณิชย์ (Merchant Law)

กฎหมายลักษณะฝ่าฝืนและลักษณะมรดก ของไทยเราเองในอดีตก็เป็นที่มาของกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดกซึ่งมีที่มาจากจารีตประเพณีเก่าแก่ของไทย

ขณะนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 ก็ได้บัญญัติให้นำจารีตประเพณีมาใช้เป็น กฎหมายได้ด้วย

3. ศาสนาและศีลธรรม คือบรรดาคำสั่งสอนของนักปราชญ์ที่มีความประสงค์ให้บุคคลประพฤติดี ประพฤติชอบละเว้นจากการประพฤติชั่วเพื่อให้มีความสุข พ้นจากความทุกข์กฎหมายไทยยอมรับหลัก ศาสนาพุทธเช่นห้ามมิให้พระภิกษุฟ่องเรียกทรัพย์มรดก หลีกจากศีลบางข้อก็นำมาบัญญัติไว้ เช่น เรื่องห้าม ลักทรัพย์ ห้ามฆ่าคน ห้ามมิให้เป็นชู้กับคู่สมรสผู้อื่น เป็นต้น

ในอดีตหลักศาสนาคริสต์มีบทบาทกำหนดความประพฤติปฏิบัติของประชาชน ก่อนสมัยปฏิรูปใน ศตวรรษที่ 16 พระในศาสนาคริสต์มีอำนาจบัญญัติกฎหมายจากหลักศาสนา (Canon Law) เพื่อบังคับใช้ใน เรื่องครอบครัว มรดกและมีศาลของพระ (Ecclesiastical Court) สำหรับพิพากษาคดีด้วย

ในประเทศที่ประชาชนนับถือศาสนาอิสลาม หลักศาสนาอิสลามย่อมเป็นกฎหมาย แม้ในท้องที่ 4 จังหวัดทางภาคใต้ของไทยคือ สตูล ยะลา ปัตตานี นราธิวาส ที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามก็ให้ นำหลักศาสนาอิสลามในเรื่องทรัพย์สิน ครอบครัว มรดกมาใช้บังคับในคดีที่คู่ความนับถือศาสนาอิสลาม และให้มีชะโตะยุติธรรม เป็นผู้ชี้ขาดในข้อกฎหมายอิสลาม ผู้พิพากษาที่มีความรู้ทางกฎหมายมิได้เป็นผู้ พิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว

4. กฎหมายลายลักษณ์อักษร กฎหมายที่บัญญัติไว้แล้วยอมเป็นบ่อเกิดหรือที่มาของกฎหมายที่ บัญญัติในภายหลัง โดยเฉพาะบางเรื่องกฎหมายเก่าล้าหลังไม่สามารถบังคับได้อย่างเหมาะสมจำเป็นต้อง แก้ไขเปลี่ยนแปลง กฎหมายเก่าจึงเป็นแบบฉบับที่มาของกฎหมายใหม่ เช่นกฎหมายเก่าในสมัยกรุงสุโขทัย และกรุงศรีอยุธยาเป็นที่มาของกฎหมายตรา 3 ดวงในสมัยรัชกาลที่ 1 กรุงรัตน โกสินทร์และเป็นที่มาของ กฎหมายสมัยปัจจุบัน เช่น กฎหมายลักษณะฝ่าฝืนเป็นที่มาของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว กฎหมายลักษณะมรดกเป็นที่มาของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

กฎหมายลักษณะต่างๆ ที่มีโทษทางอาญาเป็นที่มาของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (พ.ศ.2451) และกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ก็เป็นที่มาของประมวลกฎหมายอาญาระบบปัจจุบันที่ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2500 เป็นต้นมา

รัฐธรรมนูญการปกครองและรัฐธรรมนูญในอดีตมากกว่า 10 ฉบับ ก็เป็นที่มาของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันพุทธศักราช 2550 และแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของบ้านเมืองต่อมา

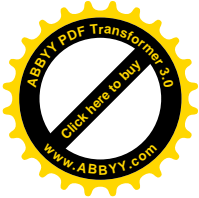
5.คำพิพากษาของศาล เนื่องจากศาลหรือผู้พิพากษาเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้น เป็นผู้ใช้กฎหมาย ตีความกฎหมาย คำวินิจฉัยชี้ขาดในคดีแต่ละเรื่องจึงสามารถยึดถือและปฏิบัติตามต่อไป โดยเฉพาะคำพิพากษาของศาลสูงย่อมเป็นบรรทัดฐานทางกฎหมายได้ บางกรณีผู้บัญญัติกฎหมายก็อาศัยคำพิพากษาของศาลมาเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องเป็นไปตามคำพิพากษา หรือถ้าเห็นว่าคำพิพากษานั้นควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงก็อาจบัญญัติกฎหมายให้ชัดเพื่อมิให้มีปัญหาอีกต่อไป

6.ความคิดเห็นของนักปราชญ์ทางกฎหมาย ถือว่าเป็นที่มาหรือบ่อเกิดของกฎหมายได้เป็นอย่างดี เพราะนักกฎหมายโดยเฉพาะนักนิติศาสตร์ (Jurist) เป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาการทางกฎหมาย เป็นผู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์วิจัย และเสนอแนะในการออกกฎหมาย หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายแต่ละเรื่องแต่ละลักษณะ เช่น กฎหมายระหว่างประเทศส่วนใหญ่ในอดีตมาจากแนวความคิดเห็นของนักกฎหมาย คู่สำนักกฎหมาย

สำหรับประเทศไทยนั้น กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์หรือพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ได้ชื่อว่าเป็นพระบิดาแห่งกฎหมาย เพราะพระองค์ได้ชำระสะสางกฎหมายเก่าของไทยและนำหลักกฎหมายใหม่และแนวความคิดทางกฎหมาย นโยบายเกี่ยวกับการศาลยุติธรรมจากพื้นฐานการศึกษากฎหมายของพระองค์จากประเทศอังกฤษมาเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงระบบกฎหมายและศาลไทยให้เหมาะสม รวมทั้งได้ตั้งโรงเรียนกฎหมายขึ้นเป็นครั้งแรกด้วย

การร่างประมวลกฎหมายต่างๆ จนสามารถประกาศใช้ได้ช่วงก่อน พ.ศ.2478 และหลังจากนั้นเพื่อให้ประเทศไทยมีเอกราชทางศาลโดยสมบูรณ์ คนต่างด้าวชาวยุโรปและสหรัฐอเมริกาทยอยขึ้นศาลไทยก็เนื่องมาจากการที่ได้มีนักกฎหมายที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศมาเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนากฎหมายไทยเป็นอย่างมากนั่นเอง

ในปัจจุบัน การร่างกฎหมาย การตรวจทาน การให้ความเห็นทางกฎหมายแก่รัฐบาลก็มีนักกฎหมายผู้เชี่ยวชาญกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นผู้ดำเนินการ

ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายและนักกฎหมายทุกอาชีพไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ นิติกร นายตำรวจ พนักงานสอบสวนย่อมมีความสำคัญในการบัญญัติกฎหมายแม้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นนักกฎหมายก็มีบทบาทในการเสนอกฎหมายด้วย

ในสหรัฐอเมริกา สถาบันกฎหมายอเมริกัน (American Law Institute) มีบทบาทสำคัญยิ่งในการร่าง กฎหมายลักษณะต่างๆ เพื่อเป็นต้นแบบเพื่อให้รัฐต่างๆ นำไปบัญญัติเป็นกฎหมายของแต่ละรัฐต่อไป และ อาจารย์กฎหมายของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงเป็นผู้ร่างขึ้นทั้งนั้น

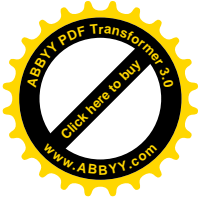
7.มติมหาชน (Public Opinion) ในยุคสมัยที่มีความก้าวหน้าในการสื่อสาร การโทรคมนาคม และ ความก้าวหน้าทางธุรกิจการค้าอุตสาหกรรม การบริการ การศึกษา ประชาชนมีความตื่นตัวในทางการเมือง การปกครอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะทำให้เกิดมติมหาชนที่ต้องการให้รัฐและสังคมดำเนินนโยบายที่ เหมาะสมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ปัญหาของประเทศชาติเป็นส่วนรวม ทำให้เกิดมติมหาชนที่จะต้องยอมรับรู้ ในการบัญญัติกฎหมาย แก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายก็ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องเป็นไปตามมติมหาชน ด้วย เช่นกรณีเรียกร้องประชาธิปไตยและการนองเลือดกรณีพฤษภาทมิฬ ระหว่างวันที่ 17 ถึง 20 พฤษภาคม 2535 ทำให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตยถึง 4 ข้อด้วยกัน เช่น (1) นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (2) ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา (3) วุฒิสภามีอำนาจเพิกถอนกรรมาธิการหรือเป็นสภายับยั้งไม่มีอำนาจเสนอกฎหมายและอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล (4) การประชุมรัฐสภามี 2 สมัยและสามารถพิจารณากฎหมายและกระทู้ถามต่างๆ ได้ทั้ง สมัยที่ 1 และสมัยที่ 2 เป็นต้น และยังคงต้องมีการแก้ไขกฎหมายต่างๆ ให้เหมาะสมตามข้อเรียกร้องต้องการ ของประชาชนต่อไป

องค์กรเอกชน (Non-Government Organization - Ngo) ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทยนับวันจะมีความสำคัญในการออกความเห็นชี้แนะต่อการพัฒนา บทบาทดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการบัญญัติ กฎหมายและการพัฒนาการทางนิติศาสตร์ของประเทศ ทำให้เป็นที่มาหรือบ่อเกิดของกฎหมายได้เป็นอย่างดี

จุดกำเนิดของกฎหมาย ผู้บัญญัติกฎหมาย

ในอดีต ชุมชนต่างแยกกันอยู่เป็นก๊กเป็นเหล่าเป็นแคว้นภายใต้การปกครองของหัวหน้าเผ่า เจ้าขุน มุลนาย ขุนนาง พระเจ้าแผ่นดิน ประมุขหรือผู้นำเหล่านี้จึงเป็นผู้กำหนดให้มีกฎหมาย บางครั้งก็อ้างอำนาจ ที่มาจากเทวดา พระเจ้าหรือสรวงสวรรค์บันดาล

ลักษณะกฎหมายในอดีตเป็นการแสดงออกถึงการมีอำนาจบังคับเหนือบุคคลในฐานะผู้มีอำนาจหรือ รัฐาธิปไตย (Sovereign) ประชาชนผู้อยู่ในปกครองไม่มีสิทธิไม่มีส่วนร่วมในการปกครอง แม้การเอาคนลง เป็นทาสหรือพวกไพร่ก็ถือว่าไม่มีสภาพบุคคล มีลักษณะเป็นทรัพย์สินของเจ้าของหรือเจ้านายในสังกัด

ในปัจจุบัน เมื่อมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้ว นานาอารยประเทศจึงยอมรับอำนาจของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการปกครอง การบัญญัติกฎหมายจะต้องมีผู้บัญญัติที่มาจากเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยผ่านการใช้อำนาจนิติบัญญัติขององค์กรที่มีหน้าที่คือรัฐสภาหรือสภาของประชาชนแล้วแต่จะเรียกชื่อแตกต่างกันไปแต่ละประเทศ

พระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชก็เป็นกฎหมายตามหลักนิติศาสตร์ของไทย รวมทั้งคำสั่งของคณะปฏิวัติก็เป็นกฎหมาย เช่นเดียวกัน

ข้อเปรียบเทียบกฎหมาย จารีตประเพณี ศาสนา ศิลธรรม

สิ่งที่มีกฎหมายแต่มีลักษณะกำหนดความประพฤติของบุคคลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกฎหมายคือจารีตประเพณี ศาสนา และศีลธรรม

กฎหมายคล้ายคลึงกับจารีตประเพณี ในข้อที่ว่าต่างก็เป็นข้อกำหนดแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกภายนอก เช่น การห้ามทำร้าย ชกคน ให้เชื่อฟังคำสั่งผู้มีอำนาจ ผู้มีอาวุโส การทำบุญตักบาตร การอวยพร การแต่งงาน การแต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะ แต่ตัวบทกฎหมายดีกว่าจารีตประเพณีคือกฎหมายมีความแน่นอนชัดเจน สามารถพิสูจน์ได้ง่ายกว่าเพราะส่วนใหญ่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

จารีตประเพณีมุ่งถึงการปฏิบัติ ความประพฤติ การแสดงออกภายนอกที่ได้มีการถ่ายทอดปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานจนเป็นประเพณีหรือวัฒนธรรมของสังคมที่ต้องยอมรับรู้อย่างหนึ่งถือว่าเป็นกฎหมายด้วย

จารีตประเพณีที่ยอมรับเป็นกฎหมาย ตามแนวความคิดของนักกฎหมายทั่วไป จารีตประเพณีที่ยอมรับเป็นกฎหมายได้จะต้องมีลักษณะดังนี้

1. เป็นจารีตประเพณีที่ได้มีการประพฤติปฏิบัติต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน มีผู้ให้ความเห็นว่าจารีตประเพณีที่จะยอมรับให้เป็นกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 ได้นั้นจะต้องประพฤติปฏิบัติมานานราว 20 ปีขึ้นไป ซึ่งบางท่านอาจไม่เห็นด้วยก็ได้เพราะไม่มีกฎหมายใดกำหนดไว้

2. จารีตประเพณีนั้นได้รับความเชื่อมั่น โดยทั่วไปว่าเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้

3. ไม่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง กรณีใช้ป็นบังคับ โดยเชื่อว่าอยู่ยงคงกระพัน กับกรณีเชื่อว่าเป็นผีปอบ ไม่ได้รับการยอมรับ

4. ปฏิบัติกัน โดยเปิดเผยสม่ำเสมอต่อกันมา

5. เป็นจารีตประเพณีอันสมควร

จารีตประเพณีให้อุญโหลมนำมาปรับเป็นกฎหมายได้เฉพาะในทางแพ่งเท่านั้น จะนำจารีตประเพณีมาใช้ทางอาญาไม่ได้เพราะมีหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายอาญาว่าบุคคลจะต้องรับโทษทางอาญา

ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ขณะกระทำบัญญัติว่าเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ ถ้าไม่มีกฎหมายก็ไม่มี ความผิด ไม่มีโทษ

อย่างไรก็ตามมีข้อนำสังเกตว่าศาลฎีกาได้ยกเอาธรรมเนียมประเพณีการปกครอง ระบอบ ประชาธิปไตยมาวินิจฉัยให้คำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ฉบับที่ 26 พ.ศ.2534 ให้ ยึดทรัพย์นักการเมือง ว่าเป็นโมฆะ (ฎีกาที่ 913/2536 ประชุมใหญ่) นับว่าเป็นความก้าวหน้าทางนิติศาสตร์ ของประเทศอีกก้าวหนึ่ง

กรณีที่ 1 การใช้ปืนยิงคนตายโดยเชื่อว่าอยู่คงกระพัน ผู้ยังมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา

กรณีที่ 2 การทำร้ายผู้ที่เชื่อว่าเป็นผีปอบจนผู้นั้นตาย ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษจะยกเอาความเชื่อเรื่องผี ปอบมาแก้ตัวไม่ได้

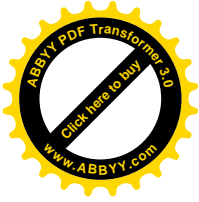
ทั้ง 2 กรณีนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้แล้ว แต่การชกมวยตามกติกา นักมวยผู้ชกคู่ต่อสู้ตายไม่มี ความผิด โดยถือว่าเป็นการกีฬา และไม่มีเจตนาฆ่า

กฎหมายคล้ายคลึงกับศาสนา คือต่างก็เป็นข้อบังคับหรือข้อบัญญัติกำหนดความประพฤติของ บุคคล โดยกฎหมายบัญญัติหรือกำหนด โดยผู้มีอำนาจรัฐที่มีอำนาจในการปกครองส่วนศาสนาเป็น ข้อกำหนด หรือคำสั่งสอนของศาสดาเจ้าของความคิดเห็นของแต่ละสำนักหรือลัทธิเช่นพระพุทธเจ้า พระ เยชูคริสต์ พระอัลเลาะห์ ผู้เป็นศาสดาของศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามตามลำดับ

ผู้ละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายจะต้องได้รับโทษทางบ้านเมือง ส่วนผู้ละเมิดไม่ปฏิบัติตามหลักศาสนา ก็จะได้รับผลร้ายทางสังคม อาจถูกโต้ตอบ ไม่ได้รับการยอมรับนับถือ แต่ถ้าหลักของศาสนาถูกนำไปบัญญัติ เป็นกฎหมายแล้ว การไม่ปฏิบัติตามหรือการละเมิดก็ได้รับโทษด้วย เช่นกฎหมายของประเทศที่นับถือ ศาสนาอิสลามส่วนใหญ่

ศีลธรรม คือความประพฤติที่ดีที่ชอบ ธรรมในระดับศีล ความยุติธรรม ความถูกต้องดีงาม ย่อม เกี่ยวข้องคล้ายคลึงกับกฎหมายต้องบัญญัติเพื่อความถูกต้องดีงามเพื่อความเป็นธรรม ชอบธรรม ยุติธรรม การมีศีลธรรม ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบย่อมมีความเจริญไม่ได้รับผลร้าย ไม่ถูกลงโทษ เช่นการฆ่าคน การลัก ทรัพย์ย่อมเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและผิดศีลธรรมและผิดหลักศาสนาด้วยแต่การไม่มีศีลธรรมในบาง กรณีไม่ได้รับโทษทางกฎหมายหรือทางบ้านเมืองแต่อาจถูกประณามดูรังเกียจ ผู้ที่ตระหนี่ถี่เหนียวผู้ที่ไม่ ยอมสวดมนต์ไหว้พระ ทำบุญบำเพ็ญตนทำประโยชน์แก่ส่วนรวม ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เคารพเลื่อมใสใน ศาสนาอาจถือว่าบกพร่องในศีลธรรมอันดีไม่ได้รับเกียรติไม่ได้รับการยกย่องนับถือ

ข้อแตกต่างระหว่างกฎหมาย จารีตประเพณี ศาสนา ศีลธรรมคือการละเมิดกฎหมายฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติ ตามกฎหมายจะต้องรับโทษตามสภาพบังคับของกฎหมายว่ามากน้อยหนักเบาเพียงใดส่วนการฝ่าฝืนจารีต ประเพณี ศาสนา ศีลธรรม ไม่มีโทษ แต่อาจมีผลเสียทางสังคมทำให้เกิดความทุกข์ ไม่มีความสุข ถูก ประณาม ดูรังเกียจ ไม่ได้รับการยกย่องนับถือ

ประเภทของกฎหมาย

ประเภทของกฎหมาย แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ 1.กฎหมายเอกชน 2.กฎหมายมหาชน 3.กฎหมายระหว่างประเทศ

ในบรรดากฎหมายเหล่านี้ยังแบ่งออกเป็น 2 ประเภทอีกคือ 1.กฎหมายสารบัญญัติ และ 2.กฎหมายวิธีสบัญญัติ

กฎหมายเอกชน (Private Law) คือกฎหมายที่บัญญัติถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล เช่นบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญาหนี้ เอกเทศสัญญา ทรัพย์สิน ครอบครัว มรดก หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

กฎหมายมหาชน (Public Law) คือกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในฐานะที่รัฐมีอำนาจเหนือประชาชน เช่นกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายอาญา กฎหมายภาษีอากร กฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมายปกครอง และกฎหมายจราจร เป็นต้น

กฎหมายระหว่างประเทศ (International Law) คือ บรรดากฎเกณฑ์ต่างๆ ที่มีอยู่โดยจารีตประเพณี ความตกลงหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ใช้อยู่บังคับความประพฤติของรัฐเอกราช คู่ที่แยกกล่าวไว้ต่างหากต่อไป

กฎหมายสารบัญญัติ (Substantive Law) คือกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติ การกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายเป็นความผิด การซื้อขายระหว่างบุคคล การทำนิติกรรมต่างๆ จะต้องปฏิบัติอย่างไรจึงจะชอบด้วยกฎหมาย มีผลสมบูรณ์ให้ได้มาซึ่งสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่กรณี การหมั้น การสมรส ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาจัดการอย่างไร เป็นต้น ตัวอย่างกฎหมายสารบัญญัติที่สำคัญเช่นประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 ถึง 6

กฎหมายวิธีสบัญญัติ (Adjective Law) คือกฎหมายที่เกี่ยวกับขั้นตอนวิธีการดำเนินคดีเมื่อมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายวิธีสบัญญัติ จะต้องดำเนินการอย่างไรจึงจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ หรือได้รับการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิที่ควรจะได้รับ กฎหมายวิธีสบัญญัติเป็นกฎหมายประกอบเพื่อให้กฎหมายสารบัญญัติมีผลบังคับได้ มีสภาพบังคับ ตามวัตถุประสงค์ในการบัญญัติกฎหมาย เช่นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจับกุม การสอบสวน การฟ้องศาล การสืบพยานศาล อำนาจศาล การบังคับคดีตามคำพิพากษา

กฎหมายวิธีสบัญญัติที่สำคัญ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

สำนักกฎหมาย

เนื่องจากกฎหมายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมดังสุภาษิตลาตินที่ว่า (UBI SOCIETAS IBI JUS) คือ
ที่ใดมีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย ดังนั้นแนวความคิดทางกฎหมายจึงมีมาเป็นยุคสมัยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดย
มีนักคิดเจ้าตำรับที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาของกฎหมายตลอดมาดังนี้

สำนักกฎหมายธรรมชาติ Natural Law School มีแนวความคิดว่ากฎหมายเป็นสิ่งที่มียู่ตาม
ธรรมชาติ ใช้บังคับได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ทั้งอยู่เหนือกฎหมายของรัฐทั้งปวง อริสโตเติล
Aristotle นักปรัชญากรีกเป็นเจ้าของความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติ ได้เขียนหนังสือที่มีชื่อคือ
Nichomachean Ethics

สำนักกฎหมายประวัติศาสตร์ Historical School มีแนวความคิดว่ากฎหมายเกิดจากวิวัฒนาการทาง
ประวัติศาสตร์ จึงต้องเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามกาลเวลา รวมทั้งมีกฎเกณฑ์ของจารีตประเพณีที่ยอมรับ
ทั่วไปโดยรัฐชุมชนประชาชาติส่วนใหญ่ ผู้มีแนวความคิดดังกล่าวคือ ซาวิกนิ บางท่านอ่าน ซาวิญญี Savigny
นักกฎหมายเยอรมัน อาจารย์มหาวิทยาลัยเบอร์ลินผู้มีชื่อเสียงในช่วงศตวรรษที่ 18 - 19

สำนักกฎหมายบ้านเมือง Positive Law หรือ Legal Positivism มีแนวความคิดว่าการใช้กฎหมาย
ต้องพิจารณาจากตัวบทกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นสำคัญ โดยเฉพาะต้องดูบทนิยาม หรือวิเคราะห์ศัพท์ของ
กฎหมายและเนื้อหาในบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งมีอิทธิพลต่อกฎหมายในปัจจุบันนักคิดของสำนักนี้ที่
สำคัญได้แก่ นักปราชญ์อังกฤษ เช่น Austin , Hobbes และนักปราชญ์ฝรั่งเศสเช่น Jean Bodin

สำนักสังคมวิทยาทางกฎหมาย (Sociological School of Law หรือ Soicological Jurisprudence) มี
แนวความคิดให้วิเคราะห์วิจัยศึกษากฎหมายทั้งระบบเกี่ยวกับการบังคับใช้ที่มีผลต่อสังคมของกฎหมายใน
ฐานะที่กฎหมายเป็นวิศวกรทางสังคม (Social Engineering) นักคิดของสำนักนี้คือ Roscoe Pound อดีตคณะ
บดีและศาสตราจารย์กฎหมายมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา

เดมอสธีนิส Demosthenes นักปรัชญากรีกกลางถึงวิวัฒนาการทางกฎหมายแบ่งออกเป็น 4 ยุค คือ
ยุคที่ 1 กฎหมายคือคำสั่งของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ทั้งนี้ก็เพื่อให้มนุษย์เกิดความเกรงกลัวเคารพต่อกฎหมาย
เชื่อฟังกฎหมายซึ่งเป็นคำสั่งอันศักดิ์สิทธิ์

ยุคที่ 2 กฎหมายคือจารีตประเพณีอันเป็นมรดกตกทอดที่สร้างขึ้น โดยผู้รู้ในสังคมเพื่อให้มนุษย์เชื่อ
ฟังและปฏิบัติตาม

ยุคที่ 3 กฎหมายคือการอนุมานจากประมวลศีลธรรมที่เป็นอมตะเข้าใจด้วย ดังนั้นจึงต้องเคารพเชื่อฟังกฎหมาย

ยุคที่ 4 กฎหมายคือสัญญาประชาคม เมื่อคนในสังคมตกลงจะเคารพกฎหมาย แต่ละคนจึงต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ให้ไว้

เคลเซน Kelsen นักกฎหมายเยอรมันเขียนไว้ในหนังสือทฤษฎีความบริสุทธิ์ของกฎหมาย **Theory of Pure Law** ว่าควรปฏิเสธค่านิยมใดๆ ของกฎหมายที่มีได้มีลักษณะเป็นข้อบังคับทั้งนี้เพราะมีความคิดว่ากฎหมายเป็นคำสั่งบังคับของรัฐาธิปไตยหรือผู้มีอำนาจเหนือประชาชน

มองเตสกีเออร์ Montesquieu นักกฎหมายฝรั่งเศสเขียนหนังสือ เจตนารมณ์แห่งกฎหมาย **The Spirit of the Laws** ค.ศ. 1748 ที่มีชื่อเสียงที่สุดกล่าวว่า กฎหมายต้องบัญญัติขึ้นตามเหตุการณ์ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนและอยู่ในสภาพที่บุคคลสามารถปฏิบัติตามได้ และต้องอนุโลมตามธรรมชาติ แนวความคิดของท่านผู้นี้มีบทบาทส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีการแบ่งแยกอำนาจ มีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองของยุโรปและสหรัฐอเมริกาและประเทศต่างๆ ในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย แม้คำประกาศเอกราชจากอาณานิคมของอังกฤษ เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1776 และการร่างรัฐธรรมนูญอเมริกันก็นำเอาสิทธิของประชาชนที่จะปกครองตนเองมากล่าวไว้ด้วย

โฮล์มส์ Holmes อดีตอาจารย์และผู้พิพากษาศาลฎีกาชาวอเมริกันผู้มีชื่อเสียงกล่าวว่าในกรณีที่มีเหตุการณ์ต่างจากที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายลายลักษณ์อักษร ควรให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจตัดสินชี้ขาด คำตัดสินของศาลในคดีก่อนจะกลายเป็นเกณฑ์ต่อไป (**Precedent**) เมื่อมีกรณีที่คล้ายคลึงกันเกิดขึ้นในอนาคต ผู้พิพากษาหรือศาลในคดีหลังก็จะตัดสินตามคำพิพากษาในคดีก่อน เช่น ศาลในคดีก่อนเคยตัดสินมิให้ผู้ที่ฆ่าเจ้ามรดกได้รับทรัพย์มรดกของผู้ที่ตนฆ่า ถ้ามีคดีเช่นนี้มาสู่ศาลอีกผู้พิพากษาก็จะตัดสินทำนองเดียวกัน ซึ่งเป็นแนวความคิดของกฎหมายจารีตประเพณีนั่นเอง

ระบบประมวลกฎหมาย

ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร

บ่อเกิดของกฎหมายลายลักษณ์อักษร กฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือซีวิล ลอว์ (Civil Law System, Codified Law หรือ Code) มีรากฐานหรือบ่อเกิดมาจากชาวโรมันที่มีแนวความคิดว่ามีกฎหมายลายลักษณ์อักษรเขียนไว้โดยชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้ทราบจะได้ปฏิบัติตามได้ถูกต้อง จะได้ทราบว่าควรกระทำอย่างไรเป็นการผิดกฎหมายของบ้านเมืองหรือสังคม

กษัตริย์จัสติเนียน (Justinian) พระมหากษัตริย์ชาวโรมันทรงรวบรวมนักกฎหมายในสมัยของพระองค์ได้บัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรขึ้น เรียกว่าประมวลกฎหมายโรมันหรือกฎหมายจัสติเนียน (Justinian Code) ในศตวรรษที่ 6 รวมทั้งกฎหมาย 12 โต๊ะ (Twelve Tables) เมื่อประมาณ 450 ปี ก่อนคริสตกาล ก็เป็นกฎหมายโรมันด้วย

ประมวลกฎหมายที่เก่าที่สุดในโลก คือประมวลกฎหมายของพระเจ้าฮัมมูราบี (Code of Hammurabi) ของชาวซูเมอร์และชาวอัคคัดแห่งเมือง บาบิโลน ที่จารึกไว้บนแผ่นอิฐ เมื่อประมาณ 2100 ปีก่อนคริสตกาล สมัยนั้นในทางกฎหมายถือว่าบาบิโลนเป็น มารดาแห่งกฎหมาย

ลักษณะดีเด่นของกฎหมายลายลักษณ์อักษร คือ

1. มีความชัดเจนในตัวของมันเองเพราะได้มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
2. ประชาชนทั่วไปสามารถรู้และเข้าใจได้
3. ผู้พิพากษาจะต้องถือตามในการพิจารณาพิพากษาคดี ทำให้เกิดการยุติธรรมแก่คู่ความ
4. แก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ช้า ทำให้เกิดความมั่นคงในการยึดถือและปฏิบัติตาม

คำพิพากษาของศาลในประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายหรือกฎหมายลายลักษณ์อักษรคำพิพากษาของศาลถือว่าการตีความตัวบทกฎหมาย การแปลความหมายของกฎหมาย ไม่ถือว่าเป็นกฎหมายในตัวของมันเอง คำพิพากษาในคดีก่อนหรือ PRECEDENT ไม่ถือว่าเป็นบรรทัดฐานเป็นข้อผูกมัดที่ศาลหรือผู้พิพากษาในคดีหลังจะต้องตัดสินหรือพิพากษายึดถือตามเสมอไปทั้งนี้เป็นข้อแตกต่างจากคำพิพากษาของศาลในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ซึ่งถือว่าเป็นบรรทัดฐานที่ผู้พิพากษาหรือศาลในคดีหลังหรือคดีต่อมาต้องยึดถือพิพากษตามนั้น นอกจากคดีใดที่ผู้พิพากษาในคดีหลังเห็นว่าเป็นการไม่ยุติธรรมอย่างยิ่งที่จะพิพากษา ตัดสินตามบรรทัดฐานการตัดสินในคดีก่อนก็จะพิพากษากลับหลักคำตัดสินในคดีก่อน **Overrule** โดยวางหลักกฎหมายขึ้นมาใหม่

ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ที่มีชื่อเสียงที่สุดในโลกเป็นที่ยอมรับในทางนิติศาสตร์นานาประเทศว่าบัญญัติได้เหมาะสม ครบถ้วนสมบูรณ์ในกาลสมัยนั้นและเป็นแบบฉบับของประมวลกฎหมายนานาชาติ ต่อมาได้บัญญัติขึ้นในสมัยของพระเจ้า นโปเลียน ประกาศใช้ใน ค.ศ.1804 มีชื่อว่ากฎหมายนโปเลียน (Napoleon Code)

กลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร ได้แก่ประเทศไทย สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมัน ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส อิตาลี สเปน จีน เป็นต้น

ศาลปกครอง (Administrative Court) ในระบบประมวลกฎหมายหรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรมีการแยกองค์กรในการตัดสินคดีออกจากกัน คือศาลสถิตย์ยุติธรรมจะพิจารณาพิพากษาที่เกี่ยวข้องระหว่างเอกชนต่อเอกชนตามกฎหมายเอกชนเป็นส่วนใหญ่ และศาลปกครองจะพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่างเอกชนกับรัฐ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐกับรัฐหรือรัฐบาล ส่วนใหญ่เป็นการพิจารณาพิพากษาตามกฎหมายมหาชน ดังเช่นประเทศฝรั่งเศส

สำหรับประเทศไทยเราได้มีความพยายามหรือวิวัฒนาการใหม่ที่จะตั้งศาลปกครองขึ้นมาให้ได้ เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในการพิจารณาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับรัฐหรือรัฐบาล เช่น ข้าราชการที่ถูกโยกย้าย แต่งตั้งโดยไม่เป็นธรรม ไม่ได้เงินเดือน หรือคดีผิควินัย เป็นต้น รวมทั้งคดีที่เอกชนพิพาทกับหน่วยงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ก็จะขึ้นศาลปกครองจึงต้องติดตามความสืบหน้าต่อไป

ในประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี ไม่มีการแยกศาลเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชนออกจากกัน ศาลสถิตย์ยุติธรรมจะพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง

ประมวลกฎหมาย (Code) คือการรวบรวมตัวบทกฎหมายประเภทเดียวกันที่กระจัดกระจายกันอยู่เข้าไว้ด้วยกันโดยจัดเป็นหมวดหมู่ รวบรวม เรียบเรียงให้ครบถ้วนสมบูรณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เช่นประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย ฉบับปัจจุบันที่ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ.2499 เริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2500 เป็นต้นมานั้น ก็มีรากฐานที่มาจากกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 (พ.ศ.2451) ซึ่งได้รวบรวมกฎหมายที่มีโทษทางอาญาของไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงรัตน โกสินทร์ที่แยกบัญญัติกันอยู่เป็นลักษณะ เช่น ลักษณะโจร ลักษณะลักพา ลักษณะกบฏ ฯลฯ แล้วมารวมกันไว้ในกฎหมายลักษณะอาญาเล่มเดียวกัน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 ถึง 6 ก็เช่นเดียวกันเป็นการรวบรวมกฎหมายเก่าที่กระจัดกระจายกันแต่ละลักษณะเอามารวมเป็นหมวดหมู่รวบรวมเรียบเรียงให้เหมาะสม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็เช่นเดียวกัน

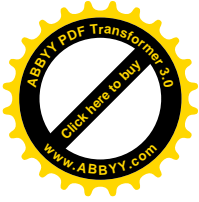
ประมวลกฎหมายที่ดินฉบับปัจจุบัน พ.ศ.2497 เดิมมีกฎหมายเกี่ยวกับการออกโฉนดที่ดินกฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม กฎหมายเกี่ยวกับการถือที่ดินของคนต่างด้าวและศาสนา เป็นต้น แยกกันอยู่คนละฉบับ ครั้น พ.ศ.2497 จึงมีการรวบรวมประกาศใช้กฎหมายเหล่านี้เข้าด้วยกันเป็นประมวลกฎหมายที่ดิน

การบัญญัติกฎหมาย เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในระบบประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายดังนั้นการบัญญัติกฎหมายจึงต้องทำตามขั้นตอนของกฎหมายรัฐธรรมนูญโดยรัฐสภาซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา คูการบัญญัติกฎหมายต่อไป

หลักการจัดทำกฎหมายลายลักษณ์อักษร ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายที่กำหนดรูปแบบการปกครองของรัฐ เป็นกฎหมายสูงสุดที่กำหนดขอบเขตสิทธิหน้าที่ของรัฐและบุคคลที่จะพึงปฏิบัติ ดังนั้นกฎหมายใดที่จะออกมาหรือที่จะบัญญัติขึ้นจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ในทำนองเดียวกัน คำหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งที่ให้อำนาจไว้ ก็จะออกมาให้ขัดหรือแย้งกับกฎหมายที่ให้อำนาจนั้นไม่ได้ เช่นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พุทธศักราช 2550 ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนแน่นอนตายตัว 500 คน เมื่อทางราชการจะกำหนดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นใหม่เพราะสมาชิกสภาของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาจะต้องตราหรือออกเป็นพระราชกฤษฎีกาแบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้งเพื่อให้ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวจะกำหนดให้มีผู้แทนราษฎรมากกว่า 500 คนไม่ได้ เพราะขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจไว้

สำหรับรัฐธรรมนูญปี พ.ศ.2550 ฉบับปัจจุบันได้กำหนดสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเบ็ดเสร็จจำนวน 500 คน ดังนี้ ประเภทแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 375 คน และประเภทบัญชีรายชื่อจำนวน 125 คน รวมเป็น 500 คน

ระบบกฎหมายจารีตประเพณี

กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) เกิดมาจากประเทศอังกฤษ คือ การนำเอาคำพิพากษาของศาลในคดีก่อน (Precedent) ของแต่ละคดี มาเป็นหลักในการพิพากษาหรือวินิจฉัยในคดีหลังที่มีข้อเท็จจริงคล้ายกัน ทำนองเดียวกัน

แนวความคิดที่สำคัญของระบบนี้มีว่ายอมเป็นการยากที่จะบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรใช้บังคับความประพฤติของบุคคลได้สมบูรณ์ครบถ้วนทุกกรณี โดยไม่มีช่องว่างหรือข้อบกพร่อง เพราะฉะนั้นจึงควรให้ศาลหรือผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเป็นผู้วางกฎเกณฑ์เป็นหลักกฎหมายเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในแต่ละคดีไป โดยเริ่มมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 12

ระบบกฎหมายแองโกลแซกซอน (Anglo - Saxon) เป็นชื่อที่เรียกระบบกฎหมายจารีตประเพณีเช่นเดียวกัน เพราะชาวอังกฤษ มีเชื้อสายมาจากชน 4 เผ่า คือ เผ่าแองโกลแซกซอน เผ่าบริตัน เผ่านอร์มัน และ เผ่าเคนหรือนอสเมียน

ระบบกฎหมายจารีตประเพณีเป็นระบบกฎหมายที่พิจารณาจากคดีเฉพาะเรื่องหรือคดีที่มาสู่ศาลแต่ละคดี (Case) แล้ววางหลักเกณฑ์ไว้เป็นกฎหมายในเรื่องนั้นๆ เช่น เรื่องฆ่าเจ้ามรดกเพื่อเอาทรัพย์สิน เรื่องการอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยา เรื่องสมรสซ้อน เรื่องบุตรนอกสมรส เป็นต้น

ระบบนี้มีข้อแตกต่างจากระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law หรือ Code หรือ Codified Law) คือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือระบบประมวลกฎหมายระบบนี้มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติเป็นมาตรา เป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปไว้เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายที่ดินของไทย เป็นต้น

ประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี เนื่องจากระบบกฎหมายจารีตประเพณีมีจุดกำเนิดหรือจุดเริ่มต้นมาจากประเทศอังกฤษ ครั้นเมื่อชาวอังกฤษอพยพไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนใหม่ก็นำเอาระบบกฎหมายจารีตประเพณีติดไปด้วย เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ รวมทั้งประเทศที่มีบรรพบุรุษอพยพไปจากประเทศอังกฤษ และประเทศที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษบางประเทศที่เรียกว่าประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ เป็นต้น

กฎหมายที่ตราโดยรัฐสภา เนื่องจากระบบกฎหมายจารีตประเพณีมีมานานหลายศตวรรษควบคู่กับกำเนิดของประเทศอังกฤษ กฎเกณฑ์ หลักกฎหมายแต่ละเรื่อง (Precedent) จึงพัฒนามาเป็นลำดับตามวิวัฒนาการของสังคมเป็นที่นิยมในวิถีชีวิตของประชาชน ดังนั้นกฎหมายที่บัญญัติโดยรัฐสภาอังกฤษจึงเป็น

กฎหมายใหม่หรือวิวัฒนาการทางกฎหมายที่เป็นข้อยกเว้นของกฎหมายจารีตประเพณี ส่วนใหญ่เป็นกฎหมายมหาชน

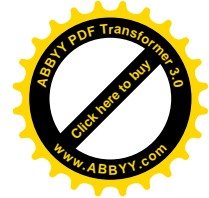
ระบบลูกขุน หรือจู้รี่ (Jury) ลูกขุนแต่ละคนเรียกว่า **Juror** มีจุดกำเนิดมาจากแนวความคิดของคนอังกฤษในสมัยโบราณเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนอังกฤษได้ตื่นตัวร่วมกันประกาศสิทธิของพลเมืองเพื่อมีส่วนร่วมในการรับรู้รับผิดชอบในการบริหารบ้านเมืองเพื่อมิให้พระเจ้าแผ่นดินและเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจกดขี่และมีอำนาจมากเกินไป

ประกาศสิทธิเสรีภาพของประชาชน นี้มีชื่อเรียกว่า แมกนาคาร์ตา **Magna Carta** ตั้งแต่ ค.ศ.1216 สมัยพระเจ้าจอห์น ซึ่งรวมถึงการที่บุคคลจะถูกลงโทษหรือถูกจับกุมดำเนินคดีจะต้องมีพยานหลักฐานที่ยืนยันได้ในความผิดหรือความบริสุทธิ์ โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นควรถูกเรียกมาร่วมเป็นพยานให้ความยุติธรรมด้วย ระบบลูกขุนจึงเกิดขึ้นในระบบกฎหมายจารีตประเพณี ประกอบด้วยบุคคลเป็นคณะ **12** คน เป็นบุคคลธรรมดาที่ถูกเรียกมาให้พิจารณา ข้อเท็จจริง (**Fact**) ของคดี ส่วนผู้พิพากษาวินิจฉัยข้อกฎหมาย (**Law**) การมีลูกขุนจึงเป็นลักษณะของระบบกฎหมายจารีตประเพณีเป็นที่นิยมสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

การออกหมายหรือริท (Writ) ลักษณะพิเศษของระบบกฎหมายจารีตประเพณีคือการออกหมาย หรือริทในนามของพระเจ้าแผ่นดินไปถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้มาปรากฏตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือให้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง

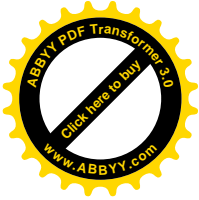
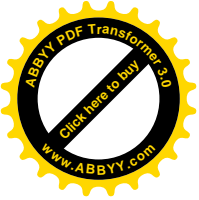
เอควิตี้ (Equity) โดยเหตุที่กฎหมายจารีตประเพณียึดถือคำพิพากษาในคดีก่อน (**Precedent**) เป็นบรรทัดฐานต่อการตัดสินคดีหลัง ผู้พิพากษาในคดีหลังต่อๆ มาจึงถูกจำกัดในการที่จะวางหลักกฎหมายขึ้นใหม่ จึงเป็นการยากที่จะให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนได้ในทุกกรณี ดังนั้นจึงมีการถวายฎีกาต่อพระเจ้าแผ่นดินเพื่อเป็นที่พึ่งแห่งความยุติธรรม โดยงานพิจารณาฎีกานี้ติดอยู่กับสำนักราชเลขาธิการส่วนพระองค์หรือชานเซอร์รี่ (**Chancery**) ซึ่งมีราชเลขาธิการหรือ ลอร์ด ชานเซลเลอร์ (**Lord Chancellor**) เป็นหัวหน้ารับผิดชอบ จนในที่สุดประมาณต้นศตวรรษที่ **16** กิจการแผนกนี้ก็ได้ยกฐานะเป็นศาลอีกศาลหนึ่งเรียกว่า ศาลชานเซอร์รี่ หรือ **Court of Chancery** ซึ่งได้มีการวางหลักเกณฑ์การให้ความยุติธรรมเป็นการเสริมช่องว่างของคำพิพากษาของศาลธรรมดา **Common Law Court** โดยยึดถือหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติหรือเอควิตี้ (**Equity**) แต่ต่อมาหลักเกณฑ์ของความยุติธรรมตามธรรมชาติหรือเอควิตี้นี้ก็ได้รวมเป็นหลักอยู่ในระบบกฎหมายจารีตประเพณี

ตัวอย่าง เอ. ทำสัญญาขายที่ดินให้ บี. แล้วผิดสัญญาไม่ยอมขายให้ บี. ฟ้องศาลธรรมดา **Common Law Court** เรียกค่าเสียหายจาก เอ. ได้ บี. จะได้รับค่าเสียหายจาก เอ.เป็นเงินจำนวนหนึ่ง แต่ บี.ไม่มีสิทธิขอให้ศาลบังคับให้ เอ.โอนที่ดินแก่ตน ดังนี้เห็นว่าไม่ยุติธรรม ดังนั้น บี.ต้องถวายเรื่องราวหรือฎีกาต่อพระเจ้า

เจ้าแผ่นดิน ศาลานเซอรีของพระเจ้าแผ่นดินจะพิพากษาให้ เอ. โอนที่ดินให้ บี.ตามสัญญา โดยอาศัยหลัก
ความยุติธรรมตามธรรมชาติหรือเอควิตี้ เป็นต้น

กรณีอื่นๆ ก็มีแบบอย่างการพิพากษาของศาลานเซอรีต่อมา เช่นเดียวกัน แต่ในปัจจุบันนี้ได้มี
กฎหมายยกเลิกข้อแตกต่างระหว่างการบังคับตามคอมมอนลอว์ และเอควิตี้ แล้ว

ระบบกฎหมายอิสลาม

ระบบกฎหมายอิสลาม (Islamic Law) ในประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ได้แก่ ประเทศในตะวันออกกลาง เช่น ซาอุดีอาระเบีย คูเวต โอมาน และประเทศอื่นๆ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ปากีสถาน ประเทศเหล่านี้ถือว่าหลักศาสนาอิสลามเป็นวิถีชีวิตเป็นกฎหมายของประเทศที่ประชาชนต้องปฏิบัติตาม การฝ่าฝืนกฎหมายมีโทษหนักมาก การลงโทษทางอาญามีการใช้วิธีรุนแรง เช่นการเข็ญ คัดนิ้วมือ

ในประเทศไทย ในดินแดน 4 จังหวัดภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาสและสตูลซึ่งมีประชาชนนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ ในคดีที่มีข้อพิพาทระหว่างคู่ความที่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามด้วยกัน ในคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ครอบครัว มรดกนั้นผู้ชี้ขาดข้อพิพาทในข้อกฎหมายอิสลามหรือผู้พิพากษาได้แก่ **คะโต๊ะยุติธรรม**

ระบบกฎหมายไทย

ที่มาของระบบกฎหมายไทย ประเทศไทยจัดอยู่ในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายหรือกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ซึ่งแตกต่างจากประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี (Common Law)

ระบบกฎหมายโรมัน (Roman Law) เป็นที่มาของระบบกฎหมายไทยด้วย เนื่องจากเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ได้มีการเผยแพร่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาช้านานตั้งแต่สมัยกษัตริย์ จัสดิเนียง คุระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร

กฎหมายตรา 3 ดวง หรือประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 เป็นกฎหมายเก่าของไทยที่ได้มีการรวบรวมแก้ไขชำระสะสางกฎหมายที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยและศรีอยุธยาเป็นหลัก ครั้นในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงได้มีการชำระสะสางกฎหมายขึ้นในรัชกาลของพระองค์ โดยนำกฎหมายเก่ามาปรับปรุงรวบรวมไว้เป็นระบบจัดหมวดหมู่ให้เหมาะสมเสร็จเรียบร้อยใน พ.ศ.2348 เหตุที่เรียกชื่อว่ากฎหมายตรา 3 ดวง เพราะเมื่อรวบรวมกฎหมายเข้าด้วยกันเสร็จแล้ว ได้มีการเอาตราราชการประทับไว้ที่กฎหมายนี้ 3 ตราหรือ 3 ดวงด้วยกันคือ ตราราชสีห์ ตราคชสีห์ และตราบัวแก้ว ดังนั้นกฎหมายตรา 3 ดวงจึงเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นในรัชกาลที่ 1 ระยะเวลาร่วม 200 ปีมานี้ และเป็นแม่บทของกฎหมายไทยในปัจจุบัน

อนึ่งตราที่ประทับนั้น ตราราชสีห์ เป็นตราของราชการฝ่ายมหาดไทย ซึ่งปกครองบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือ ตราคชสีห์ เป็นตราของฝ่ายกลาโหมซึ่งปกครองบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายใต้ และตราบัวแก้ว เป็นตราของฝ่ายคลังซึ่งปกครองบังคับบัญชาหัวเมืองชายทะเลด้านตะวันออก

เหตุที่ทำให้ต้องชำระสะสางกฎหมายที่สำคัญก็คือ มีคดีเรื่องอั้งยี่มกรรยานาญบุญศรีมีผู้กับนายราชาอรอดแล้วฟ้องหย่าจากนายบุญศรีสามีและศาลตัดสินให้หย่าได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 ทรงเห็นว่าไม่ยุติธรรม

สาเหตุที่ประเทศไทยใช้ระบบประมวลกฎหมาย เนื่องจากต้องการชำระสะสางกฎหมายให้ทันสมัยให้เข้ากับสภาพการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มีการติดต่อกับต่างประเทศในเรื่องการค้าขายมีชาวต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมาจำนวนเพิ่มมากขึ้นและปัญหาสำคัญก็คือคนต่างด้าว เช่น ชาวอังกฤษ ฝรั่งเศส ยุโรป หลายประเทศและสหรัฐอเมริกาที่กระทำความผิดในประเทศไทยแล้วไม่ถูกดำเนินคดีในศาลไทยเนื่องจากมีสถานเอกอัครราชทูต มีศาลต่างประเทศหรือศาลกงสุลดำเนินคดีต่างหาก ทำให้ประเทศไทยเสียเอกราชทางศาล เพื่อแก้ไขสภาพเช่นนี้จึงต้องมีการ

ชำระสะสางแก้ไขปรับปรุงกฎหมายไทยให้ดีขึ้น เพื่อชาวต่างชาติหรือนานาประเทศยอมรับในอำนาจศาลไทย กฎหมายใดที่ชำระสะสางเสร็จแล้วก็ประกาศใช้ตามลำดับต่อเนื่องกันมาส่วนใหญ่สำเร็จใน พ.ศ.2478 จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บางบรรพ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้ประกาศใช้เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2478 ส่วนกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บางบรรพ เช่น บรรพ 1 และ บรรพ 2 ได้ประกาศใช้มาก่อนแล้ว

การร่างกฎหมายไทยสมัยใหม่ได้อาศัยกฎหมายเก่าของไทยเป็นหลัก และนำกฎหมายของต่างประเทศมาบัญญัติไว้เพิ่มเติมด้วยเช่นกฎหมายของฝรั่งเศส เยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ อิตาลี ญี่ปุ่น ซึ่งมีที่มาจากกฎหมายโรมันดังกล่าวมาแล้ว และกฎหมายอังกฤษบางส่วน โดยเฉพาะกฎหมายพาณิชย์ก็ได้นำมาด้วยเนื่องจากนักกฎหมายไทยสมัยนั้นได้รับการศึกษาทั้งจากภาคพื้นยุโรปและอังกฤษ

การสิ้นสภาพนอกอาณาเขตและการมีเอกราชทางศาลของไทยเริ่มหมดสิ้นไป ประเทศต่างๆ ได้ยอมรับอำนาจศาลไทย ส่วนใหญ่สิ้นสุดหลัง พ.ศ.2480 เป็นต้นมา

คำพิพากษาของศาลไทย เนื่องจากประเทศไทยใช้ระบบประมวลกฎหมาย จึงต้องยึดถือตัวบทที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายหรือกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ คือถือว่าเป็นกฎหมาย ส่วนคำพิพากษาของศาลเป็นเพียงการตีความหรืออธิบายความหมายของตัวบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ไม่ได้ถือว่ามีสภาพเป็นกฎหมาย ทั้งนี้แตกต่างจากระบบกฎหมายจารีตประเพณีที่ศาลหรือผู้พิพากษาในคดีหลังจะต้องตัดสินคดีต่อมาตามคำวินิจฉัยในคดีก่อน คู่ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร และระบบกฎหมายจารีตประเพณี

พระบิดาแห่งกฎหมายไทย กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ หรือพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ ราชโอรสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ชื่อว่าเป็นพระบิดาแห่งกฎหมายไทย พระองค์สำเร็จการศึกษาวิชาสามัญและการศึกษากฎหมายจากประเทศอังกฤษ เมื่อกลับจากต่างประเทศแล้วได้ชำระสะสางกฎหมาย จัดระบบการศาลยุติธรรม (กระทรวงยุติธรรม ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2435) รวมทั้งการศึกษากฎหมายได้ตั้งโรงเรียนกฎหมายขึ้นในกระทรวงยุติธรรม พระองค์เป็นอาจารย์สอนกฎหมายและทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมด้วย

หลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามระบบกฎหมายไทยคือ กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง ซึ่งใช้ได้กับกฎหมายทั่วไปในประเทศไทย เพราะยึดหลักกฎหมายหรือสุภาษิตกฎหมายว่า ไม่มีกฎหมายไม่มีความผิด ไม่มีโทษ

ในคดีอาญาให้สันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยยังไม่มีความผิด ยังเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล

การที่ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาเมื่อ พ.ศ.2536 ว่า คำสั่งคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รตช.) ฉบับที่ 26 พ.ศ.2534 ที่ให้ยึดทรัพย์นักการเมืองเป็น โฆษกก็เพราะคำสั่งมีผลเป็นการออกกฎหมายย้อนหลัง

เพื่อลงโทษบุคคลทางอาญาขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญและขัดต่อธรรมเนียมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (ฎีกาที่ 913/2536 ประชุมใหญ่)

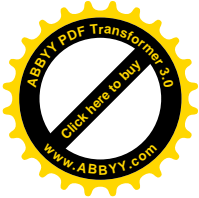
กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง หมายความว่า การที่บุคคลจะได้รับโทษ หรือได้รับผลร้ายอันถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายนั้น จะต้องปรากฏว่าในขณะที่บุคคลกระทำการนั้น ได้มีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด หรือเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและจะต้องได้รับโทษ ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้บุคคลย่อมมีเสรีภาพหรือมีสิทธิที่จะกระทำการนั้นได้ แต่ในเวลาต่อมาถ้ามีการบัญญัติกฎหมายออกมาใหม่ บัญญัติว่าการกระทำอย่างไรเป็นความผิดหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว จะใช้กฎหมายใหม่ที่ออกมานั้นไปใช้บังคับกับการกระทำ การประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่ผ่านมาแล้วในอดีตไม่ได้ เพราะจะเป็นการเอากฎหมายที่ออกใหม่ย้อนหลังไปบังคับเป็นการลงโทษบุคคลซึ่งไม่เป็นการยุติธรรม เช่น ก่อน พ.ศ.2497 ผู้ใดออกเช็คสั่งจ่ายเงินแต่ผู้ทรงหรือผู้รับนำเช็คนั้นไปเบิกเงิน ปรากฏว่าธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินเพราะไม่มีเงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายดังนี้ ในขณะที่ผู้สั่งจ่ายเช็คยังไม่มี ความผิดทางอาญา แต่ต่อมามี พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2497 ออกใช้บังคับลงโทษแก่ผู้ที่ออกเช็คไม่มีเงิน ดังนี้ ถ้า ก.ออกเช็คสั่งจ่ายเงินเมื่อ พ.ศ.2495 แต่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน จะนำกฎหมายใหม่ที่ออกมาใช้บังคับให้ ก.ต้องรับโทษเพราะจ่ายเช็คไม่มีเงินไม่ได้ จะเป็นการใช้กฎหมายย้อนหลังลงโทษ ก.

ปัจจุบันพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ยกเลิกฉบับ พ.ศ.2497 จึงต้องใช้กฎหมายใหม่

ก่อนการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ.2519 ชายหญิงจะจดทะเบียนสมรสกันได้ชายจะต้องมีอายุ 17 ปี หญิงอายุ 15 ปี แต่ต่อมากฎหมายได้กำหนดอายุของชายหญิงที่จะจดทะเบียนสมรสกันได้ โดยชายหญิงจะต้องมีอายุ 17 ปีเท่ากัน ดังนี้กฎหมายใหม่ไม่ย้อนหลังไปใช้บังคับแก่ชายหญิงที่จดทะเบียนกันก่อนแล้วที่จะมีกฎหมายใหม่ออกมา

ก่อน พ.ศ.2535 การสูบบุหรี่ในที่สาธารณะไม่มีความผิด แต่เมื่อ ได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535 แล้วการสูบบุหรี่ในที่สาธารณะหรือในที่ที่กำหนดห้ามเป็นความผิด กฎหมายดังกล่าวนี้จะใช้ย้อนหลังไปจับกุมลงโทษผู้ที่สูบบุหรี่ในที่สาธารณะหรือในที่ที่กำหนดห้ามก่อนมีกฎหมายนี้ไม่ได้เพราะไม่มีผลย้อนหลัง

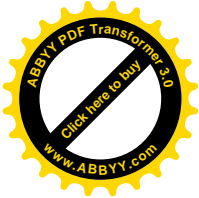
ใช้กฎหมายย้อนหลังในทางที่เป็นคุณได้ เพราะเป็นผลดีแก่ประชาชน และในคดีอาญาก็เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด เช่น กฎหมายเดิมมีโทษจำคุก 10 ปี แต่กฎหมายใหม่มีโทษจำคุกในความผิดฐานเดียวกันนั้นเพียง 5 ปี ดังนี้ให้ผู้กระทำได้รับโทษตามกฎหมายใหม่ที่เป็นคุณ คู่ประมวลกฎหมายอาญา

การประกาศใช้กฎหมายไทย เนื่องจากกฎหมายไทยเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรจึงต้องมีการประกาศให้ประชาชนทราบเพื่อจะได้ปฏิบัติตาม และไม่กระทำการอันฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎหมายเพราะกลัวถูกลงโทษหรือได้รับผลเสียหายเกี่ยวกับชีวิต ทรัพย์สินหรือสิทธิต่างๆ

การประกาศเพื่อให้กฎหมายแต่ละฉบับแต่ละเรื่องมีผลใช้บังคับตามกฎหมายไทย ให้ประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา โดยปกติให้เริ่มใช้บังคับได้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป ถ้าต้องการให้มีผลใช้บังคับในวันอื่นจะต้องมีข้อความระบุไว้โดยชัดแจ้งว่าให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ใด เช่น เมื่อพ้นกำหนด 60 วันนับแต่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หนังสือราชกิจจานุเบกษามีมานาน 100 ปีเศษแล้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 แต่เพิ่งมีการพิมพ์ต่อเนื่องไม่ขาดสายเป็นปีกแผ่นสมำเสมอตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ขณะนี้จัดพิมพ์โดยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ประชาชนผู้สนใจติดต่อซื้อได้ ไม่มีจำหน่ายในท้องตลาด เคยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอให้พิมพ์แจกกำนันผู้ใหญ่บ้านทั่วประเทศเพื่อให้ประชาชนทราบด้วยจึงต้องคอยดูต่อไป

รูปแบบของกฎหมายและการบัญญัติกฎหมาย

กฎหมายสูงสุด ตามหลักนิติศาสตร์ของไทย และนานาอารยประเทศถือว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุด ส่วนกฎหมายที่มีความสำคัญรองลงมาจากกฎหมายรัฐธรรมนูญ คือ กฎหมายที่ออกหรือตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติโดยรัฐสภา

อาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้กฎหมายทุกฉบับของประเทศไทยที่จะออกมาใช้บังคับได้จะต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ ผ่านขั้นตอนการบัญญัติกฎหมายจากรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 (รัฐธรรมนูญฉบับก่อนก็มีกรรมวิธีออกกฎหมายทำนองเดียวกัน) เพราะรัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติซึ่งเป็นอำนาจอธิปไตยแทนหรือในนามของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นกฎหมายอื่นนอกจากพระราชบัญญัติจึงเป็นกฎหมายรองหรือเป็นกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหาร โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติที่เป็นแม่บทให้อำนาจฝ่ายบริหารไว้

พระราชบัญญัติ คือ กฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติคือรัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนปวงชนชาวไทย

ผู้มีอำนาจเสนอร่างพระราชบัญญัติ ก่อนที่รัฐสภาจะออกหรือตราพระราชบัญญัติแต่ละฉบับนั้น จะต้องมี การเสนอร่างพระราชบัญญัติฉบับนั้นเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาเสียก่อนเพื่อให้ความเห็นชอบ ผู้มีอำนาจเสนอร่างพระราชบัญญัติคือ

1. คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาล ซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร และ
2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ

สมาชิกวุฒิสภาไม่มีอำนาจเสนอร่างพระราชบัญญัติ แต่มีอำนาจให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว วุฒิสภาจึงเป็นสภายับยั้งหรือสภาถ่วงการ

คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาล เสนอร่างพระราชบัญญัติใดๆ ก็ได้เพื่อเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา โดยปกติก่อนที่จะเสนอร่างพระราชบัญญัติเรื่องใด จะต้องพิจารณาว่าเรื่องที่จะเสนอนั้นเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลส่วนราชการหรืองานในอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม ใดก็ให้เรื่องผ่านมาจากกระทรวง ทบวง กรม นั้นให้เป็นผู้จัดทำให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล เมื่อร่างเสร็จแล้วบางครั้งก็เสนอต่อคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งมีเจ้าหน้าที่ผู้รู้กฎหมายหลายสาขาให้เป็นผู้ตรวจทานร่างพระราชบัญญัตินั้นให้เหมาะสมเสียก่อน แล้วจึงเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาต่อไป

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาจกล่าวได้ว่าหน้าที่หลักของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ การใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยเสนอร่างพระราชบัญญัติคือการออกกฎหมายตามความต้องการของประชาชน เพื่อให้มี

กฎหมายที่สามารถกำหนดนโยบายให้เหมาะสมให้ประชาชนอยู่ดีกินดีตามที่พรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้ง

ข้อจำกัดการเสนอร่างพระราชบัญญัติโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะกระทำได้อีกต่อเมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้นไม่น้อยกว่า 20 คนรับรอง ถ้าหากพรรคการเมืองนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งไม่ถึง 20 คนก็เสนอไม่ได้นับว่าเป็นข้อจำกัดประการหนึ่ง เข้าใจว่าจะมีการแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญในประเด็นนี้ในโอกาสต่อไป

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี ซึ่งก็เป็นข้อจำกัดอีกประการหนึ่งของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ดังนั้น โอกาสที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายค้านจะเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินจึงแทบจะเป็นไปไม่ได้ จึงควรแก้ไขในประเด็นนี้ด้วย

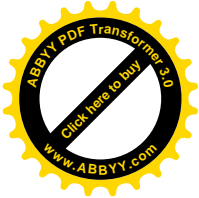
ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมดหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง

1. การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร
2. การจัดสรร รับ รักษาหรือจำหน่ายเงินแผ่นดินหรือการโอนเงินงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน
3. การจัดตั้งหน่วยงานอันมีผลให้ต้องมีงบประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้น
4. การกู้เงิน หรือการค้ำประกันหรือการใช้เงินกู้
5. เงินตรา

ในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้วินิจฉัย

ขั้นตอนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในสภาผู้แทนราษฎร ร่างพระราชบัญญัติไม่ว่าจะเสนอโดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อนประธานสภาผู้แทนราษฎรจะได้นำร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ในระเบียบวาระการประชุมของสภาเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

การพิจารณาในสภาผู้แทนราษฎรมี 3 วาระคือ วาระแรก เรียกว่าขั้นรับหลักการ คือสภาผู้แทนราษฎรจะเห็นชอบในการที่จะรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้พิจารณาหรือไม่ ถ้าเสียงข้างมากของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบด้วย ร่างพระราชบัญญัตินั้นก็ตกไป ถ้าเสียงข้างมากของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบควรรับร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้พิจารณาก็รับหลักการไว้พิจารณาต่อไป

วาระที่ 2 เมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการรับร่างพระราชบัญญัติไว้พิจารณาแล้วในวาระการประชุมครั้งที่ 1 ขึ้นรับหลักการดังกล่าวมาแล้ว เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติที่สภาได้รับหลักการนั้นอาจจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมและตรวจทานข้อความของแต่ละมาตราให้มีรายละเอียด เนื้อหาสาระสมบูรณ์ครบถ้วนถูกต้องตามเนื้อหาที่ควรจะเป็น จึงอาจมีการตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือบุคคลภายนอกให้ช่วยกันพิจารณาเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัตินั้นเพื่อเรียบเรียงให้ถูกต้องตามที่สมาชิกขอแปรญัตติคือแก้ไขเพิ่มเติมเสร็จแล้วก็ส่งร่างนั้นเข้าสู่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้ประชุมอีกครั้งหนึ่งในวาระที่ 2

วาระที่ 3 คือการประชุมขั้นสุดท้ายของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อลงมติเห็นชอบให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นผ่านจากสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเสนอขึ้นไปสู่การประชุมของวุฒิสภาต่อไป

ร่างพระราชบัญญัติบางฉบับมีความรีบด่วนและข้อความไม่สลับซับซ้อนไม่ยืดเยื้อไม่มีข้อยุ่งยากถ้อยคำหรือนโยบายเห็นได้ชัด สภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณารวดเดียวในการประชุมครั้งเดียวโดยไม่ต้องมีการส่งให้คณะกรรมการพิจารณาเป็นพิเศษก็ได้ แต่ให้สมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรทั้งสภาที่อยู่ในที่ประชุมนั้นเป็นคณะกรรมการเต็มสภาพิจารณาจนสามารถผ่านร่างพระราชบัญญัตินั้นได้ในการประชุมครั้งเดียวหรือนัดเดียวก็ได้โดยพิจารณาครบเสร็จทั้ง 3 วาระแล้วนำร่างพระราชบัญญัตินั้นเสนอต่อวุฒิสภาต่อไป

การพิจารณาในวุฒิสภา เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติในวาระที่ 3 เห็นชอบร่างพระราชบัญญัติแล้วให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นให้เสร็จภายใน 60 วัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน 30 วัน เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษซึ่งต้องไม่เกิน 30 วัน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุมและให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนดดังกล่าว ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

วุฒิสภามีอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วให้ความเห็นชอบ หรือไม่ให้ความเห็นชอบหรือแก้ไขเพิ่มเติมได้

นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาคือสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามขั้นตอนแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภาเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย แล้วนำไปประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายต่อไป

โดยปกติพระราชบัญญัติจะมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา หรือจะให้ผลใช้บังคับภายในกี่วันภายหลังที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาก็ได้ หนังสือราชกิจจานุเบกษานี้จัดพิมพ์โดยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เริ่มจัดพิมพ์มาเป็นเวลานาน 100 ปีเศษแล้ว

ร่างพระราชบัญญัติใดพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยและพระราชทานคืนมายังรัฐสภาหรือเมื่อพ้น 90 วัน แล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายใน 30 วัน ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

พระราชกำหนด คือ กฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหารคือคณะรัฐมนตรี โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจไว้ให้พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นมีผลใช้บังคับเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติ

ตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยทั่วไปฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีมีอำนาจออกพระราชกำหนดใน 2 กรณีคือ

กรณีที่ 1 เมื่อมีกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่าเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

กรณีที่ 2 เมื่อมีกรณีที่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการภาษีอากรหรือเงินตราซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550

เมื่อฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีออกพระราชกำหนดแล้วจะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่ออนุมัติอีกครั้งหนึ่ง ถ้ารัฐสภาเห็นชอบด้วย พระราชกำหนดนั้นก็จะมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้ารัฐสภาไม่เห็นชอบด้วย พระราชกำหนดนั้นก็สิ้นผล ไม่มีผลใช้บังคับต่อไป แต่กิจการหรือการกระทำต่าง ๆ ที่ได้ทำไปแล้วตามพระราชกำหนดนั้นถือว่ามิผลสมบูรณ์ชอบด้วยกฎหมาย

บันทึก กรณีที่เกิดเหตุการณ์พฤษภาทมิฬระหว่างวันที่ 17 - 20 พฤษภาคม 2535 ที่มีการยิงประชาชนในการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย หลังจากนั้นรัฐบาลของนายรัฐมนตรีพลเอกสุจินดา คราประยูร ได้ออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องนั้น มีประเด็นขึ้นไปสู่การพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยว่าการออกพระราชกำหนดภายหลังเหตุการณ์นี้ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยด้วยการลงมติเสียงข้างมากกว่าพระราชกำหนดดังกล่าวออกโดยชอบตามรัฐธรรมนูญแล้ว แม้ต่อมารัฐสภาลงมติไม่ให้ความเห็นชอบต่อพระราชกำหนดนี้ พระราชกำหนดดังกล่าวก็มีผลใช้บังคับเป็นการนิรโทษกรรมผู้เกี่ยวข้องในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬแล้ว ดังที่มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง

พระราชกฤษฎีกา คือ กฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรี โดยพระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นเพื่อใช้บังคับใน 2 กรณี คือ

กรณีที่หนึ่ง ออกพระราชกฤษฎีกาโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติฉบับใดฉบับหนึ่งเป็นกฎหมายหลักในการให้อำนาจนั้น เช่น

การยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

การจัดตั้งศาล แห่งใดขึ้นใหม่จะต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ แต่เมื่อจะเปิดดำเนินการเมื่อใดก็ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

การแบ่งส่วนราชการของกระทรวง ทบวง กรม มหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา เป็นต้น

กรณีที่สอง คณะรัฐมนตรี คือ ฝ่ายบริหารออกพระราชกฤษฎีกาเพื่อดำเนินการบริหารในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่าที่จำเป็นโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย เช่น พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยค่าเช่าบ้านของข้าราชการ พระราชกฤษฎีกาตั้งรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานใด ๆ เป็นต้น

เปรียบเทียบพระราชกำหนดและพระราชกฤษฎีกา ทั้งพระราชกำหนดและพระราชกฤษฎีกาต่างก็เป็นกฎหมายออกโดยฝ่ายบริหารและพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย แต่พระราชกำหนดออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและต้องอยู่ในสาระเนื้อหาขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้คือกรณีความปลอดภัย ฯลฯ และกรณีเกี่ยวกับการภาษีอากรดังกล่าวมาและเมื่อตราออกมาแล้วมีผลใช้บังคับทันที และต้องให้รัฐสภาพอนุมัติหรือเห็นชอบอีกครั้งหนึ่งส่วนพระราชกฤษฎีกาไม่ต้องให้รัฐสภาพเห็นชอบหรืออนุมัติอีกครั้งหนึ่งและมีผลใช้บังคับตลอดไปจนกว่าจะมีการยกเลิกหรือแก้ไข และออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายพระราชบัญญัติฉบับใดฉบับหนึ่งก็ได้ ไม่จำกัดเจาะอำนาจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ข้อความ ของพระราชกำหนดและพระราชกฤษฎีกาต้องทำเป็นรูปแบบการบัญญัติกฎหมายเรียงลำดับเป็นมาตรา พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และมีผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการโดยปกติได้แก่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือผู้ที่กฎหมายแต่ละเรื่องบัญญัติไว้

กฎกระทรวง คือ กฎหมายที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อยกำหนดแนวทางปฏิบัติหรือหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติฉบับใดฉบับหนึ่งและมีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับมาตราใดมาตราหนึ่งของพระราชบัญญัตินั้น เป็นกฎหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติที่ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่รักษาการตามพระราชบัญญัตินั้น

พระราชบัญญัติชื้อบุคคล ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่จะออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการตั้งชื่อสกุลของบุคคลได้ว่าต้องมีหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการอย่างไร

ประมวลกฎหมายที่ดิน ได้บัญญัติถึงการออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้เจ้าของที่ดินไว้ ส่วนวิธีดำเนินการออกโฉนดที่ดินและหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการไว้

พระราชบัญญัติจรรยาบรรณ ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับรายละเอียดในการปฏิบัติตามมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เช่นการกำหนดรูปแบบคอมพิวเตอร์ การกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับรถโรงเรียน การกำหนดเรื่องหมวกนิรภัย เป็นต้น

การออกกฎกระทรวงนี้ทำได้เพียงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่รักษาการตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องนำเสนอขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี ไม่ต้องนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระมหากษัตริย์เพื่อลงพระปรมาภิไธยอีก ข้อความในกฎกระทรวงให้เขียนเป็นข้อเรียงลำดับไป เช่น ข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 3... ไม่ต้องบัญญัติเป็นมาตราดังเช่นพระราชกำหนดและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมาแล้ว

ประกาศของรัฐมนตรี คือ ประกาศที่รัฐมนตรีเข้ากระทรวงมีอำนาจออกได้ตามคำพ้องทั้งนี้ตามอำนาจในกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐมนตรีโดยคณะรัฐมนตรีไม่ต้องให้ความเห็นชอบก่อน ตามหลักนิติศาสตร์ของไทยไม่ถือว่าเป็นกฎหมาย แต่ผู้ฝ่าฝืนอาจมีความผิดและถูกลงโทษได้ ประกาศนี้ไม่ถือว่าประชาชนทั่วไปต้องรับทราบ ในการดำเนินคดีโจทก์จะต้องนำสืบว่าได้มีประกาศตามขั้นตอนของกฎหมาย (ฎีกาที่ 119/2536 และฎีกาอื่น)

กฎอัยการศึก คือ ประกาศหรือคำสั่งเมื่อประกาศใช้แล้วทำให้มีผลคืออำนาจการบริหารราชการในบางเรื่องได้โอนจากราชการฝ่ายพลเรือนไปยังทหารเท่าที่จำเป็นเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ การระงับ การปราบปรามการจลาจล การสงคราม แม้อำนาจในการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมบางประเภทก็อาจได้รับการพิจารณาขังศาลทหารของกระทรวงกลาโหม ได้มีการประกาศใช้เป็นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2450 หรือ ร.ศ.126

ผู้มีอำนาจประกาศกฎอัยการศึก ได้แก่พระมหากษัตริย์ หัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 176

งบประมาณแผ่นดิน การใช้จ่ายเงินของประเทศแต่ละปีจะต้องทำเป็นงบประมาณแผ่นดินและต้องตราเป็นพระราชบัญญัติเพื่อให้เป็นกฎหมายตามแบบพิธี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 166 - 170

เทศบัญญัติ ออกหรือตราโดยสภาเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาลซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น เทศบาลแต่ละแห่งเป็นนิติบุคคลมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล

ในทางนิติศาสตร์ของไทย ไม่ถือว่าเทศบัญญัติเป็นกฎหมายเพราะสภาเทศบาลไม่ใช่รัฐสภาที่มีอำนาจนิติบัญญัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ แม้ว่าการฝ่าฝืนเทศบัญญัติอาจมีโทษปรับหรือมีความผิดแต่ศาลฎีกาก็ได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานแล้วว่าเทศบัญญัติไม่ใช่กฎหมาย

ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ออกโดยสภากรุงเทพมหานครตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร

ข้อบัญญัติเมืองพัทยา ออกโดยสภาเมืองพัทยา ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา

ข้อบัญญัติจังหวัด ออกโดยสภาจังหวัดตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด

คำสั่งเจ้าพนักงานไม่ถือว่าเป็นกฎหมายแต่ผู้ฝ่าฝืนอาจมีความผิดและต้องได้รับโทษได้รวมทั้งประกาศของเจ้าพนักงาน และนโยบายของรัฐบาล ไม่เป็นกฎหมาย

พระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นกฎหมาย

อายุของกฎหมาย กำหนดเวลาบังคับใช้ของกฎหมาย ตามหลักนิติศาสตร์ของไทยกฎหมายทุกฉบับจะต้องนำไปประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาซึ่งจัดพิมพ์โดยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และมีผลใช้บังคับถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป เพื่อให้ประชาชนทราบเสียก่อน ถ้ามีฝ่าฝืนหรือทำผิดกฎหมายจึงจะยุติธรรมแก่การที่จะลงโทษผู้ฝ่าฝืนเพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร ต้องมีกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรเสียก่อน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว กฎหมายนั้นยังมีผลต่อไปไม่ว่าจะเป็นเวลานานต่อไปอีกเท่าใด กฎหมายบางฉบับอาจมีอายุเวลาการบังคับใช้มาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชบางฉบับมีอายุเกือบ 100 ปี และคงใช้บังคับไปจนกว่าจะมีการยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลง แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายบางฉบับก็มีกำหนดเวลาบังคับใช้ไว้โดยเฉพาะเช่นให้ใช้บังคับหลังจากประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว 30 วัน หรือ 60 วัน หรือ 180 วัน และมีผลใช้บังคับเป็นเวลา 3 ปี 5 ปี หรือ 10 ปีก็ได้ ก็ย่อมมีผลตามนั้น

แนวทางการพัฒนาความคิดทางกฎหมาย กฎหมายจะต้องพัฒนาไปตามสภาพสังคมการบัญญัติกฎหมายจะต้องมีหลักเกณฑ์ คือ

1. ต้องทราบว่ากฎหมายนั้นเป็นกฎหมายประเภทใด
2. กฎหมายมีรากฐานมาจากกฎหมายใด หรือมีวามเป็นมาอย่างไร เป็นการทราบประวัติศาสตร์กฎหมาย
3. ความคิดที่จะบัญญัติกฎหมายมีอย่างไรจึงจะเหมาะสมถูกต้องยุติธรรมและเป็นไปตามความเหมาะสมกับสังคม
4. การใช้ศัพท์ ถ้อยคำ ภาษาให้ถูกต้องชัดเจน

การตีความกฎหมาย

การตีความกฎหมาย คือ การแสวงหาความหมายที่แท้จริงของตัวบทกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรว่ามีความหมายอย่างไร บางครั้งก็เรียกว่าการแปลความตัวบทกฎหมาย

ผู้มีอำนาจตีความกฎหมาย เนื่องจากศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งขาดข้อพิพาทระหว่างบุคคล ศาลจึงเป็นองค์กรสูงสุดที่มีอำนาจตีความกฎหมาย แต่ผู้ใช้กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม เช่น ตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ นิติกร หรือผู้ใช้กฎหมายอื่นก็มิอำนาจตีความรวมทั้งคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งเป็นส่วนราชการที่มีอำนาจในการร่าง การเสนอยกเลิกแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายและให้ความเห็นทางกฎหมายแก่รัฐบาลก็มีอำนาจตีความกฎหมายด้วย แต่เมื่อมีปัญหาที่จะต้องหาข้อยุติเกี่ยวกับการตีความกฎหมายแล้ว ผู้มีอำนาจเด็ดขาดขั้นสุดท้ายคือศาลหรือผู้พิพากษาที่พิจารณาพิพากษาคดีที่มาสู่ศาลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ตุลาการรัฐธรรมนูญ มีอำนาจตีความว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

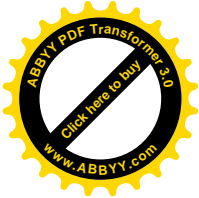
ประเภทการตีความ แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือการตีความตามตัวอักษรและการตีความตามเจตนารมณ์

การตีความตามตัวอักษร หรือตีความตามลายลักษณ์อักษร คือการตีความถ้อยคำของกฎหมายที่บัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร โดยพยายามหาความหมายของถ้อยคำนั้นๆ ตามความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจกัน

ในกรณีที่ผู้บัญญัติกฎหมายต้องการให้ถ้อยคำมีความหมายในทางวิชาการหรือมีความหมายพิเศษก็ต้องตีความตามที่เป็นความมุ่งหมายเช่นนั้น ทั้งนี้ในกฎหมายหรือพระราชบัญญัติแต่ละฉบับอาจมีบทที่ว่าด้วย นิยาม หรือคำวิเคราะห์ศัพท์ของถ้อยคำที่ต้องการให้มีความหมายเฉพาะไว้ในกฎหมายนั้น ๆ เช่นคำว่า เหตุสุดวิสัย ผู้เสียหาย โจทก์ ผู้ต้องหา จำเลย วิชาชีพ ยึดทรัพย์ ควบคุม ชั่ง จำคุก วัน เดือน ปี เจ้าพนักงาน ดอกเบี้ย ดอกผล สาธารณสมบัติของแผ่นดิน โดยทุจริต เคหสถาน สาธารณสถาน เอกสาร ฯลฯ การตีความจึงต้องถือตามความหมายที่มีนิยามกำหนดไว้

มะเขือเทศ ย่อมตีความว่าเป็นผัก สัตว์น้ำย่อมรวมถึงสาหร่ายด้วย เป็นต้น จึงต้องพิจารณาคำนิยามของคำนั้น

การตีความตามเจตนารมณ์ คือการตีความโดยมุ่งหยั่งทราบถึงเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของกฎหมายเพื่อสืบหาเจตนารมณ์ของผู้บัญญัติกฎหมายที่บัญญัติถ้อยคำนั้น ๆ ได้แก่การค้นหาประวัติความเป็นมาในการที่จะบัญญัติหรือตรากฎหมายนั้นว่ามีความประสงค์อย่างไร รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ความคิดเห็นของผู้ร่างกฎหมาย ความคิดเห็นของประชาชนในขณะนั้น กฎหมายเก่าที่มีอยู่เดิม คำพิพากษาที่เคยมีมาก่อน เป็นต้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 171 บัญญัติว่าในการตีความแสดงเจตนา นั้นให้ฟังถึงถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนตามตัวอักษร

ความเป็นไปได้ในการตีความ เมื่อการตีความกฎหมายสามารถตีความได้ทั้งตามตัวอักษรและตามเจตนารมณ์ดังกล่าวมาแล้ว ศาลซึ่งมีอำนาจตีความ พนักงานเจ้าหน้าที่ นักกฎหมายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในการใช้กฎหมายย่อมตีความได้ทั้งตามตัวอักษรหรือตามเจตนารมณ์ แต่ในที่สุดศาลจะเป็นผู้ชี้ขาดในการตีความขั้นสุดท้ายว่าจะตีความตามตัวอักษรหรือตามเจตนารมณ์ดังกล่าวมาแล้ว

การตีความกฎหมายอาญา เนื่องจากกฎหมายอาญามีสภาพบังคับคือโทษซึ่งมีความสำคัญต่อการศึกษาชีวิต อิศราภาพ ทรัพย์สินเช่น โทษประหารชีวิต จำคุก ปรับ ริบทรัพย์สิน ถ้าการวินิจฉัยหรือตีความผิดพลาดแล้วจะเกิดความยุติธรรมแก่บุคคลเป็นอย่างยิ่งถึงขั้นที่จะเกิดความไม่สงบสุขในสังคมได้ การตีความจึงต้องตีความโดยเคร่งครัด เช่น กฎหมายมีบทบัญญัติลงโทษการฆ่าผู้อื่นมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ผู้ที่จะถูกฆ่าจะต้องเป็นผู้อื่น มิใช่ผู้ที่ฆ่าตนเอง การที่ผู้ใดพยายามฆ่าตนเองจึงไม่มีความผิดตาม มาตรา 288

ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราตามประมวลกฎหมายมาตรา 276 ผู้ถูกข่มขืนจะต้องเป็นหญิง ผู้ข่มขืนจึงจะมีความผิด ถ้าหากผู้กระทำได้ข่มขืนการทำชำเราชาย ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิดฐานนี้ แต่การกระทำดังกล่าวอาจมีความผิดต่อเสรีภาพก็ได้

ต่อมามีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ.2550 ใหม่ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 561 หน้า 1 วันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2550) ดังนี้

มาตรา 276 (ใหม่) ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นโดยขู่ขู่ด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยผู้อื่นนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้ผู้อื่นนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดพันบาทถึงสี่หมื่นบาท การกระทำชำเราตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า การกระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำ โดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น หรือการใช้สิ่งอื่นใดกระทำกับอวัยวะเพศหรือทวารหนักของผู้อื่น

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันอันมีลักษณะเป็นการโทรมหญิง หรือกระทำกับชายในลักษณะเดียวกัน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำความผิดระหว่างคู่สมรสและ คู่สมรสนั้นยังประสงคจะอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อกุมความประพฤติแทนการลงโทษก็ได้ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์จะอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาต่อไป และประสงค์จะหย่า ให้คู่สมรสฝ่ายนั้นแจ้งให้ศาลทราบ และให้ศาลแจ้งพนักงานอัยการให้ดำเนินการ

ช่องว่างของกฎหมาย

ช่องว่างของกฎหมาย คือ การที่ไม่มีกฎหมายใช้บังคับในกรณีใดกรณีหนึ่ง อาจเกิดขึ้นได้ทั้งที่ผู้ร่างกฎหมาย หรือผู้บัญญัติกฎหมายรู้อยู่แล้ว หรือไม่อาจคาดคิดได้ถึงในขณะที่ยกกฎหมายนั้น เช่น กรณีที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การแพทย์จนทำให้มีการผ่าตัดเปลี่ยนเพศของชายหญิงได้ตามความต้องการของบุคคล จึงมีปัญหาวาด้าชายผ่าตัดแปลงเพศเป็นหญิงฐานะของผู้นั้นจะเป็นชายตามเพศที่เกิดมาหรือต้องมีฐานะเป็นหญิงภายหลังจากการผ่าตัดแล้ว กรณีเช่นนี้ ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่าการถือเพศของบุคคลให้ถือเอาขณะเกิดมา ดังนั้นการแปลงเพศไม่ทำให้ฐานะของผู้นั้นเปลี่ยนไป

แม้ในกรณีที่มีการนำเชื้อสุมิจของสามีภรรยาที่ไม่สามารถมีบุตรได้นำไปฝากไว้ในรังไข่ของหญิงอีกคนหนึ่ง ที่มีไข้มารดาที่แท้จริง แล้วเด็กเกิดคลอดออกมา มีปัญหาวาด้าหญิงที่คลอดเด็กนั้นเป็นมารดาของเด็กหรือไม่ หรือจะต้องให้เด็กเป็นบุตรของชายหญิงที่ฝากน้ำเชื้อไว้

สารระเหย ที่มีคนใช้ดมและมีลักษณะเสพติดนั้น เดิมก็มีปัญหาวาด้าสารระเหยนั้นเป็นยาเสพติดหรือไม่ จนต้องออกกฎหมายขึ้นใหม่โดยเฉพาะเพื่อแก้ปัญหา ให้ถือว่าเป็นสารที่ต้องห้ามด้วย

วิธีการอุดช่องว่างของกฎหมาย เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในทางปฏิบัติจะต้องปฏิบัติตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 บัญญัติว่า “ถ้าไม่มีกฎหมายใช้บังคับให้ใช้จารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น กฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง และหลักกฎหมายทั่วไป” ทั้งนี้ต้องถือลำดับการอุดช่องว่างดังกล่าว

สมัยก่อนประเทศไทยยังไม่มีโรงสีไฟ ต่อมามีการสร้างโรงสีไฟขึ้นแล้วมีปัญหาเรื่องแกลบหรือขี้เถ้า โรงสีทำความเดือดร้อนรำคาญให้ผู้อื่นที่อยู่ใกล้เคียง มีคดีสู่ศาล ศาลสมัยนั้นได้นำเอาหลักกฎหมายเรื่องทำความเดือดร้อนรำคาญตามกฎหมายอังกฤษมาวินิจฉัยว่าการนั้นเป็นการละเมิด เป็นต้น คู่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การอุดช่องว่างตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 บัญญัติว่า “วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่จะใช้บังคับได้” ดังนั้น การตั้งทนายความ การระบุพยาน การถามพยาน การยึดทรัพย์ ในคดีอาญาจึงนำวิธีการทางแพ่งมาใช้ได้โดยอาศัยการอุดช่องว่างตามมาตรา 15 นี้

การยกเลิกกฎหมาย

เนื่องจากกฎหมายบัญญัติ ขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม มีสังคมที่ไหญ่ย่อมมีกฎหมายที่ นั้น หรือ UBI SOCIETAS IBI JUS ดังนั้นเมื่อสภาพการทางสังคมเปลี่ยนไป ก็ต้องมีกรออกกฎหมาย แก้ไข ยกเลิกให้เหมาะสมด้วยเพราะมิฉะนั้นกฎหมายจะล้าสมัย เช่น ต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับมลพิษ กฎหมาย เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับโรงงาน กฎหมายเกี่ยวกับหมวกนิรภัยหรือหมวกกันน็อกในขณะ ขับขี่รถจักรยานยนต์ กฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่กำหนด กฎหมายประกันสังคม กฎหมายคุ้มครอง ผู้ประสบภัยจากรถ เป็นต้น

การยกเลิกกฎหมาย มี 2 กรณี คือ 1.ยกเลิกโดยชัดแจ้ง 2.ยกเลิกโดยปริยาย

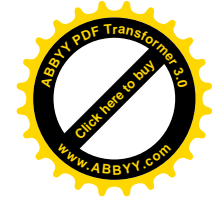
การยกเลิกกฎหมายโดยชัดแจ้ง คือ มีกฎหมายที่ออกใหม่บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าให้ยกเลิกกฎหมาย เก่าฉบับใดบ้าง แล้วให้ใช้กฎหมายฉบับใหม่แทนที่ฉบับเก่าที่ยกเลิกนั้น เช่น ประมวลกฎหมายอาญาฉบับ ปัจจุบันที่ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2500 พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 มาตรา 4 บัญญัติว่า “เมื่อประมวลกฎหมายอาญาได้ใช้บังคับแล้วให้ยกเลิกกฎหมายลักษณะอาญา” พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2535 มาตรา 3 บัญญัติว่า “ให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 และ บรรพ 3” ดังนี้

(1)ให้ยกเลิกบทบัญญัติบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งได้ใช้บังคับพระราช กฤษฎีกา ให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 และบรรพ 2 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ.2468

(2)ให้ยกเลิกลักษณะ 23 สماعคม ของบรรพ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งได้ใช้บังคับ โดยพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ.2471

(3)ให้ใช้บทบัญญัติท้ายพระราชบัญญัตินี้เป็นบรรพ 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ ตรวจชำระใหม่ เป็นต้น

การยกเลิกกฎหมายโดยปริยาย คือ กฎหมายที่ออกใหม่ไม่มีบทบัญญัติให้ยกเลิกกฎหมายเก่า โดยชัดแจ้งแต่ข้อความในกฎหมายที่ออกใหม่นั้นขัดหรือแย้งกับกฎหมายเก่า ถือว่ากฎหมายเก่าถูกยกเลิกโดย กฎหมายใหม่ เช่น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราผิดธรรมดาตามนุษย์ คือการชำเราสัตว์ซึ่งเป็นความผิดตาม กฎหมายลักษณะอาญานั้น เมื่อประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาแทนกฎหมายลักษณะอาญาแล้ว ประมวล

กฎหมายอาญาไม่มีบทบัญญัติใดเกี่ยวกับความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราผิดธรรมดาตามนุษย์ ย่อมถือว่าความผิดฐานนี้ถูกยกเลิกไปแล้ว หรือการเป็นสามีภรรยาตามกฎหมายลักษณะฝ่าฝืนที่ใช้อยู่ก่อนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 นั้น การเป็นสามีภรรยาของชายหญิงถือเอาการอยู่กินร่วมกันฉันสามีภรรยาตามพจนานุกรมเป็นหลักไม่มีการจดทะเบียนสมรสและชายมีภรรยาได้หลายคน แต่ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวฉบับใหม่นี้มีบทบัญญัติเรื่องการจดทะเบียนสมรสระหว่างชายหญิงที่เป็นสามีภรรยาฉัน และจดทะเบียนสมรสได้ครั้งเดียวเท่านั้น จึงเห็นได้ว่าได้มีการยกเลิกความเป็นสามีภรรยาของชายหญิงที่อยู่กินด้วยกันตามกฎหมายเก่าแล้วชายหญิงจะต้องจดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมายใหม่

สิทธิ วัตถุประสงค์แห่งสิทธิ การระงับแห่งสิทธิ

สิทธิ หมายถึง อำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

ประเภทแห่งสิทธิ แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น สิทธิในตัวบุคคล ในชีวิตร่างกาย ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการประกอบอาชีพ เป็นต้น คู่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 26 - 96

สิทธิในทางการเมือง เช่น สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สิทธิในการตั้งพรรคการเมือง

การใช้สิทธิ จะต้องกระทำโดยสุจริตและโดยชอบด้วยกฎหมาย และให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต

การได้มาซึ่งสิทธิ สิทธิได้มาโดย 1.นิติกรรม 2.นิติเหตุ 3.กฎหมายบัญญัติหรือผลของกฎหมาย

การได้สิทธิโดยนิติกรรม เช่น การซื้อขายทำให้ผู้ขายได้เงินค่าทรัพย์สิน ผู้ซื้อได้ทรัพย์สินมา การยกให้ การเช่าทรัพย์สิน การเช่าซื้อทรัพย์สิน ทำให้บุคคลมีสิทธิเพิ่มขึ้น

การได้สิทธิโดยนิติเหตุ เช่น ละเมิด ก.ขับรถชน ข.บาดเจ็บทำให้ ข.ได้รับสิทธิเรียกร้องให้ ก.ชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทน การที่บุตรเกิดมาทำให้มีสิทธิต่อบิดามารดา สิทธิในสภาพบุคคล การทำร้ายผู้อื่น ผู้ถูกทำร้ายได้สิทธิเรียกค่าเสียหาย เป็นต้น

การได้สิทธิโดยกฎหมายบัญญัติหรือโดยผลของกฎหมาย เช่น สิทธิในการที่จะจับจองที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน สิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร สิทธิในการตั้งพรรคการเมือง สิทธิในการรับเงินบำนาญบำนาญ สิทธิในการลาคลอด สิทธิในการรักษาพยาบาลฟรี ทั้งนี้แล้วแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้

เสรีภาพ คือ ประโยชน์ที่บุคคลได้รับโดยปราศจากหน้าที่ โดยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นบัญญัติรับรองไว้ เช่น เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การสื่อสารความหมาย เสรีภาพในการศึกษาอบรม เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เสรีภาพในการตั้งสมาคม เสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง เสรีภาพในการสื่อสาร เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร เสรีภาพในการตั้งสหภาพสมาคม หรือหมู่คณะอื่น เป็นต้น

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) คือ สิทธิขั้นมูลฐานของมนุษยชนที่นานาชาติยอมรับ

วัตถุประสงค์แห่งสิทธิ หมายถึง ทรัพย์สิน การกระทำ หรืองดเว้นกระทำหรือการส่งมอบทรัพย์สินตามสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งที่ผู้มีสิทธิเรียกร้องจากผู้มีหน้าที่ได้ เช่น เจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ด้วยการกระทำ งดเว้นกระทำ หรือส่งมอบทรัพย์สินตามความผูกพันในมูลหนี้

การระงับแห่งสิทธิ สิทธิระงับไปเพราะ

1. **ขาดผู้ทรงสิทธิ** เช่น ผู้ทรงสิทธิตาย เนื่องจากสิทธิบางอย่างเป็นสิทธิเฉพาะตัว เช่น ข้าราชการมีอำนาจ มีสิทธิตามตำแหน่งหน้าที่ เมื่อผู้นั้นตายย่อมหมดสิทธิในความเป็นข้าราชการไปด้วย การตายของบุคคลทำให้สิ้นสภาพบุคคล สิทธิในร่างกายที่เคยมีอยู่และสิทธิในชีวิตก็ไม่มีเหลือแล้ว ทรัพย์สินก็ตกทอดไปยังทายาทต่อไปทำให้สิ้นสิทธิความเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เคยมีอยู่ระหว่างมีชีวิต

2. **สิ้นวัตถุประสงค์แห่งสิทธิ** เช่น ไฟไหม้บ้านหมด ทำให้ตัวบ้านซึ่งเป็นวัตถุประสงค์แห่งสิทธิเป็นทรัพย์สินสิ้นไปเจ้าของบ้านไม่มีสิทธิในบ้านนั้นอีกต่อไป รถยนต์คว่ำเสียหายหมดก็ทำให้สิ้นสิทธิในรถยนต์เป็นต้น

3. **อายุความ** การที่บุคคลมีสิทธิอยู่แล้ว แต่ไม่ใช่สิทธิในเวลาที่ถูกกฎหมายกำหนดก็ทำให้สิ้นสิทธิได้ ระยะเวลาที่เพิกเฉยละเลยไม่ใช่สิทธิเรียกว่า อายุความ เช่น เจ้าหนี้ไม่เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในระยะเวลาที่กำหนดก็ทำให้สิ้นสิทธิ เจ้าของทรัพย์สินปล่อยให้ผู้อื่นยึดถือครอบครองทรัพย์สินของตนหรือทอดทิ้งทรัพย์สินเป็นเวลานานก็ทำให้สิ้นสิทธิ ดูอายุความ และครอบครองปรปักษ์ต่อไป ในทางอาญาก็มีอายุความที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษด้วย

4. **กฎหมายบัญญัติ** ต้องพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นกรณีไป เช่น สิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องทำภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ยื่นใบสมัครรับเลือกตั้ง

5. **เมื่อหนี้ระงับ** หมายความว่า การมีหนี้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องเช่น ก.ยืมเงิน ข.100 บาท ถือว่า ข. เป็นเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ ก. ลูกหนี้ชำระหนี้เงินกู้ให้ เมื่อ ก.ชำระหนี้ให้ ข.แล้วสิทธิของ ข.ที่จะเรียกให้ ก. ชำระหนี้แก่ตนก็ระงับไป

กฎหมายรัฐธรรมนูญ

กฎหมายรัฐธรรมนูญ (Constitutional Law) คือ กฎหมายที่มีลักษณะ ดังนี้

1.กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยระเบียบแห่งอำนาจสูงสุดของรัฐ เป็นกฎหมายที่กำหนดรูปแบบการปกครองของรัฐ เช่น ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้ และมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นต้น

2.กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด กฎหมายอื่นจะมีข้อความขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้ ถือเป็นโมฆะโดยให้ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือไม่

3.ผู้ที่ฝ่าฝืนหรือล้มล้างกฎหมายรัฐธรรมนูญมีความผิดฐานกบฏ

4.กฎหมายรัฐธรรมนูญมีศักดิ์ความเป็นกฎหมายสูงกว่าพระราชบัญญัติและกฎหมายอื่นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทำได้ยากกว่ากฎหมายอื่น ดังต่อไปนี้

อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดมาจากปวงชนชาวไทย เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ แบ่งออกเป็น 3 อำนาจ คือ

อำนาจนิติบัญญัติ ได้แก่ อำนาจในการออกกฎหมาย

อำนาจบริหาร ได้แก่ อำนาจในการปฏิบัติ รักษาการให้เป็นไปตามกฎหมาย และ

อำนาจตุลาการ ได้แก่ อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเมื่อมีการละเมิดฝ่าฝืนกฎหมาย ต้องมีผู้ชี้ขาดคือศาลหรือผู้พิพากษา

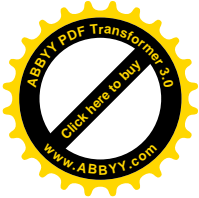
รัฐสภา เป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร

คณะรัฐมนตรี เป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอีกไม่เกิน 48 คน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามกฎหมาย

ศาล เป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ความเป็นมาของกฎหมายรัฐธรรมนูญไทย

ดังที่ทราบจากประวัติศาสตร์แล้วว่า คณะราษฎรได้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชซึ่งพระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดมาเป็นระบอบประชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครอง

ชั่วคราวฉบับแรกเมื่อวันที่ 27 มิถุนายนปีเดียวกัน และต่อมาก็มีรัฐธรรมนูญฉบับถาวรประกาศใช้ครั้งแรก เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2475 และก็มีกรยกเลิก แก้ไข เปลี่ยนแปลงกฎหมายรัฐธรรมนูญอีกหลายฉบับ อันเนื่องมาจากการปฏิวัติ รัฐประหาร ยึดอำนาจทางการเมือง เป็นวงจรอุบาทว์ตลอดมาในช่วงระยะเวลา 60 ปีของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การยึดอำนาจครั้งสุดท้าย คือ การกระทำของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ หรือ (คมช.) เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ได้มีการยกเลิกกฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับพุทธศักราช 2540 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญ การปกครอง ฉบับชั่วคราว พ.ศ.2549 และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และได้มีการแก้ไขประเด็นที่ไม่เหมาะสมอีก 45 ประเด็นที่สำคัญคือ (1) การจำกัดอำนาจของวุฒิสภาให้มีอำนาจยับยั้งกฎหมายเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล (2) ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ให้ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา (3) ให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (4) สมัยประชุมของรัฐสภามีปีละ 2 ครั้ง โดยมีอำนาจออกกฎหมายและดำเนินการประชุมแต่ละสมัยเป็นอย่างเดียวกัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันนี้คงจะต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอีกหลายประเด็น เพื่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้นตามความเรียกร้องต้องการของประชาชน

ประเทศไทยได้ชื่อว่าใช้รัฐธรรมนูญเปลืองที่สุดประเทศหนึ่งเพราะขณะนี้ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญมากกว่า 19 ฉบับแล้ว จึงต้องคอยดูกันต่อไป

พระมหากษัตริย์ องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้

ทรงเป็นพุทธมามกะ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

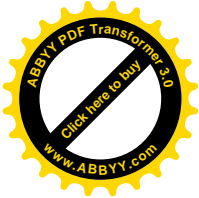
ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

ทรงเลือกและแต่งตั้งประธานองคมนตรี

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มีบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น

บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา นิิกายของศาสนา หรือลัทธินิยม ในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนเมื่อไม่เป็นปรปักษ์ ต่อหน้าที่พลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

การรับโทษทางอาญา บุคคลไม่ต้องรับโทษทางอาญาเว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในเรื่องนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเมื่อ พ.ศ.2536 ว่าประกาศยึดทรัพย์นักการเมือง ฉบับที่ 26 ของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เป็น โฆษะเพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นการลงโทษบุคคลทางอาญาเป็นการตั้งศาลพิเศษอีกด้วย

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

เสรีภาพทางร่างกาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย การจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใดๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายขณะนี้คือ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การช่วยเหลือด้านทนายความ ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่ยากจนมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือให้มีทนายความได้

การรื้อฟื้นคดีอาญา เมื่อบุคคลใดต้องรับโทษทางอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่รื้อฟื้นคดีขึ้นใหม่ในภายหลังว่าบุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิดย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและได้รับบรรดาสีทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน

การเกณฑ์แรงงาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีฉุกเฉิน ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือสงครามหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

บุคคลมีเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถาน โดยปกติสุขการเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง การตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

สิทธิในทรัพย์สิน ย่อมได้รับความคุ้มครอง และมีสิทธิในการรับมรดกตามกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมืองเพื่อการพัฒนาการเกษตรหรืออุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมให้แก่เจ้าของทรัพย์สิน

เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมาย การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเพื่อการ

คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตหรือสุขภาพของประชาชน

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย รัฐจะให้เงิน หรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชนมิได้

เสรีภาพในการศึกษาอบรม บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม เมื่อไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับและกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา

เสรีภาพในการชุมนุม บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะและเพื่อคุ้มครองความสะอาดของประชาชนซึ่งจะใช้ที่สาธารณะหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก (มาตรา 39)

เสรีภาพในการตั้งสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เสรีภาพในการตั้งพรรคการเมือง เสรีภาพในการสื่อสาร เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักรจะกระทำมิได้

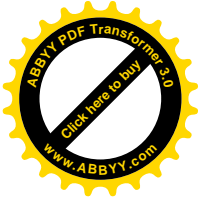
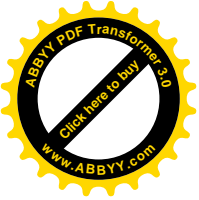
สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

สิทธิในการร้องทุกข์ และสิทธิในการฟ้องหน่วยราชการ ย่อมทำได้ตามกฎหมาย

สิทธิและเสรีภาพของข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และข้าราชการอื่น พนักงานส่วนท้องถิ่นและพนักงานองค์การของรัฐย่อมมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดโดยกฎหมายหรือกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพหรือวินัย

สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิของบุคคลในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันอย่างเสรี โดยเป็นธรรมย่อมได้รับความคุ้มครอง

ข้อห้ามการใช้สิทธิและเสรีภาพ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพในทางที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญมิได้

หน้าที่ของชนชาวไทย

บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

หน้าที่ในการใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริต หน้าที่ในการป้องกันประเทศ หน้าที่รับราชการทหาร หน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย หน้าที่เสียภาษีอากร หน้าที่ช่วยเหลือราชการ หน้าที่รับการศึกษาอบรมตามเงื่อนไขและวิธีการตามที่กฎหมายบัญญัติ หน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวนโยบายแห่งรัฐ

รัฐต้องพิทักษ์สถาบันพระมหากษัตริย์ รักษาเอกราช ความมั่นคงและผลประโยชน์ของรัฐ

กำลังทหาร พึ่งใช้เพื่อการรบ หรือการสงคราม และการป้องปรามมิให้เกิดสงครามเพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อปราบหรือป้องปรามการกบฏและการจลาจล เพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐ และเพื่อการพัฒนาประเทศ (มาตรา 61 - สำคัญ)

หน้าที่ในการดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศจัดระบบราชการและงานของรัฐให้มีประสิทธิภาพ จัดระบบงานกระบวนการยุติธรรม

การจกการศึกษาอบรม การศึกษาอบรม การศึกษาอบรมภาคบังคับในสถานศึกษาของรัฐ จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนและ โดยทั่วถึงอย่างมีประสิทธิภาพ

สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ส่งเสริมพัฒนาความเสมอภาคของชายและหญิง สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาพลเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และจริยธรรม

ส่งเสริมประชาชนให้เข้าใจและเลื่อมใสศรัทธาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น ส่งเสริมวัฒนธรรม การกีฬา รักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ยกฐานะฐานะคุณภาพชีวิตของบุคคลให้สูงขึ้น ส่งเสริมให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน คุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกร สนับสนุนธุรกิจเอกชน วางนโยบายประชากรให้เหมาะสม สงเคราะห์ผู้ประสบภัย ส่งเสริมการสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้สูงอายุและคนพิการ ส่งเสริมและคุ้มครองแรงงาน ส่งเสริมการสาธารณสุข ให้การรักษาพยาบาลคนยากไร้โดยไม่คิดมูลค่า ป้องกันและขจัดโรคติดต่อ และจัดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

องคมนตรี

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 18 คนประกอบเป็นคณะองคมนตรี มีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่ทรงปรึกษาและมีหน้าที่อื่นอีก

องคมนตรีเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรี การให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย

ประธานรัฐสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรีหรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง

ประธานองคมนตรี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่นหรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

คุณสมบัติต้องห้าม องคมนตรีต้องไม่เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ คือผู้ที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งให้ปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ในเมื่อจะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

รัฐสภา

รัฐสภา คือองค์กรที่ทำหน้าที่ในการใช้อำนาจอธิปไตยคือการออกกฎหมายซึ่งถือว่าเป็นอำนาจอธิปไตยแทนปวงชนชาวไทยในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร หมายความว่าในประเทศไทยนั้นมี 2 สภาโดยสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่สำคัญในการพิจารณาร่างกฎหมาย ให้ความเห็นชอบในกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งซึ่งทำเป็นร่างพระราชบัญญัติ เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน เมื่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเห็นชอบแล้วจึงส่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนั้นให้วุฒิสภาเพื่อถ่วงดุลให้ความเห็นชอบอีกครั้งหนึ่งเพื่อพิจารณาให้รอบคอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมาย เคยมีบางครั้งที่ร่างพระราชบัญญัติบางฉบับแม้ได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว วุฒิสภาก็ไม่เห็นชอบด้วยทำให้สภาผู้แทนราษฎรต้องพิจารณาใหม่หรือทำให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไปไม่สามารถมีผลใช้บังคับได้ จึงถือว่าวุฒิสภาเป็นสภายับยั้ง

ในบางกรณีวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรต้องมีการประชุมร่วมกัน แต่โดยปกติแล้วการประชุมของแต่ละสภาจะแยกกันประชุมต่างหากไม่เกี่ยวข้องกัน และแต่ละสภาก็มีประธานสภาและรองประธานสภาของตน

ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา เพราะในทางปฏิบัติถือว่าประธานสภาผู้แทนราษฎรมีสักดิ์ศรีสูงกว่าเนื่องจากได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชนโดยตรง ส่วนวุฒิสภาเป็นสภาแต่งตั้ง ซึ่งหวังว่าในอนาคตจะมีวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั่วประเทศเช่นเดียวกับสภาผู้แทนราษฎร

ได้มีแนวความคิดให้แบ่งเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้เลือกผู้แทนราษฎรได้เพียงเขตละ 1 คน ดังที่นิยมปฏิบัติในนานาประเทศประชาธิปไตยทั่วไปเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า **ONE MAN ONE VOTE** แต่ยังไม่ได้เสียงสนับสนุนมากพอ ในอนาคตน่าจะมีทางเป็นไปได้

อายุของสภาผู้แทนราษฎร มีกำหนดคราวละ 4 ปี เริ่มนับตั้งแต่วันเลือกตั้ง แต่ส่วนมากก็มีการยุบสภาก่อนครบกำหนด หรือมีจะนั้นก็ถูกปฏิวัติ รัฐประหารวนเวียนอยู่ในวงจรอุบาทว์ตลอดระยะเวลา 60 ปี เศษที่เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2475 จนบัดนี้

ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วพรรคการเมืองต่างๆ จะสรรหาบุคคลที่เหมาะสมมาประกอบเป็นคณะรัฐมนตรีคือนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเพื่อบริหารประเทศต่อไป ดังนั้นพรรคการเมืองกลุ่มใดที่รวมกันได้คะแนนเสียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากก็จะเป็นฝ่ายบริหารหรือฝ่ายรัฐบาล ส่วนพรรคการเมืองอื่นที่เหลือนั้นก็จะเป็นพรรคฝ่ายค้านเพื่อคอยตรวจสอบกำกับดูแลการบริหารของรัฐบาลตามอำนาจหน้าที่เช่นการตั้งกระทู้ถาม หรือการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะเป็นการถ่วงดุล ซึ่งฝ่ายบริหารคือรัฐบาลก็มีสิทธิยุบสภาทำให้สมาชิกภาพของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุไป

เมื่อได้มีการตั้งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเข้าบริหารประเทศแล้ว สมาชิกพรรคการเมืองที่เหลือจึงเป็นฝ่ายค้าน ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองใดมิได้เป็นรัฐมนตรีและมีจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด เท่าท่ามที่อยู่ดังนี้ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งหัวหน้าพรรคการเมืองฝ่ายค้านนั้นเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

บันทึก วุฒิสภาไม่มีผู้นำฝ่ายค้าน

เอกสิทธิ์ของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยอิสระเสรีอันจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ กฎหมายจึงให้ความคุ้มครองแก่สมาชิกรัฐสภา เรียกว่าเอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกฟ้องร้องหรือดำเนินคดี คือในที่ประชุมวุฒิสภาที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนนย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้น ในทางใดมิได้ แต่เอกสิทธิ์นี้ไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมสภาที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภาและการกล่าวถ้อยคำนั้นมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญา หรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น

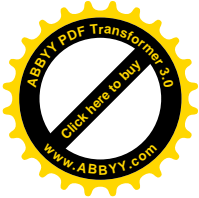
การจับสมาชิกในระหว่างสมัยประชุม ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือคุมขังหรือหมายเรียกตัวสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกหรือจับในขณะที่กระทำความผิด และต้องรายงานไปยังประธานสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยด่วน และประธานสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้

การพิจารณาคดีในสมัยประชุม เมื่อสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกฟ้องคดีอาญา ไม่ว่าจะได้ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกหรือเป็นคดีอันเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา

การขอให้ปล่อยสมาชิก ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณีต้องสั่งปล่อยทันที ถ้าประธานสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ คำสั่งปล่อยนี้ให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

ในการปกครองระบอบรัฐสภานั้น ฝ่ายบริหารคือคณะรัฐมนตรีจะต้องถูกตรวจสอบควบคุมโดยฝ่ายนิติบัญญัติคือรัฐสภาว่าการดำเนินการบริหารนั้นฝ่ายบริหารได้ทำ หรือได้ปฏิบัติให้เกิดผลดีแก่ประเทศและประชาชนตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาเข้ารับหน้าที่หรือไม่ดังนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติคือรัฐสภาจึงสามารถควบคุมฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีหรือคณะรัฐบาลได้ 2 วิธี

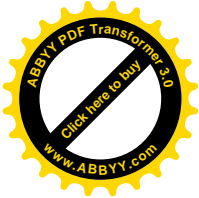
1.การตั้งกระทู้ถาม สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

การตอบกระทู้ของรัฐมนตรีนั้นจะตอบในราชกิจจานุเบกษาก็ได้ เว้นแต่เป็นกระทู้ถามของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร หรือเป็นกระทู้ถามที่ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี เห็นว่าเป็นกรณีเร่งด่วนหรือเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเป็นส่วนรวมหรือจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การบริหารราชการแผ่นดิน จะกำหนดให้ตอบในที่ประชุมแห่งสถานนั้นๆ ก็ได้เช่นเกิดภาวะฝนแล้ง ประชาชนขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้และน้ำในการประกอบเกษตรกรรม นาย ก.สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าได้ดำเนินการหรือมีมาตรการช่วยเหลือประชาชนในเรื่องนี้อย่างไร

2.การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ ทำได้เฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น สมาชิกวุฒิสภาขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจไม่ได้ทั้งนี้ จะต้องมียุติสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อกันเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายเช่นเห็น ว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมอนุมัติให้ก่อสร้างทางด่วนแก่บริษัทหนึ่งทำนองมีการทุจริตคอร์ปชั่น สมาชิกก็เข้าชื่อกันเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อนุมัติให้ซื้อปุ๋ยคุณภาพต่ำราคาแพง ก็เปิดอภิปรายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนี้ เป็นต้น

ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าการบริหารราชการภายใต้การบริการของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาลเป็นไปโดยไม่มีสมรรถภาพ ไม่มีความก้าวหน้า เศรษฐกิจการค้าการลงทุนของประเทศตกต่ำ ประชาชนเดือดร้อน การทุจริตคอร์ปชั่นสูง โจรผู้ร้ายชุกชุมประชาชนไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่สมควรให้รัฐบาลคณะนี้บริหารประเทศต่อไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็เข้าชื่อกันเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะเพราะคณะรัฐมนตรีจะต้องรับผิดชอบร่วมกันในการบริหารราชการแผ่นดิน

มติไม่ไว้วางใจ ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เช่นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวน 500 คนคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจต้องมีจำนวน 251 คน เสียงและถ้าเป็นเช่นนั้นคณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่ถูกอภิปรายนั้นจะต้องพ้นจากตำแหน่ง

การที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในร่างพระราชบัญญัติฉบับใดฉบับหนึ่งของรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีก็เป็นการควบคุมนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินด้วย

นอกจากนี้รัฐสภาหรือฝ่ายนิติบัญญัติอาจควบคุมรัฐบาลหรือฝ่ายบริหารโดยการเรียกให้มาชี้แจงข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่งต่อคณะกรรมการสามัญหรือวิสามัญของสภา รวมทั้งการให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม การให้ความเห็นชอบในหนังสือสัญญาที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐหรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา

สมัยประชุมของรัฐสภา

ในการใช้อำนาจนิติบัญญัติคืออำนาจในการออกกฎหมายและควบคุมรัฐบาลนั้น รัฐสภาจะต้องมีการประชุมในปีหนึ่งมีการประชุม 2 สมัยหรือ 2 ครั้ง ครั้งหนึ่งมีระยะเวลานานติดต่อกัน 90 วันแต่มีได้หมายความว่าในระหว่าง 90 วันนี้จะมีการประชุมรัฐสภาทุกวันก็หาไม่ โดยปกติมักประชุมกันอาทิตย์ละ 1 หรือ 2 วันเท่านั้นระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการประชุมเรียกว่า สมัยประชุมสามัญ แต่ถ้ารัฐสภามีงานหรือภารกิจที่ต้องทำมากก็สามารถเปิด สมัยประชุมวิสามัญ เพิ่มอีกก็ได้

พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด คู่ขนานต่อการบัญญัติกฎหมาย

คณะกรรมการสามัญและคณะกรรมการวิสามัญ ได้แก่ผู้ที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรตั้งให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือกระทำกิจการใด ๆ ตามที่สภามอบหมายแล้วรายงานต่อสภาตามเวลาที่สภากำหนด คล้ายกับเป็นการช่วยกลั่นกรองหรือแสวงหาข้อเท็จจริงในรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือกิจการหรือข้อเท็จจริงใดๆที่สภาต้องการทราบ

คณะกรรมการสามัญ สมาชิกของคณะกรรมการจะต้องเป็นวุฒิสมาชิก หรือผู้แทนราษฎรจะตั้งคนนอกที่มีได้เป็นวุฒิสมาชิกหรือที่มีได้เป็นผู้แทนราษฎรมิได้

คณะกรรมการวิสามัญ จะเป็นวุฒิสมาชิกหรือผู้แทนราษฎรหรือบุคคลภายนอกที่มีได้เป็นสมาชิกรัฐสภาก็ได้

ขณะนี้วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรต่างก็มีคณะกรรมการสามัญของแต่ละสภาไว้ประมาณ 20 คณะ ส่วนมากเรียกชื่อตามชื่อของกระทรวงต่างๆ เช่น คณะกรรมการการปกครอง คณะกรรมการสาธารณสุข คณะกรรมการต่างประเทศ คณะกรรมการคมนาคม คณะกรรมการการศึกษา เป็นต้น

คณะกรรมการของรัฐสภามีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือดริยบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือกิจการที่กระทำอยู่นั้นได้ เช่น

คณะกรรมการสอบสวนเกี่ยวกับกรณีเหตุการณ์นองเลือดพฤษภาทมิฬระหว่างวันที่ 17 - 20 พฤษภาคม 2535 เป็นต้น

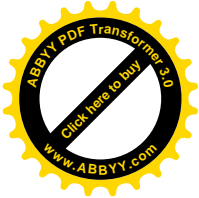
จุดอ่อนของคณะกรรมการของรัฐสภาไทย คือเมื่อเรียกหรือเชิญบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริงหรือส่งเอกสารแล้วปรากฏผู้ที่ถูกเรียก ถูกเชิญไม่มาหรือไม่ส่งเอกสารคือไม่ให้ความร่วมมือก็ไม่มีความคิด คณะกรรมการไม่มีอำนาจให้คุณให้โทษแก่ผู้ขัดขืน คงจะต้องมีการแก้ไขให้อำนาจของคณะกรรมการของรัฐสภาต่อไป ดังที่ปฏิบัติในนานาประเทศประชาธิปไตยคณะกรรมการของรัฐสภามีอำนาจมาก

สัดส่วนจำนวนกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎร จำนวนกรรมการของสภาผู้แทนราษฎร ในคณะต่าง ๆ นั้นจะต้องตั้งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองตามอัตราส่วนจำนวนสมาชิกพรรคการเมือง หรือกลุ่มการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร เช่น พรรคประชาธิปัตย์ พรรคพลังธรรม พรรคความหวังใหม่ พรรคชาติไทย ฯลฯ มีสมาชิกมากน้อยเรียงตามลำดับกัน ดังนี้จำนวนกรรมการของแต่ละพรรคการเมืองต้องมีมากน้อยตามอัตราส่วน เช่น คณะกรรมการปกครองประกอบด้วยพรรคประชาธิปัตย์มีกรรมการ 5 คน พรรคพลังธรรมมีกรรมการ 4 คน พรรคความหวังใหม่มีกรรมการ 3 คน พรรคชาติไทยมีกรรมการ 2 คน และพรรคอื่นอีกพรรคละ 1 คน เป็นต้น คณะกรรมการแต่ละคณะก็ประกอบด้วยกรรมการตามอัตราส่วนดังกล่าว

คณะรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรี ต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ให้นายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคือมาจากการเลือกตั้งของประชาชน นับเป็นความก้าวหน้าของระบอบประชาธิปไตยของเรา ซึ่งก่อนหน้านี้รัฐธรรมนูญที่แล้วๆมาไม่ได้กำหนดว่า นายกรัฐมนตรีจะต้องมาจากการเลือกตั้งก็ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้แทนราษฎร แต่ด้วยความเรียกร้องต้องการของประชาชนจนเกิดกรณีชุมนุมใหญ่และเกิดการนองเลือดระหว่างช่วงวันที่ 17 - 20 พฤษภาคม พ.ศ.2535 หรือที่เรียกว่าพฤษภาทมิฬรัฐสภาจึงได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญในประเด็นให้นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในปัจจุบันคณะรัฐมนตรีประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี 1 คนและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 35 คน ดังนั้นถ้านับรวมนายกรัฐมนตรีด้วยแล้วคณะรัฐมนตรีจะมี 36 คน เราเรียกคณะรัฐมนตรีว่าคณะรัฐบาลหรือฝ่ายบริหาร มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินตามกฎหมายที่บัญญัติโดยฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา แล้วรัฐสภาก็ควบคุมดูแลว่าฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลบริหาร ได้ดีเพียงใดมีสมรรถภาพหรือไม่ โดยการตั้งกระทู้ถามหรือเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจในคณะรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะก็ได้ ดังกล่าวมาแล้ว

รัฐมนตรี จำนวนรัฐมนตรีคือฝ่ายบริหาร 35 คนนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ในทางปฏิบัติรัฐมนตรีส่วนใหญ่จะต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะมีฉะนั้นแล้วเมื่อมีการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลจะไม่มีเสียงสนับสนุนจากผู้แทนราษฎร ซึ่งจะมีผลทำให้รัฐมนตรีผู้ถูกอภิปรายหรือคณะรัฐมนตรีทั้งคณะต้องพ้นจากตำแหน่งถ้าไม่ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร เช่นขณะนี้ก็จะได้รับคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจ 181 เสียงขึ้นไป

บางกรณีอาจจำเป็นต้องหาบุคคลภายนอกที่มีได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือที่เรียกว่าคนกลางที่มีความรู้เชี่ยวชาญหรือมีลักษณะเด่นดังเพื่อมารับตำแหน่งรัฐมนตรีบ้างก็ยอมทำได้แต่ขณะนี้ข้าราชการประจำจะเป็นรัฐมนตรีมิได้คือมีการแยกข้าราชการประจำออกจากข้าราชการการเมือง

การแถลงนโยบาย คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มี การลงมติความไว้วางใจ แต่สมาชิกรัฐสภาที่สามารถอภิปรายซักถามสนับสนุนเสนอแนะและคัดค้านนโยบายได้ รัฐธรรมนูญบางฉบับในอดีตรัฐสภาจะต้องให้ความเห็นชอบลงมติไว้วางใจในนโยบายด้วย

ระยะเวลาการอยู่ในตำแหน่งของฝ่ายบริหารคือคณะรัฐมนตรี อยู่ในตำแหน่งได้นานเท่ากับอายุของสภาผู้แทนราษฎรคือ 4 ปีถ้าสภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรรัฐมนตรีทั้งคณะก็พ้นจากตำแหน่งหรือเมื่อความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงคณะรัฐมนตรีทั้งคณะก็พ้นจากตำแหน่ง เช่นนายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งคณะรัฐมนตรีคือรัฐมนตรีทุกคนก็พ้นจากตำแหน่งด้วย

อำนาจตุลาการ

ศาลหรือผู้พิพากษาเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการซึ่งเป็นอำนาจอธิปไตยคู่กับอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหาร การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ผู้พิพากษาศาลามีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

ประธานศาลฎีกา เป็นประมุขตุลาการทำนองเดียวกับนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรี

การตั้งศาล ศาลที่จะตั้งขึ้นใหม่ทุกศาลจะต้องตั้งขึ้น โดยออกเป็นพระราชบัญญัติเช่นศาลจังหวัดบัวใหญ่ ศาลจังหวัดสีคิ้ว ศาลจังหวัดมีนบุรีตั้งขึ้น โดยออกเป็นพระราชบัญญัติ

ศาลพลเรือน คือศาลที่สังกัดกระทรวงยุติธรรม เช่นศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ ศาลจังหวัด ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลภาษีอากร ศาลแรงงาน ศาลแขวง เป็นต้น ศาลเหล่านี้เรียกว่าศาลพลเรือน ขณะนี้มี

แนวความคิดที่จะแยกศาลออกจากกระทรวงยุติธรรมเพื่อความเป็นอิสระที่แท้จริงของอำนาจตุลาการซึ่งจะต้องคอยติดตามความคืบหน้าต่อไป

ศาลทหาร คือศาลที่สังกัดกระทรวงกลาโหมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร เช่นทหารกระทำความผิดทางอาญาต่างๆ ประกอบด้วยศาลทหารชั้นต้น ศาลทหารกลาง ศาลทหารสูงสุดซึ่งผู้พิพากษาในศาลทหารประกอบด้วยผู้พิพากษา 2 ประเภทคือ ผู้พิพากษาที่มีความรู้กฎหมายเรียกว่า ตุลาการพระธรรมนูญ กับผู้พิพากษาที่เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรรายละเอียดมีบัญญัติไว้ในธรรมนูญศาลทหาร

คณะกรรมการตุลาการหรือ ก.ต. ได้แก่คณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่แต่งตั้งโยกย้ายเลื่อนขึ้นเลื่อนตำแหน่ง พิจารณาความดีความชอบ ให้คุณให้โทษผู้พิพากษาเพื่อสามารถดำรงความเป็นอิสระไม่ขึ้นกับฝ่ายบริหารหรือฝ่ายการเมือง ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาวุโสในตำแหน่งศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาหรือผู้พิพากษาอาวุโสตำแหน่งต่าง ๆ ที่ยังอยู่ในราชการ และ ผู้พิพากษาอาวุโสที่เกษียณอายุราชการแล้ว เรียกว่า ก.ต.บำนาญ ซึ่งผู้พิพากษาทั่วประเทศเลือกตั้งให้เป็นตัวแทนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

ตุลาการรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุด และผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์ หรือสาขารัฐศาสตร์อีก 6 คนซึ่งวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งสภาละ 3 คน

ประธานรัฐสภาคือประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบให้ตุลาการรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่งประกอบด้วยประธานวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา และอัยการสูงสุด ในกรณีเช่นนี้ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

อำนาจหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญคือวินิจฉัยว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด กฎหมายอื่นจึงมีศักดิ์เป็นรองจากกฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉะนั้นถ้าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด มีข้อความหรือแย้งต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญแล้ว บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้ ถือว่าไม่มีผลและเป็น โมฆะ (บางประเทศมีศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่ากฎหมายใดขัดรัฐธรรมนูญ)

สำหรับสหรัฐอเมริกา ศาลสูงของสหรัฐมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดว่ากฎหมายใดขัดรัฐธรรมนูญ

ขั้นตอนดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญมีดังนี้

1. ร่างพระราชบัญญัติ เมื่อร่างพระราชบัญญัติใดได้ริยความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย

1.1 หากสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้น ไปยังคณะกรรมการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

1.2 หากนายกรัฐมนตรี เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็น ไปยังคณะกรรมการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย แล้วแจ้งให้ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ

ในระหว่างที่คณะกรรมการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญถ้าคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ร่างพระราชบัญญัตินั้นก็ตกไป

2. กฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ศาลหรือคู่ความในคดีเห็นว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้

3. การตีความรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรี รัฐสภา วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรมีมติว่ากรณีมีปัญหาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญก็ส่งเรื่องให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายรัฐธรรมนูญ

เนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ การแก้ไขเพิ่มเติมจึงยากกว่ากฎหมายธรรมดา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้เสนอแก้ไข ได้แก่ 1. คณะรัฐมนตรี หรือ

2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือ

3. สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอหรือร่วมเสนอได้เมื่อพรรคการเมืองที่ตนสังกัดมีมติให้เสนอได้

2.ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จะต้องทำเป็นญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมโดยเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

3.การพิจารณา เมื่อมีการเสนอญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ให้รัฐสภาพิจารณาเป็น 3 วาระดังนี้

วาระที่ 1 การออกเสียงขึ้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

วาระที่ 2 เมื่อรัฐสภารับหลักการร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐสภาจะตั้งกรรมาธิการแปรญัตติเพื่อเรียบเรียงถ้อยคำร่างนั้นให้เรียบร้อยแล้วเสนอขอความเห็นชอบต่อรัฐสภาในวาระที่ 2 ต่อไป การออกเสียงในวาระที่ 2 ขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมาก

วาระที่ 3 เมื่อการพิจารณาในวาระที่ 2 เสร็จสิ้นแล้วต้องรอไว้ 15 วัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่ 3 ต่อไป

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่ 3 ขึ้นสุดท้ายให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้บังคับเป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

4.ถวายทูลเกล้าฯ เมื่อร่างแก้ไขเพิ่มเติมได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาตามขั้นตอนแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯถวายภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับร่างแก้ไขเพิ่มเติมจากรัฐสภาเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้มีผลใช้บังคับต่อไป

บันทึก เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันพุทธศักราช 2534 มีบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมหลายประการจำเป็นต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ขณะนี้รัฐสภาได้รับหลักการร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและตั้งคณะกรรมาธิการในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงจึงขอให้ผู้สนใจได้ติดตามความคืบหน้าต่อไป

กฎหมายปกครอง

กฎหมายปกครอง (Administrative Law) คือกฎหมายที่กำหนดระเบียบแบบแผนในการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารที่มีนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารซึ่งเป็นอำนาจอธิปไตยสาขาหนึ่ง เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติคือรัฐสภาออกกฎหมายมาใช้บังคับแล้ว จำเป็นจะต้องมีผู้ดำเนินการปฏิบัติการ กำกับสอดส่องดูแลตรวจสอบการปฏิบัติงาน ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกฎหมายแต่ละเรื่องแต่ละฉบับรวมทั้งอุปสรรคหรือข้อขัดข้องในทางปฏิบัติว่ามีอย่างไรแนวทางแก้ไขปัญหามีอย่างไร การปฏิบัติราชการดังกล่าวนี้อยู่ในขอบเขตของกฎหมายปกครองซึ่งเป็นกฎหมายมหาชน เพราะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจเหนือประชาชน

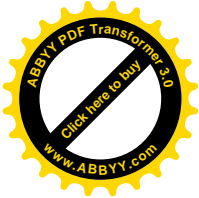
กฎหมายปกครองเป็นกฎหมายมหาชน เช่นเดียวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ และเป็นกฎหมายที่จัดระเบียบการบริหารหรือการปกครองเป็นรายละเอียดตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดรูปแบบการปกครองของรัฐไว้เป็นหลักใหญ่ซึ่งวางแม่บทอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ

ระเบียบการปกครอง กฎหมายปกครองจัดระเบียบการปกครองเป็น 2 รูปแบบคือ การรวมอำนาจ (Centralization) และการกระจายอำนาจ (Decentralization)

การรวมอำนาจ คือการจัดรูปแบบการปกครองที่รัฐบาลหรือฝ่ายบริหารมีอำนาจสั่งการได้ทั่วประเทศโดยสั่งจากกระทรวง ทบวง กรมซึ่งเป็นการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง

การกระจายอำนาจ คือการจัดรูปแบบการปกครองหรือการบริหารราชการแผ่นดินโดยมอบให้องค์กรท้องถิ่นมีอำนาจจัดการบริหารราชการบางส่วนบางเรื่องได้ภายใต้การกำกับตรวจสอบดูแลของการบริหารราชการส่วนกลาง เช่นการบริหารในรูปแบบองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล กรุงเทพมหานคร ศาสดาตำบลและเมืองพัทยา

วัตถุประสงค์ในการกระจายอำนาจ เพื่อแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดินของราชการส่วนกลาง ให้ราชการหรือประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารราชการด้วย ดังที่มีแนวความคิดของพรรคการเมืองที่รณรงค์ให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดและเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นรวมทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอันเป็นพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ถือว่าการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน จึงจำเป็นต้องลดอำนาจรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจปกครองเป็นเจ้าขุนมูลนายในอดีตให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนไป

ลักษณะผสม การจัดรูปแบบการปกครอง การบริหารราชการแบบรวมอำนาจและกระจายอำนาจมีผสมกันไป เพราะถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่นเพียงใดก็ตาม ก็มีราชการหรือการบริหารบางเรื่องที่สำคัญ เกี่ยวกับเศรษฐกิจ ความมั่นคง ความปลอดภัยที่สำคัญจำเป็นต้องให้ส่วนกลางมีอำนาจอยู่ ดังนั้นการจัดรูปแบบการบริหาร การปกครองของประเทศจึงเป็นลักษณะผสมมีทั้งหลักรวมอำนาจและกระจายอำนาจ

สหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ได้ชื่อว่าการกระจายอำนาจให้แก่รัฐบาลของแต่ละรัฐมากที่สุด รัฐบาลของแต่ละรัฐ (State Government) และองค์กรท้องถิ่นมีอำนาจมาก รัฐบาลกลาง (Federal Government) มีอำนาจจำกัดเฉพาะบางเรื่องที่สำคัญ เช่นการเงิน การต่างประเทศ การทหาร สหรัฐอเมริกาไม่มีกรมตำรวจ เพราะกิจการตำรวจอยู่ในอำนาจหน้าที่ของแต่ละรัฐ แต่รัฐบาลกลางมีตำรวจของตนเองเพียงเท่าที่จำเป็นและไม่มียศนายพลตำรวจเช่นประเทศไทย นอกจากนี้การมีแนวความคิดที่จะทำให้ตำรวจเป็นเหล่าทัพหนึ่งเช่นเดียวกับกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศด้วยแล้วถือว่าเป็นความล่าช้าของประเทศไทย

ผู้เขียนเห็นว่า ขณะนี้ ถึงเวลาที่จะมีตำรวจของแต่ละจังหวัดได้แล้ว เพื่อลดอำนาจของตำรวจลงบ้าง การใช้อำนาจโดยมิชอบ การกดขี่รีดไถประชาชนจะได้ลดน้อยลงเพราะประชาชนแต่ละจังหวัดจะได้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจได้

การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน จัดดังนี้

1. ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง
2. ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค
3. ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง จัดดังนี้

1. สำนักนายกรัฐมนตรี
2. กระทรวงหรือทบวงซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากระทรวง
3. ทบวงซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง
4. กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ซึ่งสังกัดหรือไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือกระทรวง หรือทบวง

สำนักนายกรัฐมนตรีมีฐานะเป็นกระทรวง

ส่วนราชการทั้งหมดที่กล่าวมานี้มีฐานะเป็นนิติบุคคล

การจัดระเบียบราชการในกระทรวงหรือทบวง จัดดังนี้

1. สำนักงานเลขานุการรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง หรือทบวง
3. กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น เว้นแต่บางกระทรวงเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะไม่แยกส่วนราชการตั้งขึ้นเป็นกรมก็ได้

การจัดระเบียบราชการในกรม จัดดังนี้

1. สำนักงานเลขานุการกรม
2. กองหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบกอง เว้นแต่บางกรมเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะไม่แยกส่วนราชการตั้งขึ้นเป็นกองก็ได้

ผู้บังคับบัญชาของส่วนราชการ สำนักนายกรัฐมนตรีมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาจะมีรองนายกรัฐมนตรีก็ได้

กระทรวงมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ จะมีรัฐมนตรีช่วยว่าการก็ได้และมีปลัดกระทรวงเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการรองจากรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นข้าราชการ การเมือง

ปลัดกระทรวงเป็นข้าราชการประจำ

ทบวง มีรัฐมนตรีว่าการทบวง จะมีรัฐมนตรีช่วยว่าการทบวงก็ได้ และปลัดทบวง

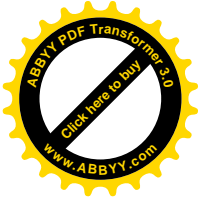
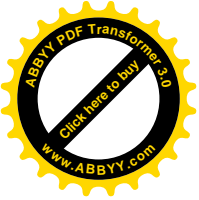
กรม มีอธิบดีเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ จะมีรองอธิบดีหรือผู้ช่วยอธิบดีก็ได้

การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค ถือว่าเป็นการจัดระเบียบการปกครองแบบรวมอำนาจ เพราะอำนาจการบังคับบัญชา การสั่งการ ไปยังราชการส่วนภูมิภาคอยู่ในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของราชการบริหารส่วนกลาง ให้จัดได้ดังนี้คือ 1. จังหวัด 2. อำเภอ

จังหวัด ให้รวมท้องที่หลาย ๆ อำเภอตั้งขึ้นเป็นจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล

การตั้ง ยุบและเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัดให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ

ในจังหวัดหนึ่งให้มีผู้ว่าราชการจังหวัดคนหนึ่งเป็นผู้รับนโยบายและคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มาปฏิบัติภารกิจให้เหมาะสมกับท้องที่และประชาชน

และเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายบริหารซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในราชการส่วนภูมิภาคในเขตจังหวัดและอำเภอ จะมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัดก็ได้

อำเภอ ในจังหวัดหนึ่งให้มีหน่วยราชการบริหารรองจากจังหวัดเรียกว่า อำเภอ

การตั้ง ยุบและเปลี่ยนแปลงให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ

ในอำเภอหนึ่งมีนายอำเภอคนหนึ่งเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการในอำเภอและรับผิดชอบงานบริหารราชการของอำเภอ นายอำเภอสังกัดกระทรวงมหาดไทย

การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จัดดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. เทศบาล
3. ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนด เช่น กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา สภาตำบล

องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล

กระทรวงและส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกระทรวง มีดังต่อไปนี้ 1. สำนักนายกรัฐมนตรี

2.กระทรวงกลาโหม 3.กระทรวงการคลัง 4.กระทรวงการต่างประเทศ 5.กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

6.กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 7.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 8.กระทรวงคมนาคม

9.กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 10.กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

11.กระทรวงพลังงาน 12.กระทรวงพาณิชย์ 13.กระทรวงมหาดไทย 14.กระทรวงยุติธรรม 15.กระทรวง

แรงงาน 16.กระทรวงวัฒนธรรม 17.กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 18.กระทรวงศึกษาธิการ

19.กระทรวงสาธารณสุข 20.กระทรวงอุตสาหกรรม

ส่วนราชการที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง มีดังต่อไปนี้

1.ราชบัณฑิตยสถาน 2.สำนักพระราชวัง 3.สำนักราชเลขาธิการ 4.สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน

5.สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา 6.สำนักอัยการสูงสุด

ส่วนราชการเหล่านี้มีฐานะเป็นกรม

ราชบัณฑิตยสถาน มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย อยู่ในบังคับบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักพระราชวัง มีอำนาจหน้าที่จัดการพระราชวัง คบอดจนการดูแลรักษาทรัพย์สินและผลประโยชน์ของพระมหากษัตริย์ อยู่ในความบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี

สำนักราชเลขาธิการ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลขานุการในพระองค์พระมหากษัตริย์อยู่ในความบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี

สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี

ขณะนี้ไม่มีแนวโน้มที่จะออกกฎหมายให้สำนักงานนี้ย้ายไปสังกัดสำนักงานรัฐสภา ขอให้ติดตามต่อไป

สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบปฏิบัติราชการฝ่ายรัฐสภา อยู่ในบังคับบัญชาของประธานรัฐสภา

สำนักงานอัยการสูงสุด มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาทั้งปวง ดำเนินคดีแพ่ง และให้คำปรึกษากฎหมายแก่รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐและอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี

ประมวลกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญา (Criminal Law) เป็นกฎหมายมหาชน ที่บัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนที่อยู่ใต้อำนาจปกครองของรัฐ ผู้ที่ฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติอื่นที่บัญญัติถึงการกระทำที่เป็นความผิดและโทษทางอาญา เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกอาวุธปืน เครื่องกระสุน วัตถุระเบิด ยาเสพติดให้โทษ ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค สุลกากร การพนัน ป่าไม้ ป่าสงวน เป็นต้น

ประเภทกฎหมายอาญา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ กฎหมายอาญาสารบัญญัติ และกฎหมายอาญาวิธีสบัญญัติ

กฎหมายอาญาสารบัญญัติ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับปัจจุบัน ซึ่งใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2500 และพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาซึ่งบัญญัติว่าการกระทำอย่างไรเป็นความผิดและจะต้องได้รับโทษ เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติที่กล่าวมาแล้ว

กฎหมายอาญาวิธีสบัญญัติ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 (พ.ศ.2451) คือกฎหมายเก่าที่ใช้อยู่ก่อนประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาและถูกยกเลิกโดยประมวลกฎหมายอาญาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2500

หลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญา

เนื่องจากกฎหมายอาญามีสภาพบังคับมีโทษที่จะทำให้นักบุคคลได้รับผลแก่ชีวิตร่างกาย เสรีภาพทรัพย์สิน เช่น ประหารชีวิต ต่ำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์ ดังนั้นจึงต้องมีหลักประกันแก่นักบุคคลตั้งที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญว่าบุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่นักบุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้(มาตรา 28 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2) กล่าวคือ บุคคลจะได้รับโทษทางอาญาจะต้องได้กระทำการใดที่มีกฎหมายห้ามไว้ ถ้าไม่มีกฎหมายก็ไม่มี ความผิด ไม่มีโทษเช่นความฐานจ่ายเช็คไม่มีเงิน เดิมไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าการจ่ายเช็คไม่มีเงินเป็น ความผิด แต่ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 (ปัจจุบัน พ.ศ. 2534) บัญญัติให้การจ่ายเช็คไม่มีเงินเป็นความผิด ผู้ที่จ่ายเช็คไม่มีเงินจะมีความผิดก็ต่อเมื่อกฎหมายนี้ประกาศใช้

ความผิดฐานสูบบุหรี่ในที่ที่กำหนด เดิมไม่มีความผิด แต่เมื่อประกาศใช้ พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535 แล้ว ผู้ที่สูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่หรือสูบบุหรี่ในที่สาธารณะที่กำหนดย่อมมีความผิดและจะต้องได้รับโทษ

การจับจีรถจักรยานยนต์โดยไม่สวมหมวกนิรภัยหรือหมวกกันน็อกแต่ก่อนไม่มีความผิดเพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติแต่บัดนี้มีความผิดแล้ว

ลักษณะของกฎหมายอาญา คือ ไม่มีผลย้อนหลังไปในทางที่เป็นโทษแก่บุคคล แต่มีผลย้อนหลังไปในทางที่เป็นคุณได้ เช่น โทษที่กำหนดไว้ตามกฎหมายที่ออกใหม่เบากว่าโทษตามกฎหมายเก่าในการกระทำความผิดฐานเดียวกันผู้กระทำจะได้รับโทษเบาตามกฎหมายใหม่ที่เป็นคุณ เช่น การลักทรัพย์มีโทษ 3 ปี ถ้าต่อมามีการแก้ไขกฎหมายให้จำคุกในการลักทรัพย์เพียง 2 ปี ดังนี้ กฎหมายใหม่นี้นำไปใช้ย้อนหลังให้เป็นคุณแก่ผู้กระทำได้ หรือการชำระผิดธรรมตามนุษย์ เช่น มนุษย์ชำระสัตว์เดมิถือว่าเป็นความผิด ต่อมามีกฎหมายยกเลิกความผิดฐานนี้ ดังนี้ ผู้ที่ชำระสัตว์ก็ไม่มีผิดเพราะมีกฎหมายยกเลิกความผิดฐานนี้แล้ว

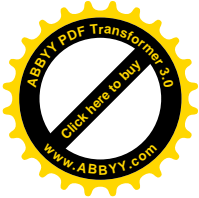
ขั้นตอนการกระทำความผิด

เนื่องจากกฎหมายบัญญัติควบคุมความประพฤติหรือการกระทำที่แสดงออกมามีภายนอกของบุคคล และการที่บุคคล จะเริ่มลงมือกระทำการใดจะต้องมีขั้นตอนการกระทำดังนี้ คือ 1.คิด 2.ตัดสินใจ 3.เตรียมการ 4.ลงมือกระทำ 5.กระทำสำเร็จ หรือกระทำไม่สำเร็จ

ขั้นตอนที่ 1 คิดที่จะกระทำความผิด บุคคลยังไม่มีผิดเพราะเป็นเพียงความในใจของผู้นั้นยังไม่แสดงออกภายนอกยังไม่เป็นภัยต่อผู้ใด สังคมยังไม่ได้รับความกระทบกระเทือนจากการคิดอยู่ในใจของบุคคลนั้น เช่น ก.คิดจะทำร้าย ข.คิดจะลักทรัพย์ คิดจะชำระ คิดจะอนาจารยังไม่มีผิด

ขั้นตอนที่ 2 ตัดสินใจที่จะกระทำความผิด บุคคลยังไม่มีผิด เพราะยังไม่มีการแสดงออกภายนอก การตัดสินใจยังเป็นอำนาจทางจิตใจของผู้กระทำที่ยังอยู่ภายใน เช่น ก.ตัดสินใจทำร้าย ข.เพราะโกรธ ตัดสินใจจะลักทรัพย์ ตัดสินใจจะชำระ ตัดสินใจจะทำอนาจารยังไม่มีผิด ถ้ายังไม่ได้ลงมือกระทำ

ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมการกระทำความผิด บุคคลยังไม่มีผิด ยกเว้นความผิดบางฐานแม้อยู่ในขั้นเตรียมการก็มีความผิด ก.จะทำร้ายร่างกาย ข.จึงหาไม้มาเตรียมไว้ หามิดมาเตรียมไว้ ก.จะลักทรัพย์จึงหากระเป๋าสำหรับใส่ทรัพย์ที่จะลักไว้ หาไขควงมาเตรียมเพื่อไขประตูบ้าน ก.ยังไม่มีผิด แต่ความผิดบางฐานแม้อยู่ในขั้นเตรียมการก็มีความผิด เช่น 1.ความผิดฐานเตรียมการปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ 2.

ความผิดฐานกบฏ 3.ความผิดฐานวางเพลิง เป็นต้น ในความผิดทั้ง 3 ฐานนี้ผู้เตรียมการมีความผิดเพราะเป็น ความผิดร้ายแรงเป็นภัยต่อสังคม

ขั้นตอนที่ 4 ลงมือกระทำ ผู้กระทำมีความผิดและจะต้องได้รับโทษ ดังได้กล่าวมาแล้วเมื่อบุคคลคิด ตัดสินใจและเตรียมการกระทำผิดนั้นยังไม่มีความคิด เพราะยังไม่ได้แสดงออกมาภายนอกให้ปรากฏในภัย หรือความกระทบกระเทือนความสงบสุขของสังคม ครั้นเมื่อบุคคลได้เริ่มลงมือกระทำตามที่คิดตัดสินใจ เตรียมการ ไว้แล้วความประพฤตินี้แสดงออกมาภายนอกทำให้เกิดผลเสียเกิดผลร้ายต่อผู้อื่น การกระทำนั้นมีความผิด เช่น ก.เริ่มแสดงอาการยกเท้าขึ้นเตะ ข.หรือแสดงอาการ ถีมือจะฟัน ข.ถือปืนจ้องเล็งไปยัง ข. ถือได้ว่าเริ่มลงมือกระทำ ก.เริ่มเงื้อมมือหยิบวิทยุ ข.เริ่มเดินเข้าบ้านเพื่อจับบ้าน ข.ถือว่า ก.ได้ลงมือกระทำ ก.มีความผิดและจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย

ขั้นตอนที่ 5 เมื่อกระทำสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ผู้กระทำมีความผิด เมื่อบุคคลได้ลงมือกระทำตามขั้นตอน ที่ 4 ที่มีความผิดนั้น ถ้าผู้นั้นสามารถกระทำผิดจนสำเร็จตามความตั้งใจหรือตามความประสงค์ของผู้นั้นก็เป็นความผิดสำเร็จ เช่นต้องการทำร้ายร่างกาย ก.ได้ยกเท้าขึ้นเตะ ข.แล้ว ได้ฟัน ข.แล้ว ได้แทง ข.แล้ว เป็นการสมความตั้งใจของ ก. ก.มีความผิดฐานทำร้ายร่างกายหรือ ก.ต้องการลักวิทยุ ข.เมื่อเอาวิทยุมาได้ ถือว่ากระทำสำเร็จตามต้องการ ก.มีความผิดฐานลักทรัพย์

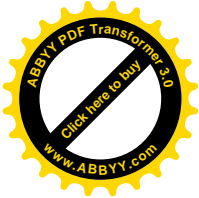
ในทำนองเดียวกัน ถ้า ก.ยกเท้าขึ้นจะเตะ ข.แต่ ข.หลบเสีย เท้าจึงไม่ถูก ข.ถือว่า ก.กระทำไม่สำเร็จตามความตั้งใจ หรือ

ก.เข้าหยิบเอาวิทยุ ข. แต่ ข.ปิดมือ ไว้ ก.จึงไม่ได้วิทยุไป ดังนี้ถือว่า ก.กระทำไม่สำเร็จไม่ได้วิทยุไป ตามความตั้งใจในการลงมือกระทำลักทรัพย์ ถือได้ว่า ก.มีความผิดฐาน พยายามกระทำความผิด ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปตามมาตรา 80

การตีความกฎหมายอาญา ต้องตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร เช่นบุตรบุญธรรมไม่ใช่ ผู้สืบสันดาน

ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาตามมาตรา 288 ผู้ถูกฆ่าจะต้องเป็นผู้อื่น ถ้าผู้ใดฆ่าตัวเองหรือ พยายามฆ่าตนเองก็ไม่มีผิดเพราะมิใช่ผู้อื่น

กฎหมายใหม่ยกเลิกความผิด มีผลทำให้ผู้กระทำพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และไม่ถือว่าเคย ต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น เช่นความผิดฐานกระทำชำเราผิดธรรมดาคนุษย์คือชำเราสัตว์ตาม กฎหมายลักษณะอาญา บัดนี้ประมวลกฎหมายอาญาไม่มีความผิดฐานนี้บัญญัติเป็นความผิดอีกต่อไปแล้ว ผู้ชำเราสัตว์ไม่มีความผิดทางอาญาแต่อาจเป็นการละเมิดในทางแพ่งต่อทรัพย์สินผู้อื่น

กฎหมายใหม่ต่างกับกฎหมายเก่า ให้ผู้กระทำได้รับประโยชน์ตามกฎหมายใหม่ถ้าโทษเบาหรือเป็นคุณแก่ผู้กระทำ เช่น นายแดงรับโทษจำคุก 10 ปีซึ่งสูงสุดสำหรับความผิดนั้นต่อมามีกฎหมายใหม่กำหนดโทษสูงสุดสำหรับความผิดนั้น 5 ปี ดังนี้ ศาลอาจกำหนดโทษใหม่เหลือเพียง 5 ปี

ศาลพิพากษาให้ประหารชีวิต ก.ระหว่างรอการประหารอยู่นั้น มีกฎหมายออกใหม่ให้ลงโทษสำหรับความผิดนั้นเพียง 20 ปี ก.จะไม่ถูกประหารชีวิต แต่จะได้รับลดโทษลงมาเหลือเพียง 20 ปี โดยอัตโนมัติ ศาลไม่ต้องกำหนดโทษตามกฎหมายใหม่อีก

ความผิดอาญาแผ่นดินและความผิดอันยอมความได้

ความผิดอาญาแผ่นดิน เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาเป็นการกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของสังคม เป็นภัยต่อผู้อื่น จึงอาจกล่าวได้ว่าความผิดทางอาญาส่วนใหญ่เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน เช่น ทำร้ายร่างกาย ฆ่าคนตาย ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ วางเพลิง กบฏ ทูจจริตต่อหน้าที่ ความผิดเหล่านี้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วยอมเลิกคดีไม่เอาความกันไม่ได้เพราะเป็นอาญาแผ่นดิน นอกจากตัวผู้ได้รับความเสียหายแล้ว รัฐหรือแผ่นดินหรือสังคมย่อมได้รับความเสียหาย กฎหมายจึงไม่เปิดโอกาสให้บุคคลทำความตกลงเลิกคดีไม่เอาความระหว่างกันตามลำพัง เช่น ก.ฆ่า ข.ตาย หรือ ข.ไม่ตายก็ดี ทายาท ข.หรือ ข.จะตกลงกับ ก.ไม่เอาความไม่ต้องการให้ ก.ได้รับโทษเพราะสงสาร ก.หรือเพราะ ก. ชดใช้ค่าเสียหายให้จนเป็นที่พอใจแล้วก็ตาม ก. ก็ไม่หลุดพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด เพราะความผิดที่ ก. กระทำเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน แม้ทายาท ข. หรือ ข. ไม่เอาความกับ ก. แต่ตำรวจ เจ้าหน้าที่รัฐก็ต้องดำเนินคดีกับ ก.

กฎหมายไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ว่าความผิดใดเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน เพราะความผิดส่วนใหญ่ตามกฎหมายเป็นความผิดอาญาแผ่นดินอยู่แล้ว เช่น ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา

ความผิดอันยอมความกันได้หรือความผิดต่อส่วนตัว เป็นความผิดบางฐานที่เป็นข้อยกเว้นจากความผิดอาญาแผ่นดิน กล่าวคือ ความผิดอาญาฐานใดจะเป็นความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัวจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าความผิดนั้นเป็นความผิดอันยอมความได้ คือตกลงเลิกคดีกันได้ เช่น ความผิดฐานกระทำชำเราหญิงตามมาตรา 276 ความผิดฐานกระทำอนาจารตามมาตรา 278 (ดูมาตรา 281) ความผิดฐานทำให้เสียเสรีภาพตามมาตรา 309 วรรคแรก ความผิดฐานเปิดเผยความลับตามมาตรา 322 - 325 ความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามมาตรา 326 ความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 ความผิดฐานโกงเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 349 ความผิดฐานข่มขืนตามมาตรา 352 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ตามมาตรา 358 ความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 362 เป็นต้น

การร้องทุกข์ ความผิดอันยอมความได้หรือความผิดต่อส่วนตัว ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด มิฉะนั้นคดีขาดอายุความมีผลทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ (มาตรา 96) ต่อไป

ความเสมอภาคตามกฎหมาย และเอกสิทธิของบุคคล

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยบุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ดังนั้น เมื่อบุคคลกระทำความผิดก็ต้องได้รับโทษแต่มีบางกรณีที่มีเหตุให้ไม่ต้องรับโทษ เช่น มีข้อยกเว้นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติว่าผู้ใดจะกล่าวหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใดๆ มิได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มาตรา 6

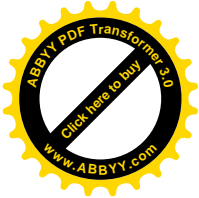
สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการประชุมของวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนนย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้ แต่เอกสิทธิ์ดังกล่าวไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมสภาที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุม ไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภาและการกล่าวถ้อยคำนั้นมิได้ลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2534 มาตรา 125

ทูตและบุคคลในคณะและเจ้าหน้าที่องค์การระหว่างประเทศหรือสหประชาชาติ ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศให้เอกสิทธิ์แต่ทูตและบุคคลในคณะ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศหรือสหประชาชาติด้วย แต่เอกสิทธิ์ดังกล่าวไม่เด็ดขาด เป็นหลักถ้อยที่ถ้อยอาศัยให้เกียรติซึ่งกันและกันสามารถเพิกถอนหรือสละได้

อาณาเขตของกฎหมาย

เนื่องจากรัฐแต่ละรัฐต่างเป็นเอกราช มีอิสระแยกจากรัฐอื่น ประเทศไทยก็มีเอกราชอธิปไตย มีดินแดนของตนเอง ดังนั้นกฎหมายไทยจึงมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นดินแดนอาณาเขตของประเทศทั้งทางพื้นดิน ทางน้ำ ทางอากาศ ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักรต้องรับโทษตามกฎหมาย การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร (มาตรา 4)

อาณาเขตทางทะเลของประเทศไทย ในอดีตตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศคือระยะ 3 ไมล์จากฝั่งทะเลในเวลาต่อมาซึ่งเป็นที่ป็นใหญ่สามารถยิงได้ไกล แต่ขณะนี้ระยะห่างจากฝั่งทะเลออกไป 12

ไมล์ทะเล โดยวัดจากเส้นฐานที่ใช้สำหรับความกว้างของทะเลอาณาเขต(ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 83 ตอนที่ 92 วันที่ 18 ตุลาคม 2509)

วิวัฒนาการใหม่ บางประเทศประกาศขยายอาณาเขตทางทะเลห่างออกไปอีกโดยถือว่าเป็นเขตเศรษฐกิจ ทำให้เกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างประเทศเกี่ยวกับการรुकล้ำน่านน้ำของประเทศที่มีอาณาเขตทางทะเลติดต่อกันได้

บันทึก 1 ไมล์ทะเลเท่ากับ 1.1516 ไมล์ธรรมดา

อาณาเขตทางภูเขา ในกรณีที่มีอาณาเขตของประเทศที่ติดต่อกับประเทศอื่นมีภูเขาที่กันเขตแดน เช่น ไทยกับพม่า หรือจีน ลาวทางเหนือก็ให้ถือเอาสันปันน้ำ คือสันภูเขาที่น้ำไหลเมื่อผ่านลงมายังพื้นล่าง

อาณาเขตทางแม่น้ำ ในกรณีที่มีแม่น้ำเป็นเส้นกั้นอาณาเขตระหว่างประเทศให้ถือเอาร่องน้ำลึกของแม่น้ำเป็นเส้นอาณาเขตของประเทศ ซึ่งถ้าหากกระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางทำให้ร่องน้ำลึกเปลี่ยนไป ก็อาจมีผลต่อการกำหนดอาณาเขตของประเทศได้ ทั้งนี้อาจมีการทำสนธิสัญญากำหนดไว้ก็ได้ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

ความผิดที่กระทำนอกราชอาณาจักรแต่ผู้กระทำจะต้องได้รับโทษในราชอาณาจักร

1. ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร
2. ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา
3. ความผิดฐานปล้นทรัพย์หรือชิงทรัพย์ซึ่งได้กระทำในทะเลหลวงที่เรียกว่า โจรสลัด(มาตรา 7)

ความผิดดังกล่าวนี้ผู้กระทำความผิดจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าวก็ต้องรับโทษด้วย

คนไทยกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร โดยปกติเมื่อคนไทยกระทำความผิดในประเทศอื่นนอกประเทศไทย กฎหมายของต่างประเทศก็จะลงโทษผู้กระทำที่เป็นคนไทยกระทำความผิดในต่างแดนนั้นอยู่แล้ว แต่อาจมีกรณีที่คนไทยจะต้องถูกดำเนินคดีให้ได้รับโทษตามกฎหมายประเทศไทยเมื่อรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้นหรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ หรือแม้ผู้กระทำผิดเป็นคนต่างด้าว และรัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ คนต่างด้าวที่กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรก็อาจได้รับโทษในการกระทำความผิดตามกฎหมายไทยได้ ทั้งนี้เฉพาะความผิดบางฐานที่กำหนดไว้เท่านั้น เช่น ความผิดต่อชีวิต ร่างกาย ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็นต้น (มาตรา 8)

เจ้าพนักงานของรัฐบาลไทยกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ในความผิดบางฐานเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร (มาตรา 9)

โทษตามประมวลกฎหมายอาญา

โทษทางอาญา มี 5 สถานคือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน (มาตรา 18)

วัตถุประสงค์ในการลงโทษ 1. เพื่อปราบปราม 2. เพื่อป้องกันสังคม 3. เพื่อชดใช้ความเสียหาย 4. เพื่อแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีเข้าสังคมได้

วิธีการเพื่อความปลอดภัย เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นแล้ว นอกจากผู้ได้รับความเสียหาย หรือได้รับผลร้ายจากการกระทำของผู้กระทำแล้ว สังคมทั่วไปย่อมได้รับความกระทบกระเทือน หรือได้รับผลร้ายต่อการกระทำความผิดของผู้กระทำด้วย ดังนั้น นอกเหนือจากโทษที่ผู้กระทำจะได้รับแล้ว กฎหมายยังมีมาตรการที่บัญญัติไว้เพื่อให้สังคม ได้รับความปลอดภัยจากการกระทำผิดด้วย วิธีดังกล่าวนี้เรียกว่า **วิธีการเพื่อความปลอดภัยอันเป็นหลักกฎหมายใหม่ที่กฎหมายลักษณะอาญาเดิมไม่มีบัญญัติไว้** วิธีการเพื่อความปลอดภัยมีดังนี้ คือ 1.กักกัน 2.ห้ามเข้าเขตกำหนด 3.เรียกประกันทัณฑ์บน 4.คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล 5.ห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง (มาตรา 39)

กักกัน คือการควบคุมผู้กระทำความผิดติดนิสสัยไว้ภายในเขตกำหนด เพื่อป้องกันการกระทำความผิดเพื่อติดนิสสัย และเพื่อฝึกหัดอาชีพ (มาตรา 40) ได้แก่ผู้กระทำความผิดซ้ำฐานหรือกระทำความผิดขึ้นอีกในเวลาที่กำหนด

ห้ามเข้าเขตกำหนด คือการห้ามมิให้เข้าไปในท้องที่หรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา (มาตรา 44)

เรียกประกันทัณฑ์บน คือการที่ให้ผู้ที่จะก่อเหตุร้ายที่จะเกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ทำทัณฑ์บน โดยกำหนดเงินไม่เกิน 5,000 บาทว่าผู้ผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุร้ายภายในเวลาที่กำหนด (มาตรา 46)

คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล ผู้กระทำความผิดที่มีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือนนั้นเมื่อกระทำความผิดอาจได้รับการยกเว้นโทษ หรือได้รับลดโทษ แต่ถ้าปล่อยตัวไปจะทำให้ผู้นั้นไปก่อเหตุร้ายกระทำความผิดอีกได้ จึงให้มีมาตรการคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล (มาตรา 48) คูมาตรา 65 - 66 ต่อไป ประกอบ

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกับการเสพสุราเป็นอาชญา หรือการเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ศาลจะให้ผู้นั้นเลิกเสพสุราหรือยาเสพติดก็ได้ ถ้าฝ่าฝืนก็จะถูกส่งไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลก็ได้ (มาตรา 49)

ห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ คือการห้ามมิให้ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ เมื่อผู้นั้นกระทำความผิด โดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ (มาตรา 50)

รอกการลงโทษ หรือรอกการลงอาญา เมื่อบุคคลกระทำความผิดและจะได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ผู้นั้นอาจได้รับความกรุณาจากศาลไม่ต้องได้รับโทษจำคุกในเรือนจำเพราะผู้นั้นไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน เมื่อได้พิจารณาถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม สภาพความผิด หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอกการกำหนดโทษไว้หรือรอกการลงโทษไว้ ที่เรียกกันว่ารอกการลงอาญา ทำให้ผู้นั้นยังไม่ต้องรับโทษจำคุก (มาตรา 56) นับว่าเป็นผลดีแก่ผู้กระทำไม่เสียหายประการ เช่น รับราชการได้ สมัครรับเลือกตั้งได้ และสังคมหรือรัฐก็ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูควบคุมผู้นั้น และจะให้ คุมประพฤติผู้นั้นไว้ก็ได้ คือเมื่อปล่อยผู้นั้นแล้ว ในระหว่างรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษก็ให้ผู้นั้นมารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่นพนักงานคุมประพฤติเป็นครั้งคราว หรือให้ประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดอีก ถ้าฝ่าฝืนผู้นั้นอาจถูกนำตัวมาจำคุกตามโทษที่ศาลกำหนดได้

ความรับผิดชอบในทางอาญา การกระทำโดยเจตนา

การกระทำโดยประมาท การกระทำโดยไม่เจตนา (มาตรา 59)

เมื่อมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำอย่างไรเป็นความผิดและจะต้องได้รับโทษดังกล่าวมาแล้ว การกระทำที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด ผู้กระทำก็ไม่มีผิดและไม่ต้องรับโทษเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามแม้มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแล้ว บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา ถ้ากระทำโดยไม่เจตนาผู้นั้นก็ไม่มีผิด ไม่ต้องรับโทษ เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อกระทำโดยประมาท ซึ่งจะต้องมีกฎหมายบัญญัติฐานความผิดที่กระทำโดยประมาทไว้โดยชัดแจ้ง

ในบางกรณีการกระทำโดยไม่เจตนา ผู้กระทำก็จะต้องรับผิดชอบเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้

การกระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำ คือมีหลักกฎหมายว่า กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา แบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ

- 1.เจตนาโดยตรงโดยประสงค์ต่อผล คือ ผู้กระทำต้องการกระทำอย่างไรก็กระทำอย่างนั้น เช่น ก.ต้องการยิง ข.ให้ตาย จึงยกปืนจ้องยิงไปยัง ข.และ ข.ตาย ก.ต้องการลักเงิน ข.จึงล้วงกระเป๋า ข.เอาเงินออกมา
- 2.เจตนาโดยอาจเล็งเห็นผล คือผู้กระทำกระทำโดยตั้งใจแต่ไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดโดยตรงแต่โดยผลของการกระทำยอมเล็งเห็นได้ว่าจะเกิดผลขึ้น เช่น ก.ยิงนกซึ่งอยู่ใกล้ ข.ยอมเล็งเห็นได้ว่าอาจถูก ข. ได้ ข.วิ่งก๊อบนินเข้าไปในตู้รถโดยสารยอมเล็งเห็นว่าจะอาจถูกผู้โดยสารคนใดคนหนึ่งได้รับบาดเจ็บ

การกระทำโดยประมาท ได้แก่การกระทำที่ผู้กระทำมิได้กระทำโดยเจตนาแต่กระทำโดยปราศจาก ความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจะต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความ ระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่เช่นขับรถเร็วปราศจากความระมัดระวังทำให้คนบาดเจ็บ หรือตาย หรือขับรถแข่งรถคันอื่นไม่พ้น แพทย์ผ่าตัดคนไข้ลืมเศษผ้าหรือสำลีไว้ในแผลในร่างกายคนไข้ แพทย์ใช้เข็มฉีดยาไม่สะอาดผู้ป่วยเป็นบาดทะยัก เป็นต้น

การกระทำโดยประมาทเป็นข้อยกเว้นของความรับผิดชอบในทางอาญาที่บุคคลจะต้องกระทำโดยเจตนา จึงจะต้องรับผิดชอบหรือรับโทษ

การกระทำโดยประมาท ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในการกระทำต่อเมื่อได้กระทำโดยประมาทเฉพาะใน กรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ต้องรับผิดชอบเท่านั้น เช่นความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท หรือประมาททำ ให้คนบาดเจ็บสาหัส หรือทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาท เป็นต้น

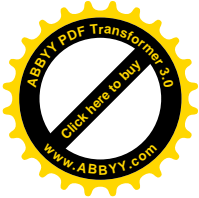
การกระทำโดยไม่เจตนา ผู้กระทำไม่มีความผิดทางอาญา เว้นแต่ในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้ ต้องรับผิดชอบแม้กระทำโดยไม่เจตนา เช่นความผิดลหุโทษบางฐาน แต่ในทางแพ่ง ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ แม้กระทำโดยไม่เจตนา (ดูละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420)

การกระทำโดยอุบัติเหตุหรือเหตุสุดวิสัย คำนี้มีความหมายแตกต่างกันในความเข้าใจของแต่ละ บุคคล เช่นรถยนต์ชนกัน เครื่องบินตก รถไฟตกราง คนตกต้นไม้ ทำปิ่นลั่นถูกตนเองก็เรียกว่าอุบัติเหตุ แต่ ในทางกฎหมายอาญาอุบัติเหตุคือเหตุการณ์ที่เกิดจากการกระทำที่มิได้มีเจตนาหรือประมาท ผู้กระทำไม่ต้อง รับผิดชอบทางอาญา ก.กระโดดให้รถไฟทับในระยะกระชั้นชิดคนขับรถไฟไม่สามารถหยุดรถได้ทัน รถไฟทับ ก.ตาย การตายของ ก.เป็นอุบัติเหตุ คนขับรถไฟไม่ต้องรับผิดชอบในการตายของ ก.

ทางแพ่งมีบทบัญญัติเรื่องเหตุสุดวิสัย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 คำว่า "เหตุ สุดวิสัย" หมายความว่าเหตุใด ๆ อันเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้แม้ทั้งบุคคลผู้ ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคล ในฐานะและภาวะเช่นนั้น

โดยปกติเหตุสุดวิสัยมักเกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติ เช่น ฝนตก น้ำท่วม แผ่นดินไหว ไฟป่า เรียกว่าเหตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ เมื่อเกิดขึ้นแล้วมีผลในทางแพ่งคือไม่ถือว่าลูกหนี้ผิดนัดในการชำระหนี้

เจตนาทุจริต การกระทำความผิดบางฐานนอกจากผู้กระทำจะต้องกระทำโดยเจตนาแล้วจะต้องมี เจตนาพิเศษในการกระทำคือมีเจตนาทุจริตด้วย การกระทำนั้นจึงจะมีความผิด คือเป็นการกระทำที่แสวงหา ประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมาย ก.หยาบวิทุยของ ข.เพื่อนกันเพื่อเอาไปฟัง ก.ไม่มีความผิด แต่ถ้าหยาบเอา

ไปเพื่อไปเป็นของตน หรือเอาไปจำหน่าย ก.มีความผิดเพราะถือว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์จากทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิชอบ

การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินส่วนใหญ่ผู้กระทำจะมีความผิดต้องกระทำโดยเจตนาทุจริต เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ยักยอก น้อ โกง เป็นต้น

การกระทำโดยเว้น โดยปกติการกระทำที่ผู้กระทำจะมีความผิดและต้องรับโทษจะต้องปรากฏว่าผู้กระทำได้แสดงกิริยาเคลื่อนไหวว้าวระร่างกายออกมาให้ปรากฏว่าต้องการกระทำอย่างไร เช่น ก.ต้องการเตะ ข. ก็ต้องเคลื่อนไหวยกเท้าขึ้นมาให้อยู่ในระยะใกล้พอที่จะถูก ข. ก.ต้องการลักทรัพย์ล้วงกระเป๋า ข. ก. ต้องเคลื่อนไหว เอามือไปในกระเป๋า ข.

อย่างไรก็ตามในบางกรณีการกระทำของผู้กระทำจะเกิดผลขึ้นตามที่ผู้กระทำต้องการ แม้ผู้กระทำนั้นจะนิ่งเฉยหรืองดเว้นไม่เคลื่อนไหวว้าวระร่างกายแต่ประการใด การงดเว้นเช่นนี้ก็ถือว่าเป็นการกระทำของผู้กระทำทำให้ผู้กระทำมีความผิดด้วย เช่น

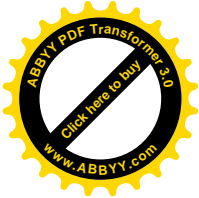
1. งดเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย
2. งดเว้นไม่กระทำการตามภาระที่ตนได้รับมอบหมาย
3. การไม่กระทำตามความสมัครใจของตนให้ลุกลงไป

ตำรวจไม่ยอมรับแจ้งความ บิดามารดางดเว้นไม่ให้อาหารบุตร การทอดทิ้งเด็กคนป่วย เจ็บ พิการ หรือคนชรา เห็นคนกำลังจะจมน้ำตายโดยที่ตนเองจะช่วยเหลือได้โดยไม่เกิดอันตรายแก่ตนเอง รับอาสาพาเพื่อนไปหาแพทย์ขณะที่เขากำลังป่วยหนัก แต่พาไปทิ้งกลางทาง กรณีเหล่านี้เป็นการกระทำโดยงดเว้นที่มีความผิด

การกระทำโดยพลาด (มาตรา 60) ได้แก่การกระทำที่ผู้กระทำเจตนาที่จะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก่อีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป ให้ถือว่าผู้กระทำโดยเจตนาต่อบุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น ก.ต้องการยิง ข. แต่กระสุนพลาดไปถูก ค. ถือว่า ก.กระทำโดยเจตนาต่อ ค. ก.จะอ้างว่าไม่มีเจตนายิง ค. ไม่ได้

การกระทำโดยสำคัญผิด (มาตรา 61) ได้แก่การกระทำที่มีเจตนากระทำต่อบุคคลหนึ่งแต่ได้กระทำต่อบุคคลหนึ่งโดยสำคัญผิด ผู้กระทำจะยกเอาความสำคัญผิดมาเป็นข้อแก้ตัวว่ามีได้ ก.ต้องการยิง ข. คู่กรณี แต่ยิง ค. โดยเข้าใจผิดว่าเป็น ข. ถือว่า ก.กระทำต่อ ค. โดยเจตนา ก.จะแก้ตัวว่าไม่มีเจตนายิง ค. ไม่ได้

การสำคัญผิดในข้อเท็จจริง (มาตรา 62) บางกรณีผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริง หรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริง ทำให้ผู้กระทำเจตนาในการกระทำผิดจึงไม่มีความผิด ในบางกรณีทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษหรือ

ได้รับโทษน้อยลง ก.เอาวิทย์ ข.ไปโดยเข้าใจผิด คิดว่าเป็นวิทย์ของตนเองเพราะยี่ห้อเดียวกัน ก.ไม่มีความผิด เพราะขาดเจตนาในการกระทำความผิด ความไม่รู้ข้อเท็จจริงในกรณีเช่นนี้เป็นข้อแก้ตัวได้

ก.ลักวิทย์ ข.คิดว่าเป็นวิทย์ ของภรรยาตน ก.ได้รับการยกเว้นโทษ (ดูมาตรา 71 ต่อไป)

ก.ยิง ข.เพื่อนที่มาเยี่ยมเวลากลางคืนโดยเข้าใจว่าเป็นคนร้ายเพราะบ้าน ก.อยู่ในที่เปลี่ยว ก.ไม่มีความผิดเพราะเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุ (ดูมาตรา 68 ต่อไป)

ผลของการกระทำที่จะต้องรับโทษ(มาตรา 63) ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบในการกระทำเฉพาะผลธรรมดาที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเท่านั้น ถ้าผลที่เกิดขึ้นมิใช่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเป็นผลที่ห่างไกลหรือไกลกว่าเหตุ ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบ ทั้งนี้ต้องพิจารณาเป็นกรณีไป ก.ตี ข.แขนหัก ข.เสียชีวิต ก.ตาย ก.ไม่ต้องรับผิดชอบในการตายของ ข. เพราะเป็นผลไกลกว่าเหตุ การตายของ ข. มิใช่ผลโดยตรงจากการตีของ ก. ก.คงรับผิดชอบเฉพาะที่ทำให้ ข.แขนหักเท่านั้น ก.ชก ข.ล้มศีรษะฟาดพื้น ข.ตาย ก.ต้องรับผิดชอบในการตายของ ข. ถือว่าการตายของ ข. เกิดจากการกระทำของ ก.

ความไม่รู้กฎหมาย ไม่เป็นข้อแก้ตัวให้ผู้กระทำ ความไม่รู้กฎหมายแก้ตัวไม่ได้ (มาตรา 64) ก.ลักทรัพย์ ข.อ้างว่าไม่เคยศึกษาข้อกฎหมายอาญา ก.อ้างไม่ได้ ก.ขับรถยนต์โดยไม่เคยศึกษากฎจราจร ก.ถูกจับเพราะขับรถเร็ว ก.ต้องรับผิดชอบ

ในบางกรณีความไม่รู้กฎหมายอาจเป็นเหตุลดหย่อนโทษ ถ้าศาลเห็นว่าตามสภาพและพฤติการณ์ผู้กระทำอาจไม่รู้ว่ากระทำความผิด ศาลอาจอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานต่อศาลและลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดก็ได้

การกระทำในขณะวิกลจริต (มาตรา 65) แยกเป็น 2 กรณีคือ

กรณีที่ 1 การวิกลจริตที่เป็นเหตุยกเว้นโทษ คือขณะกระทำความผิด ผู้นั้นมีความวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนถึงขั้นไม่สามารถรู้สึกผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ ผู้นั้นมีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ ก.ฆ่า ข.ตายในขณะวิกลจริต ก.มีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ

กรณีที่ 2 การวิกลจริตที่เป็นเหตุลดหย่อนโทษ คือขณะกระทำความผิด ผู้นั้นวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนที่ยังสามารถรู้สึกผิดชอบหรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้กระทำมีความผิดต้องรับโทษ แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ ดังกรณีที่ ก.ฆ่า ข. ถ้าขณะกระทำ ก.ยังมีความรู้สึกผิดชอบอยู่บ้าง ก.ได้รับหย่อนโทษ

ความมีนเมาเพราะเสพยาหรือสิ่งเมาอย่างอื่น (มาตรา 66) แยกได้ดังนี้

1.กรณีสมัครใจเสพสุรายาเมา ผู้นั้นกระทำความผิด ไม่เป็นเหตุยกเว้น โทษหรือลดหย่อนโทษ สุราแล้วยังป็นเข้าไปในฝูงชน เมาสุราแล้วแทงคน ต้องรับโทษ

2.กรณีความมึนเมาเป็นเหตุยกเว้นโทษ มี 2 กรณีคือ 1. ผู้เสพไม่รู้ว่าสิ่งนั้นจะทำให้มึนเมา หรือ 2. ถูกขี้ใจให้เสพ ในกรณีเหล่านี้ถ้าผู้กระทำได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้สึกผิดชอบหรือไม่สาบงคับตนเองได้ ผู้กระทำได้รับยกเว้นโทษ

3.กรณีความมึนเมาที่เป็นเหตุลดโทษ ในกรณีที่ผู้เสพไม่รู้ว่าสิ่งนั้นจะทำให้มึนเมาหรือถูกขี้ใจให้เสพถ้าผู้นั้นยังสามารถรู้สึกผิดชอบอยู่บ้างหรือยังไม่สามารถบังคับตนเองได้บ้าง ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ ก.เสพสุราเพราะถูกขี้ใจมึนเมาพอขับรถยนต์กลับบ้านได้ แต่ขับรถชนผู้อื่น ได้รับลดหย่อนโทษ

การกระทำความผิดด้วยความจำเป็น (มาตรา 67) แยกได้เป็น 2 กรณีคือ

1.เพราะอยู่ในที่บังคับหรือภายใต้อำนาจที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ ก.ขู่ ข. ด้วยปืนให้ตี ค. ถือว่า ข.กระทำความผิดด้วยความจำเป็น ก.บังคับ ข.ให้ล้วงกระเป๋า ข.กระทำความผิดด้วยความจำเป็น

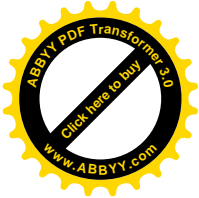
2.เพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่ออันตรายนั้นตนมิได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน ก.ไล่ยิง ข. ข.ผลัก ค. ที่ยื่นขวางหน้า ขณะ ข.วิ่งหนี ค. ล้มลงบาดเจ็บ ข.กระทำความผิดด้วยความจำเป็น ก. ขับรถจะชน ข. ค. กระชากแขน ข. ให้รอดพ้นจากการถูกรถชน ข. บาดเจ็บ ถือว่า ค. กระทำความผิดด้วยความจำเป็น

การกระทำความผิดด้วยความจำเป็นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ผู้กระทำมีความผิดแต่ได้รับโทษคือไม่ต้องรับโทษ เมื่อการกระทำนั้นเป็นการกระทำพอสมควรแก่เหตุ ต้องพิจารณาเป็นกรณีไป แต่ถ้าเป็นการกระทำที่เกินสมควรแก่เหตุ ผู้กระทำไม่ได้รับยกเว้นโทษ แต่ศาลจะลงโทษเพียงใดก็ได้ แต่ถ้าการกระทำนั้นเกิดขึ้นจากความตื่นเต้น ความตกใจ หรือความกลัว ศาลจะไม่ลงโทษผู้กระทำก็ได้ (มาตรา 69)

การกระทำเพื่อป้องกัน (มาตรา 68) มีองค์ประกอบดังนี้ คือ

1. มีภัยอันตรายซึ่งละเมิดต่อกฎหมาย หรือภัยอันตรายที่ผิดกฎหมาย
2. ภัยอันตรายนั้นใกล้จะถึง
3. ผู้กระทำจะต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายนั้น
4. กระทำพอสมควรแก่เหตุ

การป้องกันเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำไม่มีความผิด ต่างกับการกระทำโดยจำเป็นที่ผู้กระทำมีความผิดแต่ได้รับยกเว้นโทษ ดังกล่าวมาแล้ว

ก.จะเตะ ข. ข.เตะตอบ หรือชกตอบ ก.จะชก ข. ค.เลยเตะ ก.เพื่อมิให้ ข.ได้รับบาดเจ็บ ถือว่าเป็นการป้องกันพอสมควรแก่เหตุไม่มีความผิด ก.เข้าไปในบ้าน ข. เพื่อลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ข.ไม่สามารถทราบได้ว่า ก.มีอาวุธหรือไม่ ข.ยิง ก.ตาย การกระทำของ ข.เป็นการป้องกันทรัพย์พอสมควรแก่เหตุ ข.ไม่มีความผิด

ก.ทะเลาะวิวาทกับ ข.ต่างโต้ตอบกัน ก. ข.ทำร้ายซึ่งกันและกันไม่ถือว่าเป็นการป้องกัน ทั้ง ก.ข.มีความผิดฐานวิวาททำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน

สามีทำร้ายผู้ที่กำลังกอดปล้ำข่มขืนภรรยาตนได้ เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย สามีฆ่าผู้ขณะกำลังร่วมประเวณีกับภรรยาเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย มีคำพิพากษาฎีกาเป็นบรรทัดฐานหลายเรื่องแล้ว

การป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ เป็นเหตุลดหย่อนโทษ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ ก. ชก ข. ข.แทง ก.ตาย ข.มีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาโดยป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ (ฎีกาที่ 1215/2501) สามีจะทำร้ายภรรยาด้วยไม้หลักแจว ภรรยาหนีเข้าเรือน สามีติดตามจะเข้าไปทำร้ายให้ได้ภรรยาใช้ปืนยิงสามี 1 นัด ถือว่าภรรยาป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ (ฎีกาที่ 1320/2503) จำเลยใช้มีดแทงผู้ตายที่คาน้ำมาจับนม จับเอวและของลับบุตรสาวจำเลยขณะอาบน้ำอยู่ในแม่น้ำมีแผล 5 แผล ผู้นั้นจมน้ำตายเป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ (ฎีกาที่ 2467/2518)

เหตุยกเว้นโทษ ถ้าการกระทำเพื่อป้องกันเป็นการกระทำที่เกินสมควรแก่เหตุเนื่องจากความตื่นเต้น ความตกใจ ความกลัว ศาลจะไม่ลงโทษผู้กระทำก็ได้ (มาตรา 69)

การกระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน (มาตรา 70) การกระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงานถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายแต่ผู้กระทำได้ยกเว้นโทษ มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ผู้ให้คำสั่งจะต้องเป็นเจ้าพนักงาน
2. ผู้รับคำสั่งเชื่อโดยสุจริตว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งนั้น
3. คำสั่งนั้นเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือแม้เป็นคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมาย ผู้รับคำสั่งไม่รู้ว่าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมาย

เจ้าหน้าที่ผู้คุมจำเลยปล่อยตัวจำเลยไปตามหมายศาลให้ปล่อยโดยสุจริตเชื่อว่าเป็นหมายศาลที่แท้จริง แต่ปรากฏว่าเป็นหมายศาลปลอมผู้นั้นไม่ต้องรับโทษเพราะกระทำตามคำสั่งเจ้าพนักงาน

ช่วยเจ้าหน้าที่รื้อบ้านที่กำลังถูกไฟไหม้ เป็นการกระทำตามคำสั่งเจ้าพนักงาน ไม่ต้องรับโทษ

การกระทำต่อสามีภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน พี่หรือน้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน (มาตรา 71) ได้แก่การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ เช่น ลักทรัพย์ วิวังทรัพย์ที่ไม่เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ นื้อ โกง โกงเจ้าหนี้ ยักยอก รับของโจร ทำให้เสียทรัพย์ บุกรุก

ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ได้แก่ 1.สามีกระทำต่อภรรยา 2.ภรรยากระทำต่อสามี 3.ผู้บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดาน เช่น บิดามารดา ปู่ย่าตายาย ทวด กระทำต่อลูกหลานเหลนลื้อ 4.ผู้สืบสันดาน เช่น ลูกหลานเหลนลื้อกระทำต่อบิดามารดาปู่ย่าตายายทวด 5.พี่หรือน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกระทำต่อกัน ถ้าพี่หรือน้องร่วมบิดาหรือมารดาไม่เข้ากรณีนี้

ผลทางกฎหมาย มีดังนี้คือ

1.ได้รับยกเว้นโทษ เมื่อสามีกระทำต่อภรรยาหรือภรรยากระทำต่อสามี เช่น สามีลักทรัพย์ภรรยา หรือภรรยาลักทรัพย์สามี เป็นการกระทำที่มีความผิดแต่ได้รับการยกเว้นโทษ

2.ยอมความได้ แม้ความผิดนั้นตามกฎหมายเป็นความผิดที่ยอมความไม่ได้เพราะเป็นคดีอาญาแผ่นดิน แต่ถ้าเป็นการกระทำที่ 1.ผู้บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดาน หรือ 2.ผู้สืบสันดานกระทำต่อผู้บุพการี หรือ 3.พี่หรือน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกระทำต่อกัน ก็ให้เป็นความผิดอันยอมความกันได้ เช่น บิดาลักทรัพย์บุตร บุตรลักทรัพย์บิดา พี่ลักทรัพย์น้อง น้องลักทรัพย์พี่ร่วมบิดามารดาเดียวกัน แม้ความผิดฐานลักทรัพย์เป็นคดีอาญาแผ่นดินยอมความไม่ได้ก็ให้ยอมความกันได้ คือสามารถตกลงไม่เอาความกันได้

3.ลดโทษ เมื่อกระทำความผิดแล้ว ในคดีดังกล่าวมาถ้าหากไม่ยอมความกัน ศาลจะลดโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ ความเป็นญาติในกรณีนี้จึงเป็นเหตุลดโทษ บุตรลักทรัพย์บิดา บิดาไม่ยอมความให้เพราะต้องการตัดนีสัยบุตร ดังนี้ศาลจะลดโทษน้อยเพียงใดก็ได้

บุตรบุญธรรม ไม่ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน และสามีภรรยา หมายถึงสามีภรรยาที่จดทะเบียนสมรสกันแล้ว ไม่ใช่สามีภรรยาโดยพฤตินัยที่อยู่กันร่วมกันฉันทามิตร

การกระทำโดยบันดาลโทสะ (มาตรา 72) คือการกระทำที่เกิดขึ้นเพราะผู้กระทำถูกกดขี่ข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมในขณะนั้น

การกระทำโดยบันดาลโทสะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ผู้กระทำมีความผิดแต่ศาลจะลดโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ การกระทำโดยบันดาลโทสะจึงเป็นเหตุลดโทษ ไม่ใช่เหตุยกเว้นโทษ เด็กชาย ก.ถูกนาย ข.แก้งเชิงศิระยะ จึงใช้ไม้ตี ข.ตาย เป็นการบันดาลโทสะ ก.ชวน ข.ไปดื่มสุรา ข.ไม่ไป ก.กระชากแขนจนถึงปลุกปล้ำกันจะให้ไป ข.จึงฟันเอา ถือว่ากระทำโดยบันดาลโทสะ กอดจูบภรรยาเขา สามีมาพบขณะกอดจูบจึงแทงตายในขณะนั้นทันที สามีกระทำโดยบันดาลโทสะ ภรรยาหลวงฟันสามีบาดเจ็บ

เพราะคลอเคลียกับภรรยาน้อยต่อหน้า ค่าโคตรพ่อโคตรแม่จำเลยจนจำเลยระงับอารมณ์ไว้ไม่ได้จึงยิงผู้ตาย 1 นัดกรณีเหล่านี้ถือว่าเป็นกระทำโดยบันดาลโทสะ

ผู้ที่สมัครใจวิวาททำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะอ้างว่ากระทำโดยบันดาลโทสะไม่ได้

เด็กกระทำความผิด (มาตรา 73 - 77) แยกพิจารณาได้เป็น 4 กรณีดังนี้คือ

1. เด็กตั้งแต่เริ่มเกิดมาจนถึงอายุ 7 ปี เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ เด็กชาย ก. อายุ 6 ปี ลักทรัพย์เด็กชาย ก. มีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ ทั้งนี้เพราะเด็กอายุยังน้อยยังขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี

2. เด็กอายุเกิน 7 ปีถึง 14 ปี เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษคือจำคุกไม่ได้ แต่มีวิธีการที่ศาลจะนำมาใช้สำหรับเด็กนั้น เช่น ว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป หรือตักเตือนบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมอบเด็กให้บุคคลหรือองค์การที่เหมาะสมดูแล วางข้อกำหนดให้บิดามารดาดูแลระวังมิให้เด็กก่อเหตุร้าย หรือส่งเด็กไปยังโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรม เป็นต้น

3. ผู้ที่มีอายุเกิน 14 ปีถึง 17 ปีกระทำความผิด ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษคือได้รับการยกเว้นโทษแต่ศาลนำวิธีการเช่นเดียวกับเด็กอายุเกิน 7 ปีถึง 14 ปีมาใช้ก็ได้ หรือศาลจะลงโทษผู้นั้นก็ได้แต่ศาลจะลดมาตราส่วนโทษให้สำหรับความผิดกึ่งหนึ่ง

4. ผู้ที่มีอายุเกิน 17 ปีถึง 20 ปีกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษ ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษให้ 1 ใน 3 หรือกึ่งหนึ่งก็ได้

ดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าความเป็นเด็กหรือผู้อ่อนอายุ อาจได้รับยกเว้นโทษ หรือลดโทษ

ในท้องที่มีมีศาลเยาวชนและครอบครัว (เดิมศาลคดีเด็กและเยาวชน) การพิจารณาพิพากษาเด็กกระทำความผิดที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปี ให้ดำเนินคดียังศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีถิ่นที่อยู่หรือท้องที่ที่กระทำความผิด

เหตุบรรเทาโทษ (มาตรา 78) คือเหตุที่ศาลมีอำนาจลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดได้แก่การที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้โศกเขลาเบาปัญญา ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณความดีมาก่อน รู้สึกผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น ลูกแก้โทษต่อเจ้าพนักงาน ให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา หรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่ามิลักษณะทำนองเดียวกันเมื่อมีเหตุดังกล่าวนี้ศาลมีอำนาจลดโทษให้ผู้กระทำความผิดได้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษจะลงแก่ผู้กระทำความผิดก็ได้

การพยายามกระทำความผิด (มาตรา 80) ได้แก่กระทำให้ไม่ตลอดหรือกระทำตลอดแล้วแต่ยังไม่บรรลุผล

กระทำยังไม่ตลอด หมายความว่าผู้กระทำได้ลงมือกระทำแล้ว แต่ยังไม่ได้กระทำให้ตลอดหรือสำเร็จตามความตั้งใจ ผลแห่งการกระทำจึงยังไม่เกิดขึ้นตามความประสงค์ของผู้กระทำ ก.จะยิง ข.ขณะยกปืนขึ้นจ้องยิง ข.ปัดปืนหล่นเสีย ก.กำลังจะจับบ้าน ข.เพื่อเข้าลักทรัพย์ ข.มาพบจับ ก.ได้ หรือ ก.เห็น ข.แล้ววิ่งหนี ก.แก้ผ้า ข.เพื่อกระทำชำเรา มีคนมาเห็นร้องเอะอะขึ้น ก.ล้วงกระเป๋า ข.ถูก ข.จับไว้ได้ขณะล้วงนั้น ตามตัวอย่างเหล่านี้ ก.ได้ลงมือกระทำแล้ว แต่กระทำไปไม่ตลอดผลจึงไม่เกิดขึ้นตามความตั้งใจของผู้กระทำ ก.มีความผิดฐานพยายามกระทำความผิดฐานนั้น ๆ เช่น พยายามฆ่า พยายามลักทรัพย์ พยายามข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น

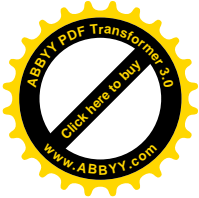
กระทำตลอดแล้วแต่ไม่บรรลุผล หมายความว่าผู้กระทำได้ลงมือกระทำความผิดตลอดตามที่ผู้นั้นตั้งใจแล้วแต่ผลไม่เกิดขึ้นตามความประสงค์ของผู้กระทำ ก.ต้องการยิง ข.ยกปืนขึ้นยิงถนัดไกแล้ว ปืนไม่ถูก ข.หรือถูก ข.แต่ ข.ไม่ตาย ก.ฟัน ข. ไม่ถูกเพราะ ข.หลบทัน ก.ล้วงกระเป๋า ข.ไม่ได้เงินเลยเพราะ ข.ไม่มีเงิน ก.ขู่ ข.ให้ส่งเงินให้มิฉะนั้นจะฆ่า ข.ไม่กลัว กรณีเหล่านี้ถือว่าผู้กระทำได้กระทำตามที่ต้องการแล้ว แต่ผลไม่เกิดขึ้นตามความประสงค์ ผู้กระทำมีความผิดฐานพยายามกระทำความผิดฐานนั้น ๆ

โทษของการพยายามกระทำความผิด ผู้กระทำต้องได้รับโทษ 2 ใน 3 ส่วนของโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น เช่น ลักทรัพย์มีโทษจำคุก 3 ปี พยายามลักทรัพย์จะได้รับโทษจำคุก 2 ปี

การพยายามกระทำความผิดที่เป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้ (มาตรา 81) หมายความว่าเมื่อได้มีการกระทำความผิดแล้ว การกระทำนั้นไม่สามารถบรรลุผลตามความประสงค์ของผู้กระทำอย่างแน่แท้ เพราะอาจเนื่องด้วย ปัจจัยที่ใช้ในการกระทำ หรือวิธีการที่กระทำ หรือวัตถุที่กระทำต่อ ก.ใช้กระสุนปืนที่มีกำลังอ่อนยิงคน กระสุนปืนไม่สามารถทำให้คนตายได้ หรือใช้ปืนไม่มีกระสุนปืนยิงคน หรือใช้ปืนเด็กเล่นยิงคน ถือว่าการกระทำไม่บรรลุผลได้อย่างแน่แท้ หรือ ก.นั่งเทียนทำพิธิกรรมสาปแช่งให้ ข.ที่เป็นอริตาย ย่อมเป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้ที่ ข.จะตาย

ก.เจตนาฆ่า ข.จึงเอามีดแทงไป แต่ปรากฏว่า ข.ตายไปก่อนแล้ว ก.เจตนาฆ่า ข.จึงเอาระเบิดมือขว้าง ข.แต่มิได้ถอดสลักนิรภัยออกจึงไม่มีอันตรายเกิดขึ้น กรณีเหล่านี้ ก.มีความผิดฐานพยายามกระทำความผิดที่เป็นไปไม่ได้อย่างแน่แท้ จะได้รับโทษไม่เกินครึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

การกระทำความผิดแล้วยับยั้ง (มาตรา 82) คือการกระทำที่ผู้กระทำได้ลงมือกระทำความผิดแล้วแต่กระทำยังไม่ตลอด ผลของการกระทำจึงยังไม่เกิดขึ้นตามเจตนาของผู้กระทำผู้กระทำสมัครใจยับยั้งเสียไม่กระทำให้ตลอดตามความตั้งใจ ก.ยกปืนขึ้นจะยิง ข.แต่เห็นหน้า ข.แล้วสงสารจึงไม่ยิง ก.เอายาพิษใส่ในอาหารเพื่อให้ ข.กิน เมื่อ ข.จะกิน ก.เอาอาหารเททิ้งเสีย ก.เข้าบ้าน ข.เพื่อลักทรัพย์ แต่กลับออกมาเสีย กรณี

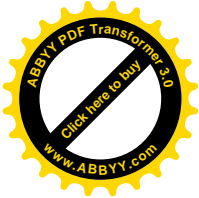
เหล่านี้ถือว่า ก.พยายามกระทำความผิดแล้วเพราะได้ลงมือกระทำความผิด แต่เป็นการที่ ก.ยับยั้งเสียด้วยความสมัครใจ ก.มีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษสำหรับการพยายามกระทำความผิดนั้น แต่ถ้าการที่ได้กระทำไปแล้วมีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ผู้กระทำก็ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น เช่น กรณีเอายาพิษใส่ในอาหารแล้วผู้กระทำเททิ้ง ไม่ต้องรับโทษฐานพยายามฆ่าคนตาย แต่การเอายาพิษใส่อาหารเป็นความผิดฐานปลอมปนอาหารผู้กระทำต้องรับโทษฐานปลอมปนอาหาร หรือกรณีเข้าบ้านเพื่อลักทรัพย์แล้วออกมาผู้กระทำไม่ต้องรับโทษฐานพยายามลักทรัพย์ แต่การเข้าไปในบ้านผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่มีเหตุอันสมควรเป็นความผิดฐานบุกรุก ผู้กระทำจึงต้องรับโทษฐานบุกรุก

ตัวการ (มาตรา 83) คือผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ผู้ที่ร่วมกันกระทำความผิดถือว่าเป็นตัวการ มีความผิดฐานที่ร่วมกันกระทำนั้น ก.ข.ร่วมกันลักทรัพย์ ถือว่า ก.ข.เป็นตัวการในความผิดฐานลักทรัพย์ ก.ข.มีความผิดฐานลักทรัพย์ด้วยกัน

ผู้ใช้หรือผู้ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด (มาตรา 84) ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าด้วยการใช้บังคับขู่เข็ญ จ้างวาน หรือยุยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด เมื่อผู้ถูกใช้ไปกระทำความผิด ผู้ใช้มีความผิดเป็นตัวการในความผิดที่ใช้นั้น ถ้าผู้ถูกใช้ไม่กระทำความผิด ผู้ใช้ก็มีความผิดต้องได้รับโทษ 1 ใน 3 ของความผิดนั้น ก.ใช้ ข.ให้ลักทรัพย์ ถ้า ข.ไปลักทรัพย์ ก.เป็นตัวการในความผิดฐานลักทรัพย์ ถ้า ข.ไม่ได้กระทำความผิด ก.เป็นผู้ใช้ต้องรับโทษ 1 ใน 3 ของความผิดฐานลักทรัพย์ ส่วนผู้ถูกใช้จะมีความผิดเมื่อได้ลงมือกระทำความผิด เพียงแต่ตกลงว่าจะกระทำความผิด ผู้ถูกใช้ยังไม่มี ความผิด

ผู้ที่โฆษณาหรือประกาศให้ผู้อื่นกระทำความผิด (มาตรา 85) ถ้ามีการกระทำความผิดขึ้น ผู้ประกาศ โฆษณาที่ต้องรับโทษเป็นตัวการเช่นเดียวกัน

ผู้สนับสนุน (มาตรา 86) คือผู้ให้ความช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิด ก่อนหรือขณะกระทำความผิด ถ้าสนับสนุนภายหลังที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว ไม่ถือว่าเป็นผู้สนับสนุน แต่อาจมีความผิดฐานช่วยผู้อื่นให้พ้นอาญา หรือความผิดอื่นต่างหากก็ได้ ก.ให้ปืนแก่ ข.เพื่อไปลักทรัพย์ หรือฆ่า ค. ข.ใช้ปืนนั้นทำร้ายหรือฆ่า ค.ถือว่า ก.เป็นผู้สนับสนุนในความผิดที่ ข.กระทำ แต่ถ้าเมื่อ ข.ลักทรัพย์มาแล้ว ก.รับฝากทรัพย์ไว้ หรือช่วยจำหน่ายทรัพย์นั้น ไม่ถือว่า ก.สนับสนุนในความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะการลักทรัพย์ที่ ข.ได้กระทำได้แล้วสำเร็จมาแล้ว ก.มีความผิดฐานรับของโจร

ก.ให้ไฟฉายแก่ ข.เพื่อให้ไปลักทรัพย์ ถือว่า ก.สนับสนุนการลักทรัพย์ แต่เมื่อ ข.ลักทรัพย์มาแล้ว ก.ให้ที่พักหรือพา ข.หลบหนี ก.ไม่เป็นผู้สนับสนุนความผิดฐานลักทรัพย์แต่มีความผิดฐานช่วยผู้อื่นให้พ้นอาญา

การเป็นผู้สนับสนุนนี้ถือเอาเจตนาของผู้สนับสนุนเป็นสำคัญ ผู้กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องทราบถึงเจตนาของผู้สนับสนุน คนใช้โกธรนายจ้างจึงเปิดประตูหน้าต่างเพื่อให้คนร้ายเข้าลักทรัพย์ ก.เข้าลักทรัพย์ในบ้าน ดังนั้นคนคนใช้เป็นผู้สนับสนุนการลักทรัพย์โดย ก.ผู้ลักทรัพย์ไม่ทราบการที่คนใช้เปิดประตูหน้าต่างไว้เพื่อตนจะได้เข้าลักทรัพย์ได้

ผู้สนับสนุนไม่ได้ร่วมในการกระทำความผิดด้วยจึงต่างกับตัวการที่ต้องร่วมในการกระทำความผิดด้วยกัน

ผู้สนับสนุนจะมีความผิดต่อเมื่อได้มีการกระทำความผิดตามที่สนับสนุน ถ้าไม่มีการกระทำความผิด ผู้สนับสนุนก็ไม่มีผิด ก.ให้ที่พัก ให้ยานพาหนะรถยนต์แก่ ข.เพื่อไปลักทรัพย์ ค.แต่ ข.ขับรถยนต์ไปเที่ยวเสีย ไม่ได้ลักทรัพย์ ก.ไม่มีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนเพราะ ข.ผู้ถูกสนับสนุนไม่ได้กระทำความผิด

โทษของผู้สนับสนุน 2 ใน 3 ส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น ก.สนับสนุน ข.ให้ลักทรัพย์ ข.ย่อมมีความผิดฐานลักทรัพย์ ได้รับโทษตามกำหนดที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดฐานลักทรัพย์ เช่น จำคุก 3 ปี ก.เป็นผู้สนับสนุนความผิดฐานลักทรัพย์ได้รับโทษจำคุก 2 ปี เป็นต้น

การกระทำความผิดหลายบท (มาตรา 90) คือการกระทำครั้งเดียว กรรมเดียวแต่ผิดกฎหมายหลายบท หลายมาตรา หลายฐาน ขับรถยนต์ด้วยความเร็วไม่ระมัดระวังชนคนตาย ถือว่ากระทำความผิดกรรมเดียวแต่ผิดกฎหมายหลายบท คือผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกฐานขับเร็วกว่าที่กฎหมายกำหนด และผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานทำให้คนตายโดยประมาทอีกด้วย จุดคร่าเด็กหญิงไปฆ่าเรา มีความผิดฐานพรากผู้เยาว์ฐานหนึ่ง ข่มขืนกระทำชำเราฐานหนึ่ง ทำให้เสียเสรีภาพอีกฐานหนึ่ง รวมเป็น 3 ฐานหรือ 3 มาตรา ังคประตูบ้านผู้อื่นเข้าไปลักทรัพย์ มีความผิดฐานบุกรุกเคหสถาน มีความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์เพราะประตูถูกงัดเสียหาย และมีความผิดฐานลักทรัพย์ในเคหสถานอีกด้วย

การลงโทษผู้กระทำ การกระทำความผิดกรรมเดียวที่เป็นการผิดกฎหมายหลายบท หรือหลายฐานนี้ ให้ลงโทษบทหนักหรือฐานที่หนักที่สุดแก่ผู้กระทำ ดังกรณี ก.ขับรถเร็วชนคนตายโทษฐานทำให้คนตายโดยประมาทหนักกว่าความผิดฐานขับเร็วตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกจึงทำให้ลงโทษฐานทำให้คนตายโดยประมาทเพียง กรรมงัดประตูบ้านเข้าลักทรัพย์ ให้ลงโทษฐานลักทรัพย์ในเคหสถานซึ่งเป็นบท

หนักบทเดียว กรณีข่มขืนกระทำชำเรา พรากรผู้เยาว์ ให้ลงโทษฐานข่มขืนกระทำชำเราซึ่งเป็นบทหนักกว่า พรากรผู้เยาว์บทเดียว

การกระทำความผิดหลายกรรม หลายกระทง (มาตรา 91) คือการกระทำความผิดต่างกรรมต่างวาระกัน การกระทำแต่ละกรรมเป็นความผิดในตัวของมันเองเป็นอิสระต่างหากจากกันเมื่อกระทำความผิดกรรมหนึ่งเป็นความผิดกรรมหนึ่งแล้ว จึงกระทำความผิดอื่นอีกในวาระอื่น ก.ลักทรัพย์ ข.ในวันนี้ พรุ่งนี้ ก.ทำร้ายร่างกาย ค. มะรืน ยิง ง.ถือว่า ก.กระทำความผิดหลายกรรมคือ ความผิดฐานลักทรัพย์ ฐานทำร้ายร่างกาย ฐานฆ่าคนตาย

โทษที่ผู้กระทำจะได้รับ การกระทำความผิดหลายกรรมหรือหลายกระทง เป็นการกระทำโดยผู้กระทำคนเดียวกัน ผู้นั้นจะต้องรับโทษแต่ละกรรมแต่ละกระทงแต่ละฐานความผิดแต่เมื่อรวมโทษจำคุกทุกกระทงเข้าด้วยกันแล้วโทษจำคุกทั้งสิ้นต้องไม่เกิน 50 ปี เว้นแต่กรณีที่ศาลลงโทษตลอดชีวิต

เคยมีกรณีที่ข้าราชการยกยอกเงินหลวงหลายครั้ง ศาลพิพากษาจำคุกทุกกระทงรวมกันแล้วหลายร้อยปี แต่ผู้นั้นจะได้รับโทษจำคุกจริงไม่เกิน 50 ปี มีรายละเอียดในมาตรา 91 ซึ่งผู้สนใจศึกษาได้โดยตรงต่อไป

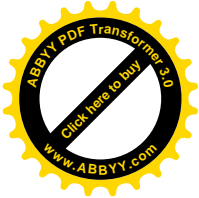
การกระทำความผิดอีก หรือการกระทำความผิดที่ไม่ขัดหลาบ การกระทำความผิดติดนิสัย (มาตรา 92-93) ได้แก่กรณีผู้กระทำความผิดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกและได้กระทำความผิดขึ้นอีกถึงขั้นที่จะถูกจำคุกในระหว่างที่กำลังรับโทษจำคุกอยู่ก็ดี หรือเมื่อพ้นโทษแล้วมากระทำความผิดภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ภายใน 3 ปีก็ดีหรือภายใน 5 ปีก็คืนนับแต่วันพ้นโทษ ก็ให้เพิ่มโทษในคดีหลัง 1 ใน 3 หรือถ้ากระทำความผิดซ้ำฐานก็ให้เพิ่มโทษกึ่งหนึ่งเป็นต้น

ความผิดที่เพิ่มโทษไม่ได้ (มาตรา 94) ได้แก่ 1.ความผิดที่กระทำโดยประมาท 2.ความผิดลหุโทษ 3.ความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำในขณะที่มีอายุยังไม่เกิน 17 ปี ไม่ว่าจะได้กระทำในครั้งก่อนหรือครั้งหลัง ไม่ถือว่าเป็นความผิดเพื่อการเพิ่มโทษ

อายุความ คือระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเพื่อให้ได้รับโทษ ตามที่ได้กระทำความผิดอันจะเป็นผลดีแก่สังคมและเกิดความยุติธรรมแก่ผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำหรือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดนั้น ระยะเวลาที่กำหนดหรืออายุความนี้มีข้อแตกต่างสิ้นยาวกว่ากันตามลักษณะความรุนแรงของคดีที่กระทำ เช่น

20 ปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี

15 ปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่า 7 ปีแต่ยังไม่ถึง 20 ปี

10 ปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่า 1 ปีถึง 7 ปี

5 ปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่า 1 เดือนถึง 1 ปี

1 ปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 เดือนลงมาหรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้วผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริตและศาลสั่งงดการพิจารณาไต่สวนเกินกำหนดดังกล่าวแล้ว นับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน (มาตรา 95)

ความผิดอันยอมความได้ (มาตรา 96) ได้แก่ความผิดอาญาที่ผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหายสามารถทำความตกลงเลิกคดีไม่เอาความแก่กันได้ซึ่งนับเป็นข้อยกเว้นของความผิดอาญาทั่วไปความผิดฐานใดจะเป็นความผิดอันยอมความกันได้นั้น จะต้องมิกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง เช่นความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราตามมาตรา 276 วรรคแรกที่ผู้กระทำไม่มีอาวุธปืนหรือวัตถุระเบิดหรือโทรมหญิง การกระทำอนาจารแก่บุคคลอายุกว่า 15 ปีตามมาตรา 278 ที่มีได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล ไม่เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัส เป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา 281 ความผิดฐานพาหญิงไปเพื่อการอนาจารตามมาตรา 284 ความผิดต่อเสรีภาพ หน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นตามมาตรา 309 วรรคแรก มาตรา 310 วรรคแรก ความผิดฐานเปิดเผยความลับตามมาตรา 322 - 325 ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 - 333 ความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 - 348 ยกเว้นฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 343 ความผิดฐานโกงเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 349 - 351 ความผิดฐานยักยอกตามมาตรา 352 - 356 ความผิดฐานทำให้เสียหายทรัพย์ตามมาตรา 358 - 359 ความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 362 - 364

กำหนดเวลาร้องทุกข์ เนื่องจากคดีความผิดอันยอมความได้เป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนความเสียหายของบุคคล กฎหมายเปิดโอกาสให้ตกลงยอมความกันได้ดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้น ถ้าหากไม่ตกลงกันก็สามารถดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดได้ภายในอายุความแต่จะต้องร้องทุกข์ไว้เสียก่อน กล่าวคือ ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ก. ยักยอกเงิน ข. 1,000 บาท ข. เป็นผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ คือการไปแจ้งความต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ดำเนินคดีแก่ ก. คือแจ้งต่อตำรวจหรือพนักงานสอบสวนภายใน 3 เดือน มิฉะนั้นคดีขาดอายุความ ก. จะไม่ต้องรับโทษ แต่เมื่อแจ้งความหรือร้องทุกข์แล้ว อายุความในคดียักยอกทรัพย์มีเวลานานถึง 10 ปี ตามมาตรา 95(3) ก. หมิ่นประมาท ข. ตามมาตรา 326 เป็นความผิดยอมความได้ ข. ผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน แม้อายุความคดีหมิ่นประมาทจะมีเวลานานถึง 5 ปีตามมาตรา 95(4) ก็ตาม

ความผิดฐานลหุโทษ (มาตรา 102) คือความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือนหรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ได้แก่ความผิดฐานไม่บอกชื่อหรือที่อยู่แก่เจ้าพนักงาน ชักคำสั่งเจ้าพนักงาน ส่งเสียงอื้ออึงโดยไม่มีเหตุอันสมควร เมาศุภครองสติไม่ได้ในถนนสาธารณะหรือสาธารณสถาน ทารุณสัตว์ ทำให้เกิดปฏิกูลแก่น้ำในบ่อ สระสำหรับประชาชนใช้สอย กีดขวางทางสาธารณะ วางของเกะกะ ในทางสาธารณะ เปลือยกายกระทำลามก ดูหมิ่นผู้อื่น ปลอ่ยสัตว์ รังแกข่มเหงผู้อื่น ทารุณเด็ก พาอาวุธปืน เข้าไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะ เป็นต้น

ลักษณะพิเศษของความผิดลหุโทษ คือ

- 1.แม้กระทำโดยไม่มีเจตนาที่มีความผิด (มาตรา 104) ทั้งนี้แตกต่างจากความรับผิดทางอาญา โดยทั่วไป บุคคลจะรับผิดทางอาญาก็ต่อเมื่อกระทำโดยเจตนาตามมาตรา 59 ที่กล่าวมาแล้ว
- 2.พยายามกระทำความผิดลหุโทษ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ (มาตรา 105)
- 3.ผู้สนับสนุนในความผิดลหุโทษ ไม่ต้องรับโทษ (มาตรา 106)

ฐานความผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา

ความผิดอาญาฐานที่สำคัญ เช่น ความผิดฐานปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ความผิดฐานกบฏ เจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ วางเพลิง ฆ่าคนตาย ทำร้ายร่างกาย ปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ วิวังราว ฉ้อโกง ยักยอก รับของโจร บุกรุก ทำให้เสียทรัพย์ ข่มขืนกระทำชำเรา พรากผู้เยาว์ ปลอมเอกสาร เป็นต้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บรรพ 1 หลักทั่วไป

GENERAL PRINCIPLES

กฎหมายแพ่ง คือกฎหมายที่บัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นกฎหมายสารบัญญัติและเป็นกฎหมายเอกชนที่มีความสำคัญแก่ชีวิตของบุคคลตั้งแต่แรกเกิด จนตายสิ้นสภาพบุคคลไป

กฎหมายพาณิชย์ คือกฎหมายที่บัญญัติถึงความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีอาชีพค้าขายและนักธุรกิจ ระเบียบ หลักปฏิบัติในทางการค้าที่บุคคลในอาชีพค้าขายและนักธุรกิจจะต้องปฏิบัติในการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันเช่น กฎหมายเกี่ยวกับหุ้นส่วนบริษัท ตัวเงิน ประกันภัย การขนส่ง คลังสินค้า

ประเทศไทยได้รวมบัญญัติกฎหมายพาณิชย์ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งจึงรวมเรียกว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บางประเทศบัญญัติกฎหมายพาณิชย์ไว้ต่างหาก

การใช้บังคับของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หลักเกณฑ์ที่บัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี และหลักเกณฑ์ที่บัญญัติถึงความสัมพันธ์ในทางธุรกิจการค้าระหว่างผู้มีอาชีพค้าขายและนักธุรกิจที่ดีตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น เป็นกรณีที่ยังไม่มีข้อพิพาทเกิดขึ้น เพราะเป็นกฎหมายสารบัญญัติ เช่น ก. ยืมเงิน ข. การมีสิทธิหน้าที่ตามสัญญาเป็นเรื่องหลักเกณฑ์ทางแพ่งที่จะต้องบังคับตามกฎหมายแพ่ง แต่เมื่อสัญญาผู้ถึงกำหนดชำระแล้ว ก. ไม่ชำระเงินให้แก่ ข. การที่ ข. จะดำเนินคดีเพื่อให้ศาลบังคับให้ ก. ชำระหนี้แก่ตนจะต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติ ดังนั้น เมื่อมีข้อพิพาทในทางแพ่งเกิดขึ้นจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งต่อไป

สภาพบังคับในทางแพ่ง สภาพบังคับในทางอาญาคือโทษที่บุคคลผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับเช่น ประหารชีวิต จำคุก ปรับ กักขัง ริบทรัพย์สิน แต่โทษหรือสภาพบังคับในทางแพ่งที่จะใช้แก่ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายคือการใช้ค่าสินไหมหรือค่าเสียหาย หรือให้ชำระหนี้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สิน ให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมูลหนี้ที่มีต่อกันระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ เช่น บังคับให้ชำระหนี้เงินกู้พร้อมด้วยดอกเบี้ย บังคับให้ผู้ขายส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินให้แก่ผู้ซื้อตามสัญญาซื้อขาย หรือให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีละเมิดขับรถชนผู้อื่นบาดเจ็บหรือทำให้ทรัพย์สินเสียหาย

ขอบเขตเนื้อหาของบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้อยู่ขณะนี้ทั้งหมดด้วยกัน 6 บรรพ หรือ 6 เรื่องใหญ่ คือ บรรพ 1 หลักทั่วไป บรรพ 2 หนี้ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา บรรพ 4 ทรัพย์สิน บรรพ 5 ครอบครัว บรรพ 6 มรดก

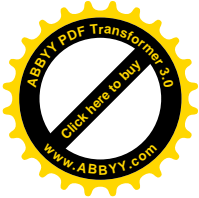
บทบัญญัติเหล่านี้บางส่วนนำมาจากกฎหมายเก่าที่สืบทอดมาจากกฎหมายสมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา รัตนโกสินทร์ตอนต้น กฎหมายต่างประเทศ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน สวิต ซึ่งมียุทธศาสตร์มาจากกฎหมายโรมัน เพราะประเทศไทยอยู่ในระบบประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายหรือระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (CIVIL LAW) ดังกล่าวมาแล้ว

สำหรับกฎหมายอังกฤษ ที่ถือว่าอยู่ในประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี (COMMON LAW) ได้นำมาประยุกต์ใช้ในการบัญญัติกฎหมายไทยด้วยเช่นเดียวกัน เพราะในอดีตมีนักกฎหมายไทยสำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษ เช่น กรมหลวงราชบุรีระฤกษ์ (พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์) ที่ถือว่าเป็นพระบิดาแห่งกฎหมายไทย พระองค์ท่านมีบทบาทอย่างสูงในการพัฒนากฎหมาย และระบบการศาลยุติธรรมของประเทศไทย

การประกาศใช้ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 ถึง 6 ได้มีการประกาศใช้แต่ละบรรพหรือแต่ละเรื่องแยกกัน ไป เนื่องจากการชำระสะสางกฎหมายและการจัดทำประมวลกฎหมายในอดีตแล้วเสร็จไม่พร้อมกัน จึงค่อยประกาศต่อกันมาเมื่อพรพใดหรือเรื่องใดร่างเสร็จพร้อมที่จะใช้บังคับได้แล้วก็ประกาศใช้ก่อน

มูลเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายในประเทศไทยก็เนื่องมาจากในอดีตประเทศของเราไม่มีเอกราชในทางศาลโดยสมบูรณ์ เพราะชาวต่างประเทศคือ ยุโรปและสหรัฐอเมริกาที่กระทำผิดในประเทศไทยแล้วไม่ขึ้นศาลไทยและได้รับการพิจารณาในศาลกงสุลหรือศาลต่างประเทศ ถือว่ามีสภาพนอกอาณาเขต นอกจากนี้ในอดีตนั้น ผู้พิพากษาหรือที่ปรึกษากฎหมายบางคนก็เป็นชาวต่างประเทศด้วย เหตุผลก็เพราะระบบการศาล กระบวนการยุติธรรมยังล้าหลัง เพื่อที่จะแก้ไขให้สภาพนอกอาณาเขตและเอกราชทางศาลให้มีโดยสมบูรณ์จึงต้องชำระสะสางกฎหมายเก่าและบัญญัติกฎหมายใหม่ให้ทันสมัยเหมาะสมยิ่งขึ้น

ส่วนใหญ่จะกล่าวได้ว่า ช่วงที่ประกาศใช้กฎหมายเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าวนี้ ได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายต่าง ๆ ใน พ.ศ.2478 เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระธรรมนูญศาลยุติธรรม รวมทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 และบรรพ 6 ส่วนบรรพ 1 บรรพ 2 บรรพ 3 บรรพ 4 ได้ประกาศใช้มาก่อนแล้ว ต่อมาได้มีการยกเลิกบทบัญญัติ

บรรพ 5 เสียและประกาศใช้ใหม่ทั้งหมดใน พ.ศ.2519 และต่อมามีการแก้ไขในสาระสำคัญใน พ.ศ.2533 ส่วนบทบัญญัติบรรพ 1 ได้มีการยกเลิกและบัญญัติใหม่ทั้งหมดใน พ.ศ.2535 ส่วนบรรพ 2 บรรพ 3 บรรพ 4 และบรรพ 6 ยังไม่มีการแก้ไขในสาระสำคัญ (ต่อมาบรรพ 1 บรรพ 2 ได้มีการตรวจชำระใหม่)

การใช้กฎหมาย การตีความในทางแพ่ง มีหลักเกณฑ์ที่จะต้องตีความตามตัวอักษรหรือตีความตามเจตนารมณ์คือความมุ่งหมายของกฎหมาย จะต้องพิจารณาเนื้อความ ข้อความของบทบัญญัติแต่ละมาตราที่เกี่ยวข้องเพื่อหาความหมายของถ้อยคำ

ในกรณีที่มีคำนิยามหรือคำจำกัดความกำหนดไว้ก็ต้องถือตามนิยาม เช่นคำว่า เหตุสุดวิสัย มีความหมายว่าอย่างไร ได้มีข้อกำหนดนิยามความหมายไว้ตามมาตรา 8 ดังจะกล่าวต่อไป คำว่า ตั๋วเงิน มีความหมายอย่างไร ก็มีข้อความในลักษณะตั๋วเงินในบรรพ 3 กำหนดไว้ ผู้ใช้อ่านอาจปกครอง ผู้ปกครอง พันยกรรม ห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัด ตัวแทน นายหน้า เหล่านี้มีความหมายตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ จึงต้องถือตามที่กฎหมายกำหนด แม้คำว่า ผู้ต้องหา จำเลย ผู้ต้องขัง นักโทษ ยึดทรัพย์ ริบทรัพย์ กักขัง กักกันในทางอาญาก็มีความหมายเป็นพิเศษแตกต่างไปจากความเข้าใจในภาษาของบุคคลทั่วไป

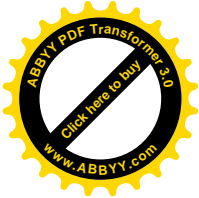
การอุดช่องว่างในกฎหมายแพ่ง เมื่อไม่มีตัวบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้ถือว่าเป็นช่องว่างในทางแพ่ง จะต้องนำบทบัญญัติมาตรา 4 มาใช้ เพราะมีบัญญัติแก้ไขข้อขัดข้องไว้มีสาระสำคัญคือ กฎหมายนั้นต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตีความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น ๆ เมื่อไม่มีกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งและถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นก็ไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป ดูการอุดช่องว่างของกฎหมาย

การอุดช่องว่างตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงต้องตามลำดับดังนี้ คือ

- 1.จารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น
 - 2.บทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง
 - 3.หลักกฎหมายทั่วไป
- ดู บ่อเกิดของกฎหมาย ที่มาของกฎหมาย

ตัวอย่าง กฎหมายว่าด้วยรับขนของทางทะเลของไทย ยังไม่มีจึงนำกฎหมายแพ่งลักษณะรับขนที่เป็นกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่งมาใช้บังคับ (ฎีกาที่ 3844/2528,563/2532)

หลักกฎหมายทั่วไป เป็นหลักกฎหมายสากลหรือความยุติธรรมที่นานาประเทศประพฤติปฏิบัติเป็นที่ยอมรับนับถือ ศาลไทยยอมนำมาใช้ในการตัดสินคดีได้ เช่นเรื่องสัญญาประกันภัยทะเลกฎหมายไทยยังไม่มี จึงนำหลักกฎหมายทั่วไปมาใช้เทียบเคียงกับกฎหมายอังกฤษในเรื่องนี้ (ฎีกาที่ 333/2496)

กฎหมายลักษณะจำนองบัญญัติว่าการจำนองนั้นผู้จำนองต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จำนองแต่ในลักษณะจำนองไม่มีบทบัญญัติว่าผู้จำนองต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จำนอง ดังนั้นแม้กฎหมายทั้ง 2 ลักษณะนี้ใกล้เคียงกันก็ไม่สามารถนำมาใช้บังคับด้วยกันได้ ผู้จำนองไม่ต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จำนอง

การใช้สิทธิ ในการใช้สิทธิ และในการชำระหนี้ บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต กฎหมายมีข้อสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนกระทำการ โดยสุจริต การใช้สิทธิที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย

เราอยู่ในบ้านห้องตะโกนเสียงดังเป็นที่รบกวนเครื่องปรับอากาศต่อผู้อยู่ข้างเคียง ถือว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่ชอบ

ผู้ที่สูบบุหรี่ทำให้ควันปนใส่ผู้อื่น

ผู้ที่เลี้ยงสัตว์ปล่อยให้สัตว์หลุดไปทำความเสียหายแก่ทรัพย์สิน พืชพันธุ์ในสวน ไร่นา ของผู้อื่น เหล่านี้ถือว่าผิดกฎหมาย

อัตราดอกเบี้ย ดอกเบี้ยคือผลประโยชน์ที่เจ้าของเงินมีสิทธิที่จะได้รับจากผู้อื่นที่ได้ใช้เงินนั้น เช่นในกรณีกู้ยืมเงินจะต้องเสียดอกเบี้ยให้เจ้าของเงิน

การเรียกดอกเบี้ยทำได้ 2 วิธีคือ

1.กรณีที่กำหนดดอกเบี้ยไว้ จะต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่กันเท่าใดก็เป็นไปตามอัตรานั้น แต่จะต้องไม่เกินอัตราที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ในการกู้ยืมเงินกันห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ผู้ให้กู้ที่เรียกดอกเบี้ยสูงเกินอัตรา มีความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ.2475 และดอกเบี้ยนั้นเป็น โฆษะทั้งหมด ไม่ใช่ โฆษะเฉพาะส่วนที่เกินอัตรา ส่วนธนาคารหรือสถาบันการเงินสามารถเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ทั้งนี้มีกฎหมายพิเศษให้อำนาจการเรียกดอกเบี้ยสูงไว้ ตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ.2521 รวมทั้งมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยทบต้นตามประเพณีของธนาคารอีกด้วย

2.กรณีที่มีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ ในกรณีที่จะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กันและมีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมหรือโดยบทกฎหมายอันชัดแจ้ง ให้ใช้อัตราร้อยละ 7 ครั้งต่อปี

ในทางปฏิบัติที่มีการกู้ยืมเงินกันและเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 5 หรือร้อยละ 10 หรือร้อยละ 20 ต่อเดือนนั้น เห็นได้ว่าเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย แต่เป็นการสมยอมกัน แม้จะเห็นว่าเป็นการทุจริตกันเพียงใดก็ตามก็นับว่าเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจลูกหนี้ ถ้าพิจารณาในแง่เจ้าหนี้ยี่ก็ต้องเสียในการให้กู้ยืมอยู่เหมือนกัน จึงใคร่ขอให้ถ้อยที่ถ้อยอาศัยผ่อนปรนให้แก่กันบ้าง และขอให้สติว่าในการกู้ยืมเงิน ไปทำการค้าขายหรือทำธุรกิจ

นั่น ถ้าต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงแล้ว กิจการนั้นจะขาดทุนจะไปไม่รอด ถึงขั้นเลิกกิจการ ไม่สามารถอยู่ได้แน่ เพราะในการทำธุรกิจการค่านั่นเท่าที่มีประสบการณ์จริง ๆ แล้วจะมีกำไรไม่มากมายเลย กำไรระดับ 10% ขึ้นไปก็นับว่าสูงแล้วถือว่ากิจการเจริญกำไรดีแล้ว

เหตุสุดวิสัย หมายความว่าเหตุใด ๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้น จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะภาวะเช่นนั้น

ส่วนมากได้แก่เหตุที่เกิดจากธรรมชาติ เรียกว่า ดิน น้ำ ลม ไฟ เช่นฝนตก น้ำท่วม แผ่นดินไหว ไฟป่า ทำให้เกิดอุปสรรคหรือข้อขัดข้องในการชำระหนี้ ซึ่งอาจยกเป็นข้ออ้างเพื่อแก้ตัวไม่ต้องรับผิดชอบในการไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ล่าช้าได้ เช่น ก.ทำสัญญาขายม้าให้แก่ ข.ก่อนการส่งมอบ ม้าถูกฟ้าผ่าตาย ก.จึงไม่สามารถส่งมอบม้าให้ ข.ผู้ซื้อได้ ดังนี้ ก.ไม่ต้องรับผิดชอบต่อ ข.แต่ในกรณีที่ ก.ขับรถยนต์เร็วจนห้ามล้อเบรคไม่อยู่ทำให้เบรคแตกตกถนนหรือชนคนตายไม่ถึงว่าเป็นเหตุสุดวิสัยที่จะอ้างขึ้นมาแก้ตัวให้พ้นความรับผิดชอบ เพราะเป็นกรณีที่ ก.อาจใช้ความระมัดระวังได้

การทำหนังสือ เมื่อกิจการใดมีกฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือ ผู้จะต้องทำหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่หนังสือนั้นต้องลงลายมือชื่อของผู้นั้น

กิจการที่ต้องทำเป็นหนังสือ เช่นการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ การจำนอง พันยกรรม สัญญาเช่าซื้อ ทั้งนี้ต้องพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นกรณีไป

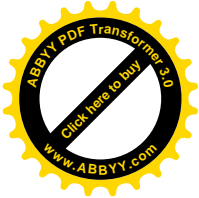
หลักฐานเป็นหนังสือ

ในบางกรณีกฎหมายมิได้บังคับให้ต้องทำเป็นหนังสือ แต่บังคับเพียงว่าให้มีหลักฐานเป็นหนังสือ เช่นการกู้ยืมเงินเกิน 2,000 บาทต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม มิฉะนั้นจะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้

การเช่าอสังหาริมทรัพย์ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ ถ้าเช่าเกิน 3 ปีขึ้นไปต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ครอบรพ 3

ลายพิมพ์นิ้วมือ แกดไต (คือเครื่องหมายอะไรก็ได้) ตราประทับ หรือเครื่องหมายอื่นที่ทำลงในเอกสารแทนการลงลายมือชื่อ ทั้งนี้เพราะในอดีตหรือแม้ในปัจจุบันอาจยังมีผู้ที่ไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ หลงเหลืออยู่คือผู้ที่ไม่รู้หนังสือ ในอดีตใช้วิธีพิมพ์ลายนิ้วมือที่เรียกว่า แตะไป คือใช้นิ้วมือแตะหรือจิ้มในหมึกสำหรับประทับแล้วเอานิ้วมือนั้นประทับในเอกสารก็จะมีลายพิมพ์นิ้วมือของผู้นั้น

ในทางวิชาการลายพิมพ์นิ้วมือของแต่ละคนในโลกนี้ไม่ซ้ำกัน

ถ้าเอกสารนั้นได้ทำต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ การลงลายพิมพ์นิ้วมือ แกลงตราประทับ หรือ เครื่องหมายอื่นทำนองนั้น ไม่ต้องมีพยานลงลายมือชื่อรับรองอีก

โนตารีพับลิก (NOTARY PUBLIC) ในต่างประเทศมีกฎหมายจำกัดบุคคลที่มีอำนาจลงนามใน เอกสารไว้ บุคคลทั่วไปไม่มีอำนาจลงชื่อเป็นพยาน ผู้มีอำนาจลงชื่อเป็นพยานในเอกสารหรือการทำนิติ กรรมสัญญา เรียกว่า โนตารีพับลิกซึ่งมีอยู่ทั่วไปในท้องที่ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

การตีความในเอกสาร เมื่อความข้อใดข้อหนึ่งในเอกสารอาจตีความได้ 2 นัย นัยไหนจะทำให้เป็นผล บังคับได้ ให้ถือเอาตามนัยนั้นดีกว่าที่จะถือเอาอื่นที่ไร้ผล ในกรณีที่มีข้อสงสัยให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณ แก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้

ตัวอักษรและตัวเลขไม่ตรงกัน ในกรณีที่จำนวนเงิน หรือปริมาณในเอกสารแสดงไว้ทั้งตัวอักษร และตัวเลข ถ้าตัวอักษรกับตัวเลขไม่ตรงกัน และมีอาจหยั่งทราบเจตนาอันแท้จริงได้ให้ถือเอาจำนวนเงิน หรือปริมาณที่เป็นตัวอักษรเป็นประมาณ

เอกสารภาษาไทยไม่ตรงกับภาษาอื่น ในกรณีที่เอกสารทำขึ้นไว้หลายภาษาไม่ว่าจะเป็นฉบับ เดียวกันหรือหลายฉบับโดยมีภาษาไทยด้วย ถ้าข้อความหลายภาษานั้นแตกต่างกัน และมีอาจหยั่งทราบ เจตนาของคู่กรณีได้ว่าจะใช้ภาษาใดบังคับให้ถือตามภาษาไทย

บุคคล PERSONS

บุคคล หมายถึง สิ่งที่สามารถมีสิทธิและหน้าที่ได้ตามกฎหมายซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.บุคคลธรรมดา ได้แก่ ทุกคนที่เกิดมาเป็นคนเป็นมนุษย์

2.นิติบุคคล ได้แก่ สิ่งที่เป็นบุคคลตามกฎหมาย กฎหมายยอมรับรองให้เป็นบุคคลเพื่อให้สามารถมีสิทธิและหน้าที่ได้ เช่น กระทรวง ทบวง กรม บริษัทจำกัด สมาคม มูลนิธิ สหกรณ์ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เป็นต้น โดยปกติจะมีกฎหมายแต่ละเรื่องกำหนดไว้ว่าให้สิ่งใดเป็นนิติบุคคลบ้าง

สภาพบุคคล ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 สำหรับบุคคลธรรมดาเริ่มตั้งแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก และสิ้นสุดลงเมื่อตาย ส่วนนิติบุคคลมีสภาพเป็นนิติบุคคลเมื่อมีกฎหมายในอำนาจหรือเมื่อปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายครบถ้วน เช่น พรรคการเมืองเป็นนิติบุคคลตามขั้นตอนการก่อตั้งตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง

การแจ้งคนเกิด แยกได้เป็น 2 กรณีคือ คนเกิดในบ้านและคนเกิดนอกบ้าน

คนเกิดในบ้าน เข้าบ้านหรือบิดาหรือมารดามีหน้าที่แจ้งการเกิดต่อนายทะเบียนท้องที่ที่เกิดภายใน 15 วัน

คนเกิดนอกบ้าน บิดาหรือมารดาแจ้งการเกิดต่อนายทะเบียนท้องที่ที่เกิดหรือท้องที่ที่พึงแจ้งได้ภายใน 15 วันนับแต่วันเกิด ในกรณีจำเป็นให้แจ้งภายหลังได้ภายใน 30 วันนับแต่วันเกิด

การแจ้งคนเกิด ให้แจ้งชื่อคนเกิดด้วย

การแจ้งคนตาย แยกได้เป็น 2 กรณี คือ คนตายในบ้านและคนตายนอกบ้าน

คนตายในบ้าน ให้เจ้าบ้านแจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ที่มีคนตายภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาตาย ในกรณีไม่มีเจ้าบ้านให้ผู้พบศพแจ้งภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาพบศพ

คนตายนอกบ้าน ให้บุคคลที่ไปกับผู้ตายหรือผู้พบศพท้องที่ที่มีการตายหรือพบศพหรือท้องที่ที่พึงแจ้งได้ภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาตายหรือพบศพ ในกรณีเช่นนี้จะแจ้งต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ได้ ถ้าท้องที่ใดการคมนาคมไม่สะดวก อาจขยายเวลาออกไปไม่เกิน 7 วันนับแต่เวลาตายหรือพบศพ

เจ้าบ้าน หมายความว่า ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครองบ้านในฐานะเป็นเจ้าของ ผู้เช่าหรือในฐานะอื่นใดก็ตาม

การนับอายุของบุคคล ให้เริ่มนับแต่วันเกิด ในกรณีที่รู้ว่าเกิดในเดือนใดแต่ไม่รู้วันเกิดให้นับวันที่ 1 แห่งเดือนนั้นเป็นวันเกิด แต่ถ้าพันวิสัยที่จะหยั่งรู้เดือนและวันเกิดของบุคคลใด ให้นับอายุบุคคลนั้นตั้งแต่วันที่ต้นปีปฏิทินที่ผู้นั้นเกิด

ในกรณีบุคคลหลายคนตายในเหตุอันตรายร่วมกัน ถ้าเป็นการพันวิสัยที่จะกำหนดได้ว่าคนไหนตายก่อนหลัง ให้ถือว่าตายพร้อมกัน

การย้ายที่อยู่ ให้เจ้าบ้านแจ้งการย้ายที่อยู่ต่อนายทะเบียน คือ เมื่อผู้ที่อยู่ในบ้านย้ายออกจากบ้าน ให้แจ้งการย้ายออกภายใน 15 วันนับแต่วันที่ผู้ที่อยู่ในบ้านย้ายออก และแจ้งการย้ายเข้าภายใน 15 วันนับแต่วันที่ย้ายเข้าอยู่ในบ้าน

ผู้ย้ายที่อยู่ จะแจ้งการย้ายออกและย้ายเข้าโดยไปแจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ไปอยู่ใหม่ภายใน 15 วันนับแต่วันย้ายออกก็ได้โดยนำสำเนาทะเบียนบ้านพร้อมด้วยคำยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าบ้านที่เข้าไปอยู่ใหม่ไปแสดงต่อนายทะเบียน

ทะเบียนบ้านกลาง เมื่อผู้อยู่ในบ้านใดออกจากบ้านที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านไปอยู่ที่อื่นเกิน 180 วันและเจ้าบ้านไม่ทราบที่ผู้นั้น ไปอยู่ที่ใด เจ้าบ้านต้องแจ้งการย้ายออกต่อนายทะเบียนภายใน 30 วันนับแต่วันครบ 180 วัน นายทะเบียนจะเพิ่มชื่อผู้นั้นในทะเบียนบ้านกลาง คือทะเบียนที่จัดทำขึ้นสำหรับลงรายการบุคคลที่ไม่อาจมีชื่อในทะเบียนบ้านตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.2534

ชื่อบุคคล ผู้มีสัญชาติไทยต้องมีชื่อตัวและชื่อสกุล และจะมีชื่อรองก็ได้

ชื่อตัว หมายความว่า ชื่อประจำบุคคล เช่น เดชา เสรี สมชาย อรรธรณ ลัดดาวัลย์

ชื่อรอง หมายความว่า ชื่อประกอบถัดจากชื่อตัว ส่วนมากไม่นิยมมีชื่อรองแต่จะมีก็ได้ เช่น คมกริช อ่อนน้อม วัฒนเสถียร อ่อนน้อม เป็นชื่อรองถัดจากคมกริชซึ่งเป็นชื่อตัว

ชื่อสกุล หมายความว่า ชื่อประจำวงศ์สกุล เช่น วัฒนเสถียร เป็นชื่อสกุลที่บุตรได้มาจากบิดามารดา

ชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุลต้องไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธย พระนามของพระราชินี ไม่มีความหมายหยาบคาย

ชื่อสกุล ต้องไม่ซ้ำกับชื่อสกุลที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว มีพยัญชนะไม่เกินกว่า 10 พยัญชนะเว้นแต่กรณีที่ใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล ซึ่งได้แก่ผู้มีบรรดาศักดิ์ในอดีตเป็นส่วนใหญ่

ชื่อสกุลของหญิงมีสามี หญิงมีสามีให้ใช้ชื่อสกุลของสามี ถ้าหย่าก็ให้กลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน ถ้าสามีตายจะใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก็ได้

การใช้ชื่อสกุลร่วม ผู้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลจะอนุญาตให้ผู้มีสัญชาติไทยผู้ใดใช้ชื่อสกุลของตนก็ได้

การเปลี่ยนชื่อ ทำได้โดยยื่นคำขอต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

บัตรประจำตัวประชาชน ผู้ที่ต้องการมีบัตร ได้แก่ผู้มีสัญชาติไทยอายุตั้งแต่ 15 ปีบริบูรณ์ต้องมีบัตรต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน เว้นแต่ผู้ที่ได้รับยกเว้น แต่ผู้ที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนจะขอมีบัตรประจำตัวประชาชนก็ได้

อายุบัตรประจำตัวประชาชน บัตรให้ใช้ได้ 6 ปี นับแต่วันออกบัตร เว้นแต่บัตรที่ยังให้ได้ในวันที่ผู้ถือบัตรมีอายุครบ 70 ปีบริบูรณ์ให้คงใช้ได้ตลอดชีวิต

การขอมีบัตร ผู้ขอต้องยื่นคำขอภายในกำหนดเวลา ดังนี้

1.90 วันนับแต่วันที่มียุครบ 15 ปีบริบูรณ์

2.60 วันนับแต่วันที่ได้สัญชาติไทยหรือได้กลับคืนสัญชาติไทยตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ

3.60 วันนับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่เพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

4.60 วันนับแต่วันที่พ้นสภาพจากการได้รับยกเว้น

5.ในกรณีบัตรหมดอายุ ผู้ถือบัตรต้องขอมีบัตรภายใน 90 วันนับแต่วันที่บัตรหมดอายุ

6.ในกรณีที่บัตรหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญให้ขอมีบัตรใหม่ หรือขอเปลี่ยนบัตรภายใน 90 วัน

7.ในกรณีที่ผู้ถือบัตรเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลต้องขอเปลี่ยนบัตรภายใน 90 วัน

ผู้ที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน เช่น สมเด็จพระบรมราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป องคมนตรี ข้าราชการการเมือง ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการครู ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ข้าราชการฝ่ายตุลาการ ข้าราชการฝ่ายอัยการ ข้าราชการทหาร ทหารกองประจำการ ข้าราชการตำรวจ สมาชิกสภานิติบัญญัติ สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรอง และเลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ ข้าราชการกรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาจังหวัด ข้าราชการส่วนจังหวัด สมาชิกสภาเมืองพัทยา ปลัดเมืองพัทยา รองปลัดเมืองพัทยา พนักงานเมืองพัทยา สมาชิกสภาเทศบาล พนักงานเทศบาล กรรมการสุขาภิบาล พนักงานสุขาภิบาล พนักงานองค์การของรัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ภิกษุ สามเณร นักพรต นักบวช กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย กรรมการอิสลามจังหวัด ผู้มีการพิการเดินไม่ได้ หรือเป็นใบ้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

การลงบัญชีทหารกองเกิน บรรดาชายสัญชาติไทยเมื่ออายุย่างเข้า 18 ปี ในพุทธศักราชใดมีหน้าที่ต้องไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองเกิน และเข้ารับการตรวจคัดเลือกเป็นทหารกองเกินประจำการเมื่ออายุย่างเข้า 21 ปี โดยต้องรับราชการทหารเป็นเวลา 2 ปี เว้นแต่ผู้ที่มีวุฒิพิเศษจะเข้ารับราชการทหารน้อยกว่า 2 ปีก็ได้

ความสามารถ หมายความว่า ความสามารถที่บุคคลจะใช้สิทธิตามที่มิกฎหมายรับรองไว้ว่าผู้นั้นจะใช้สิทธิได้ตามลำพังตนเองหรือถูกจำกัดในการใช้สิทธิเพราะเป็นผู้หย่อนความสามารถ

ผู้หย่อนความสามารถ ได้แก่ ผู้ที่ไม่อาจใช้สิทธิได้ตามปกติเช่นบุคคลทั่วไป มี 3 ประเภทได้แก่ บุคคลเหล่านี้คือ 1.ผู้เยาว์ 2.คนไร้ความสามารถ 3.คนเสมือนไร้ความสามารถ

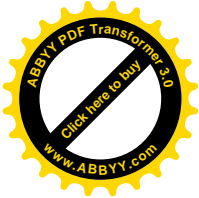
แต่เดิมก่อนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เมื่อ พ.ศ.2519 หญิงมีสามีก็ถูกจำกัดความสามารถด้วย แต่ขณะนี้หญิงมีสามีไม่ถูกจำกัดสิทธิแล้ว จึงไม่เป็นผู้หย่อนความสามารถอีกต่อไป เนื่องจากการมีสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชายนั่นเอง

ผู้เยาว์ ได้แก่ผู้ที่มีอายุไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ ถือว่ายังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่ผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรสโดยการจดทะเบียนเมื่อชายและหญิงมีอายุครบ 17 ปี โดยได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง

การทำนิติกรรมของผู้เยาว์ ผู้เยาว์ทำนิติกรรมโดยลำพังไม่ได้เว้นแต่นิติกรรมบางประเภทที่ผู้เยาว์ทำได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเสียก่อน เช่น ทำพินัยกรรมเมื่ออายุ 15 ปี และทำการอันสมควรแก่ฐานะานุรูปและจำเป็นในการเลี้ยงชีพ เช่น ซื้ออาหารรับประทาน เป็นต้น

ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้เยาว์ต้องมีผู้แทน โดยชอบธรรมซึ่งได้แก่บิดามารดาซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าผู้ใช้อำนาจปกครอง เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการทำนิติกรรมต่าง ๆ แทนผู้เยาว์หรือให้ความยินยอมในการที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรม แต่นิติกรรมที่สำคัญบางประเภทต้องให้ศาลอนุญาตด้วย เช่น ขาย ขายฝาก จำนอง อสังหาริมทรัพย์

ผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้อื่นที่มีใช้บิดามารดาของผู้เยาว์ แต่เป็นผู้ดูแลหรือปกครองผู้เยาว์ ผู้เยาว์จะมีผู้ปกครองก็ต่อเมื่อไม่มีบิดามารดาหรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครอง ผู้ปกครองเป็นผู้แทน โดยชอบธรรมของผู้เยาว์ เช่นเดียวกับบิดามารดา มีอำนาจทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์หรือให้ความยินยอมในการที่ผู้เยาว์ทำนิติกรรมเช่นเดียวกับบิดามารดา แต่นิติกรรมที่สำคัญบางประเภทต้องให้ศาลอนุญาตเช่นเดียวกับการทำนิติกรรมของผู้ใช้อำนาจปกครอง

นิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำลงโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม เป็นโมฆียะ บิดามารดา ผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้แทน โดยชอบธรรมมีอำนาจบอกล้างได้ ทำให้นิติกรรมนั้นเป็นโมฆียะ ไม่มีผลในกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามการบอกล้างนิติกรรมนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกที่ได้ทรัพย์สินมาโดยมีค่าตอบแทนและโดยสุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1329

ผู้เยาว์ทำพินัยกรรม ผู้เยาว์ทำพินัยกรรมได้สมบูรณ์เมื่อมีอายุ 15 ปีบริบูรณ์ ถ้าทำเมื่ออายุน้อยกว่านี้ พินัยกรรมนั้นเป็นโมฆะ

ถ้าผู้เยาว์ทำพินัยกรรมเมื่ออายุยังไม่ครบ 15 ปี แม้ต่อมาเมื่ออายุครบ 15 ปีแล้วจะยืนยันการทำพินัยกรรมของตนตามที่ทำได้ พินัยกรรมนั้นก็ไม่มีผลเพราะพินัยกรรมเป็นโมฆะเมื่อทำไปแล้ว ไม่อาจรับรองหรือให้สัตยาบันอีกได้

คนไร้ความสามารถ คือ คนวิกลจริตหรือคนบ้าที่มีผู้ร้องขอให้ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ทำให้มีผลในกฎหมายคือไม่สามารถทำนิติกรรมใด ๆ ได้เลย ถ้าทำลงเป็นโมฆียะ คนไร้ความสามารถต้องมีผู้อนุบาลเป็นผู้ดูแลหรือทำนิติกรรมแทน ได้แก่ บิดามารดา คู่สมรส สามี ภรรยา ผู้ปกครองของผู้นั้น การเป็นคนไร้ความสามารถต้องมีคำสั่งศาลเสมอ

ผู้อนุบาล เป็นผู้ทำนิติกรรมแทนคนไร้ความสามารถทุกกรณี

ผู้ไร้ความสามารถ มีความหมายแตกต่างจากคนไร้ความสามารถ ผู้ไร้ความสามารถมีความหมายกว้างคือหมายถึงผู้หย่อนความสามารถทั้ง 3 ประเภทได้แก่ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถและคนเสมือนไร้ความสามารถ

คนเสมือนไร้ความสามารถ คือผู้ที่มีข้อบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดใน 5 ประการ คือ 1. ภายพิการ 2. จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ 3. ดิศสุรายาเมา 4. ประพฤติสุรุ่ยสุร่ายเสเพลเป็นอาจิม หรือ 5. มีเหตุอื่นในทำนองเดียวกันนั้น และเหตุบกพร่องดังกล่าวทำให้ไม่สามารถจัดการทำงานของตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว

ผู้พิทักษ์ เมื่อบุคคลใดมีข้อบกพร่องดังกล่าวมาแล้วใน 5 ประการอย่างหนึ่งอย่างใด ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น บิดามารดา สามีภรรยา ผู้สืบสันดาน ลูกหลาน เหลน ลื่อ ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ผู้ซึ่งปกครองดูแลผู้นั้นอยู่หรือพนักงานอัยการร้องต่อศาล ศาลจะสั่งให้ผู้นั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถต้องอยู่ในความพิทักษ์ของผู้พิทักษ์

ผู้พิทักษ์ มิใช่เป็นผู้ทำนิติกรรมแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ จึงแตกต่างจากผู้อนุบาลคนไร้ความสามารถซึ่งมีอำนาจทำนิติกรรมแทนคนไร้ความสามารถทุกกรณี

ผู้พิทักษ์มีหน้าที่เพียงให้ความยินยอมแก่คนเสมือนไร้ความสามารถในการทำนิติกรรมที่สำคัญบางประเภทที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น นำทรัพย์สินไปลงทุน กู้ยืมหรือให้กู้ยืมเงิน เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์ มีกำหนดเวลาเกินกว่า 3 ปี หรือสังหาริมทรัพย์เกิน 6 เดือน รับประกันโดยประการใด ๆ อันมีผลให้ตนต้องถูกบังคับชำระหนี้ ให้โดยเสน่หาเว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานะานุรูปเพื่อการกุศล การสังคมหรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา เป็นต้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 34

การทำนิติกรรมของคนเสมือนไร้ความสามารถ ทำได้ตามลำพัง นิติกรรมมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย เว้นแต่นิติกรรมที่สำคัญบางประเภทที่จะต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อน ถ้าไม่ได้รับความยินยอม นิติกรรมนั้นเป็นโมฆะทำให้บอกล้างได้

พินัยกรรมที่ทำโดยคนเสมือนไร้ความสามารถ สามารถทำได้มีผลสมบูรณ์ เพราะไม่มีกฎหมายห้ามไว้ และพินัยกรรมมีผลเมื่อผู้นั้นถึงแก่ความตาย ความเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็สิ้นไปด้วย เพราะเมื่อบุคคลถึงแก่ความตายให้สิ้นสภาพบุคคล

ภูมิลำเนาของบุคคล ได้แก่ถิ่นอันบุคคลนั้นมีสถานที่อยู่เป็นสำคัญ การมีภูมิลำเนามีประโยชน์ต่อบุคคลเช่นการมีสิทธิหรือการใช้สิทธิตามกฎหมาย ได้แก่การเลือกตั้ง สมัครงับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การรับราชการทหาร การเสียภาษี การเข้าศึกษาเล่าเรียน การส่งหมายเรียก การฟ้องคดี เหล่านี้ ต้องทำยังภูมิลำเนาของบุคคล แม้การติดต่อธุรกิจการค้า การสมาคม ก็ต้องมีการรู้จักหลักแหล่งที่อยู่อาศัยของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ภูมิลำเนาของผู้เยาว์ ได้แก่ ภูมิลำเนาของผู้แทนโดยชอบธรรม

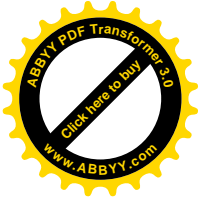
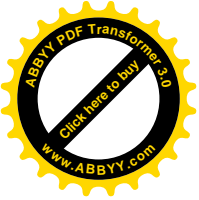
ภูมิลำเนาของคนไร้ความสามารถ ได้แก่ ภูมิลำเนาของผู้อนุบาล

ภูมิลำเนาของคนเสมือนไร้ความสามารถ มีภูมิลำเนาของตนเองได้ต่างหากจากผู้พิทักษ์

ภูมิลำเนาของหญิงมีสามี มีภูมิลำเนาของตนเองได้ ไม่จำเป็นต้องถือภูมิลำเนาของสามี

ภูมิลำเนาของข้าราชการ ได้แก่ ถิ่นที่ทำการตามตำแหน่งหน้าที่

ภูมิลำเนาของผู้ที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลหรือตามคำสั่งที่ขอบด้วยกฎหมาย ได้แก่ เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกจำคุกอยู่นกว่าจะได้รับการปล่อยตัว

สาบสูญ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 61 คือการที่บุคคลหายไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยไม่มีใครทราบว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร เมื่อเป็นเวลานานครบ 5 ปีในกรณีธรรมดา และ 2 ปีในกรณีพิเศษ เช่น การรบ การสงคราม ยานพาหนะเดินทางอับปางหรือถูกทำลายหรือสูญหายไป

การเป็นคนสาบสูญ ต้องให้ศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ การสาบสูญเริ่มตั้งแต่วันที่ครบ 5 ปี หรือ 2 ปีที่หายไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยไม่มีใครทราบว่าคุณคนนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่

ผลของการสาบสูญ ทำให้มีผลสิ้นสภาพบุคคล ถือว่าผู้นั้นถึงแก่ความตาย แต่การสาบสูญไม่ทำให้การสมรสขาดจากกัน แต่เป็นเหตุให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้ และขอมั่นใจว่าศาลคงจะต้องพิพากษาให้หย่าอย่างไม่มีปัญหาเพื่อคู่สมรสที่มีชีวิตอยู่จะได้มีสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สิน รวมทั้งการปกครองดูแลบุตรและสิทธิส่วนตัวของเขาในการทำนิติกรรมหรือการที่จะสมรสใหม่

นิติบุคคล JORISTIE PERSONS

นิติบุคคล คือ สิ่งที่กฎหมายรับรองให้เป็นบุคคล มีสิทธิและหน้าที่ได้ตามกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา

นิติบุคคล เกิดขึ้นโดย 1.อาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ 2.อำนาจตามกฎหมายอื่นแล้วแต่จะมีกฎหมายใดบัญญัติให้ตั้งนิติบุคคลแต่ละแห่งทั้งนี้ต้องพิจารณาเป็นกรณีไป

นิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น สมาคม มูลนิธิ ห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนแล้ว คือ ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญที่ไม่จดทะเบียนไม่เป็นนิติบุคคล

มหาวิทยาลัยเป็นนิติบุคคล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยบูรพา ฯลฯ เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยนั้น ๆ

สหกรณ์ เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสหกรณ์

กระทรวง ทบวง กรม จังหวัด เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน แต่อำเภอ และตำบล ยังไม่เป็นนิติบุคคล แต่มีแนวโน้มที่จะยกฐานะองค์กรเหล่านี้เป็นนิติบุคคลในอนาคต โดยเฉพาะสภาตำบล เพราะเป็นการกระจายอำนาจการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น ให้ท้องถิ่นมีอำนาจปกครองตนเองได้บ้าง

พรรคการเมือง เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง มีสมาชิกตั้งแต่ 5,000 คนขึ้นไป มีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วยหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขานุการพรรค รองเลขานุการพรรค และกรรมการบริหารอื่นอีกไม่น้อยกว่า 7 คน

รัฐบาล หรือ คณะรัฐมนตรี ไม่เป็นนิติบุคคล

เทศบาล เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติเทศบาล

กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา เป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ตามลำดับ

สิทธิและหน้าที่ของนิติบุคคล นิติบุคคลมีสิทธิและหน้าที่ภายในวัตถุประสงค์เท่านั้น เช่น กระทรวง ทบวง กรม มหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัดมีสิทธิและหน้าที่แตกต่างกันไปตามตราสาร ข้อบังคับ หรือพระราชบัญญัติจัดตั้งที่กำหนดไว้โดยเฉพาะสำหรับนิติบุคคลนั้น ๆ จะทำกิจการนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ไม่ได้

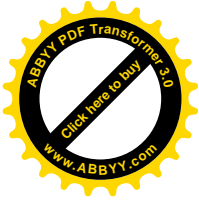
ผู้แทนนิติบุคคล เนื่องจากนิติบุคคลเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตจิตใจ ดังนั้นการดำเนินกิจการใช้สิทธิหน้าที่ ต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคนตามที่มีกฎหมาย ข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งกำหนดไว้ เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี อธิบดี ผู้จัดการ คณะกรรมการ เป็นต้น

ภูมิลำเนาของนิติบุคคล ได้แก่ ถิ่นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ หรือที่ตั้งที่ทำการ หรือถิ่นที่ได้เลือกเอาเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการตามข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง

สมาคม ได้แก่การรวมกันของบุคคลตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกัน และมีใช่เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน ต้องมีข้อบังคับต้องจดทะเบียน มีคณะกรรมการดำเนินการ สมาคมเป็นนิติบุคคล

มูลนิธิ ได้แก่กองทุนทรัพย์สินซึ่งจัดไว้เพื่อการกุศลสาธารณการศาสนา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี การศึกษา หรือเพื่อสาธารณประโยชน์อื่น ๆ และไม่มุ่งหมายหาผลประโยชน์มาแบ่งกันการดำเนินการของมูลนิธิประกอบด้วยคณะกรรมการอย่างน้อย 3 คน มูลนิธิเป็นนิติบุคคล

บริษัทมหาชนจำกัด จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ทรัพย์สิน THINGS

ทรัพย์สิน คือวัตถุมีรูปร่าง เช่น รถยนต์ ปากกา เสื้อผ้า ธนบัตร สิ่งที่ไม่มรูปร่างไม่เป็นทรัพย์สินแต่อาจเป็นทรัพย์สิน

ทรัพย์สิน มีความหมายกว้างกว่า ทรัพย์สิน คือเป็นทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุมีรูปร่าง หรือไม่มีรูปร่างก็ได้ แต่ต้องอาจมีราคา และอาจถือเอาได้ เช่น พลังงาน กระแสไฟฟ้า แก๊ส ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร

อสังหาริมทรัพย์ คือทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น ที่ดิน ทรัพย์สินอันติดกับที่ดิน หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินและสิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ได้แก่ ทรัพย์สินสิทธิต่าง ๆ คือ การจำยอม สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิอาศัย สิทธิเก็บกิน และการติดพันในอสังหาริมทรัพย์ คู่ บรรพ 4 ทรัพย์สิน ต่อไป

สังหาริมทรัพย์ คือทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และรวมถึงสิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นด้วย สังหาริมทรัพย์จึงเป็นทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ เช่น ข้าว ม้า วัว ควาย เป็ด ไก่ นก สุนัข แมว ทรัพย์สินเหล่านี้เคลื่อนได้ด้วยตัวของมันเองตามธรรมชาติ และในขณะเดียวกัน เสื้อผ้า รถไฟ รถยนต์ รถจักรยาน วิทย์ ปากกา นาฬิกา เงินตรา ข้าวสาร น้ำตาล น้ำปลา เคลื่อนที่ได้จากการที่บุคคลทำให้เคลื่อนที่ ผลไม้ นอกจากตกลงมาตามธรรมชาติแล้ว เจ้าของก็เก็บ สอย ทำให้มันหล่นจากต้นได้ เช่น มะม่วง ทุเรียน เงาะ มะพร้าว ส้ม ถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ทั้งสิ้น พลังงาน กระแสไฟฟ้า แก๊ส ก็เป็นสังหาริมทรัพย์

สังกะทรัพย์ คือสังหาริมทรัพย์ซึ่งอาจใช้ของอื่นอันเป็นประเภทและชนิดเดียวกันมีปริมาณเท่ากันแทนกันได้ เช่น ข้าวสารชนิด 5 % น้ำตาลทรายขาว ผงซักฟอก น้ำมันพืช ยี่ห้อใดยี่ห้อหนึ่ง

อสังกะทรัพย์ คือ สังหาริมทรัพย์ซึ่งไม่อาจใช้ของอื่นแทนเช่นนั้นได้ เช่น แปรงสีฟันของแต่ละคน เครื่องใช้ส่วนตัวของแต่ละคน แมวชื่อเข้ม ม้าชื่อลูกรัก ไก่ชนชื่อยอดเด่น

โภคทรัพย์ คือสังหาริมทรัพย์ซึ่งเมื่อใช้ย่อมเสียภาวะเสื่อมสลายไปในทันทีเพราะการใช้ หรือซึ่งใช้ไปในที่สุดย่อมสิ้นเปลืองหมดไป เช่น ข้าวสาร น้ำตาล น้ำปลา น้ำมัน ยาสีฟัน ผงซักฟอก เสื้อผ้า อาหาร ไม้จิ้มฟัน

บันทึก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ที่ประกาศใช้ใหม่ พ.ศ.2535 ไม่ได้บัญญัติเรื่องสังกะทรัพย์ อสังกะทรัพย์ และโภคทรัพย์ไว้ดังเช่นที่เคยบัญญัติไว้ตามกฎหมายก่อนการแก้ไขใหม่ แต่เห็นว่าเป็นประโยชน์ในการศึกษา แนวทางการชำระหนี้หรือพิจารณาผลของกฎหมายก็ยังคงเป็นไปตามกฎหมายเก่านั้นเอง เช่น ก.ให้ ข.ยืมเงินไป 100 บาท ข.จะใช้เงินคืนโดยเอาเงินตราชนิดใดมาใช้ก็ได้ให้ครบ

100 บาท หรือยืมข่าวสารไป 10 ถึงชนิด 5% ก็ส่งคืนข่าวสารปริมาณเท่ากันคุณภาพเช่นเดียวกันคืนได้ แต่ยืมมา ยืมรถยนต์ไปจับจี ยืมหนังสือประมวลกฎหมายอาญาไปอ่าน จะต้องส่งคืนด้วยทรัพย์สินที่ยืมไปนั้น ทั้งนี้ก็โดยรวมวิเคราะห์พิจารณาว่าทรัพย์สินใดใช้แทนกันได้หรือไม่ เป็นทรัพย์สินที่คืนได้ใช้เปลืองหรือไม่

ทรัพย์สินแบ่งได้ คือทรัพย์สินที่อาจแยกออกจากกันเป็นส่วนได้ ส่วนที่แยกออกมายังคงมีรูปร่าง มีสภาพสมบูรณ์เป็นทรัพย์สินเดิมอยู่ เช่น ข้าวสาร หรือน้ำตาล น้ำเปล่า น้ำมันพืช ผงซักฟอก เกลือ น้ำปลา เมื่อตัดออกแยกออกก็ยังมีสภาพเป็นข้าวสาร น้ำตาล น้ำเปล่า น้ำมันพืช ผงซักฟอก เกลือ น้ำปลา ตามสภาพเดิมของทรัพย์สินนั้น

ทรัพย์สินแบ่งไม่ได้ คือทรัพย์สินที่จะแยกออกจากกันไม่ได้ นอกจากเปลี่ยนแปลงภาวะของทรัพย์สิน เช่น บ้าน ตึก อาคาร แต่ละหลัง แต่ละห้อง รถยนต์แต่ละคัน วิทยุแต่ละเครื่อง นาฬิกาแต่ละเรือน วิว เป็ด ไก่ แมว สุนัขแต่ละตัวเมื่อแบ่งออกแล้วสิ่งเหล่านี้จะไม่คงสภาพเป็นตัวทรัพย์สินอยู่อย่างเดิม

ทรัพย์สินที่มีกฎหมายบัญญัติว่าแบ่งไม่ได้ ก็เป็นทรัพย์สินแบ่งไม่ได้ เช่น หุ่นของบริษัทจำกัดที่ห้ามมิให้แบ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1118

ทรัพย์สินนอกพาณิชย์ คือทรัพย์สินที่ไม่สามารถถือเอาได้และทรัพย์สินที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ที่ดินสำหรับที่หลวง สถานที่ราชการ อาวุธยุทโธปกรณ์ ดวงดาวที่ชายทะเล น้ำในมหาสมุทรในน่านน้ำสากล

สิทธิที่จะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู จะสละหรือโอนมิได้และไม่อยู่ในขอบข่ายแห่งการบังคับคดี

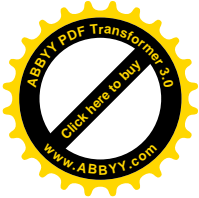
ส่วนควบของทรัพย์สิน คือส่วนซึ่งโดยสภาพแห่งทรัพย์สินหรือโดยจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นสาระสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สินนั้น และไม่อาจแยกจากกันได้นอกจากจะทำลาย ทำให้บุบสลายหรือทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนแปลงรูปทรงหรือสภาพไป เช่น บ้านแต่ละหลังย่อมปลูกสร้างด้วยวัสดุหลายอย่างเอามาผสมติดต่อเข้าด้วยกันเช่น เหล็ก ไม้ อิฐ หิน ดิน ทราย กรวด ปูนซีเมนต์ กระจก เบื้อง สังกะสี ตาปู นี้อต เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แต่ละสิ่งล้วนมีความสำคัญทำให้บ้านมีรูปทรงเป็นบ้านอยู่ได้

รถยนต์แต่ละคันย่อมมีวัสดุส่วนประกอบมีตัวถัง กระจก ล้อ เหล็ก เครื่องยนต์ ถ้าแยกออกจากกันก็จะไม่มีสภาพเป็นรถยนต์

โทรทัศน์ วิทยุ พัดลม นาฬิกาแต่ละอันก็มีส่วนประกอบด้วยสิ่งของหลายชิ้นส่วน ชิ้นส่วนต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีสาระสำคัญต่อการทรงรูป การมีสภาพเป็นทรัพย์สินดังกล่าว

กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนควบ ใครเป็นเจ้าของทรัพย์สินใด ย่อมมีกรรมสิทธิ์ในส่วนควบเหล่านั้น

ต้น ไม้ยืนต้น เป็นส่วนควบกับที่ดินที่ต้น ไม้ยืนต้นขึ้นอยู่ จึงย่อมเป็นอสังหาริมทรัพย์ด้วย

ไม้ล้มลุกและธัญญาชาติ อันจะเก็บเกี่ยวรวงผลได้คราวหนึ่งหรือหลายคราวต่อปีไม่ถือว่าเป็นส่วนควบ เช่น ข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ผักกาด แดง ต้นหอม กระเทียม

ทรัพย์สินที่ติดกับที่ดินหรือโรงเรือนเพียงชั่วคราว ไม่ถือว่าเป็นส่วนควบกับที่ดินหรือโรงเรือนนั้น

โรงเรือน สิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นที่มีสิทธิในที่ดินของผู้อื่นใช้สิทธิปลูกสร้าง ไม่ถือว่าเป็นส่วนควบกับที่ดินที่ปลูกสร้างนั้น ก.เช่าที่ดิน ข.เพื่อปลูกสร้างบ้าน บ้านนี้เป็นของ ก.บ้านไม่เป็นส่วนควบกับที่ดินของ ข.เพราะ ก.มีสิทธิปลูกตามสัญญาเช่าโดยสุจริต

เครื่องอุปกรณ์ คือสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยปกตินิยมเฉพาะถิ่นหรือโดยเจตนาชัดเจนของเจ้าของทรัพย์สินที่เป็นประธานเป็นของใช้ประจำอยู่กับทรัพย์สินที่เป็นประธานเป็นอาจิมเพื่อประโยชน์แก่การจัดการดูแล ใช้สอยหรือรักษาทรัพย์สินที่เป็นประธาน และเจ้าของทรัพย์สินได้นำมาสู่ทรัพย์สินที่เป็นประธานโดยการนำมาติดต่อหรือปรับเข้าไว้ หรือทำโดยประการอื่นใดในฐานะเป็นของใช้ประกอบทรัพย์สินที่เป็นประธานนั้น เช่น ยางอะไหล่รถยนต์ แม่แรงประจำรถ พัดลม เครื่องปรับอากาศ หรือวิทยุที่ติดในรถยนต์ ปลอกสำหรับใส่แว่นตา

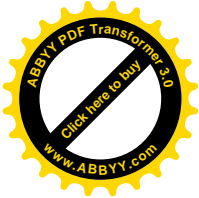
เครื่องอุปกรณ์นั้นแม้แยกออกจากทรัพย์สินที่เป็นประธานชั่วคราวก็ยังไม่ขาดจากการเป็นเครื่องอุปกรณ์ และย่อมคิดไปกับทรัพย์สินที่เป็นประธานเว้นแต่จะมีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น เช่น เมื่อเจ้าของขายรถยนต์ ยางอะไหล่ แม่แรง พัดลม วิทยุ เครื่องปรับอากาศ ย่อมคิดไปกับรถยนต์ที่ขายด้วย ถ้ามิได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น

ดอกผลของทรัพย์สิน มี 2 ประเภทคือ ดอกผลธรรมดา และดอกผลนิตินัย

ดอกผลธรรมดา คือ สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของทรัพย์สินซึ่งได้มาจากตัวทรัพย์สินโดยการมีหรือใช้ทรัพย์สินนั้นตามปกตินิยม และสามารถถือเอาได้เมื่อขาดจากทรัพย์สินนั้น เช่น ผลไม้ที่ได้จากต้นไม้ น้ำมัน ลูกสัตว์ ขนสัตว์

ดอกผลนิตินัย คือ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้มาเป็นครั้งคราวแก่เจ้าของทรัพย์สินจากผู้อื่นเพื่อการใช้ทรัพย์สินนั้น และสามารถคำนวณและถือเอาได้เป็นรายวันหรือตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ เช่น ดอกเบี้ย ค่าเช่า ค่าปันผล กำไร หรือผลประโยชน์อื่นใดจากผู้อื่นที่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น

เรื่องดอกผลเป็นเรื่องที่เจ้าของทรัพย์สินได้ทรัพย์สินหรือประโยชน์เพิ่มพูนขึ้นจากแม่ทรัพย์สินหรือทรัพย์สินเดิมที่มีอยู่

นิติกรรม JURI STIC ACTS

นิติกรรม หมายความว่า การใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมาย และด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ (มาตรา 149) เช่นการทำสัญญาซื้อขาย เช่าทรัพย์สิน คุ้มภัย จ้างแรงงาน หุ้นส่วนบริษัท การหมั้น การจดทะเบียนสมรส การรับรองบุตร การทำพินัยกรรม การยกให้ทรัพย์สิน กรณีเหล่านี้ถือว่าเป็นนิติกรรม

การเชิญไปรับประทานอาหาร การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การได้รับเชิญไปงานมงคลสมรส การแสดงนิทรรศการ ไม่ถือว่าเป็นนิติกรรม เพราะมิได้เป็นการแสดงเจตนาก่อให้เกิดผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างบุคคล ผู้ที่ได้รับเชิญจะไปร่วมหรือไม่ก็ได้ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย

หลักเกณฑ์การทำนิติกรรม การทำนิติกรรมให้มีสมบูรณ์มีหลักเกณฑ์คือ

1. ต้องมีการแสดงเจตนาทำนิติกรรมให้ปรากฏออกมาภายนอก เช่นต้องหารซื้อขนมก็ต้องพูดจาบอกกล่าวแก่ผู้ขายให้ทราบความประสงค์ของตน

2. บุคคลผู้แสดงเจตนาทำนิติกรรมจะต้องมีความสามารถในการทำนิติกรรม คือมีความรู้ความเข้าใจ มีสติปัญญาในการแสดงเจตนาที่ไม่มีกฎหมายจำกัดไว้ เช่นผู้เยาว์ หรือคนวิกลจริต หรือผู้มีจิตบกพร่องย่อมถูกจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรม ถือว่าเป็นผู้หย่อนความสามารถ

3. วัตถุประสงค์ของนิติกรรมต้องชอบด้วยกฎหมาย ไม่ฝ่าฝืนวิสัย ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่นทำสัญญาจ้างให้ไปฆ่าคน ให้คนออกลูกเป็นสัตว์ ให้ทำการสมรสกับคู่สมรสของผู้อื่น ซื้อขายที่ดินโดยมิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ถือว่าเป็นโมฆะ ไม่มีผลตามกฎหมาย

นิติเหตุ คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยไม่เกี่ยวกับเจตนาของบุคคล หรือเป็นการที่ก่อขึ้น โดยไม่ตั้งใจที่จะให้เกิดผลในกฎหมาย แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วมีผลให้กฎหมายต้องรับรู้ เช่น การขับรถชนคนคนบาดเจ็บหรือตายโดยประมาท กฎหมายถือว่าเป็นการละเมิด ทั้งที่ผู้ขับรถมิได้เจตนาจะให้เกิดขึ้น ทำให้ผู้ถูกชนที่ได้รับบาดเจ็บหรือตายของผู้นั้นได้รับสิทธิชดเชยค่าสินไหมทดแทนการเกิดมามีสภาพบุคคล การมีอายุครบบรรลุนิติภาวะ การตายทำให้เกิดผลในทางกฎหมายอย่างไรอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง มีสิทธิหน้าที่ที่กฎหมายรับรอง

การเข้าจัดการงานของผู้อื่นโดยเจ้าของมิได้ว่าขานวานใช้ ถือว่าเป็นการจัดการงานนอกสั่งที่มีกฎหมายรับรองให้ผู้จัดการได้รับชดเชยจากเจ้าของทรัพย์สิน ได้รับทรัพย์สินโดยลาภมิควรได้ทำให้ผู้อื่นเสียหายหรือเสียเปรียบ ต้องคืนทรัพย์สินให้เจ้าของ กรณีเหล่านี้ ถือว่าเป็นนิติเหตุ

นิติกรรมฝ่ายเดียวและนิติกรรมหลายฝ่าย ในการแสดงเจตนาทำนิติกรรมของบุคคลนั้นอาจเป็นการแสดงเจตนาฝ่ายเดียว เช่น ก.ต้องการทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้ผู้อื่น เพียงแต่ ก.แสดงเจตนาเขียนพินัยกรรมพินัยกรรมนั้นก็จะมีผลแล้ว แต่ในบางกรณีการทำนิติกรรมต้องมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น ก.กับ ข.ทำสัญญาซื้อขายทรัพย์สิน เป็นนิติกรรมสองฝ่ายหรือหลายฝ่าย

นิติกรรมบางประเภทเป็นนิติกรรมให้เปล่า เช่นพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้ผู้รับ หรือการยกทรัพย์สินให้ผู้อื่นเป็นการให้เปล่าแก่ผู้รับ

นิติกรรมที่มีค่าตอบแทน เช่น สัญญาซื้อขาย ทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายได้รับประโยชน์ตอบแทนซึ่งกันและกัน ผู้ขายได้รับชำระราคาและผู้ซื้อได้รับทรัพย์สิน

นิติกรรมที่เป็นโมฆะหรือโมฆะกรรม คือนิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามโดยกฎหมาย พันวิสัย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่นการซื้อขายยาเสพติด หนี้สินที่เกิดจากการเล่นพนัน การจ้างฆ่าคน พระภิกษุทำการหมั้นหญิงสาว นิติกรรมดังกล่าวไม่มีผลในกฎหมาย ไม่ก่อให้เกิดสิทธิหน้าที่ระหว่างคู่กรณี

แบบแห่งนิติกรรม นิติกรรมบางประเภทมีกฎหมายบัญญัติให้ต้องทำตามแบบ มิฉะนั้นเป็นโมฆะไม่มีผลทางกฎหมายเช่นการทำสัญญาซื้อขายที่ดินต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ การเช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือ การจดทะเบียนสมรสมีผลทำให้ชายหญิงเป็นสามีภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมาย

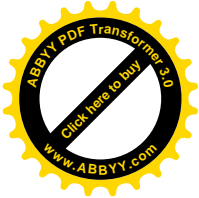
โมฆียะหรือโมฆียะกรรม คือนิติกรรมที่ทาลงโดยผู้หย่อนความสามารถ เช่นผู้เยาว์ทำนิติกรรมโดยมิได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม หรือนิติกรรมที่ทำโดยคนไร้ความสามารถหรือคนวิกลจริต

ผลของนิติกรรมที่เป็นโมฆียะ คือนิติกรรมนั้นสมบูรณ์จนกว่าผู้มีอำนาจจะบอกล้าง เมื่อนิติกรรมถูกบอกล้างแล้วนิติกรรมนั้นเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรก เช่นกรณีที่ผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถทำนิติกรรมผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์หรือผู้อนุบาลของคนไร้ความสามารถบอกล้างนิติกรรมนั้นก็ยังมีผลบังคับอยู่ระหว่างคู่กรณี

นิติกรรมที่ทำด้วยความสำคัญผิด กลล้อฉลและข่มขู่ก็ทำให้เป็นโมฆียะ

การบอกล้าง ต้องบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะภายใน 1 ปีนับแต่เวลาที่อาจให้สัตยาบันได้ หรือเมื่อพ้น 10 ปีนับแต่ได้ทำนิติกรรมแล้วก็บอกล้างไม่ได้

การให้สัตยาบัน คือการแสดงเจตนารับรองนิติกรรมที่เป็นโมฆียะให้มีผลโดยผู้มีอำนาจทำให้นิติกรรมสมบูรณ์ไม่เป็นโมฆียะอีกต่อไป

การแสดงเจตนาหลง คือการแสดงเจตนาหลงที่สมรู้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อหลอกบุคคลภายนอก
แสดงเจตนาอันเป็น โฆษะเช่นการที่เจ้าของที่ดินร่วมกับผู้อื่นแสดงเจตนาทำสัญญาซื้อขายที่ดินกันหลอก ๆ
เพื่อหลีกเลี่ยงการที่จะถูกยึดทรัพย์จากเจ้าหนี้ ถือว่าการซื้อขายนั้นเป็น โฆษะ ไม่มีการซื้อขายจริงจัง

นิติกรรมอำพราง คือการทำนิติกรรม 2 รายเพื่อปกปิดเจตนาที่แท้จริงของคู่กรณี เช่นทำสัญญาซื้อ
ขายที่ดินกันเพื่ออำพรางการยกให้ ดังนั้นนิติกรรมการซื้อขายที่ดินจึงเป็นการแสดงออกภายนอกที่ต้องการ
ปกปิดนิติกรรมการยกให้ซึ่งเป็นเจตนาที่แท้จริงของคู่กรณี

การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิด ในการแสดงเจตนาเอทำนิติกรรมนั้นบางกรณีผู้แสดงเจตนาสำคัญผิด
หรือเข้าใจข้อเท็จจริงผิดไป ทำให้เจตนาเสื่อมเสีย นิติกรรมเป็น โฆษะหรือ โฆษะได้ อาจเนื่องมาจากสำคัญ
ผิดในสาระของนิติกรรม หรือคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องในการทำนิติกรรม เช่น

ก.ต้องการขายวิทยุให้แก่ ข.แต่ ข.เข้าใจว่า ก.ยกให้ เป็นการที่ ข.สำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรม
เป็น โฆษะ

ก.ต้องการจ้าง เอ.ให้สอนภาษาญี่ปุ่น แต่ เอ.ไม่รู้ภาษาญี่ปุ่นเป็นการที่ ก.เข้าใจผิดคิดว่า เอ.รู้
ภาษาญี่ปุ่น เป็นการเข้าใจผิดในคุณสมบัติของบุคคล นิติกรรมเป็น โฆษะ ก.บอกล้างได้

ก.ต้องการซื้อแจกันจาก ข.โดยเข้าใจว่าเป็นของเก่า แต่ความจริงมิใช่ของเก่า จึงมิใช่เป็นคุณสมบัติที่
แท้จริง นิติกรรมเป็น โฆษะ ก.บอกล้างได้

ก.ต้องการสมรสกับ ข.แต่เข้าใจผิดคิดว่า ก.คือ ข.เป็นการผิดตัวบุคคล นิติกรรมเป็น โฆษะ

ก.ต้องการซื้อนกเขาจาก ข.แต่ ข.เข้าใจว่า ก.ต้องการซื้อไก่ชนจากตน เป็นการผิดตัวทรัพย์สิน นิติกรรม
เป็น โฆษะ

การแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล กลฉ้อฉลคือกลอุบายหรือเล่ห์กลที่ผู้แสดงเจตนาท้อขึ้นโดยไม่
สุจริตเป็นเหตุชักจูงให้ผู้อื่นแสดงเจตนาทำนิติกรรม เช่นหลอกขายของปลอมว่าเป็นของแท้ ของที่ค้อยหรือ
เสื่อมคุณภาพผู้ซื้อหลงเชื่อ นิติกรรมเป็น โฆษะ

ในทางอาญา บางกรณีผู้หลอกลวงมีความผิดฐานฉ้อโกงด้วย

การแสดงเจตนาเพราะถูกข่มขู่ คือการบังคับขู่เข็ญให้ผู้อื่นเกิดความกลัว จึงตกลงทำนิติกรรมทำให้
นิติกรรมเป็น โฆษะ เช่น ก.ขู่ ข.ให้ขายวิทยุให้ ก.ขู่ ข.ให้ทำการหมั้นกับตน ก.ขู่บิดาให้ทำพินัยกรรม นิติ
กรรมที่ทำโดยถูกข่มขู่บอกล้างได้เมื่อเหตุแห่งการข่มขู่สิ้นไปคือไม่มีการข่มขู่แล้ว

การข่มขู่ที่จะทำให้นิติกรรมตกเป็น โฆษะนั้นจะต้องเป็นการข่มขู่ที่จะให้เกิดภัยอันใกล้จะถึงและ
ร้ายแรงถึงขนาดที่จะจูงใจให้ผู้ถูกข่มขู่มีมูลต้องกลัว ซึ่งถ้ามิได้มีการข่มขู่เช่นนั้นนิติกรรมนั้นก็จะมีได้

กระทำขึ้น แต่การชู้ว่าจะใช้สิทธิตามปกตินิยม ไม่ถือว่าเป็นการข่มขู่ เช่นเจ้าหนี้พูดว่าจะฟ้องลูกหนี้ต่อศาลถ้า ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้กลัวเสียชื่อเสียงจึงทำสัญญาตกลงโอนทรัพย์สินชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ แล้ว ภายหลังบอกล้างสัญญาอ้างว่าลูกข่มขู่ ข้ออ้างนี้ไม่มีผล

การข่มขู่โดยบุคคลภายนอก ทำให้นิติกรรมเป็นโมฆียะด้วย

การวินิจฉัยความสำคัญผิด กลฉ้อฉล หรือการข่มขู่ ใ้ห้วิเคราะห์ถึงอายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย และ ภาวะแห่งจิตของผู้แสดงเจตนาตลอดจนพฤติการณ์และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ด้วย

การแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งอยู่เฉพาะหน้า ให้ถือว่ามิผลนับแต่ผู้รับการแสดงเจตนาได้ ทราบการแสดงเจตนาขึ้น

การแสดงเจตนาทางโทรศัพท์หรือโดยเครื่องมือสื่อสารอย่างอื่นหรือโดยวิธีอื่นซึ่งสามารถติดต่อกัน ได้ก็ให้ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาต่อหน้า

การแสดงเจตนาที่อยู่ห่างกัน เมื่อบุคคลผู้แสดงเจตนาอยู่ห่างจากผู้รับ เจตนาจะมีผลต่อเมื่อเจตนา นั้นไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา เช่น ก.อยู่เชียงใหม่เสนอขายลำไยให้ ข.ที่อยู่เชียงราย เจตนาของ ก.มีผลเมื่อ มาถึง ข.ที่เชียงราย ถ้า ก.ไม่ต้องการขายลำไยให้ ข.ต้องแสดงเจตนาขอถอนเสียก่อนที่เจตนาครั้งแรกไปถึง ข.หรือถอนให้ถึงพร้อมกับเจตนาที่ส่งไปครั้งแรก

ผู้แสดงเจตนาตายหรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถแสดง เจตนาขึ้นก็ยังมิผล

การตีความการแสดงเจตนา ให้เพ่งเล็งถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนตามตัวอักษร เช่น ก. ต้องการซื้อข้าวสารจาก ข.แต่ไม่ระบุว่าข้าวสารประเภทใด ข.เอาข้าวสารที่มีขายอยู่ในร้านของตนไปส่ง ให้ ก. ย่อมถือว่าเป็นเจตนาที่แท้จริงของคู่กรณีที่จะซื้อขายข้าวสารตามที่มีอยู่ในขณะนั้น ทั้งนี้ต้องพิจารณา เป็นกรณีไป ตามตัวอย่าง ถ้า ก.อยู่ในภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ข้าวสารที่ซื้อขายกันอาจเป็น ข้าวเหนียวก็ได้ เพราะประชาชนท้องถิ่นนั้นบริโภคข้าวเหนียว เป็นต้น

โมฆะกรรม ได้กล่าวมาแล้วว่านิติกรรมที่เป็นโมฆะไม่มีผลในทางกฎหมาย เช่น ก.จ้าง ข.ไปฆ่าคน ด้วยเงิน 10,000 บาท ก.ให้ค่าจ้างไปแล้ว 5,000 บาท ข.ไม่ไปฆ่า ก.เรียกเงินคืนไม่ได้ และถ้า ข.ฆ่าคนแล้ว ก. ไม่จ่ายค่าจ้างที่เหลืออีก 5,000 บาท ข.ฟ้องเรียกเรื่องไม่ได้

ก.เล่นการพนันได้เสียเป็นหนี้ ข. ข.ฟ้องเรียกหนี้อันเกิดจากการพนันนั้นไม่ได้เป็นโมฆะ

ดังนั้น โฉมกรรมจึงไม่อาจให้สัทยาบันแก่กันได้ ไม่อาจรับรองให้มีผลในกฎหมายและผู้มีส่วนได้เสียคนหนึ่งคนใดจะยกเอาความเสียหายเหล่านี้แห่งโฉมกรรมขึ้นกล่าวอ้างก็ได้ดังตัวอย่างการจ้างฆ่าคนและหนี้การพนัน ก.ข.ต่างอ้างได้ว่าหนี้เป็นโฉม

ก.ขายที่ดินให้แก่ ข. โดยทำสัญญากันเอง แม้ได้ส่งมอบที่ดินและชำระราคากันแล้วก็เรียกที่ดินคืนได้ เพราะการซื้อขายเป็นโฉมเนื่องจากมิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และถ้า ข. ต้องการได้เงินคืนก็ต้องการส่งที่ดินให้ ก.ก็คืนได้และ ก.ต้องคืนเงินให้ ข.แต่ทั้งนี้จะต้องมีปล่อยให้ ข. ได้ครอบครองโดยสงบเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของเกิน 10 ปี จะทำให้ ข. ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการครอบครองปรปักษ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1382

นิติกรรมเป็นโฉมบางส่วน ถ้าอาจแยกส่วนที่ไม่เป็นโฉมออกจากส่วนที่เป็นโฉมได้แล้ว ส่วนที่ไม่เป็นโฉมมีผลสมบูรณ์ได้ เช่น สัญญาที่รวมเอาต้นเงินและดอกเบี้ยเกินอัตราตามกฎหมายรวมเข้าไว้ด้วยกัน ดอกเบี้ยนั้นเป็นโฉมทั้งสิ้นส่วนจำนวนต้นเงินที่กู้ยืมกันยังมีผลบังคับไม่เป็นโฉม

ผู้มีสิทธิบอกล้างโฉมฉัยกรรม ได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้ เช่น

- 1.ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้เยาว์ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่ผู้เยาว์จะบอกล้างก่อนที่ตนบรรลุนิติภาวะก็ได้ถ้าได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม
- 2.บุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ เมื่อพ้นจากการเป็นคนไร้ความสามารถแล้ว หรือผู้อนุบาลของคนไร้ความสามารถ หรือผู้พิทักษ์ของคนเสมือนไร้ความสามารถแล้วแต่กรณี แต่คนเสมือนไร้ความสามารถจะบอกล้างก่อนที่ตนจะพ้นจากการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ถ้าได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์
- 3.บุคคลที่แสดงเจตนาเพราะสำคัญผิด หรือถูกกลฉ้อฉล หรือถูกข่มขู่
- 4.บุคคลวิกลจริตผู้กระทำนิติกรรมอันเป็นโฉมฉัยะ บอกล้างเมื่อผู้นั้นไม่วิกลจริตแล้ว
- 5.ทายาท ถ้าผู้ทำนอกระกรรมอันเป็นโฉมฉัยะตายก่อนบอกล้างโฉมฉัยกรรม ทายาทของผู้นั้นอาจบอกล้างโฉมฉัยะกรรมได้

ผลของการบอกล้างโฉมฉัยกรรม เมื่อบอกล้างแล้วให้ถือว่าโฉมฉัยกรรมนั้นเป็นโฉมมาแต่เริ่มแรก นิติกรรมไม่มีผล เช่นผู้เยาว์ขายรถจักรยานให้แก่ผู้ซื้อโดยบิดามารดาผู้ใช้อำนาจปกครองไม่ได้ให้ความยินยอม เมื่อบอกล้างการซื้อขาย ให้ถือว่าโฉมมาตั้งแต่เมื่อทำสัญญาซื้อขายกัน และให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม คือให้คืนรถและคืนเงินแก่กัน

เงื่อนไข คือเหตุการณ์อันไม่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ในอนาคต อันจะทำให้นิติกรรมเป็นผลหรือสิ้นผล เช่น ก.จะซื้อบ้าน ข.ถ้าถูกสลากกินแบ่ง ก.จะให้เงิน ข.100,000 บาท ถ้า ข.สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้

เงื่อนไขที่เป็นโมฆะ นิติกรรมใดมีเงื่อนไขอันมิชอบด้วยกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน นิติกรรมนั้นเป็น โมฆะ

เงื่อนไขเวลา คือเหตุการณ์ที่จะต้องเกิดขึ้นแน่นอน แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือเงื่อนไขเริ่มต้นและเงื่อนไขเวลาสิ้นสุด

เงื่อนไขเริ่มต้น นิติกรรมใดมีเงื่อนไขเริ่มต้นกำหนดไว้ ห้ามมิให้ทวงถามให้ปฏิบัติตามนิติกรรมนั้นก่อนถึงเวลาที่กำหนด เช่น สัญญาเช่าที่เริ่มต้นเวลาเช่าตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2537 มีกำหนดเวลาเช่า 2 ปี ดังนี้ ถ้ายังไม่ถึงกำหนดดังกล่าว สัญญาเช่าก็ยังไม่เริ่มต้นที่จะทำให้ผู้เช่าเข้าใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่เช่า

เงื่อนไขเวลาสิ้นสุด นิติกรรมใดมีเงื่อนไขเวลาสิ้นสุดกำหนดไว้ นิติกรรมนั้นย่อมสิ้นผลเมื่อถึงเวลาที่กำหนด เช่นตามสัญญาเช่าดังกล่าว มีกำหนดเวลา 2 ปี เมื่อครบเวลา 2 ปีแล้วสัญญาเช่าย่อมสิ้นสุดไม่มีผลบังคับอีกต่อไปเพราะมีเงื่อนไขเวลาสิ้นสุดกำหนดไว้

ระยะเวลา การคำนวณระยะเวลา ให้คำนวณเป็นวัน แต่ถ้ากำหนดเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวันก็ให้คำนวณตามหน่วยเวลาที่กำหนดนั้น เช่นกำหนดเวลาเป็นชั่วโมงหรือนาทีก็ให้ถือตามนั้น

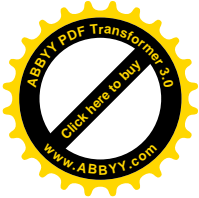
การเริ่มต้นนับระยะเวลา ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นหน่วยเวลาที่สั้นกว่าวันให้เริ่มต้นนับในขณะที่เริ่มการนั้น เช่นจ้างช่างหยูก้าเป็นเวลา 2 ชั่วโมง เมื่อเริ่มลงมือช่างหยูก้าก็เริ่มนับเวลาจ้างทันที

ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือนหรือปี มิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมเข้าด้วย เว้นแต่จะเริ่มการในวันนั้นเองตั้งแต่เวลาที่ถือได้ว่าเป็นเวลาเริ่มต้นการทำงานกันตามประเพณี

ถ้ากำหนดระยะเวลาเป็นวัน สัปดาห์ เดือนหรือปี ให้คำนวณตามปีปฏิทิน

การขยายเวลา ถ้าวันสุดท้ายของระยะเวลาเป็นวันหยุดทำการตามประกาศเป็นทางการหรือตามประเพณีให้นับวันที่เริ่มทำการใหม่ต่อจากวันที่หยุดทำการนั้นเป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา เช่น กำหนดการยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นวันสุดท้ายเป็นวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ซึ่งศาลปิดทำการ ดังนี้ให้ถือเอาวันจันทร์ต่อมาเป็นวันสุดท้ายของการยื่นอุทธรณ์

อายุความ คือระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ให้บุคคลใช้สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อพ้นกำหนดแล้วถือว่าขาดอายุความ จะเรียกร้องสิทธิไม่ได้ โดยปกติกฎหมายจะกำหนดไว้ว่ากรณีใดมีอายุความเป็นระยะเวลาเท่าใด ถ้าไม่ได้กำหนดไว้ถือว่ามียุอายุความ 10 ปี

ผลของอายุความ สิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความแล้ว ลูกหนี้มีสิทธิปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้

ข้อตกลงเรื่องอายุความ อายุความที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว คู่กรณีจะตกลงกันให้คดีใช้หรือขยายออกหรือยื่นเข้าไม่ได้

ข้อต่อสู้เรื่องอายุความ แม้สิทธิเรียกร้องขาดอายุความแล้ว ลูกหนี้มีสิทธิปฏิเสธการชำระหนี้ได้ก็ตาม ถ้าลูกหนี้ได้ชำระหนี้ไปตามสิทธิเรียกร้องอันขาดอายุความแล้วนั้น ไม่ว่าจะมากน้อยเพียงใดจะเรียกคืนไม่ได้ ดังนั้นเมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้ หมายความว่าเมื่อมีคดีพิพาทยังศาลเมื่อลูกหนี้ถูกฟ้องให้ชำระหนี้ และมีได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้คดีแล้ว แม้คดีจะขาดอายุความศาลก็จะยกเหตุนี้ขาดอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้ เป็นหน้าที่ของลูกหนี้ที่จะยกข้อต่อสู้เรื่องขาดอายุความขึ้นอ้างในการปฏิเสธการไม่ชำระหนี้ เพื่อให้ศาลพิพากษายกฟ้องหรือพิพากษาให้เป็นคุณแก่ลูกหนี้

กำหนดอายุความ แยกพิจารณาได้ดังนี้

1.อายุความ 2 ปี สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้มีกำหนดอายุความ 2 ปี เช่น

ผู้ประกอบการค้าหรืออุตสาหกรรม ผู้ประกอบหัตถกรรม ผู้ประกอบศิลปอุตสาหกรรมหรือช่างฝีมือ เรียกเอาค่าของที่ได้ส่งมอบ ค่าแรงงานที่ได้ทำ หรือค่าดูแลกิจการของผู้อื่น รวมทั้งเงินที่ได้ออกทดรองไป

ผู้ประกอบเกษตรกรรมหรือการป่าไม้เรียกเอาค่าของที่ได้ส่งมอบ

ผู้ขนส่งคนโดยสารหรือสิ่งของเรียกเอาค่าโดยสารหรือค่าระวาง

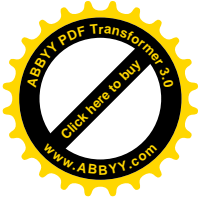
ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรม หรือหอพัก ผู้ประกอบธุรกิจในการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มหรือผู้ประกอบธุรกิจสถานบริการเรียกเอาค่าที่พัก ค่าอาหารหรือเครื่องดื่ม ค่าบริการ

ลูกจ้างเรียกเอาค่าจ้าง ครูอาจารย์เรียกเอาค่าสอน เจ้าของสถานศึกษาหรือสถานพยาบาลเรียกค่าธรรมเนียม ค่ารักษาพยาบาล

ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ทันตกรรม การพยาบาล การผดุงครรภ์ ผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ ผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาอื่นเรียกเอาค่าการทำงานที่ได้ทำให้

ทนายความหรือผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายเรียกเอาค่าทนายความหรือค่าการทำงานที่ทำให้

ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม สถาปัตยกรรม ผู้สอบบัญชี หรือผู้ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นเรียกเอาค่าการทำงานที่ทำให้ เป็นต้น

2.อายุความ 5 ปี สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้เมื่ออายุความ 5 ปี เช่น ดอกเบี้ยค้างชำระเงินที่ต้องชำระเพื่อผ่อนทุนคืนเป็นงวดๆ ค่าเช่าทรัพย์สินค้างชำระวันแต่ค่าเช่าสังหาริมทรัพย์ เงินค้างจ่ายคือเงินเดือน เงินปี เงินบำนาญ ค่าอุปการะเลี้ยงดู และเงินอื่น ๆ ในลักษณะทำนองเดียวกันที่มีกำหนดการจ่ายเป็นระยะเวลาเป็นต้น

3.อายุความ 10 ปี สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ที่มีกำหนดอายุความ 10 ปี เช่น สิทธิเรียกร้องของรัฐที่จะเรียกเอาค่าภาษีอากร สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด

อายุความที่มีได้มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะให้มีกำหนด 10 ปี เช่นเดียวกัน

บรรพ 2 หนี้ OBLIGATIONS

หนี้ คือความเกี่ยวพันระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายคือเจ้าหนี้กับลูกหนี้ โดยเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้กระทำการ จดเว้นกระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ตนเพื่อชำระหนี้ เช่น ก.กู้ยืมเงิน ข.ไป 10,000 บาท ก.เป็นลูกหนี้ ข.เป็นเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ ก.ชำระหนี้เงินกู้ยืมคืนให้แก่ตน ก.ทำสัญญาจะขายที่ดินให้ ข. 1 ไร่ ในราคา 100,000 บาท ก.เป็นผู้ขายมีหนี้หรือหน้าที่จะต้องส่งมอบที่ดินให้แก่ ข.ผู้ซึ่งเป็นเจ้าหนี้และในขณะเดียวกัน ข.ผู้ซื้อก็มีหนี้หรือมีหน้าที่ต้องชำระเงินราคาค่าที่ดินให้ ก.ด้วย ทั้งก.และข.จึงต่างก็เป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน

ก.ขับรถชนคน ข.ได้รับบาดเจ็บ ข.เป็นเจ้าหนี้ผู้ถูกละเมิดสิทธิในร่างกาย ก.เป็นลูกหนี้ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ ข.

รัฐบาลเป็นเจ้าหนี้ประชาชนในคำภาษีอากร ประชาชนเป็นลูกหนี้รัฐบาลในคำภาษีอากร

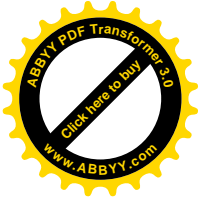
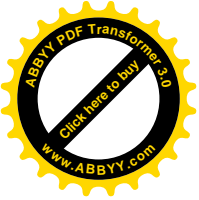
อำนาจเจ้าหนี้ ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้

โดยเมื่อบุคคลเป็นหนี้ผู้อื่นอยู่อย่างไรก็ต้องปฏิบัติตามมูลหนี้ที่มีต่อกันดังตัวอย่างข้างต้นแต่ถ้าลูกหนี้ขัดขืนไม่ปฏิบัติตามมูลหนี้คือไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้จะต้องนำคดีมาฟ้องศาลให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ เจ้าหนี้จะใช้อำนาจบังคับลูกหนี้โดยผลการหรือใช้อำนาจเดือนบิบบังคับลูกหนี้ไม่ได้ เช่นตัวอย่างข้างต้น เมื่อ ก.ยืมเงิน ข.ไปแล้ว ครบกำหนดไม่ชำระคืนให้ ข.จะเข้าริ้อบ้าน ก.ลูกหนี้เพื่อยึดเอาบ้าน หรือบุกรุกเข้าไปเก็บทรัพย์สินสิ่งของในบ้าน ก.เพื่อเอาไปชำระหนี้ที่ค้างไม่ได้รวมทั้งจะคดีทำร้ายร่างกาย ก.ลูกหนี้ให้บาดเจ็บและเกิดความกลัวเพื่อจะได้นำเงินมาชำระหนี้ให้แก่ตนก็ไม่ได้

ในทางปฏิบัติ เจ้าหนี้ส่วนมากมักใช้วาจาหยาบคายข่มขู่ทวงหนี้จากลูกหนี้ กรณีเช่นนี้การกระทำของเจ้าหนี้ก็ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เจ้าหนี้ที่ค่าลูกหนี้อย่างเสียหายๆ มีความผิดฐานหมิ่นประมาท แม้การประกาศทวงหนี้ทางหนังสือพิมพ์ทำนองประจานลูกหนี้ก็ทำไม่ได้เคยมีคำพิพากษาฎีกาในเรื่องนี้แล้ว

บ่อเกิดแห่งหนี้ การที่บุคคลใดจะเป็นหนี้ผู้อื่นนั้นมีบ่อเกิดหรือเหตุที่เกิดหนี้ 5 ประการ เช่น 1. สัญญา 2.จัดการงานนอกสั่ง 3.ลาภมิควรได้ 4.ละเมิด และ 5.กฎหมายบัญญัติไว้

ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย เมื่อมีหนี้ที่ลูกหนี้ต้องชำระให้แก่เจ้าหนี้แล้ว ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือภาษากฎหมายเรียกว่าลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเรียกให้ลูกหนี้ชำระ

ค่าเสียหายให้แก่กันได้ เช่น

กรณีกู้ยืมเงินแล้วไม่ชำระ เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกรื้องต้นเงินและดอกเบี้ยได้

ทำสัญญาซื้อขายที่ดินแล้วไม่ยอมขาย หรือกลับไปขายให้ผู้อื่น ผู้ซื้อคนแรกฟ้องให้ศาลบังคับผู้ขายให้โอนที่ดินแก่ตนและให้ผู้ขายใช้ค่าเสียหายแก่ตนได้

ขับรถชนคนตายหรือบาดเจ็บหรือทรัพย์สินเสียหายต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนในการตายบาดเจ็บหรือทรัพย์สินเสียหาย

สิทธิยึดหน่วง (Right of Retention) คือสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ที่มีอยู่อันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้นั้น เช่น ก.เอารถยนต์ไปจ้าง ข. ซ่อมค่าซ่อมเป็นเงิน 10,000 บาท ก.ยังไม่ชำระค่าซ่อม ข. ยึดรถยนต์ไว้ได้จนกว่าจะได้รับเงินค่าซ่อมรถจาก ก.

บุริมสิทธิ คือสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น โดยอาจมีกรณีที่ลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายคนหรือหลายราย และไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ครบถ้วนทุกคน ดังนี้ กฎหมายได้กำหนดเรียงลำดับก่อนหลังที่เจ้าหนี้แต่ละคนจะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ เช่น ก. จำนองที่ดินไว้กับ ข. ประกันเงินกู้ 100,000 บาท ดังนี้ ข. เป็นเจ้าหนี้ที่มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากที่ดินของ ก. หรือ ข. เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ ถ้าหากขายที่ดินใช้หนี้ ข. แล้วได้เงินไม่พอชำระหนี้ ข. เจ้าหนี้อื่นของ ก. ไม่มีสิทธิได้รับเงินส่วนแบ่งค่าขายที่ดินนี้

ก.เช่าบ้าน ข. แล้วค้างชำระค่าเช่า ข.มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ ก. นำเข้ามาไว้ในบ้านเช่า นั้น

ก.ซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดและปุ๋ยจาก ข. เพื่อนำมาปลูกในที่ดินของตน แล้วค้างค่าเมล็ดพันธุ์และค่าปุ๋ย ข.มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากผลผลิตข้าวโพดนั้น

ลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายคน การเป็นหนี้้นั้นอาจมีกรณีที่บุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้หรือบุคคลหลายคนเป็นเจ้าหนี้ก็ย่อมได้ เช่น ก.ข.ค.ร่วมกันไปกู้เงิน 10,000 บาท โดยไม่ระบุว่าใครกู้เท่าใดก็ดี ถือว่า ก.ข.ค. เป็นลูกหนี้หลายคนและเป็นหนี้ร่วมกัน

ก.ตกลงขายที่ดินให้ ข.ค.ร่วมกัน ถือว่า ข.ค.เป็นเจ้าหนี้หลายคนและเป็นหนี้ร่วม

ก.ขับรถชนคน ข.ค. และผู้อื่นบาดเจ็บ ฝ่ายที่ถูกชนเป็นเจ้าหนี้หลายคน

หนี้ร่วม คือหนี้ที่ลูกหนี้ไม่สามารถแบ่งชำระได้ในกรณีที่มิใช่ลูกหนี้หลายคน ลูกหนี้แต่ละคนหรือทั้งหมดทุกคนต้องรับผิดชอบหนี้ให้เจ้าหนี้จนเสร็จสิ้นทั้งหมด เช่น ก.ข.ร่วมกันกู้ยืมเงิน ค. 10,000 บาททำสัญญาฉบับเดียวกันโดยไม่ระบุว่าใครกู้เท่าไร ค.เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ ก.ชำระหนี้ทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียวก็ได้

หรือเรียกให้ ข.ชำระหนี้ทั้งหมดแต่เพียงผู้เดียวก็ได้ หรือเรียกให้ ก.ข.ร่วมกันชำระหนี้ทั้งหมดก็ได้ ก.ข.จะ
 เกี่ยงกันแบ่งชำระไม่ได้ แต่ในระหว่างกันเองเมื่อ ก.ข.ชำระหนี้แล้วจะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน ดังนั้น
 เมื่อ ก.หรือ ข.ชำระหนี้ให้ ค.แล้วก็มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ด้วยกันแบ่งความรับผิดชอบใช้เงินคืนให้แก่ตนได้ตาม
 ส่วน ก.หรือ ข.จึงรับผิดชอบชำระเงินคนละ 5,000 บาท ในระหว่างกันเอง

ก.ลูกจ้าง ข.ผู้ประกอบการคน นายจ้างและลูกจ้างต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนร่วมกัน

ก.ข.ค.ร่วมกันทำร้าย ง. ก.ข.ค.ต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ ง.

โอนสิทธิเรียกร้อง (Transfer of Claims) คือการที่เจ้าหนี้โอนสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้
 ให้แก่ผู้อื่น เช่น ก.ได้รับเช็คจาก ข. เป็นการชำระหนี้เป็นเงิน 10,000 บาทถึงกำหนดเรียกเก็บเงินตามเช็คใน
 วันที่ 20 เดือนหน้า ก.สามารถสลักหลังโอนเช็คนั้นให้แก่ ค.เพื่อเป็นการชำระหนี้ต่อไป เมื่อถึงกำหนดวันที่
 20 ค.ผู้รับโอนก็นำเช็คนั้นไปขึ้นเงินจากธนาคารได้

ก.ทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินจาก ข.กำหนดจดทะเบียน โอนกรรมสิทธิ์ในวันที่กำหนด ก.สามารถขาย
 ที่ดินต่อให้ ค.บุคคลภายนอกตามสิทธิที่ ก.มีอยู่ตามสัญญากับ ข.ได้ ค.มีสิทธิเรียกให้ ข.โอนที่ดินให้แก่ตน

ความระงับหนี้ (Extinction of Obligation) หนี้อยู่ระงับด้วยการชำระหนี้ หรือทำให้เจ้าหนี้ได้รับความ
 ความพอใจ

1.การชำระหนี้ (Performance) เช่น ก.เป็นหนี้เงินกู้ ข.10,000 บาท ก.ชำระหนี้ให้ ข.ครบแล้วหนี้ก็
 ระงับ

ก.ต้องส่งมอบข้าวเปลือกให้ ข.100 ถังตามสัญญาซื้อขาย เมื่อ ก.ได้ส่งมอบข้าวเปลือกครบแล้ว หนี้ก็
 ระงับ

2.ปลดหนี้ (Release) คือการที่เจ้าหนี้สละสิทธิเรียกร้องของตนให้แก่ลูกหนี้ทำให้หนี้ระงับ เช่น ก.
 ให้ ข.ยืมเงิน 10,000 บาท ต่อมา ก.แสดงเจตนาปลดหนี้แก่ ข.ไม่ต้องการเรียกร้องให้ ข.ชำระหนี้แก่ตนก็ยอม
 ทำให้หนี้ระงับ ข.ไม่ต้องชำระหนี้ให้แก่ ก.

การปลดหนี้เป็นการทำให้เปล่า แต่หนี้ที่มีหลักฐานหรือทำเป็นหนังสือการปลดหนี้ต้องทำเป็น
 หลักฐาน หรือทำเป็นหนังสือหรือจดหมายเอกสารหรือหลักฐานนั้น เช่นกรณี ก.กู้เงิน ข. การปลดหนี้ทำได้โดย
 จดหมายสัญญา หรือทำลายสัญญาคู่เสีย การปลดหนี้บางส่วนก็ได้เช่นปลดหนี้เงินกู้ให้ 5,000 บาท คงเหลือ
 หนี้ที่ต้องชำระอีก 5,000 บาท

3.หักกลบลบหนี้ (Set - Off) คือการที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ต่างเป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน เช่น
 ก.ขายปุยให้ ข. ข.ก็ขายมะขามหวานให้ ก. ก.และข.ต่างเป็นหนี้กันอยู่ยอมแสดงเจตนาหักกลบลบหนี้กันได้

แล้วชำระส่วนที่เหลือจากที่หักกลบลบกัน ก.ขายปุยให้ ข.เป็นเงิน 10,000 บาท ข.ขายมะขามหวานให้ ก.เป็นเงิน 30,000 บาท เมื่อหักกลบลบกันแล้ว ก.ต้องชำระเงินให้ ข.อีก 20,000 บาท

4.การแปลงหนี้ใหม่ (Novation) คือการทำให้หนี้เก่าระงับไปด้วยการก่อให้เกิดหนี้ใหม่ขึ้นแทนหนี้เก่าและหนี้ใหม่ต่างกับหนี้เก่าในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญ เช่น ก.ยืมเงิน ข.10,000 บาท ก.ข.ตกลงกันให้ชำระเป็นข่าวสาร 10 กระสอบ ทำให้หนี้ชำระเงินระงับไปโดยมีหนี้ใหม่เกิดขึ้นคือต้องชำระข่าวสาร

ก.ขับรถยนต์ชน ข.ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ ข.10,000 บาท คู่กรณีได้ตกลงกันให้ทำเป็นสัญญากู้เงิน 10,000 บาทถือว่าเป็นการแปลงหนี้ใหม่

5.หนี้เคลื่อนกลืนกัน (Merges) คือการที่บุคคลคนเดียวเป็นทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ในตัว เช่น ก.เป็นหนี้ ข. ข.ตาย ก.ได้รับมรดก ข. ดังนี้ ก.ไม่ต้องชำระหนี้

6.อายุความ ทำให้หนี้ระงับในเมื่อเจ้าหนี้อภัยทิ้งไว้เป็นเวลานาน ไม่เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ความยาวที่กล่าวมาแล้ว

สัญญา CONTRACT

สัญญา คือความตกลงระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายเกิดขึ้นเมื่อมีคำเสนอและคำสนองตรงกัน

คำเสนอ คือการแสดงเจตนาต้องการทำสัญญาของบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้เสนอไปยังอีกบุคคลหนึ่ง

คำสนอง คือการแสดงเจตนาตอบรับคำเสนอเพื่อทำสัญญา เมื่อบุคคลหนึ่งได้รับคำเสนอ ผู้ที่แสดงเจตนาตอบรับเรียกว่า ผู้สนอง

การเกิดของสัญญา สัญญาระหว่างบุคคลเกิดขึ้นเมื่อคำเสนอและคำสนองตรงกัน

ตัวอย่าง ก.บอกขายหนังสือให้ ข. 1 เล่ม ราคา 20 บาท ข.ตกลงซื้อ ดังนี้ ก.เป็นผู้แสดงเจตนาด้วยคำเสนอ ข.แสดงเจตนาด้วยคำสนอง เมื่อคำเสนอและคำสนองตรงกันจึงเกิดสัญญาขึ้น มีผลทำให้มีการซื้อขายหนังสือระหว่าง ก.ข.

ถ้าเมื่อ ก.บอกขายหนังสือให้ ข. ข.ปฏิเสธว่าไม่ต้องการซื้อ ถือว่า ข.ผู้ได้รับคำเสนอบอกปัดคำเสนอ สัญญาซื้อขายหนังสือก็ไม่เกิดขึ้น

สัญญาที่จะต้องทำเป็นหนังสือ สัญญาบางประเภท แม้คำเสนอและคำสนองตรงกันก็ยังไม่ถือว่าได้เกิดสัญญาขึ้น จะต้องมีการทำเป็นหนังสือหรือจะต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้เสียก่อน ทั้งนี้ต้องพิจารณาเจตนาของคู่กรณี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นกรณีไป ส่วนมากมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา เช่นสัญญาเช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือ

การเช่าอสังหาริมทรัพย์ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบนั้นจะฟ้องร้อง

ให้บังคับคดีไม่ได้ ถ้าเช่ามีกำหนดเวลามากกว่า 3 ปีขึ้นไป หรือตลอดอายุของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อขายอสังหาริมทรัพย์ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

แม้สัญญาที่มีได้มีกฎหมายบังคับให้ทำตามแบบ ถ้าคู่กรณีประสงค์จะทำสัญญากันเป็นหนังสือก็ถือว่ายังไม่มีความสัญญาต่อกันจนกว่าสัญญาจะได้อำนาจขึ้นเป็นหนังสือ

คำมั่นว่าจะให้รางวัล เมื่อบุคคลออกโฆษณาให้คำมั่นว่าจะให้รางวัลแก่ผู้กระทำการอันใด ผู้นั้นจะต้องให้รางวัลแก่ผู้ที่ได้กระทำการอันนั้น แม้ผู้นั้นจะมีได้กระทำเพราะเห็นแก่รางวัลก็ตาม เช่น รางวัลในการประกวดคำขวัญ เขียนบทความเรื่องใด ทายผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รางวัลในการชิงโชคจากรายการของสถานีโทรทัศน์ เป็นต้น

ถ้าหลายคนสามารถกระทำการตามคำมั่นที่โฆษณาไว้ เฉพาะผู้ที่กระทำได้ก่อนมีสิทธิได้รับรางวัล ถ้าหลายคนกระทำได้พร้อมกันก็ให้ได้รับรางวัลเป็นส่วนแบ่งเท่า ๆ กัน

การตีความสัญญา ให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงประเพณีด้วย

มัดจำ คือเงินหรือสิ่งของที่คู่สัญญาได้ส่งมอบให้ไว้ต่อกันเพื่อเป็นพยานหลักฐานว่าสัญญาได้ทำขึ้นแล้วและเพื่อเป็นการปฏิบัติตามสัญญานั้นด้วย เช่น จ้างร้านตัดกางเกง 500 บาท ให้มัดจำไว้ 100 บาท ถือว่าสัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว ร้านตัดกางเกงจะต้องปฏิบัติตามสัญญาตัดกางเกงให้

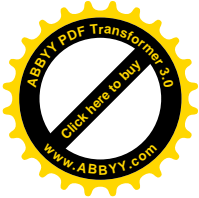
ก.จะซื้อที่ดิน ข.ได้วางมัดจำไว้ 100,000 บาท กำหนดวันโอนกรรมสิทธิ์ยังสำนักงานที่ดินและชำระเงินส่วนที่เหลือภายใน 1 เดือนนับแต่วันทำสัญญา

มัดจำที่ให้ไว้ดังกล่าวถือว่าเป็นการชำระหนี้บางส่วนหรือให้รับ ถ้าฝ่ายที่วางมัดจำละเลยไม่ชำระหนี้หรือการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งฝ่ายที่วางมัดจำต้องรับผิดชอบ หรือถ้ามีการเลิกสัญญาเพราะความผิดของฝ่ายนั้น หรือให้ส่งคืน ถ้าฝ่ายที่รับมัดจำไม่ชำระหนี้ หรือการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งฝ่ายที่รับมัดจำต้องรับผิดชอบ

เบี้ยปรับ คือจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในเมื่อไม่มีการชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามสัญญา หรือชำระหนี้ล่าช้า เช่น ก.ซื้อที่ดินจาก ข.ทำสัญญาจะซื้อขายกำหนดไว้ว่าจะไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ยังสำนักงานที่ดินภายหลัง ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญายอมให้อีกฝ่ายหนึ่งปรับเป็นเงิน 100,000 บาท

ก.จ้าง ข.สร้างบ้านให้แล้วเสร็จใน 3 เดือน ถ้าไม่เสร็จให้ปรับเป็นรายวันวันละ 1,000 บาท

การเรียกให้ปฏิบัติตามสัญญา แม้คู่กรณีได้กำหนดเบี้ยปรับไว้ในสัญญาแล้ว คู่สัญญาที่ยังมีสิทธิเรียก

ให้ชำระหนี้หรือปฏิบัติตามสัญญา นั้น ได้ ดังตัวอย่างที่ ก.ทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินจาก ข.และ ข.ผิดสัญญานั้น ก.มีสิทธิเรียกเบี้ยปรับจาก ข.100,000 บาทได้และมีสิทธิเรียกให้ ข.ส่งมอบโอนที่ดินให้ตนตามสัญญาได้อีกด้วย หรือกรณีที่ ก.จ้าง ข.สร้างบ้าน ก.มีสิทธิเรียกเบี้ยปรับตลอดเวลาที่ล่าช้าและยังเรียกให้ ข.สร้างบ้านให้เสร็จด้วย

การเรียกเอาค่าเสียหายมากกว่าเบี้ยปรับ แม้คู่กรณีได้กำหนดเบี้ยปรับไว้แล้ว เจ้าหนี้ยังมีสิทธิเรียกเอาเบี้ยปรับและเรียกเอาค่าเสียหายมากกว่านี้อีกได้ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าตนเสียหายมากกว่านั้น

ลดเบี้ยปรับ เบี้ยปรับที่คู่สัญญากำหนดไว้ในสัญญานั้น ถ้ากำหนดไว้สูงเกินไปศาลอาจลดลงตามที่เห็นสมควรได้

การเลิกสัญญา เมื่อสัญญาได้ทำขึ้นแล้ว คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายอาจมีสิทธิเลิกสัญญาได้โดยการตกลงกันหรือโดยบทบัญญัติของกฎหมายให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยการแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญาไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง การเลิกสัญญาทำให้ความผูกพันตามสัญญาสิ้นไป

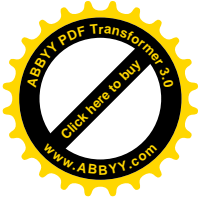
ความเกี่ยวพันระหว่างนิติกรรมกับสัญญา ตามกฎหมายจารีตประเพณี หรือคอมมอนลอว์ (COMMON LAW) ของอังกฤษและอเมริกาไม่มีบทบัญญัติเรื่องนิติกรรม มีแต่หลักกฎหมายเรื่องสัญญา ทั้งนี้ต่างจากกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายได้มีบทบัญญัติเรื่องนิติกรรมและสัญญาไว้

ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย บทบัญญัติเรื่อง นิติกรรมอยู่ใน บรรพ 1 หลักทั่วไป แต่บทบัญญัติเรื่องสัญญาอยู่ในบรรพ 2 นี้

เนื่องจากกฎหมายทั้ง 2 ลักษณะนี้ใกล้เคียงกันหรือเป็นอย่างเดียวกัน ดังนั้นจึงนำหลักกฎหมายของ 2 ลักษณะนี้มาใช้บังคับกันได้และส่วนมากก็เรียกว่า นิติกรรมและสัญญา เพราะสัญญาเป็นนิติกรรมประเภทหนึ่งที่มีคู่กรณีผู้แสดงเจตนาในการทำนิติกรรม 2 ฝ่าย คือผู้เสนอและผู้สนอง ส่วนนิติกรรมจะรวมเอาสัญญาเข้าไว้ถือว่าเป็นนิติกรรมแล้วการแสดงเจตนาทำนิติกรรมยังอาจทำได้ฝ่ายเดียวอีกด้วย เช่นการทำพินัยกรรม ผู้ทำแสดงเจตนาฝ่ายเดียว คำมั่นว่าจะให้ หรือคำมั่นจะให้รางวัล คำมั่นจะซื้อขาย เป็นการแสดงเจตนาทำนิติกรรมฝ่ายเดียว

นิติกรรมและหนี้ ก็เกี่ยวข้องกัน เพราะบ่อเกิดแห่งหนี้มีหลายประการ อาจเกิดจากสัญญาซึ่งเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่ง เช่น ก.ทำสัญญาซื้อขายกับ ข.ทำให้เกิดผลทางกฎหมายให้มีการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายทำให้เกิดหนี้ที่คู่กรณีที่จะต้องปฏิบัติตามการชำระหนี้ตามสัญญา ก.ทำสัญญาเช่าบ้าน ข.สัญญาเช่าเป็นนิติกรรมอย่างหนึ่งก่อให้เกิดหนี้ระหว่างผู้เช่ากับผู้ให้เช่าต่างฝ่ายมีสิทธิและหน้าที่ต่อกันตามสัญญา ดังนั้นในการศึกษากฎหมายบางสำนัก การศึกษาอาจรวมวิชานิติกรรมและหนี้เป็นวิชาเดียวกัน

ในทางปฏิบัติ บทบัญญัติเรื่องนิติกรรมในบรรพ 1 และบทบัญญัติเรื่องหนี้และสัญญาซึ่งรวมอยู่กับหนี้ในบรรพ 2 จึงเรียกชื่อรวมกันไปไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยชัดเจน

จัดการงานนอกสั่ง MANAGEMENT OF AFFAIRS VETKOUT MANCLATE

จัดการงานนอกสั่ง คือการที่บุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้จัดการ ได้สอดเข้าทำกิจการของบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า ตัวการ โดยเขามีได้ว่าขานวานใช้ให้กระทำ หรือโดยมิได้มีสิทธิที่จะทำการงานนั้นแทนเขาได้ ผู้จัดการมีสิทธิเรียกให้ตัวการชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ตนเสียไปเพราะจัดการงานนอกสั่งนั้นได้

ก.ไปตากอากาศต่างจังหวัด บ้าน ก.ถูกงดกุญแจ ข.เพื่อนบ้านจึงไปซื้อกุญแจใหม่มาใส่ไว้แทน ถือว่า ข.จัดการงานนอกสั่ง มีสิทธิให้ ก.ให้ ก.ใช้ค่ากุญแจที่ซื้อมาได้

ก.ปล่อยให้บุตรผู้เยาว์อดอาหาร ข.จึงซื้ออาหารมาให้ ข.เรียกค่าอาหารจาก ก.ได้

การที่บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย บำรุงรักษาผู้สืบสันดานเป็นทางอุปการะที่ดี หรือเป็นทางปฏิบัติการ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีเจตนาจะเรียกให้ผู้รับประโยชน์ชดใช้คืน

ลาภมิควรได้ UNCHCE ENRICHMENT

ลาภมิควรได้ คือการที่บุคคลใดได้มาซึ่งทรัพย์สินใดเพราะการที่บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำเพื่อชำระหนี้หรือได้มาด้วยประการอื่น โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งเสียเปรียบ บุคคลนั้นต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เขา เช่น ก.ข.ทำสัญญาซื้อขายที่ดินมีโฉนดโดยทำสัญญากันเอง สัญญาเป็นโมฆะ แม้ได้ส่งมอบที่ดินให้แล้ว เจ้าของที่ดินก็เรียกคืนได้และฝ่ายผู้ซื้อก็เรียกเงินคืนได้เพราะเป็นลาภมิควรได้

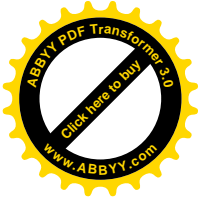
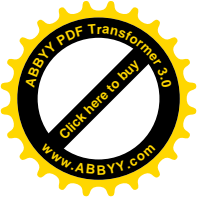
ก.เป็นผู้รับมรดกตามสิทธิ ข.ทายาทอีกคนหนึ่งได้หลอก ก.ว่ากองมรดกมีหนี้สินมากให้ ก.สละมรดก แต่ปรากฏว่ากองมรดกไม่มีหนี้สิน ก.มีสิทธิเรียกมรดกคืนจาก ข.หรือทายาทอื่นได้

ชายหญิงอยู่กินด้วยกันโดยไม่จดทะเบียนสมรส ชายเป็นฝ่ายผิดไม่ยอมจดทะเบียนสมรส จะเรียกสินสอดและของหมั้นคืนไม่ได้

ก.ให้ ข.ยืมเงินไปซื้อเฮโรอีนขาย ก.เรียกเงินคืนไม่ได้ สัญญากู้เงินเป็นโมฆะเพราะวัตถุประสงค์ต้องห้ามตามกฎหมาย

ละเมิด WRONGFUL AETS

ละเมิด คือการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ความเสียหายทุกกรณีอาจเป็นละเมิดได้ทั้งสิ้น ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรงในเรื่องนั้น ๆ แล้วก็นำหลักเรื่องละเมิดใช้บังคับได้ นับเป็นกรณีกว้างขวางไม่มีของเขตตามมาตรา 420 ซึ่งเป็นหลักเรื่องละเมิด บัญญัติว่าผู้ใด จงใจหรือประมาทเลินเล่อทำ

ต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

การกระทำผิดทางอาญาและการละเมิดในทางแพ่งบางเรื่องเกี่ยวเนื่องกันผู้กระทำมีความผิดทั้งทางอาญาและทางแพ่ง

ก. พัน ข. บาดเจ็บ ก. มีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย และเป็นละเมิดในทางแพ่งด้วย

ก. ชำเรา ข. ก. มีความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราและเป็นการละเมิดในทางแพ่งด้วย

ก. ลักทรัพย์ ข. ก. มีความผิดฐานลักทรัพย์ และเป็นละเมิดในทางแพ่งด้วย

ก. ตอกเสาเข็มเพื่อก่อสร้างในที่ดินของตน ทำให้บ้าน ข. ที่อยู่ข้างเคียงชำรุดเสียหาย ก. ไม่มีความผิดอาญาฐานทำให้เสียหาย แต่เป็นการละเมิดในทางแพ่งต่อ ข.

ต้นไม้ออกจากบ้านข้างเคียงหักลงมาถูกหลังคาบ้านเสียหาย เป็นการละเมิดในทางแพ่ง แต่มิใช่การกระทำผิดทางอาญา

บุตรผู้เยาว์ทำร้ายผู้อื่น บิดาไม่ต้องรับผิดทางอาญาร่วมกับบุตร แต่ต้องรับผิดทางแพ่งในการละเมิดร่วมกับบุตรด้วย

ลูกจ้างขับรถชนคนตาย นายจ้างไม่ต้องรับผิดทางอาญาฐานทำให้คนตายโดยประมาทร่วมกับลูกจ้าง แต่ต้องรับผิดฐานละเมิดร่วมกับลูกจ้าง ทั้งนี้ต้องพิจารณาเป็นกรณีไป

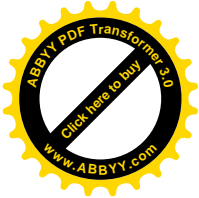
ความยินยอมไม่ก่อให้เกิดละเมิด ก. ยอมให้ผู้อื่นเดินผ่านที่ดินของตนผู้ที่เดินผ่านไม่ได้ทำละเมิดต่อ ก.

ก. ข. สมัครใจวิวาททำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันได้รับบาดเจ็บไม่ถือว่าเป็นการละเมิดจะเรียกชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากกันไม่ได้ (ฎีกาที่ 1508/2531) ในทางอาญาผู้สมัครใจวิวาททำร้ายร่างกายซึ่งกันและกันก็ไม่ถือว่าเป็นผู้เสียหาย ไม่มีอำนาจฟ้องอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะมิใช่เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจพนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินคดีอาญาแก่ผู้วิวาทดังกล่าวได้

ความรับผิดชอบของนายจ้าง นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น เช่นลูกจ้างขับรถชนคนตายนายจ้างขณะทำงานให้นายจ้าง นายจ้างต้องร่วมรับผิดในการละเมิดของลูกจ้างใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้ถูกชน แต่นายจ้างมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากลูกจ้างได้

ตัวการ ต้องรับผิดร่วมกับตัวแทนในการละเมิดต่อผู้อื่นเช่นเดียวกับนายจ้าง และลูกจ้างดังกล่าว

ความรับผิดของผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง ผู้ว่าจ้างทำของไม่ต้องรับผิดต่อความเสียหายที่ผู้รับจ้างได้

ก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกในระหว่างการทำงานที่ว่าจ้าง เว้นแต่ผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้คิดในส่วนงานที่สั่งให้ทำ หรือในคำสั่งที่ตนให้ไว้ หรือในการเลือกหาผู้รับจ้าง ก.จ้าง ข.ต่อเติมบ้าน ข.ตัดต้นไม้ของบ้านข้างเคียงโดยพลการ ก.ไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำของ ข. แต่ในกรณีที่ ก.จ้าง ข.สร้างบ้านและ ข.ตอกเสาเข็มทำให้บ้านหรือตึกข้างเคียงชำรุดเสียหาย ก.ผู้ว่าจ้างต้องรับผิดชอบเพราะเป็นผู้คิดในงานที่สั่งให้ทำ (ฎีกาที่ 940/2501,1009/2502,984/2531)

ความรับผิดชอบของใคร่ความสามารถ คนวิกลจริต หรือผู้เยาว์ บุคคลเหล่านี้ต้องรับผิดชอบในการละเมิดต่อผู้อื่น บิดามารดา ผู้อนุบาลของผู้นั้นต้องรับผิดชอบด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้นเช่นผู้เยาว์ขับรถยนต์ไปส่งน้องไปโรงเรียนแทนบิดาโดยบิดารู้เห็นยินยอม เมื่อไปชนผู้อื่น บิดาย่อมต้องรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์นั้น

ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตยหรือชั่วคราว ต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิดที่ได้ทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร เช่นนักเรียนทำร้ายกันในโรงเรียน ครู อาจารย์ต้องรับผิดชอบด้วย ถ้ามิได้มีการห้ามปรามหรือมีมาตรการป้องกันอันสมควร

ผู้ร่วมกันละเมิด ละเมิดหลายคน ผู้ยุยงส่งเสริม ช่วยเหลือในการทำละเมิด ต้องร่วมกันรับผิดชอบในการละเมิด เช่น ก.ข.ค.ร่วมกันทำร้าย ง. ก.ใช้ ข.ทำร้าย ค.ต้องรับผิดชอบด้วยกัน

สัตว์ทำละเมิด ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ เจ้าของหรือผู้รับเลี้ยงรักษาแทนเจ้าของต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยง การรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์หรือตามพฤติการณ์อย่างอื่น หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายย่อมจะต้องเกิดขึ้นทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังแล้ว เช่นสุนัขกัดคน เจ้าของต้องรับผิดชอบ หรือผู้เลี้ยงดูสุนัขต้องรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบของเจ้าของโรงเรียน ถ้าโรงเรียนหรือสิ่งปลูกสร้างชำรุดบกพร่อง หรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอ ผู้ครองโรงเรียนหรือสิ่งปลูกสร้างต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน รวมไปถึงต้นไม้หรือกอไผ่ด้วย เช่นหลังคาบ้านชำรุดตกลงมาใส่ศีรษะคนเดินผ่านไปมาบาดเจ็บ ต้นไม้โค่นทับบ้านข้างเคียง พื้นบ้านหักเพราะชำรุดทำให้ผู้มาเยี่ยมบาดเจ็บ กรณีเหล่านี้ผู้ครองโรงเรียนหรือสิ่งปลูกสร้างต้องรับผิดชอบ รวมไปถึงกรณีที่ยกตกลงหรือทิ้งขว้างจากโรงเรียนด้วย

ผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกล ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่เหตุสุดวิสัยหรือเป็นเพราะความผิดของผู้เสียหาย เช่น ขับรถชนคน ผู้ขับขี่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ถูกชน เว้นแต่ผู้ถูกชนวิ่งตัดหน้ารถในระยะกระชั้นชิด ผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เป็นอันตราย

โดยสภาพก็ต้องรับผิดชอบด้วยเช่นเดียวกัน เช่นเก็บระเบิดหรือวัตถุเคมีอันตรายไว้ทำให้ความเสียหายต่อผู้อื่น

ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด เมื่อทำละเมิดต่อผู้อื่นแล้ว ผู้กระทำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาจำนวนไม่น้อยเพียงใดนั้นสามารถตกลงกันได้ ถ้ามีคดีสู่ศาลแล้วศาลมีอำนาจกำหนดให้ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด เช่น ก.ขับรถชน ข.บาดเจ็บ คู่กรณีสามารถตกลงกำหนดค่าสินไหมทดแทนเองได้ ถ้าไม่ตกลงกัน เมื่อคดีมาสู่ศาล ศาลจะวินิจฉัยให้ตามสมควร

ก.ยิง ข.ตาย ศาลอาจให้ ก. ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ทายาท ข. 100,000 บาท ถ้า ข. เป็นนักธุรกิจมีชื่อเสียงศาลอาจให้ ก. ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ทายาท ข. มากถึง 1 ล้านบาทก็ได้ จะต้องเข้าใจว่าตามกฎหมายนั้น ค่าชีวิตของคนไม่เท่ากัน

หลักพิจารณาในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน เช่น การคืนทรัพย์สินที่เสียหาย หรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าซ่อมแซมทรัพย์สิน ถ้าผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วย การใช้ค่าสินไหมทดแทนต้องพิจารณาว่าฝ่ายไหนผิดมากกว่ากัน

ในกรณีทำให้เขาถึงตาย ค่าสินไหมทดแทนได้แก่ค่าปลงศพ รวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่นด้วย ถ้าไม่ตายทันทีก็ต้องใช้ค่ารักษาพยาบาล ค่าเสียหายที่ขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้เพราะไม่สามารถประกอบกิจการงาน ถ้าผู้ตายต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้อื่น ผู้ที่ขาดการอุปการะเลี้ยงดูจากผู้ตายก็มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนด้วย

ในกรณีบาดเจ็บ คือทำให้เสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัย ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับชดเชยค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปเช่นค่ารักษาพยาบาล ค่าที่ไม่สามารถประกอบกิจการงานสิ้นเชิงหรือบางส่วน เช่น พิกัด ทูพพลภาพก็เรียกได้ทั้งความเสียหายในอนาคตด้วย

ถ้าผู้ตายหรือผู้บาดเจ็บมีความผูกพันตามกฎหมายจะต้องทำการทำงานให้บุคคลภายนอกในครัวเรือนหรืออุตสาหกรรมของคนภายนอกด้วย ผู้ทำละเมิดจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกที่ต้องขาดแรงงานด้วย

ละเมิดต่อชื่อเสียง ผู้ทำละเมิดจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นเงินเช่นเดียวกัน และในขณะเดียวกันอาจมีการโฆษณาหรือประกาศหรือทำให้ชื่อเสียงกลับคืนเดิมก็ได้ เช่น ให้ขอมมาหรือแก้ข่าวโดยประกาศทางหนังสือพิมพ์

อายุความ การเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนในการละเมิดมีอายุความ 1 ปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรือภายใน 10 ปีนับแต่วันละเมิด แต่ถ้าการ

ละเมิดนั้นเป็นความผิดทางอาญาด้วยและอายุความทางอาญายาวกว่าให้นำอายุความทางอาญามาบังคับ เช่นคดีฆ่าคนตายทางอาญามีอายุความ 20 ปี เมื่อจะเรียกค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งในการละเมิดก็มีอายุความ 20 ปี

นิติโทษกรรม คือการกระทำที่ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในการละเมิดแม้เกิดการเสียหายแก่ผู้อื่น ได้แก่กรณีต่อไปนี้

1.การป้องกัน 2.การกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย 3.กระทำการปิดป้องภัยอันตรายซึ่งมีมาเป็นสาธารณะโดยฉุกเฉิน 4.การปิดป้องภัยอันตรายแก่เอกชนโดยฉุกเฉิน 5.การป้องกันภัยอันตรายอันจะเกิดแก่ตัวเองหรือผู้อื่นเพราะตัวทรัพย์สินนั้นเป็นเหตุ

การป้องกันสิทธิตามล้าพัง บุคคลจะป้องกันสิทธิของตนโดยล้าพังไม่ได้ ต้องให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือเว้นแต่ถ้าตามพฤติการณ์จะขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือในทันทีที่ไม่ได้ เช่น ก.จะทำร้าย ข. ข.ย้อมป้องกันตน โดยใช้ไม้หรือมีดหรือปืนป้องกันตนเองได้ในขณะนั้นจะรอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาถึงย่อมไม่เหมาะสม

ผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ ชอบที่จะจับสัตว์ของผู้อื่นที่เข้ามาทำความเสียหายในอสังหาริมทรัพย์นั้นและยึดไว้เป็นประกันค่าสินไหมทดแทนก็ได้ ถ้าจำเป็นจะฆ่าสัตว์นั้นเสียก็ได้แต่ต้องบอกกล่าวแก่เจ้าของโดยไม่ชักช้า เช่นสุนัขผู้อื่นเข้ามากัดแมวในบ้านเรา เราจับสุนัขไว้และเรียกค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าของได้หรือขว้างสุนัขให้ออกไปจากบ้านและสุนัขได้รับบาดเจ็บจากการขว้างปาของเรา หรือกรณีวัวควายผู้อื่นเข้ามาเหยียบย่ำพืชผลในนา สวนเสียหายเจ้าของสัตว์ก็ควรใช้ค่าสินไหมทดแทน

บรรพ 3 เอกเทศสัญญา SPECIFIC CONTRACTS

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ว่าด้วยสัญญาประเภทต่าง ๆ 22
ลักษณะด้วยกัน คือ 1.ซื้อขาย 2.แลกเปลี่ยน 3.ให้ 4.เช่าทรัพย์ 5.เช่าซื้อ 6.จ้างแรงงาน 7.จ้างทำของ 8.รับ
ของ 9.ยืม

10.ฝากทรัพย์ 11.ค้ำประกัน 12.จำนอง 13.จำนำ 14.เก็บของในคลังสินค้า 15.ตัวแทน 16.นายหน้า
17.ประนีประนอม 18.การพนันขั้นต่อ 19.บัญชีเดินสะพัด 20.ประกันภัย 21.ตัวเงิน 22.หุ้นส่วนและบริษัท

ซื้อขาย (SALE)

ซื้อขาย คือสัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ขาย โอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่าย
หนึ่ง เรียกว่าผู้ซื้อตกลงว่าจะใช้ราคาทรัพย์สินให้แก่ผู้ขาย (มาตรา 453) เช่น ก.ขายวิทยุให้ ข.ราคา 1,000
บาท ก.เป็นผู้ขาย ข.เป็นผู้ซื้อ ก.โอนกรรมสิทธิ์วิทยุให้ ข.และ ข.ก็ใช้ราคาให้แก่ ก.เป็นเงินตรา มิใช่สิ่งของ

การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ เช่นที่ดิน บ้าน ตึก อาคารจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อ
พนักงานเจ้าหน้าที่มิฉะนั้นเป็นโมฆะ

ขายฝาก คือการซื้อขายที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโอนไปยังผู้ซื้อโดยผู้ขายมีสิทธิไถ่ทรัพย์สินนั้นคืน
ได้ เช่น ก.ขายฝากที่ดินไว้กับ ข. 100,000 บาทมีกำหนดไถ่คืนใน 2 ปี ดังนี้ระหว่างที่ยังไม่ไถ่หรือนับแต่วัน
ขายฝากกรรมสิทธิ์ในที่ดินตกมาเป็นของ ข.แล้ว แต่ ก.มีสิทธิไถ่คืนได้ภายใน 2 ปี ถ้าไม่ไถ่คืนภายในกำหนด
ก็หมดสิทธิไถ่คืน

กำหนดเวลาไถ่คืน ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ต้องไถ่คืนภายใน 10 ปี ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ต้องไถ่คืน
ภายใน 3 ปี

สินไถ่ คือเงินที่จะต้องไถ่คืน ถ้าไม่ได้กำหนดไว้ว่าจะไถ่คืนเป็นเงินเท่าใดก็ให้ไถ่ตามราคาขายฝาก
แต่ส่วนมากมักตกลงกันเกิน หรือสูงกว่าราคาเมื่อขายฝากซึ่งเป็นการเลี่ยงการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา

ขายทอดตลาด คู่ทรัพย์

แลกเปลี่ยน (EXCHANGE)

แลกเปลี่ยน คือสัญญาซึ่งคู่กรณีต่างโอนกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินให้กันและกัน (มาตรา 518) เช่น ก. มีวิทยุเอาไปแลกนาฬิกากับ ข. วิทยุเดิมเป็นของ ก. ตกลงมาเป็นกรรมสิทธิ์ของ ข. และนาฬิกาเดิมเป็นของ ข. ก็ตกลงมาเป็นกรรมสิทธิ์ของ ก. ทั้งซื้อขายและแลกเปลี่ยนทำให้กรรมสิทธิ์หรือความเป็นเจ้าของทรัพย์สินเปลี่ยนมือจากบุคคลหนึ่งมายังอีกบุคคลหนึ่ง แต่ต่างกันด้วยการชำระเงินในการซื้อขาย ส่วนการแลกเปลี่ยนเป็นการชำระกันด้วยสิ่งของ

การแลกเปลี่ยนอสังหาริมทรัพย์จะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

ให้ (GIFT)

ให้ คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ให้โอนทรัพย์สินของตนให้โดยเสน่หาแก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับและผู้รับยอมรับเอาทรัพย์สินนั้น (มาตรา 521) เช่น บิดายกที่ดินให้บุตร การยกให้ทำให้ที่ดินเปลี่ยนกรรมสิทธิ์จากบิดามายังบุตร โดยเป็นการให้เปล่า เป็นการให้โดยเสน่หาไม่มีค่าตอบแทน ถ้ามีค่าตอบแทนราคาสินทรัพย์จะเป็นการซื้อขาย

แบบการให้ การให้ทรัพย์สินซึ่งถ้าจะซื้อขายกันจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ การให้จะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย การให้จึงจะสมบูรณ์ เช่น การให้ที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

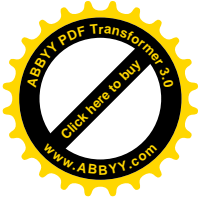
คำมั่นว่าจะให้ จะสมบูรณ์บังคับได้จะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น บิดาจะให้ที่ดินแก่บุตรแต่ยังไม่ได้โอนกรรมสิทธิ์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ บุตรไม่มีสิทธิที่จะบังคับบิดาโอนที่ดินให้แก่ตน นอกจากจะได้ทำคำมั่น โดยการจดทะเบียนยกให้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้

พินัยกรรม ถ้าผู้ให้ต้องการยกทรัพย์ให้แก่ผู้อื่นเมื่อตนถึงแก่ความตายก็สามารถทำได้โดยทำพินัยกรรมไว้ คุ้มครอง

ถอนคืนการให้เพราะเหตุเนรคุณ ผู้ให้เรียกให้ถอนคืนการให้เพราะเหตุผู้รับประพฤติเนรคุณได้ในกรณีต่อไปนี้

1. ผู้รับประทุษร้ายต่อผู้ให้เป็นความผิดอาญาอย่างร้ายแรงตามประมวลกฎหมายอาญา
2. ผู้รับทำให้ผู้ให้เสียชื่อเสียงหรือหมิ่นประมาทผู้ให้อย่างร้ายแรง
3. ผู้รับบอกปิดไม่ยอมให้สิ่งของจำเป็นเลี้ยงชีวิตแก่ผู้ให้ในเวลา que ผู้ให้ยากไร้และผู้รับยังสามารถจะ

ให้ได้

กรณีที่โอนคืนการให้ไม่ได้

1. ให้เป็นบำเหน็จสินจ้างโดยแท้
2. ให้สิ่งที่มีค่าการติดพัน เช่น ให้ที่ดินติดจำนองผู้อื่น ผู้รับต้องชำระหนี้ไถ่จำนองคืนมา
3. ให้โดยหน้าที่ธรรมจรรยา เช่น บิดามารดาให้เงินแก่บุตรในการเลี้ยงดูตามปกติ
4. ให้ในการสมรส เช่น บิดามารดายกที่ดินหรือให้ทรัพย์สินแก่บุตรหลานญาติในวันสมรส

เช่าทรัพย์สิน HIRE OF PROPERTY

เช่าทรัพย์สิน คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่าผู้ให้เช่าตกลงให้บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้เช่าได้ใช้ หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งชั่วคราวอันมีจำกัด และผู้ให้เช่าตกลงจะให้เช่าเพื่อการนั้น (มาตรา 537) เช่น ก.เช่าบ้าน ข.มีกำหนด 1 ปี ค่าเช่าเดือนละ 1,000 บาท ก.เป็นผู้เช่า ข.เป็นผู้ให้เช่า ก.ได้ใช้ประโยชน์คือการอยู่ในบ้าน ส่วน ข.ได้ค่าเช่าในเวลาจำกัดคือ 1 ปีตามที่ตกลงกัน

หลักฐานและแบบการเช่า การเช่าอสังหาริมทรัพย์ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบนั้นจะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้ ถ้าเช่าเกิน 3 ปีหรือตลอดอายุของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิฉะนั้นฟ้องร้องให้บังคับคดีได้เพียง 3 ปี

ถ้าทำสัญญาเช่าฉบับละ 3 ปีลงวันที่ต่อเนื่องเรียงลำดับกันไปในวันเดียวกัน ย่อมบังคับได้เพียง 3 ปี ตามสัญญาเช่าฉบับแรกเท่านั้น การเช่าฉบับหลังไม่สมบูรณ์ ไม่มีผล ถ้าอยู่ต่อมาก็เป็นการเช่าไม่มีกำหนดเวลา

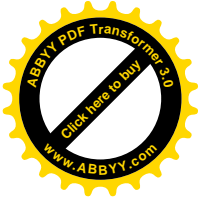
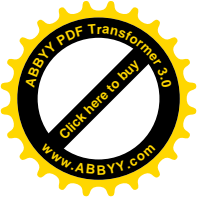
สัญญาเช่าลักษณะพิเศษคือสัญญาต่างตอบแทน ในกรณีที่ผู้ให้เช่าตกลงกับผู้เช่าให้ผู้เช่าจ่ายเงินช่วยค่าก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่เพื่อจะให้ผู้เช่าได้มีสิทธิเช่านั้น ในขณะที่กำลังก่อสร้างหรือขณะที่การก่อสร้างยังไม่เสร็จ การเช่าเช่นนี้บังคับกันได้ในระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่าแม้กำหนดเวลาเช่าเกิน 3 ปีและไม่ได้จดทะเบียนก็ตาม

เช่าซื้อ HIRE OF PURCHASE

เช่าซื้อ คือสัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่า และให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่าโดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว

สัญญาเช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ (มาตรา 572)

ก.ซื้อที่ดินจาก ข.100 ตารางวาเป็นเงิน 100,000 บาท กำหนดให้ ก.ผ่อนชำระ 10 เดือน ๆ ละ 10,000

บาท

ก.ซื้อผู้ยื่นจาก ข.ราคา 5,000 บาทให้ ข.ผ่อนชำระ 5 เดือน ๆ ละ 1,000 บาท

ทั้ง 2 กรณี คู่สัญญาอาจตกลงกันทำสัญญาเช่าซื้อก็ได้ หรือทำเป็นสัญญาซื้อขายแบบผ่อนชำระก็ได้ แล้วแต่จะตกลงกันว่าในระหว่างที่ยังชำระเงินค่างวดไม่เสร็จนั้นกรรมสิทธิ์ในที่ดินและผู้ยื่นเปลี่ยนมือจากเจ้าของเดิมคือ ข.มายัง ก.หรือยัง ถ้ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังเป็นของเจ้าของเดิมอยู่ก็เป็นสัญญาเช่าซื้อ ถ้ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกมาเป็นของผู้ซื้อหรือผู้เช่าซื้อสัญญานั้นก็เป็นสัญญาซื้อขายแบบผ่อนชำระ

ลักษณะสำคัญของเช่าซื้อ คือเมื่อมีการเช่าซื้อแล้วในระหว่างชำระค่าเช่าถ้าผู้เช่าผิดนัดชำระค่าเช่า 2 ครั้งติดกันแล้ว ผู้ให้เช่าคือเจ้าของทรัพย์สินบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ และเรียกเอาทรัพย์สินคืน และค่าเช่าซื้อที่ชำระมาแล้วก็รับได้ทั้งสิ้น เช่นตามตัวอย่างข้างต้น ก.ชำระค่างวดผ่อนส่งมาได้หลายงวดแล้ว แต่ ก.ผิดนัดไม่สามารถชำระค่างวดได้ 2 งวดติดกัน ข.เรียกทรัพย์สินคืนได้และริบเงินค่างวดที่ ก.ส่งมาทั้งหมดได้ และศาลฎีกายังได้วินิจฉัยว่าในกรณีที่คู่สัญญาตกลงกันไว้ว่าถ้าผิดนัดชำระค่าเช่าเพียงครั้งเดียวก็ให้เลิกสัญญาได้ ข้อตกลงนี้ก็บังคับได้ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน

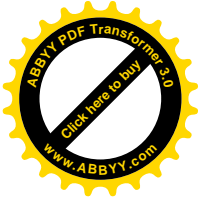
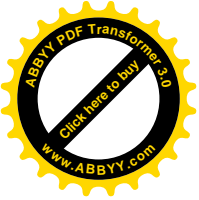
การผิดนัดไม่ชำระเงินในสัญญาเช่าซื้อจึงมีผลเสียต่อผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นลูกหนี้มากควรมีการแก้ไขต่อไป

ยกยอกทรัพย์ ในระหว่างที่ผ่อนชำระค่าเช่าซื้อนั้น ถ้าผู้เช่าซื้อขายทรัพย์สินหรือจงใจทำให้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อมาโอนไปหรือเบียดบังเอาเสีย ผู้เช่าซื้อมีความผิดอาญารฐานยกยอกทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 เพราะกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังเป็นของผู้ให้เช่าซื้ออยู่

จ้างแรงงาน HIRE OF SERIOUS

จ้างแรงงาน คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าลูกจ้าง ตกลงทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่านายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้ (มาตรา 575) เช่น ก.จ้าง ข.มาทำงานบ้านหรือทำงานในโรงงานหรือจ้างมาขับรถให้ค่าจ้างรายเดือน

การจ้างแรงงานในขณะนี้ส่วนใหญ่บังคับตามประกาศคณะปฏิวัติและประกาศกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ และพระราชบัญญัติจัดหางานสำหรับผู้ที่จะไปทำงานในต่างประเทศ

จ้างทำของ HIRE OF WORK

จ้างทำของ คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจ้างตกลงจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จ ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ว่าจ้างและผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ทำนั้น (มาตรา 587) เช่น ก.จ้าง ข.ทำโต๊ะรับแขก 1 ชุดในราคา 5,000 บาทตามแบบที่กำหนด ก.จ้าง ข.สร้างบ้านหนึ่งหลัง เป็นเงิน 500,000 บาท ให้แล้วเสร็จใน 6 เดือนตามแบบที่กำหนด

รับขน CARRIAGE

แยกเป็นรับขนของ และรับขนคนโดยสาร เป็นการกระทำเพื่อบำเหน็จทางการค้า คือค่าขนส่งหรือค่าระวางหรือค่าโดยสาร ซึ่งมีกฎหมายพิเศษอีกเช่นขนส่งทางบก มีพระราชบัญญัติขนส่งทางบก พระราชบัญญัติรถยนต์ พระราชบัญญัติจราจรทางบก กำหนดรายละเอียดการขนส่งทางอากาศเช่น พระราชบัญญัติเดินอากาศ ขนส่งทางทะเล กฎหมายทะเล เป็นต้น

ความรับผิดชอบของผู้ขนส่ง ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบในการที่ของสูญหายหรือบุบสลายหรือขนส่งชกซ้ำ

ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบต่อคนโดยสารในความเสี่ยงภัยอันเกิดแก่ตัวเขา หรือในความเสี่ยงอย่างใด ๆ อันเป็นผลโดยตรงแต่การที่ต้องชกซ้ำในการขนส่ง เว้นแต่การเสียหายหรือชกซ้ำนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดแต่ความผิดของคนโดยสารนั่นเอง

ข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ขนส่ง ตั๋ว ใบรับหรือเอกสารอื่นทำนองนี้ที่ผู้ขนส่งได้ส่งมอบแก่คนโดยสารนั้น หากมีข้อความยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ขนส่งอย่างใด ๆ ข้อความนั้นเป็นโมฆะ เว้นแต่คนโดยสารจะได้ตกลงด้วยชัดแจ้งในการยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดชอบเช่นนั้น (มาตรา 639) ซึ่งมีมากที่บริษัทรถยนต์โดยสารได้เขียนไว้ในตั๋วโดยสารแต่ผู้โดยสารก็ไม่ได้สังเกตข้อความเหล่านั้น

ยืม LOAN

ยืมมี 2 ประเภท คือยืมให้คงรูป และยืมให้สิ้นเปลือง

ยืมให้คงรูป คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ให้ยืม ให้บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ยืมใช้สอยทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เปล่า และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินนั้นเมื่อได้ใช้สอยเสร็จแล้ว (มาตรา 640) เช่น ก.ให้ ข.ยืมโทรทัศน์เพื่อเปิดชมรายการถ่ายทอดสดการแถลงนโยบายของรัฐบาลในวันประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อเสร็จแล้วก็ส่งโทรทัศน์คืนให้เจ้าของโดย ข.ไม่ต้องให้ค่าตอบแทนแก่ ก. โทรทัศน์ซึ่งเป็นวัตถุที่ให้ยืมยังคงสภาพอยู่

ยืมใช้สิ้นเปลือง คือสัญญาซึ่งผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินชนิดใช้ไปสิ้น ไปนั้นเป็นปริมาณมีกำหนดให้ไปแก่ผู้ยืมและผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินเป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น (มาตรา 650) เช่น ก.ยืมน้ำตาลทรายขาวยี่ห้อหนึ่งจาก ข.จำนวน 10 กิโลกรัม ดังนี้ เมื่อ ข.ส่งมอบน้ำตาลให้ ก.กรรมสิทธิ์ในน้ำตาลโอนมาเป็นของ ก.ผู้ยืม ก.ผู้ยืมมีหน้าที่ส่งคืนน้ำตาลยี่ห้อเดียวกันนั้นจำนวน 10 กิโลกรัมให้แก่ ข.

การยืมเงิน จำนวนกว่า 2,000 บาท ขึ้นไปต้องมีหลักฐานการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมจึงจึงจะฟ้องร้องบังคับได้ (มาตรา 653) และการกู้ยืมเงินนี้จะคิดดอกเบี้ยด้วยก็ได้แต่ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี เว้นแต่การกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้เป็นพิเศษ (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 14 พ.ศ.2548)

การกู้ยืมเงินที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ดอกเบี้ยเป็นโมฆะทั้งหมด แต่การกู้ยืมยังสมบูรณ์ เรียกคืนเงินคืนได้

ฝากทรัพย์ DEPOSIT

ฝากทรัพย์ คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ฝาก ส่งมอบทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับฝาก และผู้รับฝากตกลงว่าจะเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นไว้ในการอารักขาแห่งตนแล้วจะคืนให้ (มาตรา 657) เช่น ก.ฝากวิทยุให้ ข.ช่วยดูแลระหว่างที่ ก. ไปต่างจังหวัด ก.ฝากรถยนต์ไว้ที่อู่ของ ข.ผู้ฝากจะเรียกเอาค่าฝากก็ได้

วิธีเฉพาะการฝากเงิน ผู้ฝากไม่ต้องคืนเป็นเงินทองตราเดียวกันกับที่ฝาก แต่จะต้องคืนเงินให้ครบจำนวนและผู้รับฝากเอาเงินนั้นใช้ก็ได้แต่ต้องคืนเงินให้ครบจำนวนเท่านั้น แม้เงินที่รับฝากจะสูญหายไปเพราะเหตุสุดวิสัยผู้รับฝากก็ต้องคืนเงินจำนวนนั้น ก.ฝากเงิน ข.ไว้ 1,000 บาท จะมาเอาคือเมื่อครบ 10 วันเงินที่ ก.ฝากเป็นธนบัตรฉบับละ 500 บาท 2 ใบ เมื่อ ข.รับฝากแล้ว ข.เอาเงินนี้ไปใช้ก่อนได้ และเมื่อจะคืนให้ ก. ข.จะคืนให้เป็นธนบัตรฉบับละ 100 บาท จำนวน 10 ฉบับจนครบ 1,000 บาทก็ได้

วิธีเฉพาะสำหรับเจ้าสำนักโรงแรม เจ้าสำนักโรงแรมหรือโฮเต็ลหรือสถานที่อื่นทำนองเช่นว่านั้น จะต้องรับผิดชอบเพื่อความสูญหายหรือบุบสลายอย่างไร ๆ อันเกิดแก่ทรัพย์สินที่คนเดินทางหรือแขกอาศัยหากได้พามา (มาตรา 674)

ค้ำประกัน SURETYSHIP

ค้ำประกัน คือสัญญาซึ่งบุคคลภายนอกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ค้ำประกันผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่งเพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ (มาตรา 680) เช่น ก.กู้เงิน ข. 10,000 บาท ข.เกรงว่าเมื่อถึงกำหนดชำระแล้ว ก.ลูกหนี้จะมีเงินไม่พอชำระหนี้หรือจะไม่ชำระหนี้ เพื่อเป็นการประกันว่าหนี้เงินนี้จะไม่สูญเปล่า ข.จึงให้ ค.มาค้ำประกันหนี้ที่ ก.กู้ด้วย ผู้ค้ำประกันจะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ การที่ ค.มาค้ำประกันผูกพันตนชำระหนี้ให้ ข.นี้เรียกว่าประกันด้วยบุคคล แต่ถ้า ก.จำนองที่ดินของตนเป็นประกันการกู้เงิน ที่ดินที่นำมาจำนอง เรียกว่าเป็นประกันด้วยทรัพย์สิน หรือ ก.นำแหวนเพชรมาให้ ข.ยึดถือไว้ ก็ถือว่าประกันด้วยทรัพย์สินโดยเป็นการจำนำ คู่ต่อไป

หลักฐาน สัญญาค้ำประกันจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกัน

ผู้รับเงื่อนไขประกัน คือผู้ค้ำประกันของผู้ค้ำประกัน ดังตัวอย่าง ที่ ค.ค้ำประกันหนี้เงินกู้ที่ ก.เป็นหนี้ ข.นั่นถ้า ง.มาค้ำประกัน ค.อีก เรียกว่า ง.เป็นผู้รับเงื่อนไขประกัน

ความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกัน เมื่อลูกหนี้ผิดนัด เจ้าหนี้เรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้

เมื่อผู้ค้ำประกันชำระหนี้แล้ว ย่อมเรียกลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตนได้

จำนอง MORTGAGE

จำนอง คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้จำนอง เอาทรัพย์สินตราไว้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจำนองเป็นประกันการชำระหนี้โดยไม่ส่งมอบทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับจำนอง (มาตรา 702)

สิทธิของผู้รับจำนอง ผู้รับจำนองมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองก่อนเจ้าหนี้อื่น

ทรัพย์สินที่จำนอง ต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์ แต่สังหาริมทรัพย์ต่อไปนี้ก็จำนองได้คือ เรือกำปั่นหรือเรือมีระวางตั้งแต่ 5 ตันขึ้นไป แพ สัตว์พาหนะ และสังหาริมทรัพย์อื่นที่กฎหมายให้จดทะเบียนเฉพาะการ (มาตรา 703 แก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับที่ 14 พ.ศ.2548)

เครื่องจักรของโรงงาน สามารถจดทะเบียนจำนองได้ตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร

ก.กู้เงิน ข. 100,000 บาท เพื่อประกันการชำระหนี้ ก.จำนองที่ดิน 100 ตารางวาของตนไว้กับ ข. เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ถ้า ก.ไม่ชำระหนี้ ข.มีสิทธิฟ้องบังคับจำนอง หรือเอาทรัพย์สินจำนองหลุดคือเอาชำระหนี้จากที่ดินที่ ก.จำนองไว้ ถ้า ก.มีเจ้าหนี้อื่นหลายคน ข.ผู้รับจำนองมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากที่ดินที่จำนองนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นของ ก.

ถ้าบังคับจำนองหรือเอาทรัพย์สินจำนองหลุดแล้วทรัพย์สินนั้นไม่พอชำระหนี้เพราะราคาทรัพย์สินที่

จำนองต่ำกว่าจำนวนหนี้หรือขายได้เงินน้อยไม่พอชำระหนี้ที่ค้างชำระกัน เงินยังขาดอยู่เท่าใดลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินนั้น (มาตรา 733) ดังตัวอย่าง ที่ดินของ ก.ขายได้อำนาจชำระหนี้ให้แก่ ข.ได้เพียง 80,000 บาท ไม่พอชำระหนี้ยังขาดอีก 20,000 บาท ก.ไม่ต้องชำระหนี้ส่วนที่ขาดแก่ ข.อย่างไรก็ตาม ก. ข. คือลูกหนี้และเจ้าหนี้สามารถตกลงกันได้ว่าจำนวนเงินที่ขาดจากการบังคับจำนองหรือเอาทรัพย์สินจำนองหลุดก็ให้ลูกหนี้รับผิดชอบชำระหนี้จนเต็มจำนวน ข้อตกลงเช่นนี้มีผลบังคับได้ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานนานแล้ว

จำนำ PLEDGE

จำนำ คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้จำนำส่งมอบทรัพย์สินสิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ (มาตรา 747) ก.กู้ยืมเงิน ข. 10,000 บาท มอบแหวนจำนำไว้กับ ข.1 วง เมื่อหนี้ถึงกำหนด ข.มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากแหวนนั้น

ข้อแตกต่างระหว่างจำนำกับจำนอง จำนำต่างกับจำนองคือจำนำต้องส่งมอบทรัพย์สินไว้แก่ผู้รับจำนำ แต่จำนองไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้รับจำนอง และเมื่อบังคับจำนำได้เงินน้อยกว่าที่ค้างชำระลูกหนี้ต้องรับใช้ส่วนที่ขาดให้แก่เจ้าหนี้ด้วย

เก็บของในคลังสินค้า WAREHOUSING

นายคลังสินค้า คือบุคคลผู้รับทำการเก็บรักษาสินค้าเพื่อบำเหน็จเป็นทางค้าปกติของตน (มาตรา 770)

เนื่องจากในปัจจุบันธุรกิจการค้าขายตัว สินค้าทั้งเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมมีปริมาณและจำนวนมากขึ้น เจ้าของสินค้าอาจไม่มีสถานที่เก็บรักษาหรือที่เรียกว่า โกดัง เพียงพอจึงเกิดมีอาชีพของนักธุรกิจที่สนใจสร้างโกดังเก็บสินค้าให้เช่าหรือรับฝากสินค้านั้นไว้ เช่น ก.สร้างโกดังหรือคลังสินค้าขึ้น ข. นำเอาน้ำตาลหรือข้างโพดมาฝากให้ ก.เก็บรักษาในระหว่างที่รอการขายหรือจำหน่าย ก.มีฐานะเป็นนายคลังสินค้า เมื่อได้รับฝากสินค้าไว้ ก.จะออกไปรับฝากสินค้าให้ ไว้เป็นหลักฐานเรียกภาษากฎหมายว่า ไบรับของคลังสินค้า และประทวนสินค้า

เมื่อ ข.ต้องการขายสินค้าก็สามารถสลักหลัง โอนกรรมสิทธิ์สินค้าในไบบรรันนั้นได้ หรือถ้าต้องการจำนำสินค้าก็สามารถทำได้โดยจดทะเบียนคลังสินค้าลงในประทวนสินค้า นับว่าเกิดความสะดวกแก่การค้าในธุรกิจ

ตัวแทน AGENCY

สัญญาตัวแทน คือสัญญาซึ่งให้บุคคลคนหนึ่งเรียกว่าตัวแทนมีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าตัวการ (มาตรา 797) เช่น ก.ตั้ง ข.ให้ไปซื้อที่ดินจาก ค. ก.เป็นตัวการ ข.เป็นตัวแทนมีอำนาจไปติดต่อเจรจาทำสัญญาซื้อขายที่ดินแทน ก.จาก ค.ได้ เป็นประโยชน์ที่ ก.มีกิจการธุรกิจการค้าสามารถแบ่งเบาภาระมอบหมายให้ผู้อื่นทำการแทนตนได้ การตั้งตัวแทนจะตั้งคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

เมื่อตัวแทนไปทำการแทนตัวการกับบุคคลภายนอกตามที่ได้รับมอบหมายจากตัวการแล้วตัวการย่อมต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอก เช่น ก.ตั้ง ข.ให้ไปซื้อที่ดินจาก ค.ดังกล่าว เมื่อ ข.ได้ทำสัญญาซื้อขายที่ดินจาก ค.แล้ว ถ้ามีการค้างชำระเงินอยู่ เจ้าของที่ดินก็เรียกเงินที่ค้างชำระจาก ก. ซึ่งเป็นตัวการได้ ส่วน ข. ตัวแทนไม่ต้องรับผิดชอบราคาที่ดินที่ค้างอยู่ให้เจ้าของที่ดิน เพราะการซื้อขายนั่นตนทำแทนหรือทำในนาม ก.

ตัวแทนค้างต่าง คือตัวแทนผู้มีอาชีพค้าขายโดยทำการซื้อหรือขายทรัพย์สินหรือรับจัดทำกิจการค้าขายในนามของตนแทนตัวการ เช่น ก.นักธุรกิจเป็นตัวแทนขายรถยนต์ยี่ห้อหนึ่งที่ผลิตจากโรงงานแทนเจ้าของโรงงาน ก.ทำสัญญาซื้อขายรถยนต์กับบุคคลภายนอกได้ในนามตนเอง

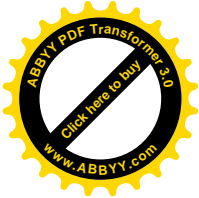
นายหน้า BROKERAGE

นายหน้า คือผู้ที่ได้ชี้ช่องให้ผู้อื่นได้ทำสัญญากัน (มาตรา 845) ก.ต้องการขายที่ดินจึงให้ ข.เป็นนายหน้าเพื่อไปติดต่อหาผู้ซื้อมาทำสัญญากับ ก. ข.มีสิทธิได้ค่านายหน้าต่อเมื่อ ก.ได้สัญญากับผู้ซื้อ โดยปกติ นายหน้าได้บำเหน็จ 5% ของราคาตามสัญญาแต่อาจมากหรือน้อยกว่านี้ก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน

ความรับผิด นายหน้าไม่ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสัญญาของกลุ่มสัญญา ดังนั้นถ้า ก.ทำสัญญาจะซื้อ ขายที่ดินกับ ค.แล้ว ก.ผิดสัญญาไม่ยอมโอนขายที่ดินให้ ค.ก็ดี หรือ ค.ผู้ซื้อไม่ยอมชำระราคาที่ดินให้ ก.ก็ดี ข.ผู้เป็นนายหน้าไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาระหว่าง ก.และ ค.

ประนีประนอมยอมความ COMPROMISE

ประนีประนอมยอมความ คือสัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน (มาตรา 850) สัญญานี้ต้องมีหลักฐานเป็น

หนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้น

บิดาตาย ทายาทคือบุตรและภรรยาของผู้ตายมีหลายคนและพิพาทกันด้วยเรื่องมรดกทายาทเหล่านี้ต่างเรียกรื่องมรดก แต่เพื่อการแบ่งมรดกเป็นไปโดยสันติมิให้เป็นที่ย้อจ้าวอันเป็นการเสื่อมเสียชื่อเกียรติศักดิ์ของผู้ตายและวงศ์ตระกูล ทายาทจึงตกลงทำสัญญาแบ่งมรดกกันตามความเหมาะสม เพื่อตัดปัญหาการฟ้องร้องต่อไปเป็นการประนีประนอมยอมความกัน

ก.ฟ้อง ข.เรียกหนี้จากการซื้อขาย 100,000 บาทพร้อมด้วยดอกเบี้ย ศาลไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงกันก่อนที่จะสืบพยาน โจทก์จำเลยในคดี ก.ยอมลดหนี้ให้ ข.คงเรียกเพียง 80,000 บาท และให้ ข.ผ่อนชำระเป็นงวดรายละ 3 เดือน งวดละ 20,000 บาทรวม 4 งวด ถ้าผิดนัดไม่ชำระงวดใดงวดหนึ่งถือว่าผิดนัดทั้งหมด ศาลก็จะทำสัญญาประนีประนอมยอมความและพิพากษาไปตามที่คู่ความตกลงกันเป็นอันเสร็จคดีนั้นไม่ต้องสืบพยานทำให้เสียเวลา

การพนันขั้นต่อ GAMBLING AND BETTING

การพนันขั้นต่อ คือการเล่นการพนันประเภทต่าง ๆ ไม่ก่อให้เกิดหนี้ตามกฎหมายสิ่งใดที่ให้กันไปในการเล่นหรือขั้นต่อจะทวงคืนไม่ได้ (มาตรา 853)

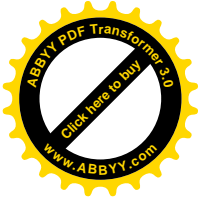
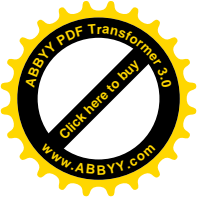
ก.ข.ค.เล่นไพ่เอาเงินกัน ข.ค.เสียไพ่เป็นหนี้ ก.คนละ 10,000 บาท ก.เรียกให้ ข.ค.ชำระไม่ได้
ข.ค.ออกเช็คเพื่อชำระหนี้ให้ ก. ก.นำเช็คมาฟ้องเรียกเงินไม่ได้เพราะมูลหนี้เกิดจากการพนัน
เจ้ามือหวยเดือนหรือสลากกินรวบไม่ยอมจ่ายเงิน ดังนี้เรียกว่าเบี้ยวเงินที่ลูกค้าควรได้รับจากเจ้ามือ
ลูกค้าฟ้องเรียกเงินจากเจ้ามือไม่ได้

อนุญาตให้เล่นการพนัน รัฐบาลอนุญาตให้เล่นการพนันได้เป็นการเฉพาะราย เช่น สลากกินแบ่งหรือลอตเตอรี่ สลากออมสิน เป็นต้น รายละเอียดมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการพนันด้วย

บัญชีเดินสะพัด CURRENT ACCOUNT

สัญญาบัญชีเดินสะพัด คือสัญญาซึ่งบุคคลสองคนตกลงกันว่าสืบแต่นั้นไป หรือในชั่วเวลากำหนดอันใดอันหนึ่งให้ตัดทอนบัญชีนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนอันเกิดขึ้นแต่กิจการในระหว่างเขาทั้งสองนั้นหักกลบลบกัน และคงชำระแต่ส่วนที่เป็นจำนวนคงเหลือโดยตุลภาค (มาตรา 856)

ก.ข.ต่างเป็นพ่อค้าทำการค้าขายเกี่ยวข้องกัน ก.ซื้อสินค้าน้ำมันพืชจาก ข. ข.ก็ซื้อสินค้าจาก ก.เช่นน้ำตาล ข้าวสาร ฝูย ต่างสินค้าจากกันและกันเป็นประจำ จึงตกลงกันว่าเมื่อครบ 6 เดือนแล้วจึงค่อยคิดบัญชี

หนี้สินระหว่างกันว่าใครเป็นหนี้ใครเท่าใด ก.เป็นหนี้ค่าน้ำมันพืช ข.เป็นเงิน 50,000 บาท ข.เป็นหนี้ค่าสินค้า ก.80,000 บาทดังนี้เมื่อหักทอนบัญชีกันแล้ว ข.ต้องชำระหนี้ให้ ก.เป็นเงิน 30,000 บาท

ประกันภัย INSURANCE

ประกันภัย คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตคงได้ระบุไว้ในสัญญาและในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินเรียกว่าเบี้ยประกันภัย (มาตรา 861)

ผู้รับประกันภัย คือคู่สัญญาฝ่ายที่ตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้

ผู้เอาประกันภัย คือคู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงกันจะส่งเบี้ยประกันภัย

ผู้รับประโยชน์ คือบุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือรับจำนวนเงินใช้ให้ จะเป็นคนเดียวกับผู้เอาประกันภัยก็ได้

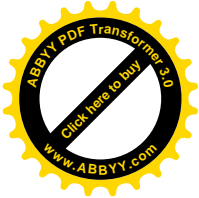
ก.เจ้าของรถยนต์เอาประกันภัยรถยนต์ไว้กับบริษัท ข. โดยเสียเบี้ยประกันปีละ 10,000 บาท และกำหนดไว้ในสัญญาประกันภัยว่าบริษัท ข.จะชำระค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือตายเนื่องจากการขับรถของ ก. ถ้า ก. ขับรถชน ค. ทำให้ ค.บาดเจ็บและรถยนต์ ค.เสียหายต้องซ่อมเป็นเงิน 50,000 บาท ค.มีสิทธิเรียกให้บริษัท ข.จ่ายค่ารักษาพยาบาลและค่าซ่อมรถให้ตนได้ ในกรณีเช่นนี้ ก.เป็นผู้เอาประกัน ข.เป็นผู้รับประกันภัย ค.เป็นผู้รับประโยชน์

ก.มีบ้านหลังหนึ่งเอาประกันภัยไว้กับบริษัท ข.เป็นเงิน 100,000 บาท โดย ก.เสียเบี้ยประกันปีละ 2,000 บาท บ้าน ก.ถูกไฟไหม้หมดทั้งหลัง ก.เรียกให้บริษัทใช้ค่าสินไหมให้แก่ตนได้ 100,000 บาทตามสัญญาแต่ถ้าบ้านถูกไฟไหม้บางส่วนเสียหายเพียง 50,000 บาท บริษัทก็ใช้ให้ ก.เพียงนั้นเท่าจำนวนที่เสียหายจริง

ส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัย เพื่อให้การประกันภัยเป็นสัญญาที่ผ่อนคลายหรือช่วยบรรเทาความเสียหาย ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียหรือมีสิทธิ มีทรัพย์สิน มีประโยชน์ในสิ่งที่ตนเอาประกันภัย ก.มีบ้าน รถยนต์ โรงงาน สัตว์เลี้ยง สินค้า พืชผลย่อมสามารถเอาประกันภัยได้เพราะมีส่วนได้เสียในสิ่งเหล่านี้

ชีวิต สุขภาพ อนามัย ความเจ็บป่วยก็สามารถเอาประกันได้เพราะเป็นส่วนได้เสีย

ประกันชีวิต คือการประกันภัยชนิดหนึ่งที่ผู้รับประกันจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้โดยอาศัยความทรงชีพหรือความมรณะของบุคคลอีกคนหนึ่ง (มาตรา 889) ก.ประกันชีวิตไว้กับบริษัท ข.เป็นเงิน 100,000 บาทส่งเบี้ยประกันปีละ 500 บาท เป็นเวลา 10 ปี ประกันชีวิตได้ 2 เดือน ก.ตาย ทายาท ก.ผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตมีสิทธิได้รับเงิน 100,000 บาทจากบริษัทประกันชีวิต ถ้าครบ 10 ปี ก.ไม่ตาย ก.หรือผู้รับ

ผลประโยชน์มีสิทธิได้รับเงิน 100,000 บาทพร้อมด้วยดอกเบี้ยหรือเงินจำนวนหนึ่งตามที่ตกลงกัน

ในกรณีดังกล่าวถ้า ก.ถูกคนร้ายฆ่าตาย นอกจากบริษัทประกันชีวิตจะต้องจ่ายเงิน 100,000 บาทให้ทายาท ก.แล้ว ทายาท ก.ยังมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลที่ฆ่า ก.ด้วย

ในปัจจุบันธุรกิจประกันภัย ประกันชีวิตมีกฎหมายพิเศษควบคุมอีกต่างหากโดยเป็นหน้าที่ของกรมประกันภัย กระทรวงพาณิชย์และการประกันภัยรถประเภทต่าง ๆ ก็มีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2536 รถทุกคันต้องทำหรือมีประกัน

+ ตั๋วเงิน BILL

ตั๋วเงิน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค

ตั๋วแลกเงิน คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้จ่ายให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลอีกคนหนึ่งหรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน (มาตรา 908)

ก.สั่งให้ ข.จ่ายเงินให้ ก. 1,000 บาท ก.เป็นผู้สั่งจ่าย ข.เป็นผู้จ่าย ค.เป็นผู้รับเงิน ทั้งนี้ต้องทำตามแบบหรือมีข้อความตามรายการที่กฎหมายบัญญัติ เช่นคำบอกชื่อว่าเป็นตั๋วแลกเงิน คำสั่งให้ใช้เงินจำนวนแน่นอน ชื่อหรือยี่ห้อผู้จ่าย วันถึงกำหนดใช้เงิน สถานที่ใช้เงิน ชื่อหรือยี่ห้อผู้รับเงิน คำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ วันและสถานที่ออกตั๋วแลกเงิน ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย (มาตรา 909)

ตามตัวอย่าง ค.มีสิทธิรับเงินในขณะที่มีตั๋วแลกเงินอยู่นั้น ฐานะของ ค.เรียกว่า ผู้ทรง ค.มีสิทธิโอนตั๋วแลกเงินให้ ง.บุคคลภายนอกได้อีกด้วย แล้ว ง.ก็กลับมาเป็นผู้ทรงที่มีสิทธิได้รับเงินตามตั๋วแลกเงินนั้นต่อไป รวมทั้ง ง.อาจสลักหลังโอนตั๋วแลกเงินนั้นให้ผู้อื่นไปอีกก็ได้

ถ้า ข.ผู้จ่ายไม่ยอมจ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินให้ ค.หรือ ง. ก.ผู้สั่งจ่ายจะต้องรับผิดชอบ ค.และ ง.จ่ายเงิน 1,000 บาทตามคำสั่งของตน

อ่าวัด เพื่อเป็นประกันว่า ตั๋วแลกเงินนี้จะได้รับชำระเงินหรือผู้จ่ายจะจ่ายเงินแน่นอนจะให้มิบุคคลอีกคนหนึ่งมากประกันการจ่ายเงินก็ได้ เรียกว่าผู้รับอ่าวัด ทำนองผู้ค้ำประกันหนี้ให้แก่ผู้อื่นตามลักษณะค้ำประกัน ตามตัวอย่าง นายแดง เข้ามาลงชื่อของตนเองค้ำประกันหรือ อ่าวัด ตั๋วแลกเงินนั้นก็ได้โดยเขียนว่า “ใช้ได้เป็นอ่าวัด” แล้วลงชื่อนายแดงในตั๋วแลกเงินนั้น ดังนั้น ถ้า ค. ง. ไม่สามารถเรียกเงินจาก ข.หรือ ก.ได้ นายแดงจะต้องรับผิดชอบชำระหนี้ให้เพราะนายแดงเข้ามาอ่าวัดตั๋วแลกเงินคือเป็นผู้รับอ่าวัด

ตั๋วสัญญาใช้เงิน คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ออกตั๋วให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่อีกคนหนึ่ง หรือใช้ให้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน (มาตรา 982)

ข้าพเจ้านาย ก.ขอให้สัญญาแก่นาย ข.ว่าจะใช้เงินจำนวน 10,000 บาทให้ในวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2537

รายการของตัวสัญญาใช้เงิน เช่น คำบอกชื่อว่าเป็นตัวสัญญาใช้เงิน คำมั่นสัญญาอันปราศจากเงื่อนไขว่าจะใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน วันถึงกำหนดใช้เงิน สถานที่ใช้เงิน ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับเงิน วันและสถานที่ออกตัวสัญญาใช้เงิน ลายมือชื่อผู้ออกตัว (มาตรา 983)

เช็ค คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่งอันเรียกว่าผู้รับเงิน (มาตรา 987)

ก.นำเงินฝากธนาคารแห่งหนึ่งเป็นเงิน 100,000 บาทตกลงกับธนาคารเปิดบัญชีกระแสรายวันจ่ายเช็คได้ ก.เขียนเช็คสั่งจ่ายเงินให้แก่ ข.จำนวน 5,000 บาทในวันที่ 20 เดือนนี้ เมื่อถึงกำหนด ข.นำเช็คนี้ไปปรับเงินจากธนาคารได้ ธนาคารก็จะหักจำนวนเงินในบัญชีของ ก.ออกตามจำนวนเช็คที่ ข.เบิกเงินไป

เช็คต้องมีรายการเช่น คำบอกชื่อว่าเป็นเช็ค คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน ชื่อหรือยี่ห้อและสำนักของธนาคาร ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับเงิน หรือคำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ สถานที่ใช้เงิน วันและสถานที่ออกเช็ค ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย (มาตรา 988)

ตามตัวอย่าง ก.เป็นผู้สั่งจ่าย ธนาคารเป็นผู้จ่าย ข.เป็นผู้รับเงิน (ผู้ทรง)

การเขียนชื่อผู้รับเงินนั้นผู้จ่ายจะระบุชื่อผู้รับเงินก็ได้ หรือจะไม่ระบุชื่อก็ได้ ถ้าไม่ระบุชื่อเรียกว่าจ่ายให้แก่ผู้ถือ

โดยปกติเมื่อเช็คยังไม่ถึงกำหนดวันที่ใช้เงิน ผู้รับเงินคือผู้ทรงหรือผู้ถือสามารถสลักหลังหรือโอนเช็คให้บุคคลอื่นได้อีกต่อไป ตามตัวอย่าง ก่อนถึงวันที่ 20 เดือนนี้ ข.ผู้ทรงที่ได้รับเช็คจาก ก.ซื้อข้าวสารจาก ค. ข.มอบเช็คนี้ให้ ค.เพื่อชำระราคาข้าวสาร โดยการลงลายมือชื่อ ข.ด้านหลังแล้วมอบให้ ค. ค.เข้ามาเป็นผู้รับสลักหลังหรือเป็นผู้ทรงเช็คนี้แทน ข. ค.มีสิทธิได้รับเงินตามเช็คนี้ในวันที่ 20

เช็คขีดคร่อม คือเช็คที่ขีดเส้นขนาน 2 เส้นที่ด้านหน้าของเช็คเพื่อแสดงให้เห็นว่าเช็คนั้นมีลักษณะพิเศษที่ผู้ทรงจะนำไปเบิกเงินเองไม่ได้ จะต้องนำเข้าบัญชีธนาคารให้เรียกเก็บเงินตามเช็คให้ การขีดคร่อมนี้ผู้สั่งจ่ายหรือผู้รับเงินหรือผู้ทรงคนใดคนหนึ่งจะขีดคร่อมก็ได้ ตามตัวอย่าง ก.จ่ายเช็คให้ ข.เป็นผู้รับเงิน 1,000 บาท โดย ก.ขีดเส้นขนาน 2 เส้นด้านหน้าเช็ค ถือว่าเป็นเช็คขีดคร่อม ข.จะนำเช็คไปเบิกเงินจากธนาคารทันทีด้วยตนเองไม่ได้ซึ่งต่างจากเช็คไม่ขีดคร่อมที่ ข.นำเช็คไปเบิกเงินหรือรับเงินจากธนาคารได้เงินสด 1,000 บาททันทีในวันที่เช็คถึงกำหนด เมื่อเป็นเช็คขีดคร่อม ข.จะต้องมีบัญชีกับธนาคารแล้วมอบเช็คให้ธนาคารเรียกเก็บเงินตามเช็คให้ตามวิธีการของธนาคาร เมื่อธนาคารเรียกเก็บเงินตามเช็คได้มาแล้ว ข.จึงรับเงินได้

ผู้จ่ายเช็คไม่มีเงิน ในปัจจุบันมีความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ซึ่งบัญญัติขึ้นใหม่แทนกฎหมายฉบับ พ.ศ.2497

หุ้นส่วนและบริษัท PARTNERSHIPS AND COMPANIES

ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท อันว่าสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นคือสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการกิจการร่วมกัน ด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น (มาตรา 1012)

ก.ข.ออกเงินคนละ 1,000 บาท ซื้อข้าวโพดมาต้มขายให้นักเรียนนักศึกษาหน้ามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เพื่อเอากำไร ก.ข.เป็นหุ้นส่วนกัน

ก.ข.ค.ออกเงินเข้าทุนกันซื้อที่ดิน 10 ไร่เพื่อมาพัฒนาแบ่งเป็นแปลงเล็กขายเอากำไร ก.ข.ค.เป็นหุ้นส่วนกัน

ประเภทห้างหุ้นส่วนบริษัท คือ 1.ห้างหุ้นส่วนสามัญ 2.ห้างหุ้นส่วนจำกัด 3.บริษัทจำกัด

ห้างหุ้นส่วนสามัญ คือห้างหุ้นส่วนประเภทซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อหนี้ทั้งปวงของหุ้นส่วนโดยไม่มีจำกัด (มาตรา 1025) ตามตัวอย่างข้างต้น แม้ ก.ข.ออกเงินคนละ 1,000 บาทซื้อข้าวโพดมาขาย ถ้ากิจการขาดทุนมากกว่า 2,000 บาท ก.ข.ก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้โดยไม่คำนึงว่ามีหนี้มากน้อยเท่าใด

สิ่งที่น่าสนใจหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาลงหุ้น อาจเป็นเงินทรัพย์สิน หรือแรงงานก็ได้ ก.ออกไม้ ข.ออกสี ค.เป็นผู้ออกแรงทำโต๊ะขายเอากำไรแบ่งกัน ก.ข.ค.เป็นหุ้นส่วนกัน ถ้ามีกรณีเป็นที่สงสัยให้สันนิษฐานว่าสิ่งซึ่งนำมาลงหุ้นนั้นมีค่าเท่ากัน ส่วนการแบ่งกำไรหรือขาดทุนระหว่างกันเองย่อมเป็นไปตามส่วนที่ลงหุ้น

การจัดการหุ้นส่วน ถ้ามิได้ตกลงกันไว้ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนย่อมจัดการห้างหุ้นส่วนได้

การจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนสามัญจะจดทะเบียนก็ได้ หรือไม่จดทะเบียนก็ได้ ถ้าจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนนั้นก็มิสภาพเป็นนิติบุคคล

ห้างหุ้นส่วนจำกัด คือห้างหุ้นส่วนซึ่งมีผู้เป็นหุ้นส่วน 2 ประเภท คือประเภทหนึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนคนเดียวหรือหลายคนจำกัดความรับผิดชอบเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนรับจะลงหุ้นในห้างหุ้นส่วน และอีกประเภทหนึ่งคือผู้เป็นหุ้นส่วนคนเดียวหรือหลายคนซึ่งต้องรับผิดชอบร่วมกันในบรรดาหนี้ของห้างหุ้นส่วนโดยไม่จำกัดจำนวน (มาตรา 1077)

ก.ข.ค.ง. ออกเงินคนละ 1,000 บาท ซื้ออาหารสดมาทำข้าวแกงขาย ก.ข.เป็นหุ้นส่วนประเภทจำกัด

ความรับผิด ส่วน ก.ง.เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิด เมื่อห้างหุ้นส่วนเป็นหนี้ค่าอาหารสด บุคคลภายนอก เป็นเงิน 10,000 บาท ดังนี้ ก.ข.ต้องรับผิดเพียงคนละ 1,000 บาท ส่วน ก.ง.รับผิดในหนี้ที่ เหลือแม้เกินคนละ 1,000 บาทที่ตนลงทุนก็ตาม ห้างมีหนี้สินมากเท่าใด ผู้เป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความ รับผิดก็ต้องรับผิดชำระหนี้เพียงนั้น

ห้างหุ้นส่วนจำกัดต้องจดทะเบียนเสมอ การจดทะเบียนก็จัดยังสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์หรือสำนักงานพาณิชย์จังหวัดแต่ละแห่ง

การจัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด เฉพาะหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิดเท่านั้นมีสิทธิจัดการห้าง หุ้นส่วน หุ้นส่วนประเภทจำกัดความรับผิดจะจัดการห้างหุ้นส่วนไม่ได้ ดังตัวอย่างเฉพาะ ก.ง.เท่านั้นมีสิทธิ จัดการห้าง

บริษัทจำกัด คือบริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยแบ่งทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน โดยผู้ถือหุ้นต่างรับผิด จำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ (มาตรา 1096)

การตั้งบริษัทจำกัด ต้องมีผู้เริ่มก่อการตั้งแต่ 7 คนขึ้นไปเข้าชื่อกันทำหนังสือบริคณห์สนธิและ ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายจนกว่าจะมีการจดทะเบียนบริษัทจำกัดและเป็นนิติบุคคล

ในทางปฏิบัติมีแบบฟอร์มของทางราชการให้กรอกข้อความสำคัญคือวัตถุประสงค์ที่จะทำการค้า ขาย กิจการ ธุรกิจการค้าที่จะดำเนินการ ทุนที่จะเริ่มดำเนินการบริษัท สถานที่ตั้ง ชื่อบริษัท ข้อบังคับเป็นต้น ก.กับคณะ 7 คนจะตั้งบริษัทพิมพ์หนังสือขายด้วยทุน 1,000,000 บาท แบ่งหุ้นออกเป็นหุ้นละ 1,000 บาท จำนวน 1,000 หุ้น ก.ถือหุ้น 100 หุ้นเป็นเงิน 100,000 บาท ผู้ถือหุ้นมากน้อยตามความตกลงกัน ความรับผิด ของผู้ถือหุ้นรับผิดจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ นับว่าเป็นผลดีแก่ ผู้ลงทุน เพราะผู้ถือหุ้นที่ชำระเงินค่าหุ้นครบถ้วนแล้วก็ไม่ต้องรับผิดชำระหนี้ของบริษัทอีก

บริษัทมหาชน คือบริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยความประสงค์ที่จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชน ต้องมีผู้ เริ่มก่อการตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป ทั้งนี้ได้มีกฎหมายบัญญัติแยกไว้ต่างหาก คือ พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน พ.ศ.2535

การบริหารกิจการบริษัท บริษัทจำกัดให้มีกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนจัดการตามข้อบังคับของ บริษัทและอยู่ภายใต้การควบคุมของที่ประชุมใหญ่แห่งผู้ถือหุ้นทั้งปวง โดยปกติมีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นปี ละครั้งเรียกว่าประชุมสามัญ แต่กรรมการจะเรียกประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเมื่อใดก็ได้ เรียกว่าประชุมวิสามัญ ที่ ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นของบริษัทเป็นผู้ตั้งและถอดถอนกรรมการ กรรมการไม่จำเป็นต้องถือหุ้นในบริษัท

เงินปันผล เมื่อบริษัทดำเนินกิจการมีกำไรก็จะจ่ายเงินปันผลให้ผู้ถือหุ้น

บรรพ 4 ทรัพย์สิน PROPERTY

เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ได้แก่ โฉนดที่ดิน โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง ตราจองที่ตราว่า "ได้ทำประโยชน์แล้ว" ที่ดินที่มีเอกสารเหล่านี้ถือว่าคุณคมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินแล้ว

หนังสือรับรองการทำประโยชน์ในที่ดินหรือ น.ส.3 คือเอกสารที่แสดงว่าคุณคมีสิทธิครอบครองโดยสมบูรณ์ในที่ดิน ได้ทำประโยชน์บุกเบิกหักร้างถางป่าทำให้ที่ดินนั้นสามารถใช้ประโยชน์ทำเป็นที่บ้านที่สวนที่นาที่ไร่ เลี้ยงสัตว์ได้แล้ว ที่ดินนั้นทำให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองมีสิทธิครอบครองที่จะขอให้ทางราชการออกโฉนดที่ดินเพื่อให้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินต่อไปตามประมวลกฎหมายที่ดิน

การที่คุณคใดมี น.ส.3 จึงเป็นช่องทางที่จะได้รับโฉนดที่ดินต่อไป

น.ส.3 มี 3 ประเภทคือ น.ส.3 น.ส.3 ก. น.ส.3 ข.

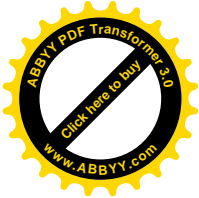
น.ส.3 คือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในที่ดินที่ออกให้ในกรณีธรรมดา โดยนายอำเภอ เมื่อได้บุกเบิกก่นสร้างที่ดินสามารถทำประโยชน์ได้แล้วก็จะมีการเดินสำรวจการทำประโยชน์รังวัดตรวจสอบเนื้อที่ให้แน่นอน

น.ส.3 ก. คือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ในที่ดินซึ่งใช้ระวางรูปถ่ายทางอากาศที่เรียกว่าครุฑเขียว เพื่อให้ออกในเวลารวดเร็ว และออกให้ในบริเวณที่ดินที่ได้ทำประโยชน์ต่อเนื่องบริเวณเดียวกันหลายแปลง แทนที่จะมีการเดินสำรวจรังวัดยังที่ดินแต่ละแปลงดังเช่นการออก น.ส.3 ธรรมดาทำให้เสียเวลา น.ส.3 ก. นี้เป็นเอกสารที่ทางราชการนำมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ.2515

น.ส.3 ข. คือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ที่ออกใหม่ตั้งแต่ พ.ศ.2537 โดยเจ้าพนักงานที่ดิน

เอกสารการแจ้งการครอบครองหรือ ส.ค.1 คือเอกสารหรือหนังสือที่ผู้ครอบครองที่ดินได้แจ้งการครอบครองที่ดินที่ผู้ันั้นได้ครอบครองที่ดินโดยพลการไม่มีเอกสารใดมาก่อนวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2497 การแจ้งการครอบครองนี้เพราะประมวลกฎหมายที่ดิน มีความประสงค์จะเปิดโอกาสให้ผู้ครอบครองที่ดินโดยพลการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ดินได้รับโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ น.ส.3 หรือ น.ส.3 ก.ต่อไป

ผู้ครอบครองที่ดินโดยพลการไม่ชอบด้วยกฎหมายคือผู้ที่บุกรุกตัดไม้ทำลายป่าตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2497 เป็นต้นมาไม่มีสิทธิที่จะได้รับ ส.ค.1 แต่ยังมีโอกาสได้รับสิทธิครอบครองหรือกรรมสิทธิ์ในที่ดินในบางกรณีตามประมวลกฎหมายที่ดิน

กรรมสิทธิ์ คือสิทธิของบุคคลที่มีอยู่ในทรัพย์สิน เป็นสิทธิที่แสดงถึงความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เมื่อบุคคลมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแล้วจะมีสิทธิดังต่อไปนี้คือ 1.สิทธิครอบครองและยึดถือ 2.สิทธิใช้สอย 3.สิทธิจำหน่ายจ่ายโอน 4.สิทธิได้ดอกผล 5.สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนจากผู้อื่น 6.สิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้น โดยมีขอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 1336)

แดนกรรมสิทธิ์ที่ดิน เมื่อบุคคลมีที่ดินย่อมมีแดนกรรมสิทธิ์เหนือพื้นดินและใต้พื้นดินด้วย ผู้อื่นจะเข้ามาใช้สิทธิเหนือที่ดินหรือใต้พื้นดินไม่ได้ แต่รัฐย่อมมีสิทธิในน่านฟ้าเหนือพื้นดินสำหรับเดินอากาศในประเทศไทยได้ รัฐอื่นจะล่วงล้ำอธิปไตยเข้ามาไม่ได้นอกจากจะได้รับอนุญาต

การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ แยกได้เป็น 2 กรณี คือ

- 1.ได้มาทางนิติกรรม เช่น ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ยกให้ นิติกรรม สัญญา
- 2.ได้มาทางอื่นนอกจากนิติกรรม จะต้องพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องเช่น ได้มาโดยหลักส่วนควบ ได้มาโดยเข้าถือเอาสังหาริมทรัพย์อันไม่มีเจ้าของ ได้มาซึ่งทรัพย์สินหาย ได้มาโดยอายุความ ได้มาทางมรดก เป็นต้น

การซื้อทรัพย์สินในการขายทอดตลาดตามคำสั่งศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ สิทธิของผู้ซื้อได้รับความคุ้มครองมิเสียไป แม้ภายหลังปรากฏว่าทรัพย์สินนั้นมีเจ้าของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือผู้ล้มละลายก็ตาม

การขายทอดตลาดของเอกชน เจ้าของทรัพย์สินเดิมมีสิทธิติดตามเอาคืนได้โดยผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาดจะต้องคืนให้เจ้าของทรัพย์สินเดิม ถ้าเจ้าของทรัพย์สินชดใช้ราคาที่ซื้อมา รวมทั้งการซื้อทรัพย์สินจากท้องตลาดหรือจากพ่อค้าซึ่งขายของชนิดนั้นก็มิผลเช่นเดียวกัน

การได้เงินตราโดยสุจริต สิทธิของผู้ได้รับเงินตราโดยสุจริตได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษไม่ต้องเสียไป แม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าเงินตรานั้นมิใช่เป็นของบุคคลที่โอนให้มา เช่น ก.ให้เงิน 100 บาท แก่ ข. ซึ่งรับไว้โดยสุจริต ภายหลังปรากฏว่าเงินนี้ ก. ไปลักมา ข. ไม่ต้องคืนเจ้าของ ทั้งนี้เพราะกฎหมายมีนโยบายที่จะให้เงินตราได้อยู่ในความหมุนเวียน โดยปลอดภัยเพื่อเศรษฐกิจของประเทศ

การได้มาซึ่งที่ดินรกร้างว่างเปล่า ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายที่ดิน กฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดิน กฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพคือที่ดินในนิคมของกรมประชาสัมพันธ์และนิคมสหกรณ์ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ก็เปิดโอกาสให้บุคคลได้มาซึ่งที่ดินด้วย

ข้อจำกัดการใช้สิทธิ แม้บุคคลจะมีกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิในทรัพย์สินแต่ก็อาจถูกจำกัดในการใช้สิทธิ เช่น

น้ำ เจ้าของที่ดินริมทางน้ำหรือมีทางน้ำผ่าน น้ำที่ไหลตามธรรมชาติจะชักเอาน้ำไว้เกินกว่าที่จำเป็น ไม่ได้และต้องยอมให้น้ำไหลผ่านจากที่ดินสูงลงมา

การทำหลังคา เจ้าของที่ดินจะทำหลังคาให้น้ำฝนตกลงมายังที่ดินติดต่อกันไม่ได้

การขุดบ่อหรือสระ หลุมรับน้ำโสโครกหรือหลุมรับปุย หรือขยะมูลฝอย จะต้องขุดให้ห่างจากแนวเขตที่ดินเกิน 2 เมตร และต้องระวางมิให้ดินหรือทรายพังลงหรือมิให้น้ำโสโครกซึมเข้าไป

การขุดคูหรือการขุดร่อง เพื่อวางท่อน้ำใต้ดินหรือสิ่งอื่นคล้ายกัน จะทำใกล้แนวเขตที่ดินเกินกว่าครึ่งหนึ่งแห่งส่วนลึกของคูหรือร่องนั้นไม่ได้ แต่ถ้าทำห่างแนวเขต 1 เมตรหรือกว่านั้นขึ้นไปก็ทำได้

การขุดดินหรือบรรทุกน้ำ หนักจะต้องมิให้อาจเป็นอันตรายแก่ที่ดินติดต่อ

รากไม้หรือกิ่งไม้ ที่รุกกล้าเข้ามายังที่ดินติดต่อ เมื่อเจ้าของที่ดินได้บอกผู้ครอบครองที่ดินติดต่อให้ตัดภายในเวลาอันควรแล้วแต่เขาไม่ตัด เจ้าของที่ดินมีสิทธิตัดได้

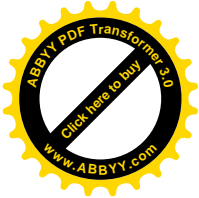
ทางจำเป็น คือทางที่เกิดขึ้นเนื่องจากความจำเป็นที่ที่ดินแปลงใดมีที่ดินแปลงอื่นล้อมจนไม่มีทางออกถึงทางสาธารณะได้ เจ้าของที่ดินแปลงนั้นมีสิทธิผ่านที่ดินที่ล้อมอยู่ไปสู่ทางสาธารณะได้ (มาตรา 1349) ที่และวิธีทำทางผ่านต้องทำตามความจำเป็นเช่นเป็นทางเดินเท้าหรือถนนที่รถยนต์เข้าได้ และเจ้าของที่ดินอาจเรียกค่าทดแทนจากการใช้ทางผ่านได้

กรรมสิทธิ์รวมหรือเจ้าของรวม คือการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีกรรมสิทธิ์รวมกันในทรัพย์สินสิ่งใดเช่น ก.ข.ออกเงินคนละเท่ากันซื้อที่ดินแปลงหนึ่ง ถือว่า ก.ข.มีกรรมสิทธิ์รวมกันหรือเป็นเจ้าของรวมกันในที่ดินแปลงนี้ เจ้ามรดกตายมีทรัพย์มรดกตกทอดแก่บุตรซึ่งเป็นทายาทหลายคน เมื่อยังไม่ได้แบ่งมรดกกันเป็นสัดส่วน ถือว่าบรรดาทายาทเป็นเจ้าของรวมกันในทรัพย์มรดกนั้น

การแบ่งทรัพย์ ผู้เป็นเจ้าของรวมคนหนึ่งมีสิทธิเรียกให้แบ่งทรัพย์ได้เพื่อแต่ละคนจะได้มีกรรมสิทธิ์เป็นสัดส่วนตามส่วนแบ่งของตน

สิทธิครอบครอง คือการที่บุคคลใดยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนายึดถือเพื่อตน บุคคลนั้นได้สิทธิครอบครอง แต่บุคคลจะให้ผู้อื่นยึดถือทรัพย์สินแทนตนก็ได้ การมีสิทธิครอบครองเป็นทางทำให้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้

การครอบครองปรปักษ์ คือการที่บุคคลที่ได้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น โดยสงบโดยเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ เมื่อครบกำหนดเวลา 10 ปีสำหรับอสังหาริมทรัพย์และ 5 ปีสำหรับสังหาริมทรัพย์แล้วผู้ครอบครองย่อมได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น เจ้าของทรัพย์สินสิ้นสิทธิในทรัพย์สินนั้น (มาตรา 1382) เพราะถือว่านอนหลับทับสิทธิ เป็นการทำให้ผู้ครอบครองได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโดยอายุความ

ทรัพย์สิน คือสิทธิที่บุคคลมีอยู่ในทรัพย์สิน เช่นการจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน การคิดค้นในอสังหาริมทรัพย์

การจำยอม คือการที่อสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งเรียกว่าภายทรัพย์ทำให้เจ้าของทรัพย์ต้องยอมรับกรรมหรือรับภาระหรือคว่นการใช้สิทธิบางอย่างเพื่อประโยชน์แก่อสังหาริมทรัพย์อื่นเรียกว่าสามยทรัพย์ เช่นที่ดินแปลงหนึ่งถูกทำถนนเพื่อให้เจ้าของที่ดินแปลงหนึ่งผ่านไป ที่ดินที่ถูกผ่านเรียกว่าภายทรัพย์ ส่วนที่ดินที่เจ้าของได้สิทธิผ่านเรียกว่าสามยทรัพย์ ทั้งนี้การจำยอมอาจได้มาโดยอายุความหรือโดยนิติกรรมก็ได้

สิทธิอาศัย คือสิทธิที่บุคคลได้อยู่ใน โรงเรือนของผู้อื่นโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าหรือค่าใช้จ่าย การได้สิทธินี้จะต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่จึงจะสมบูรณ์ มิฉะนั้นเจ้าของโรงเรือนจะให้ออกไปเมื่อใดก็ได้ ถ้าได้อยู่โดยต้องเสียค่าเช่าถือว่าเป็นการเช่าทรัพย์ ไม่ใช่สิทธิอาศัย

การให้สิทธิอาศัยจะมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตของผู้อาศัยก็ได้ ถ้ามีกำหนดเวลาต้องไม่เกิน 30 ปี แต่ต่ออายุได้ สิทธิอาศัยเป็นสิทธิเฉพาะตัวโอนไปยังผู้อื่นไม่ได้

สิทธิเหนือพื้นดิน คือการที่เจ้าของที่ดินให้ผู้อื่นมีสิทธิเป็นเจ้าของ โรงเรือน สิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งเพาะปลูกบนดินหรือใต้ดินนั้น การให้สิทธิต้องจดทะเบียนมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตของเจ้าของที่ดินหรือตลอดชีวิตของผู้ทรงสิทธินั้นก็ได้

สิทธิเก็บกิน คือการที่ผู้ทรงสิทธิมีสิทธิครอบครอง ใช้ ถือเอาประโยชน์จากอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เช่น ก.มีสิทธิทำป่าไม้ ขุดแร่ ขุดหินดินทรายหรือทำการเพาะปลูกในที่ดินของ ข. ถือว่า ก.มีสิทธิเก็บกิน สิทธิเก็บกินจะต้องจดทะเบียนมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตของผู้ทรงสิทธิก็ได้

การคิดค้นในอสังหาริมทรัพย์ คือการที่อสังหาริมทรัพย์ต้องตกอยู่ในภาวะที่ผู้รับประโยชน์มีสิทธิได้รับชำระหนี้เป็นคราว ๆ หรือ ได้ใช้และถือเอาประโยชน์จากทรัพย์สินตามที่ระบุไว้เช่น

ก.ยกที่ดินให้ ข.พร้อมด้วยสิ่งปลูกสร้างบนที่ดิน โดยกำหนดให้ ข.มีภาระต้องเก็บค่าเช่ารายเดือนที่ได้รับจากที่ดินและสิ่งปลูกสร้างนี้ให้แก่ ก. หรือบุตร

ก.ยกที่ดินให้ ข.ผู้รับโดยให้ ข.มีหน้าที่ต้องชำระหนี้จำนองที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ผูกพันอยู่กับที่ดินที่ยกให้

การมีการคิดค้นในอสังหาริมทรัพย์จะต้องจดทะเบียนมีกำหนดเวลาหรือตลอดชีวิตผู้รับประโยชน์ก็ได้

บรรพ 5 ครอบครัว FAMILY

การหมั้น คือการตกลงว่าชายจะสมรสกับหญิง จะทำได้เมื่อชายหญิงมีอายุ 17 ปี มิฉะนั้นเป็นโมฆะ ผู้เยาว์ จะทำการหมั้นได้ต้องได้รับความยินยอมของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือผู้รับบุตรบุญธรรม มิฉะนั้นเป็นโมฆียะ

ของหมั้น คือทรัพย์สินที่ฝ่ายชายส่งมอบหรือโอนให้แก่หญิงเพื่อเป็นหลักฐานการหมั้นและประกันว่าจะสมรสกับหญิงนั้น เมื่อหมั้นแล้วของหมั้นเป็นสิทธิแก่หญิง

ของหมั้นจะมีราคามากน้อยเพียงใดและเป็นทรัพย์สินใดก็ได้ แต่ที่นิยมกันตามประเพณีได้ได้แก่แหวนเพชร เครื่องเพชร ทองรูปพรรณต่าง ๆ และเงินสด ถ้าจะให้ของหมั้นเป็นทรัพย์สินประเภทที่ดินก็จะต้องจดทะเบียนการให้เสียก่อน ที่ดินจึงจะเป็นของหมั้นและถือว่ามี การให้ของหมั้น ทำให้การหมั้นสมบูรณ์

การหมั้นที่ไม่มีของหมั้นไม่ถือว่ามี การหมั้นตามกฎหมาย

สินสอด คือทรัพย์สินซึ่งฝ่ายชายให้แก่บิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครองฝ่ายหญิง เพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส ถ้าไม่มีการสมรสโดยมิเหตุสำคัญอันเกิดแก่หญิงหรือโดยพฤติการณ์ซึ่งฝ่ายหญิงต้องรับผิดชอบ ทำให้ชายไม่สมควรหรือไม่อาจสมรสกับหญิงนั้นฝ่ายชายเรียกสินสอดคืนได้

การหมั้นมีความจำเป็นต่อการสมรสหรือไม่ การหมั้นไม่มีความจำเป็นต่อการที่ชายหญิงจะสมรสกัน จะสมรสกันโดยไม่มีการหมั้นก่อนก็ได้ และตามกฎหมาย การหมั้นไม่เป็นเหตุที่จะร้องขอให้ศาลบังคับให้สมรสได้ ถ้ามีข้อตกลงไว้ว่าจะให้เบี้ยปรับในเมื่อผิดสัญญาหมั้น ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ แต่ถ้ามีการหมั้นแล้วฝ่ายใดผิดสัญญาหมั้น อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเรียกให้รับผิดชอบใช้ค่าทดแทนได้ ในกรณีที่ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายผิดสัญญาหมั้น ให้คืนของหมั้นแก่ฝ่ายชาย

ของหมั้นต่างกับสินสอด คือของหมั้น ฝ่ายชายมอบให้แก่ตัวหญิง ส่วนสินสอดฝ่ายชายมอบให้แก่บิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ปกครองของหญิง และของหมั้นมอบให้ก่อนสมรส ส่วนสินสอด มอบให้เมื่อสมรส ของหมั้นเป็นสินส่วนตัวของหญิง คู่ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา ต่อไป

ค่าทดแทนในการผิดสัญญาหมั้น เรียกได้ดังนี้ คือ

1. ทดแทนความเสียหายต่อกายหรือชื่อเสียงแห่งชายหรือหญิงนั้น
2. ทดแทนการเสียหายเนื่องจากการที่คู่หมั้น บิดามารดา หรือบุคคลผู้กระทำการในฐานะเช่นบิดา

มารดาได้ใช้จ่ายหรือต้องตกเป็นลูกหนี้เนื่องในการเตรียมการสมรสโดยสุจริตและตามสมควร

3. ทดแทนความเสียหายเนื่องจากการที่คู่หมั้นได้จัดการทรัพย์สิน หรือการอื่นอันเกี่ยวแก่อาชีพหรือทางทำมาหาได้ของตนไปโดยสมควรด้วยการคาดหมายว่าจะได้มีการสมรส

เงื่อนไขแห่งการสมรส มีดังนี้

อายุ การสมรสจะทำได้เมื่อชายหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้

การวิกลจริต การสมรสจะทำได้ถ้าชายหรือหญิงเป็นคนวิกลจริตหรือเป็นบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ถ้าฝ่าฝืน การสมรสเป็นโมฆะ

ชายหญิงเป็นญาติ ชายหรือหญิงเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมา เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาจะทำการสมรสกันไม่ได้ถ้าฝ่าฝืนการสมรสเป็นโมฆะ

บุตรบุญธรรม ผู้รับบุตรบุญธรรมจะสมรสกับบุตรบุญธรรมไม่ได้ ถ้าสมรสกันก็ขาดจากการเป็นบุตรบุญธรรม

คู่สมรสของผู้อื่น ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืนเป็นโมฆะ

หญิงที่สามีตาย หรือที่การสมรสสิ้นสุดด้วยประการอื่น จะทำการสมรสใหม่ได้เมื่อการสิ้นสุดแห่งการสมรสได้ผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่า 310 วัน เว้นแต่ (1) คลอดบุตรแล้วในระหว่างนั้น (2) สมรสกับคู่สมรสเดิม (3) มีใบรับรองแพทย์ประกาศนียบัตรหรือปริญญาซึ่งเป็นผู้ประกอบการรักษาโรคในสาขาเวชกรรมว่ามีได้ตั้งครรถ์ (4) มีคำสั่งศาลให้สมรสได้

ความยินยอม ชายหญิงยินยอมเป็นสามีภรรยากันโดยแสดงความยินยอมให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมไว้

ในกรณีที่ผู้เยาว์ทำการสมรส จะต้องได้รับความยินยอมของบิดามารดาหรือผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ปกครอง โดยลงลายมือชื่อในขณะจดทะเบียนสมรส หรือทำเป็นหนังสือยินยอมถ้าจำเป็นจะให้ความยินยอมด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อย 2 คนก็ได้เมื่อให้ความยินยอมแล้วจะถอนไม่ได้

การจดทะเบียนสมรส การสมรสตามกฎหมายที่ใช้ในปัจจุบันจะต้องจดทะเบียนสมรสต่างกับกฎหมายลักษณะสัวเมียซึ่งเป็นกฎหมายเก่าตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ไม่ต้องมีการจดทะเบียนสมรส และชายมีภรรยาได้หลายคน

ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา มีดังนี้

ต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยา โดยปกติย่อมหมายถึงการร่วมประเวณีกันด้วยมิฉะนั้นจะเป็นเหตุ

ฟ้องหย่าทำให้การสมรสขาดจากกันได้ คู่ต่อไป

การอุปการะเลี้ยงดู สามีภรรยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน ถ้าไม่อุปการะเลี้ยงดูกันอาจถูกฟ้องหย่าและต้องจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูได้

ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ ในกรณีที่ศาลสั่งให้สามีภรรยาเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ภรรยาหรือสามีย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือพิทักษ์ เว้นแต่ศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์

ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา แยกได้เป็น 2 ประเภทคือ **สินส่วนตัว** และ**สินสมรส**

สินส่วนตัว ได้แก่ทรัพย์สิน

1.ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส

2.ที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะหรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น สามีเป็นนักกฎหมาย เสื้อครุย ตำรากฎหมาย ย่อมเป็นสินส่วนตัว และถ้าภรรยาเป็นช่างตัดเสื้อ จักรเย็บผ้า กรรไกร เครื่องอุปกรณ์สำหรับตัดเย็บเสื้อผ้าย่อมเป็นสินส่วนตัวของภรรยา

3.ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดกหรือโดยการให้โดยเสน่หา เช่น บิดาของสามีตาย สามีได้รับมรดกเป็นเงินหรือที่ดินมูลค่าหนึ่งล้านบาท มรดกนี้เป็นสินส่วนตัวของสามี

4.ที่เป็นของหมั้น ของหมั้นยอมเป็นสินส่วนตัวของหญิง

การจัดการสินส่วนตัว สินส่วนตัวของสามีหรือภรรยา แต่ละคนมีสิทธิจัดการตามลำพัง

สินสมรส ได้แก่ทรัพย์สิน

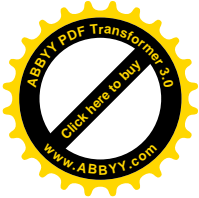
1.ที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส

2.ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยพินัยกรรม หรือโดยการให้เป็นหนังสือเมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่า เป็นสินสมรส ถ้าไม่ระบุ ทรัพย์สินนั้นเป็นสินส่วนตัวของผู้ที่ได้รับมา

3.ที่เป็นดอกผลของสินส่วนตัว

ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นสินสมรสหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรส

การจัดการสินสมรส สามีและภรรยาต้องจัดการสินสมรสร่วมกัน หรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งในกรณีที่สำคัญ เช่น ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนอง ซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้ การก่อตั้งหรือทำให้สิ้นสุดลงซึ่งทรัพย์สินสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกิน 3 ปี การให้กู้ยืมเงินให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่

ฐานานุรูปของครอบครัวเพื่อการกุศล เพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา การประนีประนอมยอมความ มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัยการนำทรัพย์สิน ไปประกันหรือหลักประกันต่อเจ้าพนักงาน หรือศาล เป็นต้น ส่วนกิจการอื่นนอกจากนี้สามี หรือภรรยาจัดการได้โดยมิต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง

พันธกรรมของสามีหรือภรรยา สามีหรือภรรยาไม่มีอำนาจทำพันธกรรมยกสินสมรสที่เกินกว่าส่วนของตนให้แก่บุคคลใดได้

สินส่วนตัว ของสามีหรือภรรยา เจ้าของย่อมทำพันธกรรมให้ผู้อื่นได้ก็ตามล้าพังไม่ต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง

การสิ้นสุดแห่งการสมรส มี 3 กรณี คือ 1.ตาย 2.หย่า 3.ศาลพิพากษาเพิกถอน

การหย่ามี 2 กรณี คือ 1.หย่าโดยความยินยอมของคู่สมรส 2.โดยคำพิพากษาของศาล

เหตุฟ้องหย่า มีดังนี้

ตามมาตรา 1516 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 16) พ.ศ.2550 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 12 กันยายน พ.ศ.2550

1. สามีหรือภริยาอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉันทริยาหรือสามี เป็นชู้หรือมีชู้ หรือร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาจิด อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

2. สามีหรือภริยาประพฤติชั่ว ไม่ว่าจะความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง

(ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

(ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่คงเป็นสามีหรือภริยาของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป หรือ

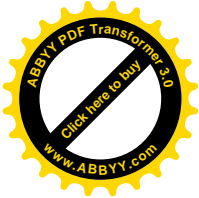
(ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินสมควร ในเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกัน

ฉันทริยามาคำนี้ประกอบอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

3. สามีหรือภริยาทำร้าย หรือทรมาณร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

4.สามีหรือภริยาจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(4/1) สามีหรือภริยาต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และได้ถูกจำคุกเกินหนึ่งปีในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิดหรือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดนั้นด้วย และการเป็นสามีภริยากันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินสมควร อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้

(4/2) สามีหรือภริยาสมัครใจแยกกันอยู่เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

5. สามีหรือภริยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกินสามปี โดยไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

6. สามีหรือภริยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควรหรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยามาคำนี้ประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

7. สามีหรือภริยาวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

8. สามีหรือภริยาผิดทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

9. สามีหรือภริยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรงอันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่งและโรคมีลักษณะเรื้อรัง ไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

10. สามีหรือภริยามีสภาพร่างกาย ทำให้สามีหรือภริยานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

การปกครองบุตร เมื่อสามีภรรยาหย่ากัน โดยความยินยอม ให้ตกลงกันเป็นหนังสือว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรคนใด ถ้ามิได้ตกลงกันหรือตกลงกันไม่ได้ให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาด

ในกรณีหย่าโดยคำพิพากษาของศาล ให้ศาลชี้ขาดว่าจะให้ฝ่ายใดปกครองบุตรคนใดหรือให้บุคคลภายนอกเป็นผู้ปกครองก็ได้โดยคำนึงถึงความผาสุกและประโยชน์ของบุตรเป็นสำคัญ

การอุปการะเลี้ยงดูบุตร ให้สามีภรรยาตกลงกันไว้ในสัญญาหย่าว่าสามีภรรยาทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดจะออกเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรเป็นจำนวนเท่าใด หรือให้ศาลเป็นผู้กำหนด

การแบ่งทรัพย์สินเมื่อสามีภรรยาหย่ากัน โดยปกติทรัพย์สินที่เป็นสินส่วนตัวของฝ่ายใดฝ่ายนั้นเป็นเจ้าของอยู่แล้ว อีกฝ่ายหนึ่งเกี่ยวข้อไม่ได้ ส่วนสินสมรสนั้นให้แบ่งกันขายหญิงได้ส่วนเท่ากัน และให้แบ่งความรับผิดชอบในหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบด้วยกันตามส่วนเท่ากัน

บุตรชอบด้วยกฎหมาย คือบุตรที่เกิดจากบิดามารดาสมรสกัน โดยชอบด้วยกฎหมายคือบิดามารดาจดทะเบียนสมรสกัน

เด็กที่เกินแต่หญิงขณะเป็นภรรยาชายหรือภายใน 310 วันนับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลงให้สันนิษฐานว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีหรือเคยเป็นสามีแล้วแต่กรณี

บุตรนอกกฎหมาย คือบุตรที่เกิดจากบิดามารดาไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ถือว่าบุตรนั้นเป็นบุตรนอกกฎหมายของชายผู้เป็นบิดา แต่เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงผู้เป็นมารดา

บุตรนอกกฎหมายจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายเมื่อ 1.บิดามารดาได้จดทะเบียนสมรสกันภายหลัง 2.บิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร 3.ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

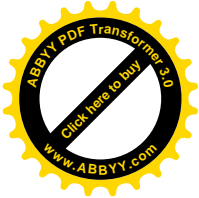
สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร มีดังนี้

- 1.บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดา ในกรณีที่บิดาไม่ปรากฏ บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดา
- 2.ห้ามฟ้องบุพการี ผู้ใดจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญามีได้ แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทของผู้นั้นร้องขอ พนักงานอัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้ คดีดังกล่าวเรียกว่า คดีอุทลุม
- 3.บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา
- 4.บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้
- 5.ผู้ใช้อำนาจปกครอง บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ในอำนาจปกครองของบิดามารดา

บิดามารดาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองและเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ ซึ่งมีอำนาจกำหนดที่อยู่ของบุตร ทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน ให้บุตรทำการงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะานุรูป เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักบุตรไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมายและมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์

นิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่สำคัญของผู้เยาว์ต้องได้รับอนุญาตจากศาล เช่น การขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนอง ซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้ ก่อตั้งทรัพย์สิน สิทธิจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน ภารติดพันในอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินอื่นใดในอสังหาริมทรัพย์ กระทำให้สิ้นสุดลงทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งทรัพย์สินของผู้เยาว์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกิน 3 ปี ให้กู้ยืมเงิน ให้โดยเสน่หาเว้นแต่จะเอาเงินได้ของผู้เยาว์ให้แทนผู้เยาว์เพื่อการกุศลสาธารณะ เพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยาพอสมควรแก่ฐานะานุรูปของผู้เยาว์ รับการให้โดยมีเงื่อนไขหรือค่าการติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสน่หา ประกันโดยประการใด ๆ อันอาจมีผลให้ผู้เยาว์ต้องถูกบังคับชำระหนี้หรือทำนิติกรรมอื่นที่มีผลให้ผู้เยาว์ต้องเป็นผู้รับชำระหนี้ของบุคคลอื่นหรือแทนบุคคลอื่น ประนีประนอมยอมความ มอบข้อพิพาทให้อनुญาโตตุลาการวินิจฉัย เป็นต้น

ผู้ปกครองบุตร ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและไม่มียบิดามารดา หรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครองผู้เยาว์จะต้องมีผู้ปกครอง และผู้ปกครองเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์

ผู้ปกครองจึงเป็นผู้อื่นที่มีใช้บิดามารดาของผู้เยาว์ ส่วนผู้ใช้อำนาจปกครองให้แก่ผู้ที่เป็นบิดามารดาของผู้เยาว์โดยกำเนิด

ผู้ปกครองมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใช้อำนาจปกครองโดยสาระสำคัญคือทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์หรืออนุญาตให้ผู้เยาว์ทำนิติกรรมได้ นิติกรรมที่สำคัญต้องได้รับอนุญาตจากศาลดังกล่าวมาแล้ว

เมื่อผู้เยาว์บรรลุนิติภาวะ ความเป็นผู้ปกครองก็สิ้นไป หรือเมื่อผู้เยาว์ตาย และผู้ปกครองขอลาออกได้โดยได้รับอนุญาตจากศาล รวมทั้งอาจถูกถอนอำนาจปกครองได้เมื่อใช้อำนาจโดยมิชอบ หน้อยความสามารถในหน้าที่จนจะเป็นอันตรายแก่ประโยชน์ของผู้เยาว์

บุตรบุญธรรม ผู้ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี จะรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ แต่ผู้นั้นต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่เป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี ผู้นั้นต้องให้ความยินยอมด้วย

การรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมต้องได้รับความยินยอมของบิดามารดาของผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมผู้เยาว์ที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ต้องได้รับความยินยอมของสถานสงเคราะห์

ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือบุตรบุญธรรมที่มีคู่สมรสต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรส

การรับบุตรบุญธรรมต้องจดทะเบียน และต่อมาถ้ามีเหตุก็ให้เลิกการรับบุตรบุญธรรมได้ ถ้าบุตรบุญธรรมยังเป็นผู้เยาว์ บิดามารดาโดยกำเนิดกลับมีอำนาจปกครองอีก

ฐานะของบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม ต่ำไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา แต่บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรมในฐานะทายาทโดยธรรม

ค่าอุปการะเลี้ยงดู ค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภรรยาหรือระหว่างบิดามารดาและบุตรนั้นย่อมเรียกจากกันได้เมื่อฝ่ายที่ควรได้รับการอุปการะเลี้ยงดูไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดู หรือได้รับการอุปการะเลี้ยงดูไม่เพียงพอแก่อัธภาพ ศาลมีอำนาจกำหนดให้เพียงใดหรือไม่ให้ก็ได้โดยพิจารณาถึงความสามารถของผู้มีหน้าที่ต้องให้ ฐานะของผู้รับและพฤติการณ์แห่งกรณี

บรรพ 6 มรดก SUCCESSION

มรดก ได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือโดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้ (มาตรา 1600)

ก.ตาย มีเงินสด ที่ดิน รถยนต์ ถือว่าทรัพย์สินเหล่านี้เป็นมรดก

สิทธิหน้าที่ เป็นมรดก เพราะเป็นประโยชน์และภาระที่จะต้องปฏิบัติในบางกรณีมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้อื่น

ก.ให้ ข.ยืมเงิน 1,000 บาท ก.เป็นเจ้าของนี้มีสิทธิเรียกให้ ข.ลูกหนี้ชำระหนี้เงินกู้ให้แก่ตนได้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ก.ตาย ดังนี้สิทธิหน้าที่ ก.จะได้รับชำระหนี้เงินกู้จาก ข.ยอมเป็นมรดกที่ทายาทของ ก.มีสิทธิเรียกร้องให้ ข.ชำระหนี้ได้

ในขณะที่เดียวกันตามสัญญากู้เงินดังกล่าวนี้ ข.เป็นลูกหนี้มีหน้าที่ชำระหนี้ให้แก่ ก. ดังนั้น ถ้า ข.ตาย หน้าที่ที่จะต้องชำระเงินกู้ให้แก่ ก. ก็จะเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทของ ข. ด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้น หนี้สินหรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติก็เป็นมรดก แต่ทายาทไม่ต้องรับผิดชอบชำระหนี้เกินกว่าทรัพย์มรดกที่ตกได้แก่ตน

ทายาท คือผู้มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตาย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ทายาทโดยธรรม และผู้รับพินัยกรรม ถ้าผู้ตายไม่มีทายาทที่จะรับมรดก มรดกของผู้นั้นตกได้แก่แผ่นดิน

ทายาทโดยธรรม ได้แก่บุคคลที่เป็นญาติของผู้ตายที่กฎหมายระบุว่า ได้แก่บุคคลใดบ้างเพื่อให้ผู้นั้นมีสิทธิได้รับมรดก มี 6 ลำดับคือ 1.ผู้สืบสันดาน 2.บิดามารดา 3.พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 4.พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน 5.ปู่ย่าตายาย 6.ลุงป้าน้าอา

คู่สมรสของผู้ตาย คือสามีภรรยา ก็เป็นทายาทมีสิทธิได้รับมรดกของกลุ่มสมรสที่ตายด้วย นอกเหนือไปจากการได้รับส่วนแบ่งทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาในเมื่อคู่สมรสฝ่ายหนึ่งตายตามกฎหมายแพ่งลักษณะครอบครัวแล้ว เพราะการตายทำให้การสมรสขาดจากกัน ต้องแบ่งทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาเสียก่อน ทรัพย์สินส่วนคู่สมรสที่ตายได้รับจึงเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาท

ขณะเดียวกัน สามีหรือภรรยา คู่สมรสที่มีชีวิตอยู่นอกจากได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาแล้ว ทรัพย์สินของคู่สมรสที่ตายได้รับเป็นมรดก สามีหรือภรรยาฝ่ายที่มีชีวิตอยู่ก็มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งมรดกนั้นในฐานะสามีหรือภรรยา ร่วมกับทายาทอื่นด้วย

สามีภรรยาที่มีชีวิตอยู่จึงเป็นทายาทได้รับส่วนแบ่งทรัพย์สินจากการตายของกลุ่มสมรสอีกฝ่ายหนึ่งรวมเป็น 2 ครั้งด้วยกัน ก. ข.เป็นสามีภรรยากัน ก.ตาย มีทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา รวม 100,000 บาท เป็นสินสมรสแบ่งกันคนละครึ่ง ได้คนละ 50,000 บาท ข.ได้รับไป 50,000 บาท แล้วในฐานะภรรยาที่มีชีวิตอยู่

ส่วนที่ ก. ได้รับส่วนแบ่งทรัพย์สิน 50,000 บาทตกเป็นมรดกที่จะต้องแบ่งให้แก่ทายาท สมมติว่ามีบุตร 1 คน บิดามารดา ก. ยังมีชีวิตอยู่ ข. ซึ่งเป็นภรรยา ก็มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งมรดก 50,000 บาทร่วมกับบุตร บิดามารดา ก. คนละส่วนเท่ากันคือได้มรดก คนละ 12,500 บาท เฉพาะส่วนของ ข. ภรรยา ก. จึงเป็นทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาคือ เงิน 50,000 บาทร่วมกับมรดกอีก 12,500 บาท เป็นเงินที่ ข. ได้รับ ทั้งสิ้น 62,500 บาท

สิทธิได้รับมรดกก่อนหลังของทายาท ทายาทในลำดับก่อนมีสิทธิได้รับมรดกก่อนทายาทในลำดับ หลังเว้นแต่ในกรณีที่ผู้ตายมีบิดามารดา คู่สมรสและบุตร ทายาทเหล่านี้แต่ละคนมีสิทธิได้รับมรดกคนละ ส่วนเท่ากัน ดังนั้นทายาทอื่นของผู้ตายเช่นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน ปู่ย่าตายาย ลุงป้า น้าอา หรือหลาน หลาน หลาน ลื้อ ก็ไม่ได้รับมรดก

หลาน หลาน ลื้อเดิมเรียกว่า ลื้อ เป็นผู้สืบสันดานแต่เป็นทายาทลำดับหลังที่ห่างออกไปถ้าผู้ตายมี บุตรซึ่งเป็นผู้สืบสันดานลำดับแรกหรือลำดับใกล้ชิดอยู่แล้ว หลาน หลาน ลื้อ ก็ไม่ได้รับมรดก

ผู้รับพินัยกรรม คือบุคคลที่ผู้ตายหรือเจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้ จะเป็นญาติของผู้ตาย หรือเป็นบุคคลอื่นก็ได้ แล้วแต่เจตนาของผู้ทำพินัยกรรมว่าต้องการยกทรัพย์สินให้แก่ผู้ใดเมื่อตนตาย แล้ว

พินัยกรรม คือการแสดงเจตนา กำหนดการเพื่อตายในเรื่องทรัพย์สิน หรือในการต่าง ๆ อันจะทำให้ เกิดผลบังคับได้ตามกฎหมายเมื่อบุคคลนั้นถึงแก่ความตาย กฎหมายยอมรับบังคับบัญชาให้เป็นไปตามเจตนา ของผู้ตาย แต่ทั้งนี้เจตนาจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย หรือฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน

แบบพินัยกรรม มี 6 แบบ ผู้ตายเลือกทำแบบใดก็ได้คือ

1. พินัยกรรมที่ผู้ทำพินัยกรรมเขียนเองทั้งฉบับ ไม่จำเป็นต้องมีพยานลงลายมือชื่อในพินัยกรรม
2. พินัยกรรมที่ผู้อื่นเขียนให้ แต่พินัยกรรมนั้นผู้ทำพินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อต่อหน้าพยาน 2 คน พร้อมกัน
3. พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง คือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำให้
4. พินัยกรรมแบบเอกสารลับซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับพนักงานเจ้าหน้าที่บางขั้นตอน
5. พินัยกรรมทำด้วยวาจาในเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษเช่นตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตายหรือเวลามีโรค ระบาด หรือสงคราม ผู้ทำพินัยกรรมจะแสดงเจตนาด้วยวาจา กำหนดข้อพินัยกรรมต่อหน้าพยานอย่างน้อย 2 คนซึ่งอยู่พร้อมกัน ณ ที่นั้น แล้วพยาน 2 คนนั้นต้องไปแสดงตนต่อกรรมการอำเภอ โดยไม่ชักช้าแจ้งข้อความ ที่ผู้ทำพินัยกรรมได้สั่งไว้ด้วยวาจานั้น โดยแจ้งวันเดือนปีที่ทำพินัยกรรมและพฤติการณ์พิเศษนั้นไว้ด้วยแล้ว กรรมการอำเภอจดข้อความที่พยานแจ้งไว้ให้พยานลงลายมือชื่อไว้

6. พินัยกรรมที่ทำแบบกฎหมายต่างประเทศ ทั้งนี้เมื่อคนไทยอยู่ต่างประเทศจะทำพินัยกรรมตามแบบกฎหมายต่างประเทศ หรือทำตามแบบที่กฎหมายไทยกำหนดไว้ก็ได้โดยให้พนักงานทูตหรือกงสุลไทยเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่

สิทธิหน้าที่เฉพาะตัวของผู้ตายไม่เป็นมรดก เช่นสิทธิตามตำแหน่งหน้าที่ ก.ข้าราชการเมื่อ ก.ตาย ความเป็นข้าราชการ ในตำแหน่งหน้าที่นั้นย่อมระงับไป บุตร ภรรยา บิดามารดา ทายาท ก. ไม่มีสิทธิดำรงตำแหน่งข้าราชการสืบทอดต่อไป

ก. เป็นลูกจ้างบริษัท เมื่อ ก.ตาย ทายาท ก. ไม่สามารถรับมรดกตำแหน่ง ก. ในบริษัทเว้นแต่สิทธิในเงินเดือน ค่าจ้าง หรือผลประโยชน์ที่ ก. จะได้รับจากบริษัท

ก. มีสามีหรือภรรยา ก.ตายความเป็นสามารถรกรรยาระหว่างกันสิ้นสุดลง ทายาท ก. ไม่สามารถสืบทอดรับมรดกความเป็นสามีภรรยาต่อไปได้ ทั้งนี้ต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป

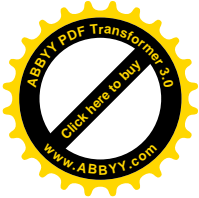
กรณีเช่าทรัพย์สิน ถ้าผู้เช่าตาย สิทธิตามสัญญาเช่าสิ้นสุดลง แม้จะยังไม่ครบอายุสัญญาเช่า แต่ถ้าผู้ให้เช่าตาย สัญญาเช่าไม่ระงับ ผู้เช่ามีสิทธิอยู่ในทรัพย์สินที่เช่าต่อไป ทายาทของผู้ให้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเช่าไม่ได้ กรณีนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้แล้ว

การกำจัดมิให้รับมรดก ทายาทคนใดยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดก ทายาทคนนั้นถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดก ถ้ายกย้ายหรือปิดบังเท่าที่ส่วนจะได้รับก็ถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกเลย แต่ถ้ายกย้ายหรือปิดบังน้อยกว่าส่วนที่ตนจะได้รับก็ถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกเฉพาะส่วนที่ยกย้ายหรือปิดบัง เช่น ก. มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งมรดก 10,000 บาท ก. ยกย้ายมรดก 10,000 บาท ก. ถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกเลย ถ้ายกย้าย 5,000 บาท ก. ถูกกำจัดมิให้รับมรดก 5,000 บาท คงได้รับ 5,000 บาท มรดกที่ถูกกำจัดนั้นให้นำมาแบ่งแก่ทายาทอื่นต่อไป

นอกจากถูกกำจัดมิให้รับมรดกเพราะยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกดังกล่าวแล้วทายาทอาจถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรได้รับมรดก ได้แก่ผู้ที่มาเจ้ามรดก ผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำหรือเพิกถอนพินัยกรรมหรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรม หรือไม่ให้ทำพินัยกรรม ผู้ที่ปลอมพินัยกรรม ทำลายหรือปิดบังพินัยกรรม เป็นต้น

การตัดมิให้รับมรดก เจ้ามรดกจะตัดทายาทโดยธรรมของตนคนใดเพื่อมิให้รับมรดกก็ได้โดยแสดงเจตนาชัดแจ้งด้วยการทำพินัยกรรมหรือโดยทำเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ดังนั้นผู้ที่เป็นลูกหลานที่หวังจะได้รับมรดกของพ่อแม่ จึงต้องระมัดระวังอย่าทำร้ายจิตใจหรือทำอันตรายต่อบิดามารดาในบั้นปลายชีวิตของท่าน

การสละมรดก ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก จะมรดก ไม่รับมรดกตามสิทธิของตนก็ได้ รวมทั้งผู้รับพินัยกรรมที่เป็นทายาทตามพินัยกรรมจะไม่รับมรดกตามพินัยกรรมก็ได้ โดยทำเป็นหนังสือไว้แก่พนักงาน

เจ้าหน้าที่หรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างทายาทแสดงเจตนาชัดเจนในการสละมรดก จะสละมรดกแต่เพียงบางส่วน หรือทำโดยมีเงื่อนไข หรือเงื่อนไข ไม่ได้ และจะถอนการสละมรดกไม่ได้

การสละมรดกจะทำได้ต่อเมื่อเจ้ามรดกตายแล้ว จะสละมรดกระหว่างที่เจ้ามรดกยังไม่ตายไม่ได้ เช่นบิดามารดา ยังมีชีวิตอยู่ บุตรจะแสดงเจตนาสละมรดกของบิดามารดาไม่ได้ เพราะระหว่างที่บิดามารดา ยังมีชีวิตอยู่นั้น บุตรยังไม่มีสิทธิได้รับมรดก ทรัพย์สินที่จะตกทอดยังเป็นของบิดามารดาอยู่

พระภิกษุ จะเรียกร้องหรือห้องเรียกมรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะสึกจากสมณเพศมาเรียกร้องหรือฟ้องภายในอายุความมรดก แต่ทายาทหรือผู้จัดการมรดกยอมแบ่งมรดกให้แก่พระภิกษุตามสิทธิที่จะได้รับในฐานะทายาทได้ กฎหมายห้ามเฉพาะมิให้พระภิกษุฟ้องเรียกเอามรดกเท่านั้น และพระภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรมได้

มรดกของพระภิกษุ ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มรดกที่อยู่ในสมณเพศ เมื่อพระภิกษุมรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นแต่พระภิกษุจะได้จำหน่ายไปในระหว่างที่มีชีวิตหรือ โดยพินัยกรรม

ส่วนทรัพย์สินของพระภิกษุที่มีอยู่ก่อนอุปสมบท ไม่ตกเป็นของวัด แต่ให้ตกแก่ทายาทหรือผู้นั้นจะจำหน่ายโดยประการใดก็ได้

บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว และบุตรบุญธรรม ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตายด้วย

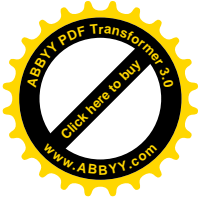
ผู้จัดการมรดก คือผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมทรัพย์สินมรดกของผู้ตายเพื่อนำมาแบ่งให้แก่ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตาย โดยผู้ตายทำพินัยกรรมตั้งผู้จัดการมรดกไว้ หรือทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียได้ร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการมรดกคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

อายุความมรดก เมื่อเจ้ามรดกตาย ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกจะต้องเรียกร้องเอามรดกภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ คือภายใน 1 ปีนับแต่เจ้ามรดกตาย หรือนับแต่เมื่อทายาทได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก

เจ้าหน้าที่ผู้ตาย ต้องเรียกให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกชำระหนี้แก่ตนภายใน 1 ปีนับแต่เจ้าหน้าที่ได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก

อย่างไรก็ตามสิทธิเรียกร้องมรดกดังกล่าวมิให้ฟ้องร้องเมื่อพ้น 10 ปีนับแต่เจ้าเมื่อเจ้ามรดกตาย

การครอบครองมรดกแทนหรือครอบครองมรดกรวมกันของทายาท ในกรณีที่เจ้ามรดกตายและทายาทได้ครอบครองมรดกไว้แทนทายาทอื่นก็ได้ หรือทายาทหลายคนได้ร่วมกันครอบครองมรดกมาโดยยังมีได้แบ่งกันนั้น เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่าแม้เวลาล่วงเลยมานานเท่าใดก็ไม่ถือว่าขาดอายุความมรดกทั้งนี้จะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงแต่ละกรณี เช่นบิดาตาย บุตร 32 คนของบิดาได้ครอบครองที่ดินของบิดารวมกันมาเป็นเวลา 20 ปี ดังนี้ถือว่ายังไม่ขาดอายุความมรดกบุตรทายาทคนหนึ่งคนใดจะเอามรดกทั้งหมดเป็นของตนไม่ได้ บุตรอื่นมีสิทธิในที่ดินมรดกนั้นอยู่ในฐานะเป็นทายาท เป็นเจ้าของรวมในที่ดิน และมีสิทธิเรียกให้แบ่งมรดกได้

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการหรือการดำเนินการของศาลยุติธรรม องค์คณะและอำนาจของผู้พิพากษา ในฐานะเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการซึ่งเป็นอำนาจอธิปไตยอย่างหนึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

พระธรรมนูญศาลยุติธรรมจึงเป็นกฎหมายมหาชน

ในปัจจุบัน ศาลทุกศาลเว้นแต่ศาลทหาร ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ อยู่ในกระทรวงยุติธรรม แต่อำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของผู้พิพากษาเป็นอิสระ

เพื่อให้เป็นหลักประกันแก่ผู้พิพากษาที่จะดำรงความยุติธรรมดังกล่าว จึงมีคณะกรรมการตุลาการ หรือ ก.ต. มีอำนาจพิจารณาให้คุณให้โทษแก่ผู้พิพากษา

ขณะนี้กำลังมีความคิดที่จะแยกศาลให้เป็นอิสระไม่ขึ้นอยู่กับสังกัดกระทรวงยุติธรรมจึงต้องคอยติดตามความคืบหน้าต่อไป

ขณะเดียวกันก็กำลังดำเนินการเพื่อตั้งศาลปกครองให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่พิพาทระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและข้าราชการกับข้าราชการหรือหน่วยงานของรัฐ

ศาลทหาร สังกัดกระทรวงกลาโหม มีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีที่ทหารประจำการกระทำ ผิดตาม พ.ร.บ.ธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498

ผู้พิพากษาต้องมีอิสระในการพิจารณาคดี หมายความว่าในการพิจารณาพิพากษาคดีตามอำนาจหน้าที่กระทำในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ จึงมีความเป็นอิสระในการทำงานไม่ถูกแทรกแซงจากฝ่ายปกครองที่ใช้อำนาจบริหาร หรือรัฐสภาที่มีอำนาจนิติบัญญัติ แต่ความเป็นอิสระของผู้พิพากษาจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย ใช้อำนาจอย่างมีคุณธรรมด้วยความซื่อสัตย์สุจริตปราศจากอคติหรือความลำเอียง ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ในประเทศที่เป็นนิติรัฐโดยทั่วไปศาลต้องเป็นองค์กรอิสระไม่สังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร

การตั้งศาลขึ้นใหม่ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญจะต้องตราหรือออกเป็นพระราชบัญญัติ

ชั้นของศาลมี 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา

ศาลชั้นต้น ได้แก่ ศาลจังหวัด ศาลแขวง ศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลเยาวชน และครอบครัว ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

ศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ศาลแขวงต่าง ๆ เช่นศาลแขวงพระนครเหนือ ศาลแขวงพระนครใต้ ศาลแขวงธนบุรี ศาลแขวงตลิ่งชัน ศาลแขวงคูสิด ศาลแขวงพระโขนง ศาลจังหวัดมีนบุรี ศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลแรงงานกลาง ศาลภาษีอากรกลาง

ศาลชั้นต้นในต่างจังหวัด ได้แก่ศาลแขวง ศาลจังหวัด รวมทั้งศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดด้วย
อำนาจพิจารณาพิพากษา อำนาจศาลแต่ละศาล มีดังนี้

ศาลจังหวัด มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวง

ศาลแขวง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกิน **300,000** บาท และคดีอาญาซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน **3** ปี หรือปรับไม่เกิน **60,000** บาทหรือทั้งจำทั้งปรับแต่จะลงโทษจำคุกเกิน **6** เดือน หรือปรับเกิน **10,000** บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ เกินอัตราที่กล่าวแล้วไม่ได้ ศาลแขวงจึงพิจารณาคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ เพราะผู้พิพากษานายเดียวก็พิจารณาพิพากษาได้

ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ และศาลแพ่งธนบุรี มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทั้งปวง

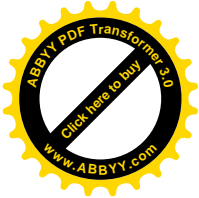
ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ และศาลอาญาธนบุรี มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวง

ศาลเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดคือผู้ที่มีอายุยังไม่ครบ **18** ปีบริบูรณ์โดยถืออายุในวันที่กระทำความผิด ส่วนคดีแพ่งก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งที่เกี่ยวกับผู้เยาว์ เช่นคดีขออนุญาตทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ คดีตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ คดีรับรองบุตร คดีเกี่ยวกับครอบครัวเช่นทรัพย์สิน หย่า ค่าอุปการะเลี้ยงดู เป็นต้น

ศาลแรงงาน มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแรงงานเช่นคดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงาน ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง การคุ้มครองแรงงาน แรงงานสัมพันธ์ ละเมิดระหว่างนายจ้างและลูกจ้างเนื่องจากข้อพิพาทแรงงานหรือเกี่ยวกับการทำงานตามสัญญาจ้างแรงงาน เป็นต้น

ศาลภาษีอากร มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งในเรื่องคดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานหรือคณะกรรมการตามกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องของรัฐในหนี้ค่าภาษีอากร การขอคืนค่าอากร เป็นต้น

ศาลอุทธรณ์ ในปัจจุบันมีศาลอุทธรณ์ภาคด้วย คือมีศาลอุทธรณ์รวม **4** ศาลได้แก่ ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค **1** ศาลอุทธรณ์ภาค **2** ศาลอุทธรณ์ภาค **3** มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น ทั้งนี้บางคดีก็มีข้อจำกัดห้ามมิให้อุทธรณ์

ศาลฎีกา ถือว่าเป็นศาลสูงสุด มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่คู่ความฎีกาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ทั้งนี้บางคดีก็มีข้อจำกัดห้ามมิให้ฎีกา ศาลฎีกามีศาลเดียว ผู้พิพากษาที่มีอาวุโสสูงสุดที่เป็นประมุขตุลาการคือ ประธานศาลฎีกา

คำพิพากษาของศาลไทย เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในสังกัดของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย มิใช่ประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี คำพิพากษาของศาลไทยจึงเป็นเพียงการตีความตัวบทกฎหมาย ต่างกับคำพิพากษาของศาลในประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณีที่ถือว่าคำพิพากษาเป็นกฎหมายที่ศาลหรือผู้พิพากษาในคดีต่อมาจะต้องตัดสินหรือพิพากษาตามบรรทัดฐานในคดีก่อน

คดีถึงที่สุด มีความหมาย 2 กรณี คือ 1.มีกฎหมายห้ามอุทธรณ์ฎีกา หรือ 2.คู่ความไม่ใช่สิทธิอุทธรณ์ฎีกาภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น 1 เดือน เป็นต้น

องค์คณะพิจารณาพิพากษา เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยถูกต้องยุติธรรมแก่คู่ความกฎหมายจึงกำหนดจำนวนผู้พิพากษาที่จะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแต่ละคดีได้ รวมกันเรียกว่า องค์คณะคือในศาลชั้นต้นต้องมีผู้พิพากษา 2 คน ยกเว้นศาลแขวงผู้พิพากษาคคนเดียวหรือนายเดียวก็เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้

ศาลอุทธรณ์ต้องมีผู้พิพากษา 3 คน และศาลฎีกาต้องมีผู้พิพากษา 3 คน บางกรณีที่สำคัญหรือมีปัญหาทำให้ตัดสินโดยที่ประชุมใหญ่ของผู้พิพากษาอีกด้วยสำหรับศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

ผู้พิพากษาสมทบ ได้แก่บุคคลธรรมดาที่ไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางกฎหมาย ได้รับการคัดเลือกให้พิจารณาพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน และศาลทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นกฎหมายมหาชนและกฎหมายวิธีสบัญญัติ กล่าวถึงวิธีดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรในกระบวนการยุติธรรมตามขั้นตอนของอำนาจหน้าที่ขององค์กรเหล่านั้น คือพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และราชทัณฑ์

กระบวนการยุติธรรม หมายถึงองค์กรที่เกี่ยวข้อง 6 องค์กรด้วยกันคือ

1.ตำรวจ 2.อัยการ 3.ศาล 4.ราชทัณฑ์ 5.คุมประพฤติ 6.สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก

ตำรวจ มีหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิด โดยจับตามคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย หรือจับตามคำสั่งกล่าวโทษของผู้หนึ่งผู้ใดตามที่กล่าวโทษหรือแจ้งให้จับ หรือจับโดยอำนาจของตำรวจเองก็ได้

การจับ ตำรวจจะจับโดยมีหมายจับ หรือจับในกรณีที่ไม่ต้องมีหมายจับก็ได้

นอกจากนี้ตำรวจยังมีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเพื่อให้สังคมได้รับความปลอดภัยด้วย

พนักงานสอบสวน มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนคดีอาญา ส่วนมากขณะนี้ ได้แก่นายตำรวจยศร้อยตรีขึ้นไปที่มีความรู้ทางกฎหมาย

พนักงานอัยการ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในปัจจุบันสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง เดิมมีชื่อว่ากรมอัยการสังกัดกระทรวงมหาดไทย

สำนักงานอัยการสูงสุด มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาทั้งปวง ดำเนินคดีแพ่งและให้คำปรึกษากฎหมายแก่รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐและอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายและให้อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี

ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว พนักงานอัยการของสำนักงานอัยการสูงสุดมีอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะ เช่น

ในคดีอาญา มีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่น ซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ

ในคดีแพ่ง มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาลในศาลทั้งปวง ดังที่เรียกกันว่า ทนายแผ่นดิน

ในคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่เจ้าพนักงานถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามตำแหน่งหน้าที่หรือในคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่ราษฎรถูกผู้หนึ่งผู้ใดฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน เมื่อ

เห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับแก้ต่างก็ได้ คือพนักงานอัยการเป็นทนายความให้

ในคดีที่เทศบาลเป็น โจทก์หรือเป็นจำเลยซึ่งมิใช่เป็นคดีพิพาทกับรัฐบาลเมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควรจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างก็ได้

ในคดีที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดฟ้องเองไม่ได้ เช่นคดีที่ผู้สืบสันดานฟ้องผู้บุพการี เรียกว่าคดีอุทุม คือ ลูกหลานฟ้องบิดามารดา ปู่ย่าตายาย เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการมีอำนาจเป็น โจทก์ได้

รวมทั้งคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่มีกฎหมายให้พนักงานอัยการเข้ามาในคดีได้เช่นคดีตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ คดีตั้งผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ คดีขอให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนและบริษัทจำกัด และคดีอื่นอีก

ในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกันจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินคดีเพื่อบังคับให้เป็นไปตามสัญญานั้นได้

การดำเนินการเพื่อส่งผู้ร้ายข้ามแดน ก็เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการด้วย

กรมราชทัณฑ์ สังกัดกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม ชัง จำคุกผู้ต้องหา จำเลย และผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกรวมทั้งโทษประหารชีวิตตามคำพิพากษาคำสั่งศาลหรือคำสั่งพนักงานที่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้เกิดสภาพบังคับตามกฎหมาย เพื่อให้กฎหมายศักดิ์สิทธิ์ก่อให้เกิดความกลัวไม่กล้ากระทำความผิด เพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง เพื่อให้ได้รับการชดใช้ความเสียหาย เพื่อแก้ไขอบรมมโนสำนึกให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นคนดี เพื่อให้กลับตนเข้าไปอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยภายหลังได้รับการปล่อยตัวแล้ว

การราชทัณฑ์สมัยใหม่จึงเน้นหนักในการให้การศึกษอบรม ฝึกอาชีพ รวมทั้งให้การสงเคราะห์ มิได้มุ่งปราบปรามหรือการแก้แค้นตั้งแต่ก่อน

ระบบการดำเนินคดีอาญา ที่ใช้อยู่ในประเทศต่าง ๆ มี 2 ระบบ คือ ระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา ระบบไต่สวน คือระบบวิธีพิจารณาคดีอาญาที่มีหลักการสำคัญคือการสืบสวนสอบสวนไต่สวน ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด ไม่ว่าจะมิผู้กล่าวหาหรือฟ้องร้องหรือไม่ โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะดำเนินต่อผู้กระทำความผิดเสียเองโดยให้พนักงานอัยการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เฉพาะเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา เช่นสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น เป็นต้น

ระบบกล่าวหา คือระบบวิธีพิจารณาความอาญาที่เปิดโอกาสให้มีการกล่าวหาฟ้องร้องกันต่อศาล และที่สำคัญที่สุดก็คือ การแยกหน้าที่การสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี และเปิดโอกาสให้ผู้กล่าวหาคือโจทก์ต้องหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ยืนยันการกระทำความผิด และใน

ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยมีโอกาสนำพยานมาสืบหักล้างในการต่อสู้คดีได้ ประเทศไทยของเราใช้ระบบกล่าวหาในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดแต่ก็ให้ออกชนซึ่งเป็นผู้เสียหาย ฟ้องคดีได้เช่นเดียวกับพนักงานอัยการ

ผู้เสียหาย คือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง เช่น ก.เตะ ข. ข.เป็นผู้เสียหาย ก.ลักวิทยุ ข. ข.เป็นผู้เสียหาย ก.ด่า ข. ข.เป็นผู้เสียหายมีสิทธิร้องทุกข์ดำเนินคดีและฟ้องคดีได้

ผู้ต้องหา คือผู้ที่ถูกหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล โดยปกติคือ ผู้ถูกจับ

จำเลย คือผู้ที่ถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด ครั้นเมื่อศาลพิพากษาว่าผู้นั้นมี ความผิดต้องรับโทษจำคุกผู้นั้นก็ถูกส่งตัวเข้าไปรับโทษจำคุกในเรือนจำ ผู้นั้นเป็นนักโทษหรือผู้ต้องขัง

การอุดช่องว่างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อใดไม่มีบทบัญญัติประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ให้นำเอาบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดย อนุโลมเท่าที่จะใช้บังคับได้ เช่นการตั้งทนายความ การถามพยาน การบังคับคดีในส่วนแพ่ง ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติไว้ กรณีเหล่านี้ต้องนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ

การดำเนินคดีอาญา รัฐมีอำนาจดำเนินคดีอาญาได้โดยลำพัง ไม่ต้องรอให้ผู้เสียหายหรือผู้ใดมาร้อง ทุกข์หรือกล่าวโทษว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นก็ได้ เว้นแต่คดีความผิดต่อส่วนตัว ผู้เสียหายจะต้องร้อง ทุกข์เสียก่อน พนักงานสอบสวนจึงจะมีอำนาจสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อไป

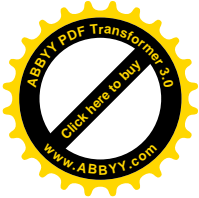
คำร้องทุกข์ คือการที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

คำกล่าวโทษ คือการที่ผู้อื่นซึ่งมิใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ได้ กระทำความผิดขึ้น

การสอบสวน คือการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนซึ่งใน ปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ได้แก่นายตำรวจชั้นสัญญาบัตร คือร้อยตำรวจตรีขึ้นไปที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น พนักงานสอบสวน และได้มีความพยายามที่จะกำหนดวุฒิพื้นฐานความรู้ว่าต้องสำเร็จปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์

การที่ต้องมีพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดก่อนก็เพื่อเป็น หลักประกันในสิทธิเสรีภาพของประชาชนว่าบุคคลจะไม่ถูกพนักงานอัยการฟ้องศาลว่าได้กระทำความผิด จนกว่าจะได้ผ่านขั้นตอนการสอบสวนมาก่อน

ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ได้แก่ 1.พนักงานอัยการ 2.ผู้เสียหาย

พนักงานอัยการจะฟ้องผู้ต้องหาโดยไม่มี การสอบสวนไม่ได้ ศาลจะไม่รับฟ้องคดีนั้น

ถ้าเอกชนหรือผู้เสียหายฟ้องคดีเองไม่ต้องมีการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนเสียก่อนเอกชนหรือผู้เสียหายฟ้องคดีได้ตามคำฟ้อง และฟ้องได้โดยไม่ต้องไปร้องทุกข์เสียก่อน

การไต่สวนมูลฟ้อง คือกระบวนการไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีที่จำเลยถูกกล่าวหาในเบื้องต้น โดยปกติเมื่อเอกชนหรือผู้เสียหายฟ้องคดีต่อศาล ก่อนศาลประทับรับฟ้องคดีไว้พิจารณา ศาลจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อน

ถ้าพนักงานอัยการฟ้องคดี ศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง เพราะคดีนั้นมีการสอบสวนมาแล้ว

คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาบางฐานนั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหาย ทำให้เกิดสิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะเรียกร้องให้ผู้กระทำชดเชยราคาทรัพย์สินหรือชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายด้วย เช่นคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ กรรโชก น้อโกง ทำร้ายร่างกาย ทำให้เกิดเพลิงไหม้ หมิ่นประมาท เป็นต้น ถือว่าเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

หมายเรียก ได้แก่หมายที่ออกโดยพนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือศาลเนื่องในการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาคดี หรือการอย่างอื่นแล้วแต่กรณี

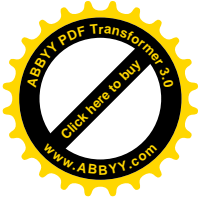
หมายอาญา ได้แก่หมายจับ ชั่ง จำคุก คั่น ปล่อย

หมายจับ เหตุที่ออกหมายจับ เช่น เมื่อผู้ต้องหาถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควร หรือจำเลยเป็นผู้มีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง เมื่อความผิดที่ผู้ต้องหาถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควรหรือที่จำเลยถูกฟ้องนั้นมีอัตราโทษอย่างสูงตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ได้หนีไปก็ดี มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลบหนีหรือไปอยู่กับพยานหลักฐานโดยตรงหรือทางอ้อม เป็นต้น

หมายจับใช้ได้ทั่วราชอาณาจักร

หมายคั่น เหตุที่ออกหมายคั่น เช่น เพื่อพบและยึดสิ่งของที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยผิดกฎหมายหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิดเพื่อพบและช่วยบุคคลซึ่งได้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายจับ เพื่อพบและยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาล เป็นต้น

หมายชั่ง ออกโดยศาล กล่าวคือเมื่อจับผู้ต้องหามาแล้ว ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการสอบสวนและชั่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นไว้ที่สถานีตำรวจไม่เกิน 7 วันเท่านั้น เมื่อครบกำหนดนี้แล้วถ้าการสอบสวนยังไม่เสร็จมีความจำเป็นต้องชั่งผู้ต้องหาต่อไป พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ

จะต้องนำผู้ต้องหามาขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหานั้นคราวละไม่เกิน 12 วัน แล้วผู้ต้องหานั้นจะถูกส่งไปขังหรือควบคุมตัวในเรือนจำ ไม่ต้องส่งกลับไปขังยังสถานีตำรวจอีกต่อไป

การสอบสวนของพนักงานสอบสวนจะต้องทำให้เสร็จภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดซึ่งมีระยะเวลาไม่เท่ากันแล้วแต่คดีที่ผู้ต้องหานั้นว่าเป็นคดีมีอัตราโทษต่ำสูงเพียงใด คดีมีโทษสูงย่อมขอให้ศาลขังได้นานกว่าคดีมีโทษเบา

อนึ่งผู้ต้องหาจะขอประกันตัวชั้นสถานีตำรวจคือพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการก็ได้ และเมื่อถูกส่งมายังศาลก็ขอประกันตัวต่อศาลได้และไม่ต้องเข้าเรือนจำในระหว่างรอการฟ้องหรือระหว่างพิจารณาคดีจนกว่าศาลจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดหรือยกฟ้องปล่อยตัวไป

ถ้าศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดต้องคำพิพากษาให้จำคุก ศาลก็จะออกหมายจำคุกถ้าศาลพิพากษายกฟ้องก็จะออกหมายปล่อย หมายขังก็จะถูกเพิกถอนไป

การจับโดยไม่มีหมายจับ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับไม่ได้ เว้นแต่เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือเมื่อพบบุคคลนั้นกำลังพยายามกระทำความผิดโดยมีเครื่องมืออาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถใช้ในการกระทำความผิด เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้วและจะหลบหนีเมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดและแจ้งด้วยว่าได้ร้องทุกข์ไว้แล้ว

การค้นโดยไม่มีหมายค้น ห้ามมิให้ค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้ค้นและในกรณีต่อไปนี้เช่น เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในรโหฐาน เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหลบหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบกับต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเน้นซักถามนั้นจะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้านและการจับนั้นมีหมายจับหรือ จับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ที่จับได้โดยไม่มีหมายจับ

การจับในพระราชวัง หรือในที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระมเหสี หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ประทับหรืออยู่ ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อนไม่ว่าจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม

การค้นพระราชวัง ก็ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกับการจับ

การปล่อยตัวชั่วคราวหรือการประกันตัวระหว่างคดี เมื่อบุคคลใดถูกจับเป็นผู้ต้องหาหรือถูกฟ้อง เป็นจำเลยคดียังอยู่ในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณานั้น ตามกฎหมายถือว่าผู้นั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์ ผู้นั้นจึงมีสิทธิยื่นขอประกันตัวออกไปจากการควบคุมหรือขังของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการหรือศาลได้ จนกว่าศาลจะตัดสิน

การยื่นขอให้ปล่อยชั่วคราวหรือขอประกันตัวนั้นสามารถยื่นได้ดังต่อไปนี้คือ ถ้าคดียังอยู่ระหว่างที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการก็ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ

โดยปกติตำรวจหรือพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมหรือขังผู้ต้องหาที่ถูกจับที่สถานีตำรวจอย่างมากได้นาน 7 วันเท่านั้น ในระหว่างนี้ผู้ต้องหาขอประกันตัวต่อพนักงานสอบสวนได้

ถ้าครบ 7 วันแล้วผู้ต้องหาไม่ได้ประกันตัวไป พนักงานสอบสวนจะต้องยื่นคำร้องฝากขังขอให้ศาลขังผู้ต้องหาต่อไป และผู้ต้องหาต้องยื่นขอประกันตัวต่อศาล

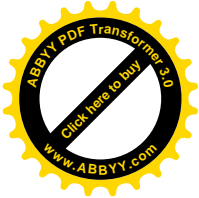
การประกันตัวต่อพนักงานอัยการ เป็นกรณีที่คดียังอยู่ในระหว่างสอบสวนและภายในอำนาจบังคับคดีของพนักงานอัยการ โดยพนักงานอัยการ ได้รับผู้ต้องหาและสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน ถ้าผู้ต้องหาต้องการประกันตัวก็ยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการ แต่ถ้าผู้ต้องหาถูกส่งฟ้องแล้วก็ต้องขอประกันตัวต่อศาล

การประกันตัวต่อศาล เมื่อพนักงานสอบสวนได้ควบคุมผู้ต้องหาครบกำหนด 7 วันแล้วก็ดี หรือเมื่อพนักงานอัยการไม่มีอำนาจควบคุมผู้ต้องหาได้ส่งฟ้องผู้ต้องหาขังศาลแล้ว ในระหว่างสอบสวนและการฟ้องคดีต่อศาลนั้น ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องการประกันตัวระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาคดีก็ให้ยื่นคำร้องต่อศาล

เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาจำคุกแล้ว ระหว่างอุทธรณ์ หรือฎีกา จำเลยจะขอประกันตัวต่อ ศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีหรือขอประกันตัวต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ได้ ศาลชั้นต้นจะสั่งให้ปล่อยชั่วคราว หรือให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาสั่งก็ได้

หลักประกัน ในการยื่นคำร้องขอประกันตัวหรือขอให้ปล่อยชั่วคราว ส่วนใหญ่ต้องมีหลักประกันด้วยเพื่อป้องกันความเสียหายในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี

หลักประกันมี 3 ชนิดคือ 1.มีเงินสดมาวาง 2.มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง 3.มีบุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์ ทั้งนี้แล้วแต่กรณีซึ่งอยู่ในดุลพินิจ อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาล บางกรณีก็มีหลักเกณฑ์ไว้ห้ามมิให้เรียกหลักประกันสูงเกินควร

ในขณะที่ผู้ที่เป็นข้าราชการอาจใช้ตำแหน่งของตนประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้โดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์

ความสัมพันธ์ระหว่างการสอบสวนและการฟ้องคดี พนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานในการกระทำความผิดเพื่อให้เห็นว่าผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาได้กระทำความผิดพอที่จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องผู้ต้องหาขึ้นต่อศาลได้

เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้วถ้าเห็นด้วยกับความเห็นของพนักงานสอบสวนที่ควรสั่งฟ้องคดีต่อศาล ถ้าไม่เห็นด้วยก็สั่งไม่ฟ้องรวมทั้งสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมได้

มีหลักกฎหมายว่าห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีโดยที่ยังไม่มีการสอบสวน นอกจากคดีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีเองไม่จำเป็นต้องมีการสอบสวน

หลักในการสอบสวน ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวง หรือขู่เข็ญหรือให้สัญญากับผู้ต้องหาเพื่อจงใจให้เขาให้การอย่างไร ๆ ในเรื่องที่ยังไม่ทราบแน่ชัดที่สำคัญคือห้ามทำร้ายหรือซ้อมผู้ต้องหาให้ให้การรับสารภาพ

สิทธิของผู้ต้องหา มีสิทธิที่จะไม่ให้การ หรือจะให้การต่อพนักงานสอบสวนก็ได้ผู้ต้องหาจะไปให้การต่อศาลก็ได้ กฎหมายให้สิทธิเช่นนั้น

แม้ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพต่อพนักงานสอบสวนแล้ว เมื่อถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาลผู้นั้นก็มีสิทธิให้การปฏิเสธต่อศาลว่ามีได้กระทำความผิดได้อีก และไม่ถือว่าเป็นข้อพิรุณอันจะทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเสียเปรียบในคดีแต่อย่างใด

การรับสารภาพของผู้ต้องหาต่อพนักงานสอบสวนมีผลอย่างไร มีผลเพียงทำให้คดีมีเหตุที่พนักงานสอบสวนจะเสนอความเห็นต่อพนักงานอัยการ ให้ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลเท่านั้นเพราะในเมื่อผู้นั้นถูกฟ้องยังศาล จำเลยมีสิทธิให้การปฏิเสธว่ามีได้กระทำความผิดได้ แต่การรับสารภาพต่อพนักงานสอบสวนจะเป็นผลดีต่อจำเลย อาจเป็นเหตุให้ศาลพิพากษาลดโทษให้ผู้นั้นได้เพราะมีเหตุบรรเทาโทษตามประมวลกฎหมายอาญา

การรับสารภาพชั้นศาล ก่อนศาลพิพากษา จำเลยที่ถูกฟ้องอาจขอให้การรับสารภาพต่อศาลได้แม้จะเคยให้การปฏิเสธมาแล้ว ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพต่อศาลในการพิจารณาคดีถ้าเป็นคดีที่มีโทษไม่สูงหรือมิใช่คดีอุกฉกรรจ์ ศาลก็พิพากษาลดโทษจำเลยได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการสืบพยานโจทก์จำเลยในคดีนั้น

ถ้าเป็นคดีที่มีอัตราโทษสูง ศาลจะพิพากษาลดโทษจำเลยทันทีไม่ได้ ต้องสืบพยานโจทก์ให้เห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดเสียก่อนศาลจึงจะพิพากษาลดโทษจำเลยตามคำรับสารภาพได้

ถ้าปรากฏจากการสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพของจำเลยว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด ศาลก็ต้องพิพากษายกฟ้อง จะลงโทษจำเลยตามคำรับสารภาพมิได้

การชันสูตรพลิกศพ ทำเมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน เว้นแต่การประหารชีวิตตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาติคือ 1.ฆ่าตัวตาย 2.ถูกผู้อื่นทำให้ตาย 3.ถูกสัตว์ทำร้ายตาย 4.ตายโดยอุบัติเหตุ 5.ตายโดยมิปรากฏเหตุ

การตั้งทนายความให้แก่จำเลยผู้ยากจน หรือ **LEGAL AID** ในคดีที่มีอัตราโทษสูงถ้าจำเลยยากจน และต้องการทนายความช่วยเหลือในการต่อสู้คดี ศาลก็จะตั้งทนายความให้จำเลยโดยให้ทนายความได้รับเงินรางวัลตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด นับว่าเป็นวิวัฒนาการทางกฎหมายสมัยใหม่ตามแบบอย่างอารยประเทศเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

การอุทธรณ์ฎีกา เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาแล้ว หากคู่ความคือ โจทก์ จำเลยเห็นว่ายังไม่ได้รับความยุติธรรมก็สามารถยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาต่อไปได้อีกภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ให้ฝ่ายที่อุทธรณ์หรือฎีกาฟัง แต่ก็มีข้อจำกัดในการอุทธรณ์ฎีกา คดีบางประเภทที่ไม่สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือกฎหมายเอกชนและกฎหมายวิธีสบัญญัติที่กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินคดีในศาลเพื่อให้บุคคลได้รับความคุ้มครองหรือรับรองตามสิทธิที่ควรได้เพราะเกิดมีการโต้แย้งสิทธิหน้าที่ในทางแพ่งเกิดขึ้น

เมื่อบุคคลได้เกี่ยวข้อมีนิติสัมพันธ์กันแล้วย่อมมีสิทธิหน้าที่ มีมูลหนี้ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน แต่อีกฝ่ายหนึ่งฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตาม ทำให้มีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างบุคคล จึงต้องมีวิธีดำเนินการเพื่อให้สิทธิของบุคคลได้รับความคุ้มครองมิให้เสียไป เพื่อบังคับตามมาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ผู้ฝ่าฝืนปฏิบัติตามมูลหนี้ต่อกัน

ก. ยืมเงิน ข. ถึงกำหนดชำระแล้ว ก. ไม่ชำระหนี้ให้ ข. หรือ ก. ทำสัญญาขายที่ดินให้แก่ ข. ถึงกำหนดแล้วไม่ไปจดทะเบียน โอนกรรมสิทธิ์ยังสำนักงานที่ดินให้แก่ ข. ในกรณีเช่นนี้ ข. จะต้องนำคดีมาสู่ศาลเพื่อขอให้ศาลพิพากษาให้ ก. ชำระหนี้หรือโอนที่ดินให้แก่ ข. ต่อไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาแล้วคู่ความฝ่ายใดไม่พอใจก็มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาต่อศาลสูงต่อไป

ดังนั้น กฎหมายที่ว่าด้วยอำนาจศาล การดำเนินคดี การพิจารณาสืบพยานหลักฐานของคู่ความ การพิพากษา การอุทธรณ์ฎีกา การบังคับคดีในทางแพ่งจึงอยู่ในขอบเขตของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

กรณีที่จะนำคดีมาสู่ศาล บุคคลนำคดีมาสู่ศาลได้ 2 กรณีคือ

1. เมื่อมีข้อโต้แย้งสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในทางแพ่ง เช่นกรณีที่ ก. ยืมเงิน ข. แล้วไม่ชำระ หรือกรณีที่ ก. ขายที่ดินให้ ข. แล้วไม่ยอมไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้ ข. ถือว่า ก. โต้แย้งสิทธิของ ข. แล้ว

ก. ขั้บรถชน ข. แล้วเพิกเฉยไม่ชำระค่าสินไหมทดแทนให้ ข. ถือว่า ก. โต้แย้งสิทธิของ ข. ข. นำคดีมาสู่ศาลเพื่อให้สิทธิของ ข. ได้รับความคุ้มครองได้ เพราะตามกฎหมายเจ้าหนี้มีสิทธิให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตนผู้ขายต้องโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ ผู้ขับรถชนผู้อื่นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกชน เพราะเป็นการละเมิดต่อผู้อื่น

2. เมื่อมีกรณีที่บุคคลจะต้องใช้สิทธิทางศาลตามกฎหมายกำหนดไว้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องแต่ละเรื่องจะได้บัญญัติไว้ให้บุคคลนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ เช่น ในเรื่องผู้เยาว์ไม่มีบิดามารดาหรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครองจะต้องมีการร้องขอต่อศาลเพื่อตั้งผู้ปกครองให้ผู้เยาว์

บุคคลใดถึงแก่ความตายเมื่อมีมรดกเพื่อแบ่งให้แก่ทายาท บางกรณีจะต้องมีการร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก

คนใดวิกลจริตก็จะต้องมีผู้อนุบาล เพื่อดูแล โดยจะต้องมีผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ตั้งให้ผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถ และมีผู้อนุบาล ทั้งนี้ต้องพิจารณากฎหมายแต่ละเรื่องเป็นกรณีไป

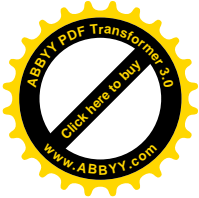
คดีมีข้อพิพาท คือคดีที่มีโจทก์และจำเลยเพราะมีข้อพิพาทระหว่างบุคคล มีข้อโต้แย้งสิทธิและหน้าที่ซึ่งกันและกัน ดังตัวอย่างกรณีที่ ก. ยืมเงิน ข. แล้วไม่ใช้ หรือ ก. ทำสัญญาขายที่ดินแล้วไม่โอนกรรมสิทธิ์ให้ ข. ถือว่า ก. โต้แย้งสิทธิ ข. ข. ลูก ก. โต้แย้งสิทธิ ข. นำคดีมาฟ้อง ก. ยังศาลถือว่าคดีนี้เป็นคดีมีข้อพิพาท

คดีไม่มีข้อพิพาท คือคดีที่ไม่มีโจทก์หรือจำเลย เป็นคดีที่บุคคลมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลมิได้ฟ้องให้ผู้อื่นเป็นจำเลยในคดี ได้แก่ คดีตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ คดีตั้งผู้จัดการมรดก คดีขอให้ศาลตั้งให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถและมีผู้อนุบาลดังกล่าวมาแล้ว

การบังคับคดี เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์แล้ว ถ้าเป็นการพิพากษาให้ชำระหนี้เป็นเงินจำนวนหนึ่ง ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ตามคำพิพากษานั้น แต่ถ้าเพิกเฉยไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ขอให้ศาลให้มาตรการชั้นบังคับคดีเพื่อให้ได้รับชำระหนี้คือ ศาลจะตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของศาลทำการยึดทรัพย์ของลูกหนี้แล้วนำมาขายทอดตลาดรวบรวมเงินชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ต่อไป

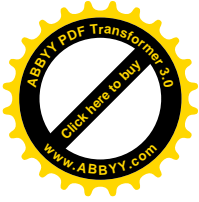
ถ้าเป็นคำพิพากษาของศาลที่ให้ลูกหนี้ทำกรอย่างใดอย่างหนึ่ง บางกรณีก็ให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลแทนการแสดงเจตนาของจำเลย เพื่อดำเนินการต่อไปให้คำพิพากษาของศาลเกิดผลให้ผู้ชนะคดีได้รับสิทธิประโยชน์ตามที่ต้องการ เช่นกรณีที่ ก. ทำสัญญาขายที่ดินให้ ข. แล้วเพิกเฉยไม่ไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้ เมื่อ ข. ชนะคดี ศาลจะพิพากษาให้ ก. ไปทำการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่ ข. ยังสำนักงานที่ดิน ถ้า ก. ผ่าฝืนหรือเพิกเฉยก็ให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลแทนการแสดงเจตนาของจำเลยคือ ข. โจทก์เจ้าหนี้ผู้ชนะคดีมีสิทธินำคำพิพากษาของศาลที่พิพากษาให้ตนชนะคดีไปยังสำนักงานที่ดินเพื่อให้เจ้าพนักงานที่ดิน โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่ตนได้ แม้ ก. ลูกหนี้จะไม่ได้มายังสำนักงานที่ดินด้วยก็ตาม

ก. สามีฟ้องหย่า ข. ผู้เป็นภรรยา ศาลพิพากษาให้หย่ากัน โดยให้ไปจดทะเบียนการหย่าขาดจากการเป็นสามีภรรยา ถ้า ข. ไม่ไปจดทะเบียนการหย่า ก. ผู้ชนะคดีก็เอาคำพิพากษาของศาลไปให้นายทะเบียนครอบครัวอ้างที่ว่าการอำเภอให้จดทะเบียนการหย่าให้ โดยถือว่าคำพิพากษาให้หย่ากันนั้นเป็นการแทนการแสดงเจตนาของ ข. แล้วที่จะหย่ากัน

การจับและการชั่งลูกหนี้ตามคำพิพากษา ถ้าศาลพิพากษาให้ลูกหนี้คือจำเลยกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งและลูกหนี้อาจทำได้แต่ขัดขึ้น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจถูกจับตัวและนำมาขังไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำพิพากษาได้เช่นคดีฟ้องขับไล่ให้จำเลยออกจากที่พิพาท จำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาคือไม่อพยพขนย้ายที่เรียกว่าคือแพ่ง ศาลออกหมายจับจำเลยและขังไว้ได้จนกว่าจำเลยจะอพยพขนย้ายออกจากที่พิพาท เพราะการอพยพขนย้ายเป็นกรณีที่จำเลยอาจปฏิบัติได้

ถ้าเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้เป็นเงินจำนวนหนึ่งแต่ลูกหนี้น่าจนไม่มีเงินพอชำระหนี้ ศาลจะขังและจำคุกลูกหนี้ไม่ได้ หลักกฎหมายเรื่องจำคุกเร่งหนี้ได้ยกเลิกไปแล้ว ในอดีตกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศมีหลักกฎหมายให้จำคุกเพื่อเร่งให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ แต่ปัจจุบันอารยประเทศได้ยกเลิกแล้ว ลูกหนี้ที่ยากจนจะไม่ติดคุกแต่อาจถูกฟ้องล้มละลายทำให้เสียสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดในทางแพ่งเท่านั้น

กฎหมายระหว่างประเทศ

กฎหมายระหว่างประเทศ (INTERNATIONAL LAW) คือบรรดากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยจารีตประเพณี ความตกลงหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ใช้บังคับความประพฤติของรัฐเอกราช

ความไม่สมบูรณ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ ในอดีตมีความเห็นของนักนิติศาสตร์ว่ากฎหมายระหว่างประเทศไม่ถือว่าเป็นกฎหมายที่สมบูรณ์ดังเช่นกฎหมายภายในของแต่ละประเทศเพราะไม่มีอำนาจบังคับ (SANCTION) ทั้งนี้เพราะนักนิติศาสตร์ในอดีตยึดติดอยู่กับสภาพสังคมโบราณที่รัฐมีอำนาจเหนือประชาชนแบบเด็ดขาดอันเป็นผลเนื่องมาจากการปกครองโดยเจ้าผู้ครองนคร หัวหน้าเผ่า ชุนนาง พระมหากษัตริย์ที่มีพระราชอำนาจเด็ดขาดในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช รวมทั้งระบบศักดินาที่ฝังรากลึกในสังคมโลก สิทธิของประชาชนยังไม่ได้ได้รับความคุ้มครอง ดังนั้นแนวความคิดที่กฎหมายต้องมีสภาพบังคับเด็ดขาดในอดีตจึงมีผลกระทบต่อความเป็นกฎหมายของกฎหมายระหว่างประเทศด้วย

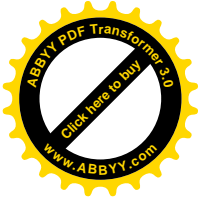
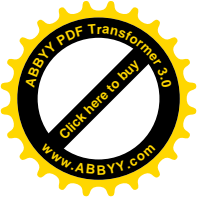
ในอดีต จารีตประเพณี ความตกลง หลักปฏิบัติระหว่างประเทศจึงได้รับการยอมรับเป็นแต่เพียงธรรมเนียม ระหว่างประเทศ ซึ่งก็หมายถึงกฎหมายระหว่างประเทศนั่นเอง

แต่ในปัจจุบันนี้ องค์การระหว่างประเทศคือสหประชาชาติมีบทบาทสูงมาก เนื่องจากมีสมาชิกประกอบด้วยรัฐเอกราชทั่วโลกมากกว่า 100 ประเทศ การจัดองค์กร การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงได้รับการยอมรับจากสมาชิก สามารถใช้มาตรการตอบโต้หรือคว่ำบาตรประเทศสมาชิกที่ละเมิด ฝ่าฝืนกฎบัตรสหประชาชาติ โดยเฉพาะการกระทำที่เป็นการคุกคามสันติภาพของภูมิภาคต่าง ๆ นั้น สหประชาชาติสามารถส่งกองกำลังทหารเข้าไประงับยับยั้งและปราบปรามได้และมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ การงดติดต่อ การตัดความสัมพันธ์ การงดให้ความช่วยเหลือ ก็เป็นมาตรการที่ได้ผล ดังนั้น กฎหมายระหว่างประเทศจึงมีสภาพบังคับได้ เช่นเดียวกับกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ

บ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศ มีดังนี้คือ

1. จารีตประเพณีระหว่างประเทศ ที่มีการปฏิบัติต่อกันมาเป็นเวลานานจนเป็นที่ยอมรับเป็นกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศได้ เช่นตัวแทนทางการทูตย่อมได้รับเอกสิทธิและความคุ้มกันอาณาเขตทางทะเลให้ถึงระยะทาง 3 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง การเดินเรือในน่านน้ำสากล

2. สนธิสัญญา คือความตกลงระหว่างประเทศที่ทำกันเป็นลายลักษณ์อักษร และมักนิยามเอาเป็นแบบอย่างในการทำสนธิสัญญาของประเทศต่าง ๆ ในเรื่องทำนองเดียวกัน เช่นสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การเก็บภาษีเข้าซ้อน การเดินอากาศ เดินทะเล การกำหนดอาณาเขตทางทะเล

3.คำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศหรือศาลโลก เนื่องจากได้มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ครั้งสันนิบาตชาติสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 และต่อมาก็มีสหประชาชาติหลังสงครามครั้งที่ 2 ซึ่งต่างก็มีองค์กรคือศาลยุติธรรมระหว่างประเทศหรือศาลโลกเพื่อตัดสินคดีพิพาทระหว่างรัฐที่วางหลักเกณฑ์ในคำพิพากษาถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกันระหว่างประเทศสมาชิก เช่นการเคารพในคำพิพากษาของศาล ดังที่ประเทศไทยได้ยอมรับคำพิพากษาของศาลในการตัดสินคดีเขาพระวิหารที่ให้คืนแก่มกมพญา

คำพิพากษาของศาลภายในแต่ละประเทศ อาจนำมาเทียบเคียงอ้างอิงได้ด้วย

4.หลักกฎหมายทั่วไปที่สามารถนำมาใช้ได้ในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่นหลักกฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ สุภายัตกกฎหมาย

5.ความคิดเห็นของนักนิติศาสตร์ นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการที่เป็นบ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศโดยเฉพาะในสมัยโบราณ หลักกฎหมายระหว่างประเทศต่าง ๆ ได้มีการคิดค้นและสานต่อสืบมาโดยนักนิติศาสตร์รุ่นหลัง

ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของกฎหมายระหว่างประเทศคือ ฮูโก โกรติอุส GROTIVS ชาวฮอลันดาซึ่งมีชีวิตระหว่าง ค.ศ.1583-1645

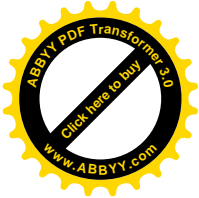
สำนักกฎหมายธรรมชาติ (NATURAL LAW หรือ LAW OF NATURE) นับว่าแนวปรัชญาของสำนักกฎหมายธรรมชาติมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศถือว่ากฎแห่งธรรมชาติมาจากพระเจ้าอยู่เหนือรัฐและมนุษย์ ผูกพันทุกรัฐให้ต้องปฏิบัติไม่มีใครแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ มีลักษณะดีเลิศ ถาวรชั่วนานาน คู่สำนักกฎหมาย

ประเภทของกฎหมายระหว่างประเทศ แบ่งออกเป็น 3 แผนก คือ

1.แผนกคดีเมือง 2.แผนกคดีบุคคล 3.แผนกคดีอาญา

กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับรูปแบบของรัฐ สิทธิและหน้าที่ของรัฐ การรับรองรัฐ การรับรองรัฐบาล สัมพันธไมตรี อาณาเขตของรัฐ การเมือง แบบพิธีการทูต การสงคราม สันติภาพ องค์การระหว่างประเทศ เป็นต้น

กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่ต่างรัฐกัน เช่นการทำสัญญาระหว่างประชาชนของรัฐหนึ่งกับอีกรัฐหนึ่ง การเกี่ยวข้อในทางทรัพย์สิน ครอบครัว มรดก สัญชาติ ของผู้ที่อยู่ในรัฐต่างกัน เช่น นาย ก.คน สมรสกับนางสาว เอ.ชาวอเมริกัน ในประเทศอังกฤษ และมีบุตรเกิดในสหรัฐอเมริกา มีที่ดินในประเทศไทยและอิตาลีถึงแก่ความตายในประเทศเยอรมัน เหล่านี้เป็นตัวอย่างในการเกี่ยวข้อระหว่างบุคคลและรัฐต่าง ๆ

การทำธุรกิจการค้าในปัจจุบันก็เป็นธุรกิจข้ามชาติซึ่งก็ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ
แผนกคดีบุคคลเป็นส่วนใหญ่

กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีอาญา ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในรัฐหนึ่ง
แล้วเกี่ยวข้องกับรัฐอื่นเช่นคนต่างด้าวเข้ามากระทำผิดในประเทศไทย หรือหลบหนีการกระทำผิดเข้ามาใน
ประเทศไทยจะมีมาตรการวิธีดำเนินคดีแก่ผู้นั้นอย่างไร การกำหนดหลักเกณฑ์ส่งผู้ร้ายข้ามแดน การรับโทษ
ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เป็นต้น

รัฐ (STATE) คือประเทศเอกราช ตามกฎหมายระหว่างประเทศ มีองค์ประกอบคือ

1. มีประชาชนจำนวนพอสมควรแต่ไม่มีกำหนดแน่นอนตายตัวว่าเท่าใด
2. มีดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน
3. มีรัฐบาลที่สามารถใช้อำนาจปกครองเหนือดินแดนอาณาเขตและเหนือประชาชน
4. มีอำนาจอธิปไตยคือเป็นเอกราชไม่เป็นประเทศหรือรัฐที่อยู่ใต้การปกครองของรัฐอื่น

รัฐสามารถเกิดขึ้นใหม่ได้เช่นประเทศปากีสถานเดิมรวมอยู่กับอินเดียเป็นประเทศเดียวกัน ینگโปร
แยกมาจากมาเลเซีย สหภาพโซเวียตภายใต้การปกครองระบบคอมมิวนิสต์ก็ได้รวมเอารัฐต่าง ๆ เข้าไว้ แต่รัฐ
ต่าง ๆ เหล่านี้ได้แยกตัวออกเป็นรัฐเอกราชเพราะกระแสนี้ในตัวในระบอบประชาธิปไตย ใน พ.ศ.2534 ดังที่
ทราบกัน เกาหลีใต้ เกาหลีเหนือก็แยกออกจากกันภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศในตะวันออกกลาง
และแอฟริกาเกิดใหม่มากมายเช่นเดียวกัน แม้สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ก็เป็นโลกใหม่
แยกไปจากอังกฤษ เป็นต้น

พระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ.2481 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์
ระหว่างบุคคล 2 รัฐต่างกัน เช่น ก.คนไทยทำสัญญาสั่งซื้อสินค้าจาก เอ.ที่อังกฤษแต่ เอ.ผิดสัญญา

ก.คนไทยนับถือศาสนาอิสลามไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ ได้จดทะเบียนสมรสกับ เอ.สาว
อเมริกัน แล้วพากันไปประกอบการค้าที่ประเทศในตะวันออกกลาง ก.จดทะเบียนสมรสหรือทำการสมรส
กับหญิงอื่นอีก ปัญหาจึงเกิดขึ้นเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของการสมรส สิทธิระหว่างสามีภรรยา บุตรและ
ทรัพย์สิน มรดกของสามีภรรยาเหล่านี้ รวมทั้งบุตรที่เกิดกับภรรยาคนต่าง ๆ ว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย
ของคนเหล่านี้ได้อย่างไร

ก.คนไทย มีที่ดินที่สวิตเซอร์แลนด์ มีเงินฝากในธนาคารที่อเมริกา ก.ตาย ดังนี้ ภรรยาและบุตรที่เป็น
ทายาทของ ก.จะสามารถรับมรดกที่ดิน และเงินในธนาคารได้อย่างไรเพียงใดการแบ่งมรดกจะแบ่งตาม
กฎหมายไทย กฎหมายสวิส หรือกฎหมายอเมริกันอย่างไร ใครจะเป็นผู้จัดการมรดก เป็นต้น กรณีเหล่านี้

เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายและหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล

สัญชาติ คือสิ่งที่ผูกมัดบุคคลไว้กับรัฐหรือประเทศ ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่

หลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการกำหนดสัญชาติหรือการได้สัญชาติ บุคคลได้สัญชาติโดยการยอมรับหลัก 2 ประการคือ 1.หลักดินแดน 2.หลักสายโลหิต

หลักดินแดน หมายความว่าบุคคลจะได้สัญชาติใดต้องพิจารณาว่าในขณะที่เกิดผู้นั้นอยู่ในดินแดนของรัฐหรือประเทศใดก็ย่อมได้สัญชาติของรัฐนั้น ถือเป็นพลเมืองของรัฐที่ตนเกิดมาโดยไม่คำนึงว่าบิดามารดาจะมีสัญชาติใด เช่น นายเอและนางบีสามีภรรยาชาวอังกฤษเข้ามาอยู่และคลอดบุตรในประเทศไทย ย่อมถือว่าบุตรได้สัญชาติไทย

หลักสายโลหิต หมายความว่าบุคคลได้สัญชาติตามสัญชาติของบิดามารดาผู้ที่ให้กำเนิดแก่ผู้นั้น เช่น นาย ก. นาง ข.สามีภรรยาคนไทยไปคลอดบุตรที่สหรัฐอเมริกา ถือว่าบุตรที่เกิดมามีสัญชาติไทย

โดยปกติในทางปฏิบัตินั้น กฎหมายของแต่ละประเทศจะมีบทบัญญัติไว้เป็นหลักผสมคือยอมรับทั้งหลักดินแดนและหลักสืบสายโลหิต ตามตัวอย่างที่กล่าวมานั้น ตามกฎหมายอังกฤษอาจถือว่าบุตรของนายเอ นางบีที่เกิดในประเทศไทยมีสัญชาติอังกฤษและตามกฎหมายอเมริกันย่อมถือว่าบุตรนาย ก. นาง ข.ที่เกิดในสหรัฐอเมริกา มีสัญชาติอเมริกันด้วย ทำให้เกิดปัญหาบุคคล 2 สัญชาติและต้องมีการเลือกถือสัญชาติ โดยปกติก็มีบทบัญญัติให้มีการเลือกถือสัญชาติเพียงสัญชาติเดียวเมื่อผู้นั้นเกิดมามีอายุมากพอสมควรที่จะแสดงเจตนาในการเลือกถือสัญชาติได้แล้ว

การได้สัญชาติไทย 1.โดยการเกิด 2.โดยการสมรส 3.โดยการแปลงชาติ 4.โดยการเปลี่ยนแปลงราชอาณาจักร 5.โดยผลของกฎหมาย ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนดเช่นผู้อพยพ ชาวจีนเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนานแล้วภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535

1.ผู้เกิดโดยบิดามารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทยไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย

2.ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดามารดาเป็นคนต่างด้าวย่อมไม่ได้สัญชาติไทยในขณะที่เกิด ถ้าในขณะที่เกิดบิดามารดาตามกฎหมายหรือบิดาซึ่งมิได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาหรือมารดาของผู้นั้นเป็น (1) ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย (2) ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว (3) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

ในกรณีที่เห็นสมควรรัฐมนตรีจะพิจารณาและสั่งเฉพาะรายให้บุคคลที่ไม่ได้สัญชาติดังกล่าวได้สัญชาติไทยก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

การสละสัญชาติไทย เพื่อมิให้เกิดปัญหาบุคคล 2 สัญชาติคือสัญชาติไทยและสัญชาติต่างด้าวพระราชบัญญัติสัญชาติจึงมีบทบัญญัติให้ผู้มีสัญชาติไทยซึ่งเกิดในขณะที่บิดาเป็นคนต่างด้าวและอาจถือสัญชาติของบิดาได้ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของบิดา หรือผู้ที่ได้สัญชาติไทยด้วยนั้น ให้แสดงความประสงค์เข้าถือสัญชาติได้แต่เพียงสัญชาติเดียว โดยแจ้งความจำนงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใน 1 ปีนับแต่วันที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ถ้าไม่มีการแจ้งความจำนงภายในระยะเวลาดังกล่าวให้ถือว่าผู้นั้นสละสัญชาติไทย เว้นแต่รัฐมนตรีจะสั่งเฉพาะรายเป็นอย่างอื่น

ผู้ที่ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติ ถ้าต่อมาประสงค์จะสละสัญชาติไทยก็ทำได้เช่นเดียวกัน

กฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติ เป็นกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล และกฎหมายไทยคือพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

ประมวลรัษฎากร

ภาษีอากร คือเงินที่รัฐเก็บจากประชาชนเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจการของรัฐ โดยไม่มีความผูกพันที่จะให้ประโยชน์ตอบแทนโดยตรงต่อผู้เสียภาษีอากร

ภาษีอากรที่ต้องเสียตามประมวลรัษฎากร ที่สำคัญมี 2 ประเภท คือ

1. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล

2. ภาษีการค้าขณะนี้เรียกว่าภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะซึ่งเรียกเก็บจากผู้ประกอบการค้า การพาณิชย์ อุตสาหกรรม และบริการ

ภาษีทางตรง คือภาษีอากรที่เรียกเก็บจากผู้เสียภาษีที่มีรายได้ โดยผู้นั้นไม่สามารถผลักภาระให้ผู้อื่น เช่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีทรัพย์สิน

ภาษีทางอ้อม คือภาษีอากรที่ผู้เสียภาษีสามารถไล่เบียดจากผู้อื่น คือผลักภาระให้ผู้อื่นเสียภาษีแทนตนได้ต่อไป เช่นภาษีการค้า เมื่อพ่อค้าเสียภาษีการค้าเพราะขายสินค้า ผลิตสินค้า หรือบริการให้แก่ผู้ซื้อแล้วผู้ต้องรับภาระภาษีคือผู้ซื้อหรือผู้บริโภค เช่นผู้ดื่มสุรา สูบบุหรี่ รับประทานอาหาร เป็นต้น

ภาษีทรัพย์สิน ได้แก่ภาษีอากรที่เรียกเก็บจากผู้มีทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นภาษีที่ดิน ภาษีโรงเรือน ภาษีมรดก

ภาษีสินค้าขาเข้าและสินค้าขาออก ได้แก่ภาษีอากรที่เก็บโดยกรมสรรพสามิต ตามอำนาจหน้าที่ที่มีกฎหมายกำหนดไว้เช่นเครื่องดื่ม สุรา ปูนซีเมนต์ ไม้ขีดไฟ ยาสูบ น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน ไฟ ยานต์ถั เป็นต้น

อากรแสตมป์ คือแสตมป์ปิดลงในตราสาร เอกสาร สินค้า สิ่งใดตามที่มีกฎหมายกำหนดไว้จัดได้ว่าเป็นภาษีอากรประเภทหนึ่ง

มีลักษณะที่สำคัญคือตราสารใดที่มีกฎหมายบังคับว่าต้องปิดอากรแสตมป์นั้น ถ้ามิได้ปิดแสตมป์บริบูรณ์ จะใช้ต้นฉบับ คู่ฉบับ คู่ฉีก หรือสำเนาตราสารนั้นเป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่งไม่ได้ ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 118

การปฏิรูปที่ดิน

การปฏิรูปที่ดินคือการปรับปรุงสิทธิการถือครองที่ดินของบุคคล

การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม คือการจัดที่ดินให้เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีน้อยไม่พอแก่การทำมาหากิน

กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน คือพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518

ส.ป.ก. หมายความว่า สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

จำนวนที่ดินที่จัดให้เกษตรกร ตามกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดิน กำหนดให้ที่ดินแก่เกษตรกรได้ครอบครัวละไม่เกิน 50 ไร่ และห้ามมิให้โอนที่ดินนั้น เว้นแต่การตกทอดทางมรดกเพราะรัฐต้องการให้ที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของเกษตรกรและลูกหลานสืบไปเพื่อใช้ที่ดินนั้นเป็นที่ทำมาหากินตลอดไป มิฉะนั้นจะมีการขายเปลี่ยนมือไปเสียทำให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อน ไม่มีที่ดินทำมาหากินอีก เป็นปัญหาสังคม